

T.C.
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANABİLİM DALI

BATI AKDENİZDE EKOTURİZM, EKOTURİZM UYGULAMALARI
VE KADININ ROLÜ

YÜKSEKLİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
Avşin AYHAN KAYA

DANIŞMAN
Prof. Dr. Faruk ALAEDDİNOĞLU

VAN-2019

Bu çalışma Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Başkanlığı tarafından SYL-2019-7487 sayılı proje olarak desteklenmiştir.

KABUL VE ONAY SAYFASI (EK-3)

Avşin AYHAN KAYA tarafından hazırlanan "Batı Akdenizde Ekoturizm, Ekoturizm Uygulamaları ve Kadının Rolü" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / OY ÇOKLUĞU ile Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Faruk ALAEDDİNOĞLU Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Doktora Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	
Başkan: Unvanı Prof. Dr. Faruk ALAEDDİNOĞLU Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Doktora Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	.....
Üye: Dr Öğr. Üyesi Emine Cihangir Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Doktora Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	
Üye: Doç. Dr. Nuray TÜRKER Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Karabük Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Doktora Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	
Yedek Üye: Doç. Dr. Erol DURAN Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Doktora Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	.....
Yedek Üye: Dr Öğr. Hacer Arslan Kalay Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Doktora Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	.....
Yedek Üye: Unvanı Adı SOYADI Anabilim Dalı, Üniversite Adı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Doktora Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	.....
Tez Savunma Tarihi:	12 /07/2019
Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Doktora Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.	
 Doç. Dr. Bekir KOÇLAR Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü	

ETİK BEYAN

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Avşin AYHAN KAYA
20/08/2019

Yüksek Lisans Tezi
Avşin AYHAN KAYA
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Mayıs, 2019
**BATI AKDENİZDE EKOTURİZM, EKOTURİZM UYGULAMALARI
ve KADININ ROLÜ**

ÖZET

Turizm insanların talep ve beklentilerinden etkilenen bir sektördür. Aynı zamanda doğal ve kültürel çevreyi etkileyen ve ondan etkilenen bir sistemdir. Bu nedenle değişen turist beklentilerine yönelik alternatif turizm çeşitlerinin günden güne artması turizmin güncelliğini koruyor olmasının göstergesidir. Ekoturizm turist talep ve beklentilerinin sonucunda, klasik turizm olarak adlandırılan deniz, kum, güneş turizmine alternatif olarak ortaya çıkmıştır. Ekoturizm doğal çevrenin ve kültürün korunmasını amaçlayan, aynı zamanda yerel kültürün değerlerine saygılı ve onları korumaya çaba sarf eden alternatif bir turizm çeşididir. Kültürün öneminden ötürü, yerel ürünlerin ekoturizmde önemli bir yeri vardır. Yerel ürünlerin yapılması ve pazarlanması konusunda da kadınların yeri yadsınamaz bir gerçektir. Bu nedenle çalışmada Batı Akdeniz Bölgesinde Doğuda Çıralı, Batıda Dalyan sınırları içerisinde yer alan destinasyonlarda ki ekoturizm, yerel ürünler ve kadınların bunlarda ki rolü araştırmaya konu edilmiştir. Çalışmada nitel ve nicel yöntemler birlikte kullanılmış, anket uygulanmış ve görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen bulgular neticesinde. Ekoturizm, yerel ürünler ve kadınlar arasında doğrudan ilişki olduğu ve bu sürecin doğru yönetilmesi halinde bölgede sürdürülebilir bir turizm hareketinin gerçekleştirilebileceği sonucu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ekoturizm, Ekoturizm Uygulamaları, Yerel Ürünler, Yöresel Mutfak, Kadın

Sayfa Sayısı: 186

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Faruk ALAEDDİNOĞLU

(Master Thesis)

Avsin AYHAN KAYA

VAN YÜZÜNCÜ YIL UNIVERSITY

INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES

May, 2019

**ECOTOURISM, ECOTOURISM APPLICATIONS AND WOMEN'S ROLE
IN THE WEST MEDITERRANEAN**

ABSTRACT

Tourism is a sector affected by the demands and expectations of people. It is also a system that affects and is affected by the natural and cultural environment. Therefore, the increase in alternative types of tourism towards changing tourist expectations is an indication of the fact that tourism remains up to date. In this context, ecotourism emerged as an alternative to sea, sand and sun tourism, which is called as classical tourism, has emerged as a result of tourist demands and expectations. Ecotourism is a kind of tourism aiming to protect the natural environment and culture. Ecotourism is a tourism alternative that assumes and preserves elements of local culture. Therefore, local products have an important place in ecotourism. Women's place in making and marketing of local products is an undeniable fact. Therefore, in this study, ecotourism, local products and the role of women in the destinations located within the borders of Dalyan in the West and Çıralı in the West Mediterranean Region were investigated. Qualitative and quantitative methods were used together, a questionnaire was applied and interviews were conducted. As a result of the findings. Ecotourism has emerged as a direct relationship between local products and women.

Key Words: Ecotourism, Ecotourism Practices, Local Products, Local Cuisine, Women

Quantity Page: 186

Supervisor: Prof. Dr. Faruk ALAEDDİNOĞLU

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER	iii
ÖNSÖZ.....	v
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Hipotezler.....	5
2. İLGİLİ ALAN YAZINI.....	6
2.1. EKOTURİZM	6
2.1.1. Ekoturizm Çeşitleri	8
2.1.2. Ekoturizm Uygulamaları.....	15
2.1.3. Ekoturizm Etkileri.....	20
2.1.4. Bölgede Uygulanan Ekoturizm Çeşitleri	23
2.1.5. Bölgede Uygulanabilecek Ekoturizm Çeşitleri.....	25
2.1.6. Ekoturizmin Bölgeye Olan Etkileri	27
2.1.7. Araştırma Alanındaki Konaklama İşletmelerinde Ekoturizm	28
2.2.1. Ulaşım.....	30
2.2.2. Mekan	31
2.2.3. Ekonomi.....	32
2.2.4. Eğitim.....	33
2.2.5. Kültürel etkileşim	34
2.2.6. Farkındalık	35
2.3. YEREL ÜRÜNLER	36
2.3.1. Araştırma Alanındaki Yerel Mimari.....	36
2.3.2. Araştırma alanındaki Yerel El Sanatları	37
2.3.3. Araştırma alanındaki Yerel Yiyecekler	39
2.4. KADIN	40
2.4.1. Geçmişin Karanlığından Bugünün Aydınlığına: Toplumsal Eşitsizlik	40
2.4.2. Kadının Sosyal ve Ekonomik Hayattaki Yeri.....	42
2.4.4. Araştırma alanında Kadının Sosyal ve Ekonomik Hayattaki Yeri	46
2.4.4. Araştırma alanında Kadın İstihdamı	47

2.4.5. Araştırma alanındaki Ekoturizm Uygulamalarında Kadının Yeri	48
2.4.6. Araştırma alanındaki Yerel Ürünlerde Kadının Yeri.....	49
3. ARAŞTIRMA ALANIDA YER ALAN TURİZM ÇEKİCİLİKLERİ	50
3.1. Doğal Çekicilikler	50
3.2. Kültürel Çekicilikler.....	52
3.3.Tarihi Çekicilikler	54
3.4. Eğlenceye Yönelik Çekicilikler.....	55
4. ARAŞTIRMA BULGULARI	56
4.1. Ekoturizm ve Ekoturistler	56
4.2. Yerel Ürünler ve Ekoturizm İlişkisi	77
4.3. Kadının Ekoturizmde ki Yeri ve Etkinliği.....	86
4.4. Ekoturizme Konu Olan Konaklama Tesisleri ve Yeterlilik Düzeyleri.....	101
4.5. Ekoturizmde Kültürel Etkileşim.....	109
4.6. Ekoturizmde Sürdürülebilirlik.....	119
4.7. Ekoturizmin Ekonomik Boyutu.....	129
4.8. Ekoturizm ve Ulaşım.....	132
4.9. Ekoturizmde Mekansal bilgi.....	136
4.10. Ekoturizm ve Farkındalık	140
4.11. Ekoturizm ve Eğitim	146
5.YÖNTEM.....	150
6.TARTIŞMA VE SONUÇ.....	151
7.KAYNAKÇA	161
ÇİZELGELER DİZİNİ	170
ŞEKİLLERİN DİZİNİ.....	170
EKLER.....	172
Anket Soruları	172
Görüşme Soruları	175
ÖZGEÇMİŞ.....	.....
TEZ ORJİNALLİK RAPORU	.....

ÖNSÖZ

Bu tez çalışması birbirini detekleyen üç değişkeni araştırmayı amaçlamaktadır. Bunlar ekoturizm, ekoturizm uygulamaları ve kadının yeridir. Bahse konu olan bu bileşenler, bölgede ki sosyal, kültürel ve çevresel dokuya katkı sunan diğer bir ifadeyle turizmin sürdürülebilirliğini destekleyen en önemli değişkenlerdir. Amprik bir çalışma niteliğinde olan bu tez çalışması, özellikle de bölgedeki kadınların ekoturizme ne ölçüde katkı sunduklarını ve ekoturizmin kadınların statülerinde, sosyal yaşamlarında ve ekonomiye katılımlarında bir değişikliğe neden olup olmadığını da araştırmayı amaçlamıştır.

Tez çalışmasının her aşamasında yanımda olan, çalışmamı sahiplenerek incelikle takibini sağlayan ve desteğini hiç esirgemeyen danışmanım Prof. Dr. Faruk ALAEDDİNOĞLU 'na değerli katkı ve emekleri için sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Kıymetli hocam, yüksek lisans sürecim boyunca her konuda yanımda olmuş ve desteğini esirgememiştir. Tez Çalışmamı SYL-2019-7487 numaralı proje kapsamında destekleyen Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimine teşekkürü borç bilirim. Tezin bu aşamaya gelmesinde önemli katkıları olan Jüri üyelerim sayın Doç. Dr. Nuray TÜRKER ve sayın Dr. Öğretim Üyesi Emine CİHANGİR hocalarıma teşekkür ederim. Bu vesileyle, öğrenim hayatım ve çalışmam boyunca her daim yanımda olan canım aileme ve çalışmam boyunca her konuda yanımda olan hayat eşim'e de teşekkürlerimi borç bilirim. Çalışmamı bütün kadınlara armağan ediyorum. Temennim odur ki bütün dünyada ki kadınlar olarak birbirimizin sesine ses katıp dünyanın en güzel mutluluk şarkılarını söyleyelim.

1. GİRİŞ

Turizm, ülkeler için önemli gelir getirici etkisi olan bir pazardır. Turizm aynı zamanda çevreye etkisi olan ve çevreden etkilenen küresel bir sistemdir (Dayand Cai'den aktaran Batman ve Demirel, 2015: 13). Öte yandan turizm insanların talep ve beklentileri ile değişiklik gösteren dinamik bir sektördür. Farkındalığı yüksek olan, tek tip turizm çeşidinden uzaklaşan ve alternatif turizm destinasyonlarına yönelim gösteren turist çeşitliliği günden güne artış göstermektedir (Sung'dan aktaran Akyol ve Uygun, 2017: 133). Çeşitlenen bu turist tipleriyle birlikte, farklı turizm taleplerini karşılamak amacıyla alternatif turizm çeşitleri ortaya çıkmıştır. Bu alternatif turizm çeşitleri insanları kitlelerce gerçekleştirdikleri klasik deniz, kum, güneş turizminden uzaklaştırarak ilgi alanlarına yönelik alternatiflere yönelmiştir. Bu alternatiflerden bir tanesi de ekoturizmdir. Ekoturizm derneğinin tanımına göre, "yeryüzünde bulunan doğal kaynakların sürdürülebilirliğini güvence altına alan, aynı zamanda yerel halkların ekonomik kalkınmasına destek olurken, sosyal ve kültürel bütünlüklerini koruyup gözetilen bir turizm çeşididir" (www.ekoturizmderneği.org 08.05.2018). Bu bağlamda ekoturizm, güçlü bir çevre duyarlılığı ve sosyal sorumluluk sağduyusunu birlikte ele almaktadır (Antalya İli Doğa Turizmi Master Planı, 2012: 6). İnsanların şehir hayatından bunalmaları, doğayla buluşma arzuları, yerel ürünlere olan ilgileri, çevre duyarlılıklarının artması, farkındalık ve ekonomik kazançtaki artışlar vb. nedenlerden ötürü ekoturizm, tarım turizmi, çiftlik turizmi, gibi alternatif turizm çeşitleri sektörde artan oranda yer bulmaya başlamıştır. Bu alternatifler turistleri sürekli bir tüketimden ziyade üretime iterek, çevreyi ve kültürü koruma altına alıp çevre ile baş başa tatil yapma alternatifini sunmaktadır (Akyol ve Uygun, 2017: 134).

Turizmin ve çevresel etkilerini en aza indirmenin ve sürdürülebilirliği sağlamanın en büyük umudu olan ekoturizm için Türkiye adeta bir fırsatlar ülkesidir. Ülkenin her bölgesinde bir veya birden fazla ekoturizm çeşidinin uygulandığına tanıklık etmek mümkündür. Ekoturizm; insan, doğa, sosyal ve kültürel yaşam üzerindeki olumsuz etkileri minimize edebildiği gibi, doğanın düzeni, döngüsü ve kültürel değerlerle ilgili farkındalığın arttırmasına da katkı sağlayabilmektedir (Antalya İli Doğa Turizmi Master Planı, 2012: 6). Araştırma alanında ekoturizm uygulamaları için çok çeşitli alternatifler bulunmaktadır. Bu nedenle Akdeniz

bölgesinde yaygınlaşan çevre ve kültürel yapıda bozulmalara yol açan klasik turizme, alternatif olarak ekoturizmin bölgede yaygınlaştırılması gerekmektedir. Zira, ekoturizm uygulamaları bölgenin sosyal, ekonomik ve mekansal yapısında olumlu yönde değişimlere katkı sağlayacağı gibi dezavantajlı durumda olan kadınların da sürecin bir parçası olmasına verdiği katkıyla da önemli bir değişkendir. Dolayısıyla bu çalışma da bu değişkenleri ortaya çıkarmayı amaçladığı için önemlidir.

Araştırma Akdeniz Bölgesinde Doğuda Çıralı Batıda Dalyan sınırlarında kalan destinasyonlarla sınırlı tutulmuştur. Bölgede deniz, kum, güneş turizminin oldukça yaygın olmasına karşın çalışmada ekoturizm uygulamaları seçilmiş olup ekoturizmin önemli paydaşlarından olan yerel ürünler ve kadının rolüne yer verilmiştir. Bu nedenle çalışma kitle turizmine karşı ekoturizm, küresel ürünlere karşı yerel ürünler, her geçen gün öteki olmaktan çıkıp var oluşundan gelen güçle beraber varlığını her alanda gösteren kadınlar çalışmanın konularını oluşturmuştur. Çalışmanın ekoturizmle sınırlı tutulma nedeni ise tanımlanan bölgede gerçekleştirilebilecek yüksek bir ekoturizm potansiyeli olması ve kitle turizmine açılmasının önüne geçerek hem doğayı hem de kültürü korumak için alternatif sunmaktır. Araştırma alanında gerçekleştirilebilecek alternatif ekoturizm çeşitlerinden bazıları şunlardır; kuş gözlemciliği, doğa yürüyüşü (trekking), yayla turizmi, mağara turizmi, av turizmi, su altı dalış turizmi, hava sporları turizmi, akarsu turizmi, atlı doğa yürüyüşü, bisiklet turizmi, foto safari, çiftlik ve agro turizmi, kamp ve karavan turizmi (Akpınar ve Bulut, 2010: 1580). Bu alternatif turizm çeşitleri, bölgeyi tahrip eden kitle turizminin tehdidinden uzak tutmak ve çevreye duyarlı bir turizm bölgesi haline getirmek için oldukça önemlidir. Bu bağlamda bölgede var olan ekoturizm çeşitleri ve söz konusu uygulamaların belirlenmesi ve alternatif olabilecek uygulamaların tespit edilmesi çalışmanın temel amaçlarından birini oluşturmaktadır.

Ekoturizm kadınların doğrudan içerisinde olduğu önemli turizm çeşitlerinden biridir. Pandit Jawaharlal Nehru'nun "kadınlar daha ileriye gittiği zaman, aile ilerler, köy ilerler ve ulus ilerler" sözü kadınların kalkınma, ekonomik ve sosyal ilerlemede hayati etkileri olduğunu vurgulamaktadır (Padmavathi'den aktaran Soysal, 2013: 168). Kadınların uzun mücadeleler sonucu yalnızca evde üstlendikleri, kadının çalışma yeri evidir mantığından sıyrılıp, çalışma hayatında aktif rol almaya

başlamaları tüm sektörler için olduğu gibi ekoturizm sektörü içinde kritik öneme sahiptir. Örneklendirilecek olunursa; ekoturistler'in konaklamak isteyecekleri köy evi, pansiyon vb. yerel konaklama işletmelerinde kadının üstlenebileceği işletmeci rolü, yiyecek-içecek işletmelerinde ev yapımı hissi yaratmak üzerindeki gücü, el yapımı ürünlerde gerçekleştirebileceği ince işçilik ekoturizmin bölgede aktif şekilde gerçekleştirilmesi için önemli etkenlerdir. Gelişmekte olan ülkeler doğal kaynakları en etkili biçimde değerlendirmek ve sosyal, kültürel ve ekonomik etkilerini arttırmak için tek tipleşmenin yerine yerelleşme/yöreselleşme temelli yeni faaliyetlere önem vermişlerdir ve bu faaliyetlerin bir tanesi de ekoturizm temelli kadın girişimciliğinin arttırılmasıdır (Boyacıoğlu, 2014: 13).

Kırsal bölgelerde hayatını sürdüren kadınlar, dünyanın yoksulluk yükünü büyük ölçüde sırtlamalarına karşın (UNIDO'dan aktaran Soysal, 2013: 169), yaşamın imkan ve fırsatlarından en az faydalanan kitleyi temsil etmektedirler. Şüphesiz bu düşünceyi değiştirmek için birçok yol ve yöntem bulunmaktadır. Bunlardan biriside kadınların sosyal ve ekonomik yaşamına kısa sürede katkı sunabilecek bir faaliyet olan ekoturizmdir. Zira kadınlar zaten kırsal yaşamın önemli parçaları oldukları için, ekoturizm kendilerini gerçekleştirmeleri için avantajlı bir alandır. Örneğin ev yaşamında zaten yeme içme faaliyetlerini yürüten bir kadın için, bir yiyecek içecek işletmesinde yöresel yiyecekler yapmak veya bağla bahçeyle ilgilenen bir kadın için bağda bahçede turist ağırlamak zorlayıcı değildir. Bu nedenle ekoturizm de kadın öncelikli bir yere sahiptir ve kadının değişen toplumsal algısı, bu turizm çeşidinin kapsamı ve etkinlik alanları itibariyle kadınla uyum içindedir. Sınırları belirlenmiş olan bölgede yaşayan kadınların ekoturizme dahlinin ne durumda olduğunu belirlemek, bunu arttırmak için nelerin yapılabileceğine dair araştırmalar yapmak, araştırma alanındaki kadınların sektördeki etkilerini, var olma durumlarını, ekoturizm deneyimlerini ve geleceğe ilişkin beklenti ve temennilerini ele almak bu çalışmanın bir diğer amacını oluşturmaktadır.

İnsanların artan eğitim düzeyleri, gelişen teknoloji ile bilgiye ulaşma kolaylıkları, şehir hayatının yoruculuğu, insanları yerele ve yöresele çekmektedir. İnsanlar artık daha sağlıklı bir hayat sürmek için organik yemek, organik yaşam ve stresten uzaklaşmak için doğaya yönelmektedirler. Ekoturizm insanların bu ihtiyaçlarını karşılamak için bir alternatiftir. Yerel ürünlerin ekoturizmin gelişimi

üzerinde büyük bir etkisi vardır. Yerel kültürün korunması bölgenin bugünü ve yarını için önem teşkil etmektedir. Bunun korunmasında yerel ürünlerin büyük etkisi vardır. Örneğin Fransa'da hayata geçirilen ekomüze konusu yerel ürünler ve yerel hayatın korunmasına verilen katkıya iyi bir örnektir. 1971 yılında bölgenin mimarisinin bozulmaya başladığını fark eden Marc Grodwohl ve bir grup öğrenci bu yapıyı korumak için harekete geçmiştir. Grup, Sundgau'da yer alan küçük köy Gommersdorf'ta, terk edilmiş ve tahrip olmuş evleri restore ederek Farmers Evlerini yapmışlardır. Daha sonra köy için önemli gelir getirici etkisi olan kereste fabrikası ve çömlekçi atölyesi de yeniden açılmıştır. Ekomüzeşuan köyün en eski tarihini yaşatmaktadır. İçerisinde yerel konaklama evleri ve restoranlar bulunmaktadır (www.ecomusee.alsace 11.05.2018). Alsace; yerel mimari, yaşam ve ürünün insanlar için ne kadar önemli olduğunun örneklerinden yalnızca bir tanesidir. Çalışma sahasında da bu gibi örneklerin hayata geçirilmesi için yeterli çeşitlilik mevcuttur. Bu nedenle yerel ürünler çalışmanın bir diğer önemli konusudur. Özellikle ekoturizme ağırlıklı olarak konu olan yerel ürünlerin bölgenin ekonomisinde, sosyal yaşamında, kültüründeki etkisinin yanı sıra kadınların bu süreçteki yerlerinin tespit ediliyor olması çalışmanın bir diğer önemli yanıdır.

Turizm sektörü gibi hızla değişim gösteren bir alanda kendine has ürünleri bulunan, diğer destinasyonlardan farklı olan özelliklerini öne çıkaran destinasyonlar bu pazarda ön sıralarda ilerlemektedir (Şen ve Aktaş, 2017: 65). Yerel ürünlerin temel özellikleri tipik olmaları ve buldukları bölgeleri temsilen belli bir tanınırlıklarının olmasıdır (Tekelioğlu, 2010: 118). Bu nedenle yerel ürün ekoturizm uygulamalarının önemli paydaşlarından bir tanesidir. Ekoturizm faaliyetlerine katılan bir turist yerel ürünlerle iç içe bir tatil geçirmelidir. Yerel ürün bir kültürdür ve kültür ekoturizmin olmazsa olmazlarından. Bölgede ki yerel ürünlerin neler olduğunu, hangilerinin ekoturizmde kullanıldığını veya kullanılabileceğini araştırmakta çalışmanın amaçlarından biridir.

Küresel ürünler hayatımızın her yerindeyken çalışmanın yerel ürünlerle sınırlandırılmasının amacı bölgede var olan yerel kültürü korumak, bunun tanıtımını sağlamak ve gelir getirici etki yaratmaktır. Hemen her yerde bulunabilecek küresel ürünlerden bir nebze olsa arınıp bulunulan bölgenin yerel ürünleriyle iç içe olmak hem bölgeyi anlamaya katkı sağlayacak, hem korunmasına neden olacak, hem de

yerel halkın el emeklerini kara dönüştürmeleri için fırsat oluşturacaktır. Bu nedenle çalışma yerel ürünlerle sınırlı tutulmuştur. Çalışma da yerel ürün olarak şunlara yer verilmiştir; yerel mimari, yerel el sanatları, yerel yiyecekler.

Sonuç olarak bu çalışma birbirine bağlı olan üç bileşeni araştırmayı amaçlamaktadır. Bu bileşenlerin ortak uygulanabilirliği bölgede ki turizm pazarını, çevre ve kültür dostu bir şekilde kullanılabilir hale getirmektir. Çalışma bileşenlerin bölgede uygulanabilirliğini tespit edip, bir bütünlük oluşturup oluşturmadıklarını, oluşturuyorsa bunun bölgeye sağladığı katkıları, oluşturmuyorsa ne gibi alternatifler geliştirilebileceğini araştırmayı amaçlamaktadır.

Çalışmada kadının rolünün sınırlılık olma nedenlerinden bir tanesi kadınların günden güne çalışma hayatında aktif rol almaya başlamaları ve başarı basamaklarını hızla tırmanmalarındır. Kadınların sosyal ve ekonomik hayatta güçlü varlıkları gelecek için umut vaat etmektedir. Bu nedenle çalışma bölgesinde var olan kadın istihdamının belirlenmesi ve duruma göre alternatiflerin geliştirilmesi bölgenin gelişimi için oldukça önemlidir.

1.1. Hipotezler

H1: Batı Akdeniz Bölgesindeki yerel halk ekoturizmden kazanç elde etmektedir.

H2: Batı Akdeniz Bölgesinde ekoturizme konu olan konaklama tesisleri sayıca yeterlidir.

H3: Batı Akdeniz Bölgesindeki yerel ürünler bölgedeki ekoturizm için çekicilik oluşturmaktadır.

H5: Batı Akdeniz Bölgesinde ekoturizm faaliyetlerinde çalışan kadınlar bölgenin turistik anlamda kalkınmasında önemli rol oynamaktadır.

H6: Batı Akdeniz Bölgesinde pazarlanan yerel ürünlerde büyük ölçüde kadınların rolü vardır.

H7: Batı Akdeniz Bölgesindeulaşımın yaygınlaşması bölge ekoturizmini olumsuz etkilemektedir.

H8: Batı Akdeniz Bölgesinin sürdürülebilirliği için ekoturizm önemlidir.

H9: Ekoturizm ve eğitim seviyesi arasında doğru orantı vardır.

H10: Ekoturizm bölge ile ilgili farkındalığı arttırmaktadır.

H11: Ekoturizm bölgede ki kültürel etkileşime katkı sağlamaktadır.

2. İLGİLİ ALAN YAZINI

2.1. EKOTURİZM

Turizm gelir getirisi yüksek olan önemli sektörlerden biridir. Geçmişten günümüze kadar değişen her şey gibi turizm de günden güne değişmekte ve gelişmektedir. Hizmet sektörü olan turizm kişilerin talep ve beklentilerine göre şekillenmektedir. Aynı zamanda Turizm faaliyetleri, bir ülkenin sahip olduğu doğal ve kültürel fırsatlarla da yakından ilişkilidir (Alaeddinoğlu vd., 2014: 246). Doğal kaynakların kıtlığı, doğadaki tür çeşitliliğinin yok olma tehlikesi altında oluşu ve besin güvenliği gibi artış gösteren küresel çevre sorunları ekolojik dengeyi olumsuz yönde etkilemekte ve doğal güzellikler yok olmaktadır (Eynalov ve Mammadov, 2013: 45). 1960-90 yılları arasında aktif olarak gerçekleştirilen kitle turizmi doğal kaynakların hiç tükenmeyeceği anlayışına dayanan yanlış kullanımı, kültürel değerlere yeterince önem verilmemesi gibi nedenler, alternatif turizm arayışlarını gündeme getirmiştir (Ankaya vd., 2018: 69). Modern turizm olgusunun başladığı varsayılan yıllardan bugüne sürekli büyüyen ve çeşitlenen turizm daima kendini yenilemiş ve yeni yaklaşımları zorunlu kılmıştır (Alaeddinoğlu, 2017: 218). İnsanların doğa ve kültüre olan alakalarının artması ile beraber alternatif turizm çeşitleri gündeme gelmeye başlamıştır. Bu bağlamda turizm sektörünün gelişmesi ve alternatif turizm çeşitlerinin artması, turizm ile çevre arasındaki bağın önem kazanmasıyla beraber alternatif bir turizm çeşidi olan “Ekoturizm” bunlardan bir tanesi olmuştur ve ülkelerin gelecekte başlıca turizm çeşitlerinden biri olma yolunda ilerlemektedir (Akpınar ve Bulut, 2010: 1575). Ekoturizm, turistlere seyahat ettikleri her yerde eşsiz doğal ve kültürel çevreyi daha iyi anlamalarına yardımcı olan bir seyahat deneyimidir (Eskin vd., 2017: 16). Günümüzde Ekoturizm’in, kitle turizminin yarattığı sosyal, kültürel ve fiziksel olumsuz etkileri en aza indireceği düşünülmüş ve bundan dolayı bir turizm çeşidi olarak teşvik edilmeye başlanmıştır (Cinnioğlu, 2015: 3). 2001 yılında Avusturya’nın Salzburg kentinde gerçekleştirilmiş olan Dağlık Bölgelerde Ekoturizm Konferansı ekoturizm için büyük önem arz etmektedir. Ekoturizm’e çoğu kez yanlış perspektiflerden bakıldığı sonucu konferansta yapılan önemli tespitlerden bir tanesidir. Bu konferans ekoturizmin sürdürülebilir turizm ile aynı olmadığını, tüm turizm türlerinin sürdürülebilirliğinden söz edilebileceği, ekoturizminde sürdürülebilir turizm çeşitlerinden bir tanesi olarak

kabul edilmesi gerektiğinin tespiti yapılmıştır (Yücel'den aktaran Eskin vd., 2017: 16). Bu nedenle sürdürülebilir turizm çeşitleri içerisinde yer alan Ekoturizm'in üç temel belirleyici ögesi olduğu üzerinde yaygın görüşler vardır;

- Doğa temelli olması
- Kültürel olması
- Kaynağın değerini anlamayı içermesi

Bu üç öğeden dolayı ekoturizm sürdürülebilir turizm özelliği taşımaktadır (Weaver 1999'dan aktaran Atabey vd., 2016: 274).

Dünya Turizm Örgütünün tanımına göre ekoturizmin geliştirilmesinin temelindeki amaçlar şunlardır:

- Turizm sektörünün yarattığı olumsuz etkileri en aza indirmek.
- Çevresel bozulmayı önlemek, aynı zamanda yerel halkın ekonomik kazancında artış sağlamak.
- Turistlerin, seyahat ettikleri yerdeki doğal çevreyi ve yerel halkın yaşantısını yerinde yaşayarak öğrenmeleri amacıyla doğası bozulmamış alanlara seyahat etmek (Kahraman ve Türkay, 2006'dan aktaran Eskin vd. 2017: 17)

Ekoturizm ilkeleri ise şu şekilde sıralanabilir:

- Fiziksel, sosyal, davranışsal ve psikolojik olumsuz etkilerin en aza indirilmesi,
- Çevreye ve kültüre ilginin ve saygının kazandırılması,
- Turistlere ve yerel halka olumlu deneyim ortamının sağlanması,
- Doğal ortamın korunması amacıyla ekonomik faydalar sağlanması,
- Yerel halk ve turizm sektörü için ekonomik faydaların sağlanması,
- Ekoturizm faaliyetinin gerçekleştirildiği ülkenin politik, çevresel ve toplumsal kurallarına ilişkin bir farkındalığın oluşturulması,
- Çevreye zararı minimize edilmiş tesislerin inşa edilmesi ve işletilmesi,
- Yerel halkın hakları ve gelenek göreneklerinin farkında olunması ve toplum içerisinde onlarla birlikte hareket edilerek güç kazanmalarına yönelik çalışmalar yapılması (www.ecotourism.org 04.03.2018).

2.1.1. Ekoturizm Çeşitleri

Turizm dünyasında, doğaya dayalı turizm olarak adlandırılan ekoturizm, sürdürülebilirlik için bir kalkınma aracı olarak görülmektedir (Şen, 2010: 75). Sürdürülebilir turizm, doğal kaynakların desteklenmesi ve korunmasını aynı zamanda ekonomik ve ekolojik gelişimin uyum halinde sürdürülmesini gerektirmektedir (Çubuk, 1996'dan aktaran Akyol ve Uygun, 2017: 134). Sürdürülebilirlik esasına dayalı olan ekoturizm içinde aynı motivasyonlardan bahsetmek mümkündür. İnsanlar şehir gürültüsünden kaçıp doğa ile buluşma isteği gütmektedirler. Farklı yerleri gezip görme hedefi insanların uzun zamandır gerçekleştirmek istedikleri faaliyetler arasında yer almaktaydı fakat ulaşımın pahalı olması gereken teknolojinin sağlanmamış olması bu isteği kısıtlamaktaydı. Günümüzde ise ulaşımın kolaylaşması, teknolojinin gelişmesi, dünyanın sınırlarının ortadan kalkması insanların bu faaliyetlerini gerçekleştirmesini kolaylaştırmış dolayısıyla hedefini gerçekleştiren kişiler kendilerini gerçekleştirmeye başlamışlardır. Farklı yerleri gezip görme isteği insanda her zaman bir heyecan ve coşku uyandırır. Sıradışı veya farklı alternatifler sunan ekoturizm bu coşkunun artmasına neden olmaktadır. İnsanların seyahat tercihleri onların karakteristik yapısı ile uyumludur. Bu nedenle turistlerin katıldıkları ekoturizm faaliyetleri cesaret, güç, dayanıklılık vb. gerektirdiğinden kişilere sahip olmak istedikleri üstün nitelik hissini vermektedir. Kitle turizmine tepki olarak doğan Ekoturizm çeşitli kıstaslara göre gruplandırılır. Bu kıstaslar turizm faaliyetinde kullanılan araçlar gereçler (bisiklet, balon, raft, at), gidilecek yerin doğası (dağ, yayla, mağara), yapılacak etkinliklerin özellikleri (akarsu, av, bilim, terekking) gibi çeşitlilik gösterir (Akpınar ve Bulut, 2010: 1580). Hem doğal hem de kültürel zenginliğin çok fazla olduğu ülkemizde gerçekleştirilen ekoturizm çeşitleri; yayla turizmi, bisiklet turları, ornitoloji (kuş gözleme) turizmi, foto safari, akarsu sporları (kano-rafting), agro-turizm (çiftlik turizmi), botanik (bitki inceleme) turizmi, atlı doğa yürüyüşü, kamp-karavan turizmi, mağara turizmi, dağ turizmi ve doğa yürüyüşü olarak tanımlanabilir (Ankaya vd., 2018: 70). Bu ekoturizm çeşitleri bazı kaynaklara göre daha fazladır.

2.1.1.1.Yayla Turizmi

Yaylalar yakın tarihlere kadar kırsal kesimlerde yaşayan insanlar için hayvan otlatma ve orada kalınan süre boyunca geçimlerini elde edebilecekleri süt ve süt ürünleri elde etmek amacıyla belirli dönemlerde yaşadıkları yerler idi (Yalçınalp 2005 ‘den aktaran Haznedar, 2016: 12). Günümüzde ise şehrin betonlaşmasından, çevre kirliliğinden, gürültüden uzaklaşmak isteyen insanlar için bir kaçış noktası haline gelmiştir. Yayla turizmine katılan turistler hem doğa ile baş başa kalıp hem de bölgenin kültürel değerlerini yerinde gözlemleyebilirler. Yayla turizminden beklenen amacın gerçekleştirilebilmesi gerçekleştirilen hizmetin etkili ve verimli yürütülmesine bağlıdır. Bu hizmetlerin bazıları şu şekilde sıralanabilir:

- Planın uygulamaya geçişi ve sık denetlenmesi,
- Plan uygulanırken gerçekleştirilecek arazi tahsisi ve ihaleler,
- Altyapı çalışmaları,
- Umumi kullanıma açılacak kamu tesisleri yapma, özel tesislerin yapımına izin verme ve denetleme (Yalçındağ, 1994’den aktaran Şen, 2010: 88).

Ülkemizde yayla sayısı oldukça fazladır. Bu da hem doğayı hem yerel kültürü bir arada görmek isteyen turistlere çok sayıda alternatif sunmaktadır. Türkiye’de artış göstermeye başlayan yayla turizmi sonucunda günden günde daha fazla yayla turizme hazır hale getirilmeye çalışılmaktadır.

2.1.1.2.Bisiklet Turizmi

En eski motorsuz ulaşım araçlarından bir tanesi olan bisiklet günümüzde yeniden insanların tercihi olmaya başlamıştır. Bisiklet turizmi de insanların günden güne artış gösteren farkındalık düzeyleri ile birlikte cazip bir turizm alternatifi haline almıştır. Şehir yaşantısında oldukça fazla egzoz salınımına maruz kalan insanlar hem doğaya zarar vermemek için hem de kendi sağlıkları için sürekli olarak bisiklet kullanımına başlamışlardır. Bir taraftan yürüme olanağı sağlayan, diğer taraftan ise dilendiğinde doğayı deneyimlemeye fırsat veren bisiklet turizmi, ülkemizde günden güne yaygınlaşmaya devam etmektedir. İnsanlar doğa ile iç içe tatil yaparken araba gürültüsünden, doğaya verilen zarardan uzak kalmak ve sağlıklı bir yaşam sürmek için gittikleri yerlerde bisiklet kullanmaktadırlar. Avrupa bisiklet rotaları ağı tarafından gerçekleştirilen, Euro Velo Avrupa Birliğinin sürdürülebilirlik amacıyla

desteklediği projelerden biridir. Türkiye Koordinatörlüğü 2011 yılında ECF resmi görevlendirmesi ile ENVERÇEVKO tarafından sürdürülüyor. Avrupa’da yapılan 3 milyar günlük turun en az yüzde 10’unun bu rota üzerinden Türkiye geçiş yapacağını belirten ENVERÇEVKO başkanı Feridun Ekmekçi, güzergah üzerinde bisiklet turları için bir cazibe merkezi oluşturulması gerektiğini söylüyor. Feridun Ekmekçi, “*Bunun için bisiklet taşımacılığının kolaylaştırılması, bisiklet dostu otel ve işletmelerin oluşması, kamp yapmak isteyen bisikletçilere orman tarafından izin verilmesi gerekiyor. bütün bunlar için çalışmalarımız devam etmektedir*” diyor.

2.1.1.3.Ornitoloji (kuş gözlemciliği) turizmi

Kuş gözlemciliği kuşları tanımayı onları gözlemleyerek yaşam alanlarını tanımayı ve korumayı amaçlar (Pekçetinöz, 2006: 14). İyi eğitim almış ve yüksek gelirli kişilerden oluşan kuş gözlemcileri sayesinde ornitoloji, dünya genelinde ekoturizmin en hızlı büyüyen ve büyük bir ekonomik potansiyeline sahip turizm çeşidi olma yolundadır (Şen, 2010: 92). Çevreye zarar vermeden büyük ekonomik kazanç sağlayabilecek olan bu ekoturizm çeşidi bakımından Türkiye oldukça zengin bir ülkedir. Kuş faunası bakımından oldukça zengin olan Türkiye’de örneğin tüm Avrupa’da 500 kuş türü bulunmasına karşılık 466 kuş türü barınmaktadır. Üreyen kuşlar bakımından Türkiye Avrupa’nın en zengin ülkesi konumundadır. Farklı doğal yaşamların hakim olduğu, bulunduğu konum itibariyle kuşların göç yolları üzerinde yer alması, sulak alanların fazla oluşu Türkiye’de kuş çeşitlerinin fazla olmasının nedenlerindedir (Akpınar ve Bulut, 2010: 1580). Kuş gözlemciliğinin hem doğaya zarar vermemesi hem de yüksek gelir getirici etkisinin bulunması suistimale açık bir durumdur. Bu nedenle ideal kuş gözlemciliği için tavsiyeler bulunmaktadır. Bu tavsiyeler:

- Etik kuşçuluğa bağlı kalmak ve ısrarcı olmak
- Yuva ve genç bireylerden uzak durmak
- Endemik ve nesli tükenmekte olan türlere karşı dikkatli olmak
- Kuş fark edince ona daha fazla yakınlaşmamak
- Belirlenmiş olan yollara, patikalara ve yürüyüş rotalarına bağlı kalmak
- Gözlem yapmak ve fotoğraf çekmek için teleskop kullanmak

- Yerel halkı kuşlar ve onların sağlayabileceği ekonomik kazanç hakkında bilgilendirmek
- Yerel girişimleri desteklemek
- Kuşları koruma konusunda çalışma yapan sivil toplum kuruluşlarına destek sağlamak (Şekercioğlu, 2005: 93)

2.1.1.4.Foto Safari

Ülkemiz adeta canlı bir doğal ve kültürel müze konumundadır. Bu nedenle ilgi alanlarına yönelik fotoğrafçı topluluklarının faaliyetlerini gerçekleştirebilecekleri oldukça fazla alternatif bulunmaktadır.

2.1.1.5.Akarsu Sporları (kano-rafting)

Akarsularda gerçekleştirilen sporlardan biri Raftingdir. Rafting, debisi bir miktarda olsa yüksek ve akış hızı ortalamanın üstünde olan nehirler üzerinde yapılan ekstrem bir spordur (melencirafting.com). Yer altı raftingi (blackwater rafting) ve Yüzey raftingi (whitewater rafting) olarak iki şekilde yapılır (Haznedar, 2016: 20). Bir diğeri ise kanoculuktur. Kano; daha çok Kızılderililere ait, sığ sularda ulaşım sağlamak amaçlı olan bir tekne olarak bilinir. Fakat değişik coğrafyaların kano çeşitleri arasında da değişiklikler vardır. Örneğin; Kızılderililer kano yapmak amacıyla ahşap bir iskelet ve huş kaplama maddesi kullanırken, Afrika ve Pasifik de bulunan yerli kabileler ise kütüklerin içini oyarak kano yapmaktadır. Kızılderili ve Vikinglere ait kanolar daha uzun mesafeler için uygunken; Eskimo kanoları sığ suları için daha uygun, hareket kabiliyeti yüksek kanolardır. Şu anda da spor amacıyla kullanılan kanolar bu farklılıklar göz önüne alınarak iki çeşide ayrılmıştır: Açık Kanada Kanosu ve Eskimo Kayağı şeklindedir (www.yer-su.com 01.02.2018).

Bilindiği üzere Türkiye üç tarafı denizlerle kaplı bir yarım adadır. Bunun yanı sıra sulak alan sayıları oldukça fazladır. Akarsu bulunan birçok yerde akarsu sporu gerçekleştirilebilmektedir. Türkiye’de spor temelli gerçekleştirilen akarsu turizmi 1985 yılından itibaren belirlenen öncelikli akarsular üzerinde rafting parkurları araştırması ile başlamış, Doğu Karadeniz, Doğu Anadolu ve Akdeniz Bölgesinde bulunan akarsular da rafting parkurları belirlenmiştir (Şen, 2010: 107). Günümüzde Belirlenen bu bölgelerde akarsu turizmi yaygın olarak gerçekleştirilmektedir. Bunun

yanı sıra ülkemizde su akımı yüksek olan birçok akarsuda bu turizm çeşidi gerçekleştirilmektedir.

2.1.1.6. Agro-Turizm (Çiftlik Turizmi)

Kırsal alanlarda konaklama ve faaliyetlerin köy yerinde bulunan çiftliklerde gerçekleştirildiği ekoturizm çeşididir (Şen, 2010: 101). Ülkemizde Ta Tu Ta (Ekolojik Tarım Turizm Bilgi ve Tecrübe Takası) Projesi ile popüler olmaya başlayan çiftlik turizmi günden güne yaygınlaşmaktadır. Çiftliklere giden turistler doğal ortamlarında hayvanları kendileri sağıp, doğal yiyeceklerini kendileri toplamakta ve kültürel yapıya uygun olan çiftliklerde konaklamaktadırlar. Çiftliklerin turizme açılmasındaki amaçların; iş imkanı sağlayarak yöreyi ve yerel halkı kalkındırmak, dışarıya olan göçü azaltmak, kadınlara gelir getirici etki sağlamak, yöreye özgü kültürü canlı tutmak olduğu söylenebilir (Kiper, 2006'dan aktaran Haznedar, 2016: 16).

2.1.1.7. Botanik (Bitki İnceleme) Turizmi

Botanik turizmi bitkileri incelemek amacıyla gerçekleştirilen turlara katılma, insanların, yöreye özgü olan bitkileri gözlemlerken doğa yürüyüşüne katılması ve en önemlisi de bitkilere zarar vermemeyi, doğayı korumayı öğrenmelerine yardımcı olan ekoturizm çeşididir (Haznedar, 2016: 18). Eskiden yalnızca belli bir kesimin gerçekleştirmekte olduğu botanik turizmi, günümüzde sadece ayrıcalıklıların ve elitlerin bir faaliyeti değil, bütün insanların faaliyeti haline almıştır (Şen, 2010: 104). İnsanlar gittikleri yerlerde botanik bahçeleri ziyaret etmekte veya gittikleri yere özgü bir bitki var ise bunu gözlemleyebilmektedirler. Bu konuya Fransa'nın Sault kentinde bulunan ve UNESCO'NUN Dünya Kültür Mirası Listesinde olan Lavanta Bahçeleri iyi bir örnek olabilir. Ülkemiz de flora bakımından oldukça zengin bir ülkedir ve birçok endemik bitki türü bulunmaktadır. Türkiye'nin hemen her bölgesinde o bölgeye özgü yöresel bitkiler bulunmak mümkündür. Avrupa'da tespiti yapılan yaklaşık 12.000 bitki türünden yaklaşık 9.000'i de ülkemizde bulunmaktadır (Akpınar ve Bulut, 2010: 1589).

2.1.1.8. Atlı Doğa Yürüyüşü

Atlı doğa yürüyüşü bazı kıyılarda ve patika yollarda belirli bir güzergahtan ilerleyen, kendine has bir şekilde atın dizginlerinden tutarak yapılan bir gezme faaliyetidir (Newsome vd., 2002: 52). Anadolu kültürünün önemli simgelerinden biri olan at ülkemiz de hala önemli bir kültür ögesi olarak yaşatılmaktadır. Şehir yaşantısında doğanın bir parçası olan bu hayvanları göremeyen ekoturistler turizm faaliyetleri gerçekleştirdikleri yerlerde atlı doğa yürüyüşlerine katılmaktadırlar. Ata binmek başka canlı ile gerçekleştirilebilen nadir sporlardan bir tanesidir (Şen, 2010: 105). Bu nedenle çekiciliği yüksek bir ekoturizm çeşididir. Atlı doğa yürüyüşü bir bakıma bisiklet turları ile aynı amacı gütmektedir. Her iki ekoturizm çeşidinde de faaliyetin gerçekleştirildiği araçla doğaya zarar vermeden ulaşım amaçlanmaktadır.

2.1.1.9. Kamp-Karavan Turizmi

Turistlerin ulaşım, konaklama, belirli bir oranda da yeme-içme ihtiyaçlarını kendileri giderme, farklı yerler görüp tanıma ve bütün bunları daha ucuza yapma amacıyla karavanları ve çadırları ile yaptıkları faaliyetler kamp ve karavan turizmini olarak adlandırılmaktadır (www.kulturportali.gov.tr 15.05.2018). Ülkemizde kamp karavan turizmi günden güne yaygınlaşmaktadır. Gençliğin özellikle doğal yaşama olan duyarlılığının artması bu turizm çeşidinde artış gözlenmesine neden olmaktadır. Sosyal medyada örgütlenen yerli ve yabancı gençler toplu kamp faaliyetleri gerçekleştirebilmektedir. Bu faaliyetler için ağların oluşturulduğu sosyal medya gruplarından bir tanesine Camprail örnek verilebilir.

2.1.1.10. Mağara Turizmi

Mağara turizmi, mağaraların araştırılıp incelenmesi ve haritalanması amacıyla gerçekleştirilen bir ekoturizm çeşididir (Arpacı vd., 2012: 62). Mağara turizmi aynı zamanda, mağara gezmeyi seven, macera ve adrenalin meraklısı olan turistler için ideal bir turizm çeşididir (Haznedar, 2016: 19). Mağara turizmi faaliyetleri Türkiye’de ilk olarak 1927 yılında, İstanbul Üniversitesinde görev alan “Raymond Hovassa” tarafından Yarımburgaz mağarasına gerçekleştirilmiştir (Kapan ve Timor, 2017: 243). Türkiye de dağlık ve engebeli alanlar oldukça fazladır. Hem kültür

turizmi açısından hem de doğa turizmi açısından zengin olan çok sayıda mağara bulunmaktadır. Dünyadaki diğer ülkelere nazaran mağara cenneti olarak adlandırılabilir ülkemizde yaklaşık 40.000 tane mağara bulunmaktadır (Şen, 2010: 98). Mağara turizmi ülkemizde günden güne artış göstermektedir.

2.1.1.11.Dağ Turizmi

Dağların temiz ve güzel havasından faydalanmak isteyen turistlerin dağlara gerçekleştirdikleri ekoturizm çeşididir (Şen, 2010: 95). Dağcılık aynı zamanda bir tırmanma sporudur ve yürüyüş, kaya tırmanışı, buz tırmanışı ve kayaklı dağcılık faaliyetlerini içerir (Somuncu, 2004: 1). Türkiye, farklı yüksekliklerde, zengin jeo morfolojik ve tektonik yapıya sahip, flora ve faunası olan ormanlara ve silüete sahip, zengin av ve yaban hayatı olan dağlarıyla hem kış turizmi hem de dağ yürüyüşü ve tırmanışları için dağcılık sporunu sevenlere ilginç olanaklar sunmaktadır (www.hotelrestaurantmagazine.com 05.06.2018). Türkiye'yi her yıl dünyanın çeşitli yerlerinden çok sayıda turist dağ tırmanışı ve yürüyüşü için ziyaret etmektedir. Ülkemiz çok çeşitli dağ tiplerine sahiptir. Bunlardan bazıları: Kuzeyden güneye doğru karlaştığı iddia edilen Türkiye günümüzde Kuzey Anadolu Sıradağları, İç Anadolu Masifler, Güney Anadolu Sıradağları ve Güney Doğu Anadolu Sıradağlar Kuşağıyla çevrelenmiştir. Istranca (Yıldız) Dağları (1000 m), Bursa Uludağ (2543 m) , Bolu Köpoğlu Dağı (2400 m), Ilgaz Dağı (2587) ve Karagöl Dağları (3100m) Kuzey Anadolu Sıradağları kuşağında, Erciyes Dağı (3917m), Hasan Dağı (3263m), Büyük Ağrı Dağı (5137m), Tendürek Dağı (3533m), Süphan Dağı (4058m) ve Nemrut Dağı (3050m) gibi volkanik dağlar İç Anadolu Masifler kuşağında, Toros Dağlar olarak adlandırılan kıvrım sıradağları Beydağları (3086m), ortasında Bolkar Dağları (3524m) , Hakkari Cilo (Buzul), Sat (4136m) ve Nur (Amanos) Dağları Güney Doğu Anadolu Sıradağlar Kuşağıyla yükselmektedir. Bu dağlardan, Batı Toroslar (Beydağları), Orta Toroslar (Bolkar Dağları, Aladağlar), Munzur Dağları, Cilo-Sat Dağları ve Kaçkar Dağları (Batı Grubu-Verşembek, Kavran Grubu, Doğu Grubu-Altıparmak) kıvrılma ve kırılma ile oluşan dağlardır. Süphan Dağı, Nemrut Dağı, Hasan Dağı, Erciyes Dağı Ağrı Dağı ve Küçük Ağrı Dağı Volkanik Dağlardır (www.yigm.kulturturizm.gov.tr 16.04.2018)

2.1.1.12.Doğa Yürüyüşü (Trekking)

Trekking, bir bölgenin dağlık alanlarında, dağcılık için gerekli olan tekniklere gerek kalmadan, zorlu yerlere girmeden, küçük patikaların rota olarak izlendiği, belli başlı doğa koşullarında, belirli yaş gruplarına uygun ve zaman kısıtı olan uzun yürüyüşler olarak tanımlanmaktadır (Haznedar, 2016: 19). Trekking ekoturizm'in önemli bileşenleri arasındadır.

Trekking çeşitleri: Dayhiking, Hiking, Backpacking, Ormanda Trekking, Çölde Trekking, Dağlık Alanda Trekking, Açık Alanda (geniş yayla ve ovalarda) Trekking, Kanyon veya Dere Yatağında Trekking, Rotalı Yürüyüşler, Kış (kar) Yürüyüşleri (Ardahanlıoğlu ve Çınar, 2013: 335)'dir. Ülkemiz, Alp-Himalaya kıvrım kuşağı üzerinde yer almasından dolayı bitki ve hayvan çeşitliliği bakımından çok zengin olan dağ ve sıradağlara, bu nedenle de trekking için önemli bir potansiyele sahiptir (Şen, 2010: 103).

2.1.1.13.Sualtı Dalış Turizmi (ScubaDiving)

Denizde deniz araçları ile gerçekleştirilen, su altındaki canlıları veya kalıntıların incelenmesine dayanan ekoturizm çeşidi olarak tanımlanmaktadır. Yerli ve yabancı turistleri dalış yapmaya, dalışa başlamaya iten unsurlardan biri de sualtı canlıları, sualtı fauna ve florasıdır. Türkiye dalış turizmi bakımından önemli bir yere sahiptir.

2.1.2. Ekoturizm Uygulamaları

Turizm pazarlarının çoğunda seyahatin temel amacı doğal kaynak varlıkları ile ilişkilidir (Alaeddinoğlu vd., 2014: 246). Özellikle yaz aylarında yapılan kitle turizmine karşı, insanların daha doğaya dönük, turizm çeşitlerine yönelmeye başladıkları görülmektedir (Ankaya vd., 2018: 69). Bu bağlamda ekoturizm bazı ülkelerin kaderidir. Doğal ve insana dair bütün kaynaklar o ülkeleri ekoturizme konu eder ve ekoturizmi yaşamın bir parçası haline getirir. Fakat bu fırsatın nasıl değerlendirileceğine karar vermek çoğu zaman ev sahibi ülkenin turizme bakış açısıyla doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda dünya genelinde ekoturizmin başarıyla uygulandığı destinasyondan bazıları: İspanya, İtalya, Karayip, ABD (Florida), Çin, Tayvan, Kosta-Rika olarak sıralanabilir (İsayeva ve Kasalak, 2016). Ekoturizm

uygulamalarında ekoköy sayılarında günden güne artış gözlemlenmektedir. Bazı ekoköyler aşağıdaki gibidir:

1. Auroville, Hindistan,
2. Sieben Linden, Almanya
3. Findhorn Eko köyü, İskoçya,
4. Green Circle, Singapur
5. Ravensca, Romanya
6. Santa Cruz de Tenerife, Kanarya Adaları, İspanya
7. Panevezio Apskritis, Litvanya
8. Devon, İngiltere
9. Kolarbyn Ecolodge, İsveç
10. Datça, Türkiye (www.onedio.com 12.12.2018).

Akdeniz kıyı şeridinin bir parçası olan Türkiye, deniz turizminden kış turizmine, ekoturizmden kültür ve tarih turizmine, eğlence, eğitim ve sağlık turizminden özel ilgi ve alternatif turizme birçok turizm çeşidine ev sahipliği yapmaktadır (Alaeddinoğlu, 2017: 218). Türkiye de turistler aynı destinasyonda birden fazla ekoturizm faaliyeti gerçekleştirme şansına sahiptir. Ekoturizm faaliyetlerinde ki gelişmeler tüm dünyada olduğu gibi Türkiye de de günden güne artış göstermektedir. Türkiyede ki bazı ekoturizm uygulamaları:

- Küre Dağları, 1998'de Doğal Hayatı Koruma Vakfı (WWF) tarafından Akdeniz Havzası'ndaki önemli orman alanlarından biri olarak (sıcak nokta) belirlendi ve 2000 yılında Milli Park ilan edilerek koruma altına alındı (Şen, 2010: 130). Küre Dağları sıcak nokta olmasının yanı sıra 2012 yılında Türkiye'nin ilk pan parkı olarak ilan edilmiştir (www.kdmp.gov.tr 06.03.2018).
- Kastamonu'nun, Pınarbaşı ilçesinde yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya olan eski bir ahşap konak 2001 yılında restore edilerek Ekoturizm Merkezi haline getirildi (Şen, 2010: 131).
- Kaş-Kekova Özel Koruma Bölgesi, 2002'de Patara'dan Antalya'ya kadar hemen hemen 210 kmlik deniz alanında yapılan Denizel Biyolojik Çeşitlilik araştırmasında karasal ve denizel biyolojik çeşitlilik anlamında en zengin alanlardan birinin Kaş İnceburun ve Uluburun arasındaki kıyı şeridiyle

adaları kapsayan bölge olduğu belirlendi. WWF-Türkiye 2003 yılında bölgeye en yakın koruma alanı olan Kekova Özel Çevre Koruma Bölgesi'nin sınırlarının Kaş'ı da içerisine alacak şekilde genişletilmesi için Bakanlığa başvuruda bulundu. Bu başvuru 2006 yılında kabul edildi ve bu sayede Kaş-Kekova Özel Çevre Koruma Bölgesi oldu. Proje kapsamında gerçekleştirilen faaliyetler

1. Proje kapsamında gerçekleştirilen denizel biyolojik çeşitlilik araştırması neticesinde 30 yeni tür tespit edildi.

2. Akdeniz ekosisteminin devamlılığını sağlayan deniz çayırlarını korumak ve teknelerin attığı çapaların deniz dibinde yarattığı tahribatı en aza indirmek için beş adet tonozlu şamandıra sistemi kuruldu.

3. Güney MedPAN ve MedMPANet projeleri bünyesinde deniz koruma alanlarında sürdürülebilir balıkçılık yönetimiyle ilgili 2. Bölgesel eğitim çalışmayı 4-11 Ekim 2010 tarihleri arasında Kaş'ta düzenlendi. Çalıştay'a Akdeniz genelinde 13 ülkeden deniz koruma alanlarından sorumlu temsilciler, Türkiye'den ilgili bakanlıklar, akademisyenler ve proje sorumluları olmak üzere toplam 60 kişi katılım gösterdi.

4. Uzman akademisyen ve araştırmacıların desteğiyle bölgedeki denizel biyolojik çeşitlilik izleme çalışmaları tamamlandı. Bu çalışmalar kapsamında gösterge türler olan "deniz çayırları", "orfoz" ve "lahoz" türlerinin sayımı yapıldı. Orfoz ve lahoz türlerinin neslinin tükenmeye başlaması tehlikesinin devam ettiği tespit edildi.

5. Dalışa, balıkçılığa ve çapa kullanımına kapalı olması gereken alanlar yapılan zonlama çalışmasıyla tespit edildi.

6. Deniz Koruma Alanı'nın yönetimi ve uygulama çalışmaları konusunda yerel kapasitenin geliştirilmesi amacıyla balıkçılar, tekne sahipleri, dalış kulübü sahipleri ve ilgili kamu kurumlarının temsilcilerinden oluşan 14 kişilik bir grup, Korsika'daki Bonifacio Deniz Koruma Alanı'na ziyaret gerçekleştirdi.

7. Kaş-Kekova Deniz Koruma Alanı'nın geleceği için önem teşkil eden Türkiye'nin 10 yıllık 'Ulusal Deniz Koruma Alanları Stratejisi' WWF-Türkiye'nin de katkısıyla hazırlanıyor.

8. Deniz Yönetim Planı'nın hazırlanma sürecinde 2008-2012 arasında yapılan toplantılar, bölgeden görüntüler ve projede bulunan grupların röportajlarını içeren Kaş-Kekova'da Hayat Var belgeseli tamamlandı ve İz TV'de yayınlandı (wwf.org.tr 05.06.2018).

- Akyatan Yaban Hayatı Geliştirme Sahası, Adana İli sınırlarında yer alan Akyatan, 1987 yılından beri Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından korunan bir Yaban Hayatı Geliştirme Sahası'dır. Bu sahada 2014 yılından beri gerçekleştirilen projede Çukurova Deltası'nda doğa koruma farkındalığının öğretmenler yoluyla artırılmasına destek sağlamak amacıyla öğretmenler için yaban hayatı gözlem kampı düzenlenmektedir. Doğa fotoğrafçılığı, memeli, sürüngen, kuş, kelebek, çift yaşamlılar, bitki gözlemciliği, “doğayı hissedelim” uygulaması, “nesli tehlike altındaki türler sınıfımızda” uygulaması, doğa tarihi müzeleri, permakültür gibi sınıf içi ve dışı uygulamalı etkinlikler, konusunda denetimler uzman eğitimler yoluyla öğretmenlerle paylaşılmaktadır (wwf.org.tr. 05.06.2018)
- Ekodiyalog projesinin amacı, ekoturizm alanında sivil toplum ve kamu sektörü arasında sağlam temelli bir işbirliği mekanizması kurarak, işbirliği ve karşılıklı danışma süreçlerini tanımlayarak, sivil toplum kuruluşlarının ekoturizm konusunda karar alma ve politika belirleme süreçlerine katılım düzeyini artırmaktır. Ekodiyalog projesi aşağıdaki hedefleri gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır.
  1. Ayder Yaylası ve Fırtına Vadisi ve Kaçkar Dağları Milli Parkı sınırları içinde bulunan turizm işletme sahipleri ve yerel tur rehberlerinin ekoturizm ve çevre konusunda bilgi ve bilinç düzeyinin artırılmasını sağlamak,
  2. Ekoturizm alanında faaliyet gösteren ve gösterme potansiyeline sahip yerel halk, bölgesel kamu kuruluşları, yerel sivil toplum kuruluşları, yerel turizm rehberleri arasında işbirliğini teşvik edecek iletişim ağları kurmak,
  3. Ekoturizm alanında sivil toplum, özel sektör ve kamu sektörünü bir araya getiren kalıcı bir bölgesel danışma konseyi kurmak,
  4. Bölgenin yapısını koruyarak yerel resmi makamlarla, yerel idari konulardaki işbirliğinin kuvvetlendirilmesi,

5. Ekoturizm ve çevre konularında doğru davranış kurallarını belirleyip, doğal kaynakların sürekliliğini sağlayacak uygulamalar geliştirmek,
  6. Ekoturizm ve çevre konularında belirlenen doğru davranış kurallarının yöresel kalkınma planları ve stratejik planlara dahil edilmesini sağlayacak biçimde sivil toplumun karar alma, politika belirleme süreçlerine katılımını teşvik edecek yapılar geliştirmek,
  7. Yerel paydaşların ve ziyaretçilerin faydalanabileceği, başka bölgelerde de uygulanabilir eğitim programı ve eğitim materyalleri geliştirmek,
  8. Yerel halkta, ekoturizm uygulamaları sırasında yaban hayat, habitatlar, ekosistem ve doğal varlıkların zarar görmemesini sağlayacak bir çevre bilinci oluşturmak,
  9. Ayder Yaylası ve Fırtına Vadisi ve Kaçkar Dağları Milli Parkı sınırları içerisinde yer alan turizm işletmelerinin swot analizi,
  10. Bölgedeki turizmin şuan içerisinde bulunduğu tehdit ve tehlikelerin tespiti (www.kaced.org 10.12.2018).
- Mersin'in Çamlıyayla ilçesi sınırları içinde yer alan Kadıncık Havzasının ekoturizme açılması ile ev pansiyonculuğu, olta balıkçılığı, yaya ve bisiklet yolları düzenlenmesi, sahanın yerli ve yabancı av turizmine açılması planlanıyor (www.wowturkey.com 10.12.2018).
  - Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği tarafından Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın desteğiyle hayata geçirilmiş olan "TaTuTa" (Tarım-Turizm-Takas) projesi, gönüllü olan çiftlikleri ve turistleri buluşturuyor.

Türkiyedeki bazı Ekolojik Çiftlikler: Marmariç Bayındır/İzmir, Birecik Doğaevi Birecik/Şanlıurfa, Knidia Çiftliği Datça/Muğla, Ormanevi, Ali Kışlak Ormanı Fethiye/Muğla, Ali Koçak Çiftliği Tortum/Erzurum, Ata'dan Çiftliği Bismil/Diyarbakır, Bayrak Ailesi Çiftliği Gümüşhacıköy/Amasya, Belentepe Çiftliği Osmangazi/Bursa, Bilecik Zeytinli boğaz Permakültür Çiftliği Gölpazarı /Bilecik, Chevrel Traher Çiftliği Kurtköy/Yalova, Codron Ailesi Çiftliği Çakırlar/Antalya, Eflatun Elbademi Çiftliği Kaş/Antalya, Fatma Gülbin Çiftliği Maçahel/Artvin, Flora Akdeniz Bahçesi Kemer/Antalya, Furma Ekolojik Yaşam Çiftliği Karaburun/İzmir, Gağgı Çiftliği Bayındır/İzmir, Gökada Çiftliği Ayvalık/Balıkesir, HerbaFarm Bodrum/Muğla, Hindiba Doğa Evi Mengen/Bolu, Latif Yalçınar Çiftliği

Kemaliye/Erzincan, Narköy Çiftliği Kandıra/Kocaeli, Ormanya Gıda Ormanı Ayvacık/Çanakkale, Pastoral Vadi Fethiye/Muğla, Refikler Çiftliği Fethiye/Muğla, Sevgi Ana Çiftliği Urla/İzmir, Sevinç Abla Çiftliği Bayramiç/Çanakkale, Kapor Çiftliği Avanos/Nevşehir, Yeniköy Çiftliği Bayramiç/Çanakkale, Lisinia Yaban Hayatı Rehabilitasyon Merkezi Merkez/Burdur, Tangala Keçi Çiftliği Fethiye/Muğla (www.listelist.com 09.08.2018).

2.1.3. Ekoturizm Etkileri

Ekoturizm, doğal ve kültürel değerlere zarar vermeden bu kaynakların sürdürülebilirliğini amaçlayan bir turizm çeşididir (Haznedar, 2016: 7). Bu nedenle klasik turizme karşı bir çeşit olarak karşımıza çıkmaktadır. Turizm sektöründe ekoturizm artık iyice benimsenmiş ve amaç sadece çevrenin korunması değil sosyal yapı, kültürel değerler ve yöre halkının kalkınmasını sağlamak anlayışını sürdürme yaklaşımı da olmuştur (Haznedar, 2016: 6). Ekoturizmde iki egemen görüş bulunmaktadır (Wight, 1995'dan aktaran Şen, 2010: 79). Bu görüşlerden biri, toplumun çevreye duyduğu ilginin, ürünü pazarlamak için kullanılabilmesi varsayımına dayanırken, diğeri aynı ilginin, bu ürünün dayandığı kaynakları korumak amacıyla kullanılabilmesi görüşünü savunur (Şen, 2010: 79). Bu nedenle literatürde ekoturizmin etkilerinin hem olumlu hem de olumsuz olabileceğine dair farklı görüşler vardır. Ekoturizmin etkileri sosyo-kültürel, ekonomik ve çevresel olmak üzere üç'e ayrılmaktadır.

2.1.3.1. Ekoturizm, sosyal ve kültürel etkileri

Günümüzde insanların çevre bilincinin artmasıyla beraber doğayı keşfetme ve farklı aktivite arayışları, eko-turizmin daha da yaygınlaşmasına, bununla beraber ekoturist sayısının da artış gözlemlenmesine neden olmuştur (Ankaya vd., 2018: 70). Ekoturizm yalnızca çevre hassasiyeti değil aynı zamanda yerel kültürü yaşatma hassasiyeti de göstermektedir. Bu bağlamda ekoturizmin yöreye ve dolayısıyla ülkeye katkıları; geçmişten gelen gelenek göreneklerin hatırlanmasını, yeniden değerlendirilmeye başlanmasını, sosyal yapı ve değerlerin korunmasını sağlamak olarak sıralanabilir (Haznedar, 2016: 11). Fakat yerel halk turizmi içselleştirememiş ya da bölgede gerçekleştirilen turizm faaliyetlerinden olumsuz yönde etkilenmiş ise,

sosyo-kültürel çevre üzerinde de olumsuz etkilerde görülmektedir. Bu etkiler (Özkök ve Çoban, 2009: 599):

- Ekoturizmden beklenen faydanın toplumun geneline yayılmaması, gelişme sürecinde olan yerel halkı dışlamış, beklentilerini karşılayamamış, sinirli ve tahammülsüz bir psikoloji içerisine sokmuş olabilir.
- Toplumların bazı gelenek ve görenekleri, düzenlenen ekoturizm faaliyetleri sonucunda olumsuz yönde değişebilir veya etkilenebilir (Özkök ve Çoban, 2009: 599).
- Bölge insanının o yaşam yerlerinde tarihler boyunca oluşturdukları bir yaşam biçimleri ve kültürleri vardır. Turizm ve ekoturizm, bu tarihsel yaşam biçimine sonradan dahil edilmiş bir ticari faaliyeti anlatmaktadır. Bu ticari kültür çoğu zaman yerel kültürü ve yaşam biçimini günden güne zedeleyen ve yok eden bir özelliğe bürünmektedir. Örneğin; “*evine misafir kabul eden*” bir kültürden “*evinin bir odasını turiste kiralayan bir kültüre*” geçiş, bu durumun bir örneği olabilir (Erdoğan, 2015: 15).

2.1.3.2. Ekoturizm, ekonomik etkileri

Ülkelerin bacasız sanayisi olarak görülen turizm sektörü gerek Türkiye’de gerekse dünyada değişen turizm beklentilerine paralel olarak ekoturizm Türkiye’nin başlıca turizm kaynakları arasında yerini almaya başlamıştır (Ankaya vd., 2018: 70). Bu nedenle ekoturizmin yaratacağı olumlu ekonomik etkiler için şunlar söylenebilir (Demir ve Çevirgen, 2006: 70-71; Özkök ve Çoban, 2009: 595-596’dan aktaran Şen, 2010: 122):

- Turizm sektörünün paydaşları olan konaklama tesisleri, restoranlar, hediyelik eşya satan dükkanlar, seyahat hizmetleri gibi bölgedeki diğer ekonomik faaliyetlerin gelişimine katkıda sağlar.
- Yöre ekonomisinde çeşitlilik yaratarak, bilhassa tarımsal aktivitelerle yeterli istihdamı bulamayan yerel halka doğrudan veya dolaylı olarak yeni iş olanakları yaratır.
- Bölgeye gelen turistlerden elde edilecek gelir yöreye ve özellikle yerel halka doğrudan ekonomik katkı sağlar.
- Yöreye has el sanatları ve yiyecekler gibi yerel ürünlere olan talebi artırır.

- Eğer iyi bir yönetim sağlanırsa, koruma alanları ve park yöneticileri için kendini finanse edebilecek bir sistemi oluşturabilir.
- Küçük lekli işletmelerin ekonomiye katkıları artar.
- Ekonomisi tarıma elverişli olmayan bölgelerde yeni iş imkânları doğar, yöredeki göçü engeller” (Tisdell’den aktaran Haznedar, 2016: 12)

Eko-turizmin ekonomik etkileri; doğrudan, dolaylı ve uyarılmış etkiler olarak üç de ayrılabilir (Tetik, 2012’den aktaran Atabey vd., 2016: 276):

Doğrudan etkiler; turistlerin konaklama, yeme-içme, eğlence gibi faaliyetleri için destinasyonlarda direk yaptıkları harcamaların sonucunda ortaya çıkar.

Dolaylı etkiler; bir eko-turizm işletmesinin elde ettiği gelirin bir kısmını girdi-çıktı ilişkisi içinde olduğu diğer sektörlere aktarması sonucunda meydana gelir.

Uyarılmış etkiler; Bir eko-turizm işletmesi çalışanlarının almış oldukları ücretlerle yaptıkları harcamalar neticesinde ortaya çıkar.

2.1.3.3.Ekoturizmin, evresel etkileri

Ekoturizm he ne kadar çevreye duyarlı bir turizm çeşidi olsada doğal çevrede yarattığı bazı tahribatlar bulunmaktadır. Ekoturizm faaliyetlerinin bazı faktörleri çevreye zararları sonuçlar doğurmaktadır. Bunlar:

- Aşırı kalabalık: Çevresel stres, yaban yaşamında davranışsal bozukluk, taşıma kapasitesinin açılması, stres
- Aşırı yapılaşma: Mimari olarak kente benzer gelişim ve görsel kirlilik, doğal dokunun bozulması
- Yol ve patikalar: Doğal yaşama zarar, değiştirilen su yolları, hayvanların geçişinde zorluk, doğal estetikte bozulmalar, bitki örtüsünde tahribat
- Motorlu ulaşım: Gürültü, Yaban hayatını rahatsız etme, hava kirliliği, doğallık kaybı
- Çöpler: Grsel kirlilik, yaban yaşamının ple beslenmeyi alışkanlık hali getirmesi, haşereler, sağlığa zarar
- Tahripilik: Doğal ve kültürel değerlerin tahrip olması
- Araçlarla hız yapma: Yaban hayatına zarar ve hayvan ölümleri, güvenilirliğin azalması, ses ve toz kirliliği

- Araziye araç kullanma: Toprak sıkılaştırılması, bitki ve yaban hayatına zarar, doğal alanların tahribi
- Atıklarla beslenme: Yaban hayatında beslenme ve avlanma davranışlarında farklılıklar, turistler için sağlık açısından tehlike, hayvan ölümleri
- Hatıra eşya toplanması: Doğal ve kültürel değerlerin kaybolmaya başlaması, uygun olmayan davranışların görülmeye başlanması (Erdoğan N, 2003)

Genel olarak bakıldığında ekoturizmin: Bitki ve yaban hayatı yaşamında azalma veya yok olma tehlikesi, toprak ve kumul erozyonu, toprak sıkıştırılması, toprak stabilizesinin bozulması, jeolojik rejimlerin değişmesi, besin döngüsünde bozulma, biyolojik çeşitlilikte azalma veya yok olma tehlikesi, altyapı eksikliğinden dolayı uygunsuz bir şekilde meydana gelen baskılar gibi turist etkinliklerini etkileyen olumsuz etkileri de olabilir (Cynthiavd aktaran Polat, 2006: 28). Bölgeye gelen turist sayısında görülen artış bölgede olumsuz etkiler yaratabilir. Sonuç olarak her ne kadar ekoturizm amaç olarak çevreye saygılı ve duyarlı bir turizm çeşidi olarak görülsede, uygulama alanlarında çevresel bozulmalara da neden olabilmektedir (Erdoğan, 2014: 14).

2.1.4. Bölgede Uygulanan Ekoturizm Çeşitleri

Çevre sorunlarının sürekli artması ve tehdit edici boyutlara gelmesi, ekolojik sistem dengelerini korumaya yönelik sürdürülebilir bakış açıları geliştirilmesine yol açmıştır. T.C. Kültür ve Turizm Müdürlüğü hazırlamış olduğu 2023 Türkiye Turizm Stratejisinde biyolojik çeşitlilik ve sürdürülebilir turizm potansiyeli açısından Türkiye Turizm Stratejisinde öncelikle ekoturizmin geliştirileceği bölgeler belirlenmiştir (Garda ve Temizel, 2016: 11). Akdeniz'in batısında bulunan bazı yerler bu bölgeler arasında yer almaktadır. Bu nedenle bölgede ekoturizm için gerçekleştirilen çalışmalar günden güne artış göstermektedir. Bu bölgeler aynı zamanda betonlaşmadan korunmakta doğal çevre bozulmamaya çalışılmaktadır. Bölgede ki birçok yerde yerel mimari, yerel kültür, doğal çevre hala korunmaktadır. Batı Akdeniz bölgesinde gerçekleştirilen çok sayıda ekoturizm çeşidi bulunmaktadır:

Kuş Gözlemciliği: Batı Akdeniz Türkiye'de kuş gözlemciliğinin yapılabileceği yerler arasındadır (Haznedar, 2016: 13). Köyceğiz Gölü (Köyceğiz) bölgede kuş gözlemciliği yapılan yerlerdendir.

Doğa Yürüyüşü (Trekking): Babadağ (Fethiye), Toros Dağları, Lykia Yolu
Yayla Turizmi: Köyceğiz (Ağlaköyü), Babadağı, Dokuzgöl, Kaş, Finike (Ördübek), Saklıkent (Saklı), Gömbe

Mağara Turizmi: Üç adalar

Sualtı Dalış Turizmi: Fethiye (Afkule), Patara Kanyonu, Tekirova-Üç Adalar, Kaş, Finike, Dalyan

Hava Sporları Turizmi: Fethiye, Babadağ, Ölüdeniz, Dalyan, Kalkan

Akarsu Turizmi: Muğla Dalaman Çayı

Atlı Doğa Yürüyüşü: Fethiye, Marmaris

Bisiklet Turizmi: Likya Bölgesi

Botanik Turizmi: Likya Bölgesi

YabanHayatı (Fauna) Gözlemciliği: Antalya (Beydağları)

Yamaç Paraşütü: Muğla (Gökova), Fethiye (Ören)

Tarım ve Çiftlik (Agro) Turizmi: Fethiye (Pastoral Vadi), Antalya (Çıralı)

Kamp Karavan Turizmi: Bölgenin birçok yerinde kamp ve karavan yerleri bulmak mümkündür. Kamp karavan turizmi bölgede yaygın olarak gerçekleştirilmektedir.

Dağ Turizmi: Antalya (Beydağları), Muğla (Saklıkent)

Yoga Turizmi: Çıralı, Olimpos, Dalyan şehirlerinde ki bazı oteller yoga turizmi gerçekleştirmektedir.

Batı Akdeniz bölgesi içerisinde yer alan Likya yolu güzergâhı yalnızca bir yürüyüş yolu değil aynı zamanda ekoturizm ve doğa turizmi kapsamında da değerlendirilebilecek olan bir güzergâhtır. Likya yolu etaplarında gerçekleştirilen bazı ekoturizm faaliyetleri:

Hisarönü-Faralya Etabı: Hisarönü'nde turizm sezonunda turistlerin konaklayabilecekleri, yeme- içme ihtiyaçlarını giderebilecekleri çok sayıda apart, restoran ve moteller vardır. Yapılaşmanın son senelerde hızla arttığı Hisarönü Ölüdeniz'e yakın olduğundan turizm sezonunda kalabalık olmaktadır. Faralya köyü ise, keşfine henüz başlanan bakir doğası ile eko köy olarak değerlendirilebilecek bir destinasyondur.

Faralya-Kabak Koyu Etabı: Bu etapta yapılan ekoturizm faaliyetlerini hava sporları, yüzme, fotoğrafçılık, tırmanış, trekking, kelebek gözlemciliği, botanik turizmi olarak sıralamak mümkündür.

Kabak Koyu-Belçeğiz Etabı: Bu etapta ne yazıkki yerini klasik turizm anlayışına bırakmıştır. Belçeğiz, sit alanı olmasına rağmen yapılaşmadan kurtulamamıştır.

Belçeğiz-Letoon Etabı: Bu etapta yapılan ekoturizm faaliyetleri doğa yürüyüşü, yüzme, dağcılık, bisiklet sürüşü ve fotoğrafçılık olarak sıralanabilir.

Letoon-İnpınar Etabı: Bu etapta Xanthos antik kenti yer almaktadır. Bu kentin en önemli özelliği antik çağda bu bölgenin başkenti olmuş olmasıdır. Bu antik kent de kültür turizmi kapsamında değerlendirilebilir

İnpınar-Patara Etabı: Bu etapta Çayköy içerisinde yukarı doğru akan su kanalının yamacından ilerlenmektedir. Son derece güzel doğal manzaralar sunan güzergâhta ekoturizm anlamında fotoğrafçılık, botanik turizmi gerçekleştirilmektedir.

Patara-Bezirgan Etabı: Bu etapdaki en önemli nokta Patara'dır. Özel Çevre Koruma Statüsü ile korunmakta olan bölgede özellikle Patara kumsalı turizm sezonunda birçok turist tarafından ziyaret edilmektedir. "Caretta caretta" deniz kaplumbağalarının doğal yumurtlama alanı olan bu kumsal stratejik bir konumda yer almaktadır. Bölgede gerçekleştirilen ve geliştirilmesi beklenen ekoturizm çeşitleri kültür turizmi, fotoğrafçılık, kuş gözlemciliği, safari turları, bisiklet turizmi olarak sıralanabilir (Ardahanlıoğlu ve Çınar, 2013).

2.1.5. Bölgede Uygulanabilecek Ekoturizm Çeşitleri

Ekolojik yaklaşımla gerçekleştirilen sürdürülebilir turizm faaliyetleri ülkelerin kalkınmaları ve ekonomik gelişmelerinde büyük rol oynar. Sürdürülebilirliği ön plana alan ekoturizm çevrenin ekolojik özelliklerine uygun turizm gelişme ve yönetim planları ile gerçekleştirilebilir (Ardahanlıoğlu ve Çınar, 2013: 342). Ekoturizm kapsamında değerlendirilen etkinlikler ise büyük çeşitlilik göstermektedir. Başlıca ekoturizm etkinlikleri şu şekilde sıralanabilir; yayla turizmi, kuş gözlemciliği (ornitoloji), foto safari, yaban hayatı gözlemciliği, sportif olta balıkçılığı, bisiklet turizmi, balon turizmi, sualtı dalış, tarım ve çiftlik turizmi, av turizmi, botanik turizm, kamp karavan turizmi, mağara turizmi, dağ-doğa yürüyüşü (trekking), dağcılık, akarsu sporları (kano-rafting), yamaç paraşütü ve atlı doğa

yürüyüşü (Şen, 2010: 132). Batı Akdeniz bölgesinde bu ekoturizm faaliyetlerinin bir çoğu az da olsa yapılmakta veya yapılmaya başlanmaktadır fakat yeterince tanıtımı yapılamamaktadır. Gerçekleştirilen ekoturizm çeşitlerinden bazıları:

Kelebek Gözlemciliği: Türkiye’de en çok kelebek türünü fotoğraflayan Prof. Dr. Olcay Yeğin ve eşi Dr. Gülten yeğin Antalya’nın kelebek gözlemciliği konusunda önemli bir potansiyeli olduğunu ve henüz hem ülkemizde hem de Antalya da yeterli kelebek gözlemcisi bulunmadığını belirtmektedir. Antalya da kelebek gözlemciliği için 12 zengin bölge belirleyen Prof. Dr. Yeğin, bu bölgeleri şöyle sıralamaktadır: “Elmalı-Kohu Dağları- Çığlı- Kara- Bostankatran- Yedigöller, Elmalı- Kohu Dağları- Çamkuyu, Akseki- Çimi Köyü- Çimi Yaylası, İbradı- Üzümdere, Alanya- Gündoğmuş- Eğri Göl, Feslikan Yaylası- Karçukuru- Saklıkent, Thermessos, Alanya Yaylaları, Korkuteli- Akçay- Gömbe, Kemer- Guzdere- Söğütçuması, Elmalı- Gümüşkavak Yaylası, Çakırlar- Pınarbaşı Yaylası- Söğüt cuması- Hurma”(evrensel.net). Yine Yeğin: *“Türkiye bu işe hiç girişmedi ama batıya giderseniz, kelebek seraları vardır. Bu işi becerebilerseniz, Antalya’ya gelen turisti kelebek seralarına götürüp gezdirebilirsiniz seraların yanında özel sit alanlarında korumalı olarak kelebek turizmi yapılabilir”* ifadelerini kullandı (fullantalya.com). Benzer şekilde araştırma bölgesi sınırları içerisinde kalan Köyceğiz ve Ortaca bulunan Osmanlı ateşi (*Lycaena otomana*), karagözlü mavi kelebek (*Glaucopsyche alexis*), büyük esmer (*Maniolamegala*) ve sarı lekeli zıpızıp (*Thymelicus sacteon*) kelebek türleri için önemli yerlerdir (www.dogadernegi.org 15.12.2018).

Kuş Gözlemciliği: Batı Akdeniz Türkiye’de kuş gözlemciliği turizminin yapılabileceği destinasyonlardandır. Muğla’nın Köyceğiz ilçesinde bulunan Köyceğiz gölü önemli kuş alanları projesinde işaretlenmiştir. Önemli Kuş Alanları (ÖKA) yaklaşımında, korunmaları ve iyi yönetilebilmeleri durumunda, kuşların ve biyolojik çeşitliliklerinin korunmasına en verimli katkıyı sağlayacak olan öncelikli alanlar belirlenir. Bu bağlamda Batı Akdeniz bölgesi kuş gözlemciliği için geliştirilebilir yerler arasındadır. Bölgede görülen kuş türleri Karabatak, Küçük karabatak, Macar ördeği, Sakarmekenin’dir (www.dalamanweekend.com 05.01.2019). Dalyan Tekne Kooperatifi Başkanı Atilla Gültekin, 2011 yılında yapmış olduğu bir ropörtajda *‘‘Kuş gözleme, kuş izleme’ turları adı altında Köyceğiz Gölü’nde*

kuşların yuvalama yaptığı sazlıkların arasında kuş turları düzenleyerek bölgemizi tanıtmayı amaçlamaktayız'' ifadelerini kullanmıştır (www.haberekspres.com.tr 05.01.2019). Kuş gözlemciliğinin rabet gördüğünü belirten Gültekin; bu turlarda kuşların yavrulaması, yumurtadan çıkışı, kuşların yavrularını beslemesi ile bölgedeki kuşların carettacaretta kaplumbağaları ile aynı yaşam alanlarını kullanmasını göstermeyi amaçladıklarını belirtmiştir. (www.haberekspres.com.tr 05.01.2019). Aslında bölgenin bazı yerlerinde gerçekleştirilen bu ekoturizm çeşidinin tanıtımının yeterince yapılmadığı anlaşılmaktadır.

Foto Safari: Araştırma bölgesinde adım başı gerek kültürel gerekse doğal güzellikler görmek mümkün. Bölgeye gelen turistlerce yapılan faaliyetler esnasında fotoğraflar çekilsede bölgede foto safari henüz yaygınlaşmamıştır.

Botanik Turizmi: Ülkemiz flora bakımından oldukça çeşitlidir. Bu nedenle botanik turizmi açısından da oldukça zengin bir potansiyele sahiptir. Henüz ülkemizde çok yaygın olmamakla beraber botanik turizmi Antalya başta olmak üzere gelişme göstermektedir (www.ttryatirim.com 05.01.2019). Bölgede henüz çok yaygın olmayan botanik turizmi günden güne yapılan turlara ilgi çekmeye başlamaktadır. Örneğin Dragoman Seyahat Acentesi 'Likya Baharı Botanik Turu' konaklamalı botanik turları düzenlemeye başlamıştır (dragoman-turkey.com).

Bölgede birçok ekoturizm çeşidi az da olsa uygulanmaktadır. Fakat bölgede uygulanmayan ama uygulanabilecek ekoturizm çeşitleri de bulunmaktadır. Bunlar:

Karada: İple iniş, bisikletle mağaracılık, kır koşusu, çim kayağı, moonwalking

Suda: Vücut sörfü, su kayağı

Havada: Kaya atlayışları, planör uçuşu, iki kişilik uçak, aerobik paraşüt

Karma (Kara/Su/hava): Macera yarışları, yardım yarışları, koruma sergileri, kültürel deneyimler, Üniversite öncesi seyahat, zevk deneyimleri, ruhsal aydınlanma ,vahşi hayat izleme (Pomfret, G.2006 'dan aktaran Şen, 2010: 131).

Bölgede ekoturizmin planlı bir şekilde gerçekleştirilebilmesi bölgenin doğallığını koruyabilmesi açısından önem teşkil etmektedir.

2.1.6. Ekoturizmin Bölgeye Olan Etkileri

Ekoturizmin bölgeye hem olumlu hem olumsuz etkileri olabilir.

Ekoturizmin bölgeye olan sosyal ve kültürel etkileri:

- Unutulmaya yüz tutmuş yörük kültürü bölgede ekoturizmle yeniden yaşatılmaya başlanmıştır.
- Yöreye özel tatlar ekoturizm ile tanıtılmaya başlanmıştır.
- Bölgenin klasik turizme kaymaya başlayan kesimlerinde halk sinirli ve tahammülsüz bir hal almıştır.
- Daha önce evinde turisti gelenek göreneği gereği ağırlayan halk artık evinin odalarını ücret karşılığı vermeye başlamıştır.

Ekoturizm, bölgeye olan ekonomik etkileri:

- Bölgede bulunan konaklama tesisi, restoran, hediyelik eşya satan dükkan sahipleri ekonomik kazanç elde etmektedir.
- Bölge halkının yalnızca tarıma dayalı olan geçim kaynakları için alternatifler oluşturmuştur.
- Bölgenin ekonomik kalkınmasına katkı sağlamıştır.
- Yöreye yerel ürünlere olan talep artmıştır.

Ekoturizmin, bölgeye olan çevresel etkileri:

- Likya yolu etaplarından olan Hisarönü-Faralya ve Kabak Koyu-Belçeğiz Etabı içerisinde bulunan alanlar tamamen yapılaşmaya, kalabalıklaşmaya başlamıştır.
- Bölgede bulunan bazı kumsallarda Caretta Caretta'ların yuvalama alanları zarar görmektedir.
- Merkezileşmeye başlayan bazı yerlerde çöpler artmaya başlamıştır.
- Bölgedeki bazı yerler sessizliğini yitirmeye başlamış, gürültülü bir yer haline almıştır.

2.1.7. Araştırma Alanındaki Konaklama İşletmelerinde Ekoturizm

Ekoturistlerin konaklamayı hayal ettikleri yerler ile ilgili yapılan araştırmalar; bu turistlerin farklılaşan konaklama tercihleri olduğunu fakat daha sıcak ve samimi olan kırsal ve yerel konaklamayı, otellerden daha çok tercih ettiklerini göstermektedir (Erdoğan, 2014: 14). Bu bağlamda bir ekotesiste olması gereken kriterler (TIES, 2002'den aktaran Erdoğan, 2014: 14) aşağıdaki gibidir:

- Ekotesisler, bulunduğu çevreyi doğal ve kültürel açıdan korur,
- İnşası boyunca doğal çevre üzerindeki olumsuz etkisini en aza indirir,

- Tesisin fiziksel ve kültürel dokusunda, yerel mimarinin kullanımına dikkat edilmesi kadar bulunduğu ortamdaki dokuya, renk ve peyzaja uyumuna da dikkat edilir,
- Sürdürülebilir su edinme yollarını arar ve su kullanımını en aza indirir,
- Katı ve sıvı atık sistemlerinin d kurulmasını ve etkili yönetimini sağlar ve denetler,
- Enerji ihtiyacını daha basit yollarla karşılar ve daha fazla sürdürülebilirlik için modern donanımlarla bir araya getirir,
- Yerel halk ile birlikte hareket etmek için çaba gösterir ve yerel halka istihdam sağlar,
- Buldukları yörenin doğal ve kültürel çevresi hakkında hem çalışanlarını hemde turistleri bilgilendirecek faaliyetler yapar,
- Araştırma programları aracılığıyla sürdürülebilir yerel kalkınmaya katkıda bulunur.

Bu kriterler bağlamında bölgede bulunan çok sayıda konaklama işletmesi bulunmaktadır. Bunlardan bazılarını inceleyecek olursak:

- Olimpos-Beydağları Milli Parkı sınırları içinde yer alan Çıralı'da, Bayram ve Nuran Kütle ile iki çocuğu, misafirlerini evlerinin karsısında bulunan binanın birinci katında bir oda bir salon, mutfak, sıcak sulu banyo ve alafranga tuvaleti olan dairede ağırlamaktadırlar. Yaptıkları yemekleri turistlerle, evlerinin önündeki çardakta, kendi sofralarında paylaşan aile, konukları talep ederse konukevi mutfağında değerlendirmek üzere kendi ürettikleri ekolojik ürünlerden veriyorlar. Aile üyeleri, uzun zamandır tüm imkansızlıklara rağmen konvansiyonel tarıma ve kitle turizmine karşı direnirken aynı zamanda aktif şekilde doğayı koruma ve doğa dostu uygulamalar üzerinde çalışıyorlar (Yenen, 2009'dan aktaran Şen, 2010: 133).
- Pastoral Vadi Ekolojik Yaşam Çiftliği, Fethiye'nin Yanıklar Köyünde çam ormanlarıyla çevrili bir vadinin ortasında, Kargı Çayının yanı başında, keçi, koyun, tavuk, ördek ve at gibi çiftlik hayvanlarının da yer aldığı 42 dönüm büyüklüğündeki zengin biyolojik çeşitliliğe sahip bir arazi üzerinde ekolojik yöntemlerle sebze meyve yetiştiriyor. İçerisinde ekolojik mimari yaklaşımıyla tasarlanan taş, ahşap ve kerpiç evler bulunmaktadır. Ahşap ve

kerpiç olmak üzere iki tane çok amaçlı salonda yoga kampı, dans, terapi ve meditasyon çalışmalarına ev sahipliği yapıyor. Akdeniz mutfağı bulunmaktadır. Konuklar isterlerse mutfak bahçe faaliyetlere katılabiliyorlar (www.pastoralvadi.com 05.01.2019).

- El Bademi Çiftliği, Kaş'ın Çukurbağ Köyü Düdenağzı Mevkiinde Eflatun adı verilen bir yerleşkede üç adet taş binası bulunmaktadır. Çiftlikte el bademi başta olmak üzere birçok doğal ürün yetiştirilmektedir.
- Refikler Çiftliği, 2 yıl önce Fethiye'ye 25 km. uzaklıkta, bir vadinin dağa doğru yamacında, orman içinde yerleşim birimlerinden uzak, 10 dönüm arazide Şifalı Bitkiler ve Doğal Tarım yapmak ve de kolektif bir yaşam hayalini gerçeğe dönüştürmek üzere yola çıkmıştır (www.ekoharita.org 05.01.2019).
- Yonca Lodge Yonca Lodge, Fethiye yakınlarında bulunan Yanık köyünde bir sahil beldesinde yer alan 14 oda içeren Butik bir oteldir. Otelin yakınlarında bulunan canlı yaşamı destekleyen dereye balık kaplumbağa ve ördekler yaşamaktadır (ekolojist.net).
- Tangala Keçi Çiftliği, Tlos Mountain Lodge, Tangala Evi olarak misafirlerini ağırlamaktadır. Fethiye ye 35 km mesafede karmaşadan uzak doğa ile başbaşa, Likya Tlos tarihi kentinin ayakları altında, yörenin en sulak ve yeşil yamacında Akdağ metekleğindeki, Yaka köyünde yer almaktadır. Her köşesinde dereleri şelaleleri olan bu bölgede şehir konforunu köy hayatı ile birleştirmektedir. Taş ve ahşap karışımı sekiz ayrı tarzda oda mevcuttur. Bahçesinin üç tarafından küçük dereler sürekli akmaktadır (www.tlosmountainlodge.com 15.02.2019).

2.2. EKOTURİZMİ ETKİLEYEN ve EKOTURİZMDEN ETKİLENEN FAKTÖRLER

Ekoturizm her turizm çeşidi gibi bazı faktörlerden etkilenmekte ve bazı faktörleri etkilemektedir. Bu faktörler ulaşım, mekan, ekonomi, eğitim, kültürel etkileşim ve farkındalıktır. Ekoturizmin bu faktörler üzerinde kimi zaman olumlu kimi zaman olumsuz etkileri olmaktadır.

2.2.1. Ulaşım

Ekoturizm tahrip edilmemiş, kırsal alanlarda gerçekleştirilen bir turizm çeşididir. Ulaşım ekoturizm de iki farklı sorunsala neden olmaktadır. Faaliyetin gerçekleştirileceği alana ulaşım kolaylığı destinasyonun gelişimine katkı sağlayacaktır. Diğer taraftan doğal alanlarda ki tahribata karşı olan ekoturizm faaliyetini gerçekleştirmek isteyen yerel halk, bu faaliyetin gerçekleştirildiği yerlere yol yapılmasını talep ederek çevre tahribatına neden olmaktadır. Ulaşımın kolay olduğu bir yer ne kadar ekolojik kalabilir sorusu akla gelmektedir. Bu durum ulaşımın ekoturizme olan etkisidir. Ekoturizmin ulaşım'a etkisine kırsal alanlarda ki en büyük problemlerden biri olarak görülen ulaşım yetersizliğinin gelişimine katkı sağlaması örnek verilebilir (Çolak, 2009: 45). Ekoturistler gittikleri eko destinasyonların içerisinde geleneksel veya çevreye duyarlı ulaşım araçlarını kullanmak istemektedirler. Buna at, bisiklet, deve vb. örnek verilebilir. Ekoturizm gerçekleştirilen yerlerde şehirlerarası ulaşımında toplu taşıma görülse de şehir içinde genellikle bisiklet başta olmak üzere taksi, şahsi araç vb. kullanılmaktadır. Ekoturizm alanlarına toplu taşıma araçları ile ulaşımın zor olmasından ötürü ekoturistler genellikle kendi arabalarıyla seyahat etmeyi tercih etmektedirler. Son zamanlarda gelişim gösteren bir başka trend ise ekoturizm destinasyonuna toplu taşıma ile ulaşılacak en son noktaya kadar gelip oradan ya yürüyerek, ya bisikletle ya da otostop çekerek gitmektir. Bu trend gençler arasında oldukça yaygındır.

2.2.2. Mekan

Ekoturizm destinasyonlarının büyük bir kısmı, sanayileşmemiş ve doğası bozulmamış ülkelerdedir (Erdoğan, 2014: 13). Geçmişten günümüze yapılan birçok ekoturizm tanımı incelendiğinde bu faaliyetin bir kırsalda doğa ile baş başa gerçekleştirildiği konusunda hem fikir olduğu görülmektedir. Kırsal alan genellikle şehirlerin dışında bulunan coğrafi bölgedir (Açar ve Atay, 2014: 6). Mekan'ın ekoturizme olan etkisine bakıldığında örneğin, yerel halkın yaşayış tarzı şehir insanları tarafından yok olan geçmişlerini bulacakları bir yer ve otantiklik merkeziolarak görülmektedir (Bessiere, 1998: 21). Mekanın ekoturizme olan etkilerine bölgenin sahip olduğu doğal, tarihi ve kültürel unsurları nedeni ile turistler tarafından tercih edilmesi örnek verilebilir. Ekoturizm'in mekana olan etkine ise

destinasyonun korunması adına alınmış olan önemler verilebilir. Türkiye, Ekvador, Kosta Rika ve Ruanda gibi birçok ülkede ekoturizm merkezleri planlı ve yasal olarak bir yönetim statüsüne sahip milli parklardır (Erdoğan, 2014: 14). Bu nedenle bir eko-destinasyonun uyum göstermesi gereken yönetim kuralları şu şekilde açıklanmaktadır (Wood 2002'dan aktaran Erdoğan, 2014: 14):

- Turistik alanların korunması için yeterli bütçelerin oluşturulması.
- Eko destinasyonda bulunan turizm işletmeleri, katı atık ve atık su arıtma sistemleri kurmalı, bu tesislere tasarruflu elektrik ve su kullanımı için teşvikler verilmelidir.
- Çevresel etki değerlendirmesi programları izleme programları aracılığıyla takip edilmeli ve bu programlar belgelendirme sistemleri ile güvence altına alınmalıdır.
- Doğru planlanmış yürüyüş rotaları ve kamp alanlarına verilebilecek zararlar konusunda açıkça işaretlenmiş kurallar belirlenmelidir.
- Kurallar ve yönetmelikler açık ve net bir şekilde belirlenmelidir. Belirli bölgelerde izin verilen araç tipleri, hız limitleri, off-road sürüşünün sınırları, atık atma veya kirlilik için para cezası, zonlama yapılmış alanlarda izin verilen ziyaretçi sayısını gözleme, yaban hayatının ne zaman ve nasıl gözlemleneceği gibi durumlara ilişkin kurallar açıkça belirtilmelidir.
- Yerel halka kendi işlerini kurmaları ve işletmeleri için fırsatlar oluşturmak adına mesleki eğitim programları hazırlanmalıdır.

2.2.3. Ekonomi

Dünyadaki hızlı gelişime paralel olarak şehir insanları tatil seçiminde doğal alanları tercih etmeyi hasretle beklerken, diğer taraftan yerel halk yoksulluktan dolayı doğayı tahrip etmekte ve doğal kültürel değerlere zarar vermektedirler (Aydın ve Türker, 2010: 43). Bu bağlamda ekoturizmin ekonomiye katkısı yerel halka olan ekonomik katkı ile doğru orantılıdır. Bu durum ekoturizmi klasik turizmden ayıran önemli özelliklerdendir. Ekoturizmin yerel halkın ekonomisine yaptığı katkı, yalnızca ekoturizm planlanması aşamasında yerel halkın çıkarlarının da temsil edilmesiyle sağlanabilir (Erdoğan, 2014: 15). Ayrıca ekoturizm kırsal alanlarda düşmeye yüz tutan çarpan etkisi arttırarak, bölgede gerçekleştirilen turist

harcamalarının daha fazla ekonomik canlanma yaratmasına çalışılmakta ve bölgenin kalkınmışlık seviyesi artırılmasına katkı sağlamaktadır (Cengiz ve Akkuş, 2012: 65). Ekonominin ekoturizme olan katkılarından en önemlisi, yeni gerçekleştirilecek yatırımların yapılarak, bölgede yeni alternatif kaynakların oluşturulmasıyla ek gelir ve istihdam sağlanmasıdır (Cengiz ve Akkuş, 2012: 65). Çünkü kırsal alanda ki gizli işsizlik, yerli halkın eğitim, sağlık, sorunları yaşamasına neden olmakta ve bu durum kişileri kente iten kırsal güçlükler arasındadır (Aydın ve Türker, 2010: 46). Bir diğer etkisi ise yerel halkın kente göç etmesinin önüne geçerek ekonomik anlamda kentsel standartları yakalama imkanı vermesidir (Çolak, 2009: 46).

2.2.3.1. Yerel Ürünler Ekonomi İlişkisi

Geçmişten günümüze kadar ulaşılmış ve kültürel miras olan el sanatları, yiyecek- içecekler ve diğer yerel ürünler medeniyetlerin geçmişine tanıklık eden en değerli varlıklardır (Başar vd., 2019: 147). Farklı yörelerin kendilerine has mimari yapıları, giyim kuşamları, yeme içme biçimleri ve o yöreye ait el sanatları günümüzde turistik çekicilik sağlayacak aynı zamanda gelecek kuşaklara aktarılıp korunup kollanması gereken öğelerdir (Başar vd., 2019: 147). Günümüz şehir insanlarının, yerel yerlerin geleneklerin esasını temsil ettiğine ve o yerde yerel davranış ve tatları bulabileceğine dair bir inançları vardır (Açar ve Atay, 2014: 6). Bu nedenle yerel el işinden, yerel oyunlara, yerelin insanlarına kadar her şey çekicilik unsuru haline getirilmektedir. Bu durum ise, yerelin küresel pazar içine katılması sağlanmaktadır (Erdoğan, 2014: 15). Bu pazarlardan bir tanesinde hediyelik eşya pazarıdır. Özellikle üretildikleri yöreler ile bütünleşen hediyelik eşyalar, etnografik öğeler, mutfak ürünler vb. üretildikleri yöreyi tanıtan bir ürün olmasının yanı sıra bölgeye gelen ziyaretçilerce de en çok tercih edilen turistik ürünlerdir (Kocaman, 2013'den aktaran Başar vd., 2019: 147). Bütün bu nedenlerden ötürü yerel ürünlerin hem ekoturizm hem de ekonomi için önemi yadsınamaz bir gerçektir.

2.2.4. Eğitim

Şehri ve kırsalı birbirinden ayıran en önemli farklardan bir tanesi belki de eğitimidir. Kırsal da ki kişilerin eğitime ulaşım imkanı şehirdekilerden daha kısıtlıdır. Eğitimde fırsat eşitliği olmaması nedeniyle kırsal da yaşayanların eğitim oranları

şehirdekilere nazaran daha düşüktür. Ekoturizme açılan kırsal bölgelerde ekoturizm eğitimin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Para kazanmaya başlayan yerel halk çocuklarını okutma imkanı elde etmektedirler. İmkan yetersizliği yüzünden kendileri okuyamayan ebeveynler çocuklarının okuması konusunda ellerinden geleni yapmaktadırlar. Bunun yanı sıra bölgeye gelen ekoturistlerin yöre halkını eğitime yönlendirme konusunda doğrudan ya da dolaylı etkisi de yadsınamaz bir gerçektir. Geçmişte yalnızca tarım ve hayvancılıkla ilgilenen yerel halk bir noktada okul okumaya ihtiyaç duymamıştır. Fakat ekoturizmin uygulanmaya başlaması ile birlikte belirli bir eğitim seviyesine ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır. Bunlar ekoturizmin kırsal alanda eğitime olan etkisi olarak gösterilebilir. Öte yandan geçmişte okul okumaya şehirlere giden kırsal bölge gençleri imkan yetersizliği nedeniyle bölgelerine geri dönmemekteydi. Bu nedenle kırsaldan şehre genç göçü oldukça fazlaydı. Günümüzde ise ekoturizme açılan bölgelere gençler okullarını tamamlayıp dönmekte ve nitelikli iş gücü oluşturmaktadırlar. Bu da ekoturizm faaliyetine katılacak turistlere bu konuda fikri olan ve duyarlı kişilerle muhatap olma fırsatı vermektedir. Bölgede artan eğitim düzeyi farkındalığı artıracak ve bölgenin para kazanma büyümesine kapılıp kitleleşmesinin önüne geçecektir. Çevre ve kültür hassasiyeti olan ekoturistler kadar, bölgede bulunan işletme sahiplerinin de çevre ve kültür koruma konusunda gündün güne daha farkında ve daha duyarlı olmalıdırlar (Erdoğan, 2014: 20). Bu nedenle ekoturizme açılacak veya ekoturizm uygulanan bölgelerde ekoturizm konusunda bilinç düzeyinin yükselmesi veya doğru ekoturizmin yapılması için mesleki eğitimler verilmesi gerekmektedir.

2.2.5. Kültürel etkileşim

2.2.5.1. Bölge Halkının Turist ile Etkileşime Bakış Açısı

Ekoturizm günümüzde hem şehir insanının hem de yerel halkın sorunlarına çözüm getirebilen aynı zamanda doğal kaynakların sürdürülebilirliğini sağlayan duyarlı bir turizm şekli olarak yerini almıştır (Aydın ve Türker, 2010: 43). Fakat ekoturizmin gerçekleştirildiği yerlerde amaç her ne kadar doğaya ve kültüre duyarlı bir turizm gerçekleştirmek olsa da iyi planlanmadığı takdirde olumsuz etkiler gösterebilir. Örneğin yerel halk turistlerin onların kültürlerine has değerlerinden etkilenebilir bu durum ekoturizmin yapıldığı yerdeki toplumun kültürünü

zedelebilir (Çolak, 2009: 51). Aynı zamanda ekoturizm bölgede iyi planlanmazsa yerel halkta yabancı korkusu yani Xenophobia etkisi yaratabilir. Bunların yanı sıra yerel halkın bir kısmı bölgelerinin ekoturizme açılmasını faydalı görürken bir kısmı tehlikeli görmektedir. Yerel halkın turisti tehlike olarak görmesinin nedeni gençlerin onların hayatına özenerek kendi gelenek göreneklerinden uzaklaşmaları korkusudur. Ekoturizmin bir kesimce faydalı görülmesinin nedeni ise bölgede ki her yaşta insanın gelen turistlerden bir şeyler öğrenebilecekleri fikridir.

2.2.5.2. Turistin Bölge Halkı ile Etkileşime Bakış Açısı

Turistlerin kırsala olan özlemi yalnızca doğa için değildir. İnsanların modern dünyanın etkisi ile sosyal bağları, gelenek görenek çerçevesinde olan ilişkileri zedelenmiştir. Bu nedenle ekoturistler gittikleri yerlerde ki samimi sohbetlerden ve gelenek göreneklere bağlı olan ilişkilerden oldukça fazla etkilenmektedirler. Turistler gittikleri bir kırsalda bir köylü ile yaptıkları sıcak samimi bir sohbeti paha biçilemez görmekte ve öyle anlatmaktadırlar. Bunun yanı sıra ekoturizme açılan fakat kontrolü tam anlamıyla gerçekleştirilemeyen bazı destinasyonlarda ise turistler yerel halka tepkilidirler. Bunun nedeni ise yerel halkın ekoturizmi bir amaç değil bir araç olarak gördükleri düşüncesidir. Herşeyin fırsata çevrilmeye başlandığı bu yerler için turistler yerel halkın dejenere olduklarını düşünmektedirler.

2.2.6. Farkındalık

Ekoturizmin hem çevreye hem de bölge insanlarına ekonomik, sosyal ve kültürel yönden birçok olsa da doğru yönetilmediğinde, etkili bir denetim sağlanmadığında olumsuz etkileri olabilmektedir (Aydın ve Türker, 2010: 42). Bu nedenle genel çerçeveden bakıldığında, yaşanan kenti/çevreyi anlamak için bölgede bulunan yapıları ve buralara etki eden sosyal/kültürel süreçlerin farkında olmak önem teşkil etmektedir (Açar ve Atalay, 2014). Yörede gerçekleştirilen ekoturizmin en büyük etkilerinden bir tanesinde ekoturizmin gerçekleştirilebilmesi için ortak toplumsal hareketin desteklenmesi, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin indirgenmesi sağlanmaktadır. Böylelikle yerel bölgelerde, çalışan nüfusun cinsiyet oranı birbirine yaklaşarak, kadının toplumsal hayattaki yeri ve öneminin anlaşılması sağlanmakta ve bu düşüncenin yerleşmesi ile birlikte toplumların refah seviyesi arttırılmaktadır

(Cengiz ve Akkuş, 2012: 65). Yani ekoturizm bölgede farkındalığın artmasına neden olmaktadır. Bu farkındalık hem bölgeye gelen turist için hem de yerel halk için önem arz etmektedir. Bölgesinin değerinin farkında olan yerel halk daha fazla turist talep etmek yerine veya turistin bölgeyi tahrip etmesini göz ardı etmek yerine başka uygulamalara gider. Bölgenin değerinin farkın olan turist ise bölgeye vereceği en ufak zararı bile göz önünde bulundurup bunun önüne geçmek için mücadele eder. Bu durum aslında ekoturistlerin özellikleri arasında da yer almaktadır. Gittikleri yerlerde çevresel bir kirlilik varsa bu duruma duyarlı olup bir yandan tatilini yaparken bir yandan da yerde ki çöpleri toplayan turistler görmek mümkündür. Aynı zaman da bölgesinde ki her şeyin ne kadar özel olduğunun farkında olan yerel halk bunu korumak için elinden geleni yapmaktadır. Buna çıralı sahilinde Caretta Carettaları korumak için gönüllü bir şekilde çalışan yerel halk örnek verilebilir.

2.3. YEREL ÜRÜNLER

Turistlerin seyahat ettikleri ülke veya bölgeye özgü yerel kültürü tanımak en önemli önceliklerindedir (Başar vd., 2019: 147). Belirli bölgelerde turist için çekicilik oluşturan unsurlar; el sanatları, dil, gelenekler, gastronomik ürünler, görsel hatırlatıcılar da olmak üzere bir bölgenin tarihi; yerli halk tarafından yapılan işler, bölgenin mimari yapısı, gözlemlenebilir dini unsurlar, yerel kıyafetler olarak sıralanmaktadır (Asplet ve Cooper, 2000: 308). Dünyada ve Türkiye’de yıl içerisinde faaliyet gösteren ve faaliyet gösterdiği yörenin gelenek ve göreneklerini, kültürünü, yaşantısını yansıtan yerel etkinlikler, turizm için önemli bir potansiyel olarak görülmektedir (Orhan, 2010: 244).

2.3.1. Araştırma Alanındaki Yerel Mimari

Günümüzde kırsal alanlarda tarım hayvancılığın azalmasıyla birlikte, kırsal alanların farklı pazarlarda şekilde değerlendirilmesi gündeme gelmiş, bunun bir yoluda kırsal alanların turizm açısından değerlendirilmesi olmuştur (Açar ve Atalay, 2014). Kırsal alanlar temelinde doğal kaynakların oluşturduğu, çoğunlukla kendine münhasır doğal ve kültürel dokusu olan, hayatın geleneksel olarak sürdürüldüğü, insanların kent ile yakından olmasa ad ilişkisinin sürdüğü bölgelerdir. (Cömert ve Özata, 2016: 1964). Bu bölgeleri ziyaret eden turistlerin amaçlarına bakıldığında

doğallık ve sağlık, samimiyet, nostalji, otantiklik ve kentten uzaklaşma olduğu görülmüştür (Açar ve Atalay, 2014: 11). Bu bağlamda ekoturizme açılan bölgelerde ki yapılar yerel mimariye uygun restore edilip, gerekli bazı eklemeler gerçekleştirilerek turizme açılmaktadır (Ahipasaoglu ve Çeltek, 2006' dan aktaran Çolak: 54). Araştırma sahası olan Batı Akdeniz'de ekoturizmin yapıldığı yerlerde köylülerin kendi evleri, pansiyonculuk, kamp alanları ve ekolojik tatil köyleri konaklama tipleri bulunmaktadır. Bölgede ki yerel halkın bir kısmı evinin bir odasını turistlere kiraya vermektedir. Bu durum bölge için yeni başlayan bir konaklatma türüdür. Bu konuda bölgede ki bazı köy ve ilçelerde teşvikler verilmekte ve bu konuda eğitimler düzenlenmektedir. Genel olarak bu bölgede pansiyonculuk hakim konaklama şekli olarak görülmektedir. Bölgede çok sayıda pansiyon vardır. Ekolojik köy ve çiftlikler de bölgede ki konaklama şekilleri arasındadır. Bu bölgede kamping yapan turist sayısının oldukça fazla olmasından dolayı kamp alanları da oldukça yaygındır. Yerel mimarisi daha çok taş ve ahşap üzerine kuruludur. Yerleşimin bulunduğu köylerde, yerel mimariye uygun konaklama tesisleri yapılmıştır. Bölgenin büyük çoğunluğu koruma bölgesi olduğundan mimaride betonlaşma sık görülmemektedir. Fakat klasik turizme doğru evrilmeye başlayan bazı yerlerde betonlaşmayı gözlemlemek kaçınılmazdır. Araştırma alanının Batısında bulunan Muğla sınırları içerisinde yer alan evlerin bazıları yöresel Muğla evleri özelliklerini taşımaktadır. Bu özellikler *"Hayat"* olarak adlandırılan açık ön sofalar, kuzulu kapı olarak adlandırılan avlu girişleri, ocaklar, bacalar, uzun ve geniş saçaklar, tavan süslemeleri, ahşap süslemeli verandalar, duvarlara gömülmüş dolap biçimli banyolar Muğla evlerinin tipik özellikleri arasındadır. Büyük çoğunluğu avlulu ve iki katlıdır. Bazılarında hayat bölümü sonradan kapatılmıştır. Yakın devirde inşa edilen evlerde ise, 'hayat' doğrudan kapalı olarak yapılmaktadır" (www.muglakulturturizm.gov.tr 15.02.2019). Bunun yanı sıra evler genellikle az katlı ve taş ve ahşap kullanılarak yapılmıştır.

2.3.2. Araştırma alanındaki Yerel El Sanatları

Turizme göre sürdürülebilirliğin tanımı, turizme kaynak olan doğal, tarihi, kültürel, sosyal bütün değerlerin korunup gelişimi sağlanarak çekiciliklerin devamının sağlanması olarak ifade edilmektedir (Oral ve Şenbük, 1996'dan aktaran

Sungur 2012: 338). El sanatları bir ulusun kültürel kimliğinin en somut ve anlamlı kanıtlarıdır (Arslan vd., 2017: 214). Bir destinasyonun yerel kültürünü var eden kaynakların başında da yöresel el sanatları gelmektedir (Etikan ve Çukur, 2011: 1). Fakat geçmişten günümüze el sanatlarının gelişime bakıldığında Türkiye yaşatılan el sanatları geleneklerinin sayısı gittikçe düşüş göstermektedir (Çürük, 2017: 171). Araştırma alanının Batısında bulunan yerel müziği, dansları ve efsanevi halk edebiyatı ile özgün Anadolu folklorundan birine sahip olan Fethiye, kendine has tipik folklorik özellikler taşır. Yöreyle özgü el sanatları konusunda yerel halk ile yaptığı görüşmeler sonucunda Çeken ve arkadaşlarının bölgede uygulanan, el sanatlarının (dastar dokuma, kalaycılık, keçecilik, çömlekçilik, ip eğirmek, el işi çorap-patik örmek) günden güne unutulmaya yüz tuttuğunu, devam eden bölgelerde ise sadece ihtiyaç doğrultusunda yapıldığını belirtmişlerdir (Çeken vd. 2012: 16). Fethiye ilçesine bağlı olan Yeşil Üzümlü beldesinde dokunan ve hâlâ dokunmakta olan dastar dokumacılığı eskiden çok ilgi görmesine rağmen günümüzde bilinirliği çok az olmakla birlikte, yerel halk dışında pek bilen bulunmamaktadır (Çürük, 2017). Bu eşsiz dokuma sanatı tarihi Türk boylarının bölgede yerleşik hayata geçişi kadar eski olmasına rağmen günümüzde maalesef unutulmanın eşiğine gelmiştir (www.muglael sanatları.com 15.02.2019). Bu yöre de aynı zamanda mekikli ve kirkitli dokumalardan yastık ve kilim örnekleri görmekte mümkündür (Çürük, 2017: 174). Araştırma sahasının Doğusu olan Antalya'da gerçekleştirilen ve günümüzde yok olmaya yüz tutmuş el sanatlarının bazıları: bakırcılık, bıçakçılık, çalgı yapıcılığı, çeyiz sandığı yapıcılığı, çorap Örucülüğü, demircilik, bardak/ fiğla bardağı yapıcılığı, gılamık dokumacılığı, halı dokumacılığı, oya örücülüğü, ipek dokumacılığı, kalaycılık, kaşıkçılık, kilim dokumacılığı, su kabağı işlemeciliği, tekne yapıcılığı ve yorgancılıktır (Antalyakulturturizm). Araştırma alanını içerisinde yer alan Demre ilçesinde ki el sanatları içerisinde; kilim (barak), keçe, kıl çul, çuval, ipek, gönek, dastar, semer, havut, kolan, kalaycılık, demircilik bulunmaktadır fakat günümüzde bu el sanatları yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır (www.antalyakul turturizm.gov.tr 20.03.2019). Yine araştırma alanı içerisinde buluna Kumluca ilçesi yörük kültürünün temsilinde büyük önem teşkil etmektedir. Yörük kültürüne bağlı yaşanan bu yerde hala yörük gelenek göreneklerine rastlamak mümkündür. Bu nedenle yörük kültürü için önemli olan keçi kılından yapılan el sanatları

görülmektedir. Bunlar: çadır, alacık, keçe, ihram, çul, kese, çuval, kilim, pantolon, çorap gibi eşyalardır (Ekşi ve Akdağ, 2017). Kumluca'da aynı zamanda sapı keçi boynuzundan yapılan yöreye özgü bıçakta bulunmaktadır (Davulcu vd, 2015: 55). Bu yörelere ait çeşitli el sanatları örneklerinden ilham alınarak tasarlanan hediyelik eşyalar, geçmişi bugüne taşıma konusunda önemli bir rol oynamaktadırlar (Başar vd., 2019: 147). Yöre halkına kültürel motifleri taşıyan el sanatları ürünlerini satma imkanı yaratmak, ekonomik katkı ve yerel kültürün korunması için bir yol olabilir.

2.3.3. Araştırma alanındaki Yerel Yiyecekler

Mutfak kültürünün bir ülke veya bölgenin önemli miraslarından bir tanesi olduğunun farkına henüz varılmaktadır (Aslan vd. 2014: 3). Mutfak kültürü bir destinasyonun kendine has gıda ürünlerini, yemeklerini ve yemek pişirme yöntemleri demektir (Cömert ve Özata, 2016: 1964). Yöresel yemek ise, yerelde gelenekselleşmiş, daha çok özel günlerde tüketilen ve genellikle bir hikaye sonucuna kültüre yerleşmiş, yerel halkın diğer yemeklerden üstün tuttıkları yiyeceklerdir (Hatipoğlu, 2013: 7). Bir toplumun kültürü ve yaşam biçiminin aynası olan yemek kültürü, turistik destinasyonun önemli bir bileşenidir ve bölgeye has olan ürün, yemek ve pişirme teknikleri, o bölge için bir fark unsurudur (Aslan vd. 2014: 4). Günümüzde şehir sakinleri gündelik klasiklerinden kaçarak teselliye yöresel yemeklerinde aramaktadır (Açar ve Atalay, 2014: 6). Bu bağlamda bir bölgenin /ülkenin mutfağı, o kültürün tanınması için açılan adeta bir penceredir (Aslan vd. 2014: 4). Araştırma alanında yiyecek konusunda yapılan önemli faaliyetlerden biri kahvaltılık yapılabilecek gözleme ve köy kahvaltısı gibi çok sayıda işletme olmasıdır. İşletmelerin menüleri genellikle birbirine benzemekte ve bal, peynir, zeytin, reçel gibi kalıplaşmış kahvaltılıkların yanı sıra; peynirli bazlama, tereyağında yumurta, odun ateşinde demleme çay ve gözleme gibi yöresel çekicilik oluşturan yiyecekler bulunmaktadır (Açar ve Atalay, 2014: 8). Bunun yanı sıra yöredeki insanlar bu işletmelerinde kendi ürettikleri tarhana, pekmez, köy ekmeği, salça, erişte, turunc reçeli nar reçeli vb. ürünleri de satmaktadırlar. Günümüzde yöresel mutfaklar ve doğal ürünlerin popülerliğinde artış gözlemlenmiştir (Açar ve Atalay, 2014: 1). Bu nedenle bir yöreye özgü mutfakta kültürel çekicilik unsurları arasındadır. Yöresel mutfak kavramı, özel bir yöreye has olan, bölgenin yapısından izler taşıyan, yöreye

has ürünlerden meydana gelen ve o yörenin adetleriyle birleşimi sonucu ortaya çıkan, yöresel pişirme yöntemleri ve pişirme araç gereçleri kullanılarak yapılan, dini ya da milli nedenlerle de meydana gelebilen, yöre halkı tarafından farklı tutulan yiyecek ve içeceklerin bütünüdür (Kaymaz, 2018: 135). Batı Akdeniz bölgesinde bulunan hemen hemen her yerin kendine özgü mutfağı, yiyecek ve içecekleri vardır. Bölgeye gelen turistler için yöresel yemekler çekicilik oluşturmaktadır. Bölgede yöre kadınlarının yaptıkları gözleme oldukça ilgi görmektedir. Yemeği yapan kadınların yöresel giyim kuşamları, yöreye özgü şiveleri, yöreye özgü ürünlerin kullanılması çekicilik unsurlarındandır. Araştırma bölgesinin batısında bulunan yöreye özgü yemeklerin bazıları şunlardır; Yöresel Tarhana Çorbası, Çökertme Kebabı, Döş Kebabı, Ekşili Balık, Kefal Dolması, Keşkek, Muğla Köftesi, Börülce Ekşilemesi, Kaya Koruğu Salatasıdır (www.yemek.com 20.03.2019). Araştırma bölgesinin Doğusunda bulunan yöreye özgü yemeklerin bazıları şunlardır; Arabaşı Çorbası, Keşkek, Tahinli Piyaz, Topak Kızartma, Nohutlu Kelle Paça, Cive Yemeği, Hibeş, Kulaklı Çorba, Tahinli Kabak Tatlısı, Turunç Reçeli, Kabak Çiçeği Dolması, Haluşka, Tökemen Salatası, Kabuklu, Tarhana, Göleviz, İncir Kak, Ülubü Piyazı, Pişi, Kuzu Göbeği Mantarı, Çiğirdikdir (www.antalyasehri.com 20.03.2019). Batı Akdeniz bölgesinde yöre mutfağı sağlıklı yaşam sürmenin önemli unsurlarından olan sebze, meyve, deniz ürünleri ve zeytinyağının ağırlıklı olarak kullanıldığı görülmektedir.

2.4. KADIN

2.4.1. Geçmişin Karanlığından Bugünün Aydınlığına: Toplumsal Eşitsizlik

İnsanlık tarihi boyunca cinsiyetler arası ayırım her zaman kadınların aleyhine işlemiştir (Ata, 2010: 1). Toplumsal cinsiyet kavramı, kadınlara ve erkeklere toplum tarafından bilinçli bir şekilde yüklenmiş rol ve sorumluluklar olarak tanımlanmaktadır (www.cevreciyiz.com 05.06.2019). Yüzyıllar boyunca kadın her zaman ötekileştirilmiş bu durum ortaya toplumsal cinsiyet eşitsizliği kavramını çıkarmıştır. Bu bağlamda kadınların cinsiyet eşitsizliğine maruz kaldıklarını anlamaları ise; modernleşmeyle beraber olmuş ve ataerkil deyişler kadınları özel alana obje olarak konumlandırmış, kadınların yaşamlarını özel alan ile sınırlamıştır (Göl, 2010: 37). Sanayi devrimi ile başlayan iş gücü ihtiyacı kadınları evden çıkarıp

iş yerlerinde istihdam etmeye başlamıştır. Fakat kadın ve erkeklere iş şartlarında da eşit imkan ve haklar verilmemiştir. Kadınlar daha fazla saat çalışmasına rağmen erkeklerden daha az para almıştır. Kadını özel alanla sınırlayan zihniyet bu şekilde yine eşit olmayan bir kırılma noktasına gitmiştir. Bu durum ihtiyaçtan ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin 19. yüzyıldaki varlığıyla birlikte, kadınların bu dönemlerde özgürlük ve eşitlik için çok fazla mücadele vermeye başladıkları görülmektedir. Bunlara Paris Komününe kadınların aktif katılımı, Fransız Devrimi'yle birlikte kadınların özgürlük ve hak talep edişleri ve Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi'ne karşı Duygular Bildirgesi'nin yayımlanarak kadın haklarının savunulması örnek verilebilir (Karaaslan, 2015: 88). Bununla birlikte, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin özel görünümüleri, örneğin; kadınların oy hakkından yoksunluğu, eğitim ve çalışma hakkına ulaşmada erkeklerle eşitsiz konumları; ya da ekonomik haklar, boşanma, velâyet ve miras haklarına sahip olamamaları da bu yüzyılda toplumsal cinsiyet eşitliğine/eşitsizliğine ilişkin önemli bilgiler sunmaktadır (Karaaslan, 2015: 8). Bu kadın hareketlerinden sonra kadınların hak arayışları günden güne artış göstererek devam etmiştir. Bu durum günümüzde Avrupa Komisyonu tarafından da öncelik konuları arasına konmuştur. Bu bağlamda Toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda Avrupa birliği Komisyonun öncelikleri:

- Kadınların piyasaya katılımını ve kadın-erkek arasında eşit ekonomik bağımsızlığı arttırmak,
- Ücretlerde, maaşlarda ve emeklilik ödemelerinde toplumsal cinsiyete dayalı farklılıkları azaltmak ve bu yolla, kadın yoksulluğuyla mücadele etmek,
- Karar alma süreçlerinde kadın-erkek eşitliğini desteklemek,
- Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadele etmek, mağdurları korumak ve desteklemek,
- Dünya çapında toplumsal cinsiyet eşitliğini ve kadın haklarını desteklemek olarak belirlenmiştir (Avrupa Komisyonu, 2018)

Dünyanın hemen her yerinde cinsiyet eşitsizliğine maruz kalmış ve kalmakta olan bir kadın görmek geçmişin olduğu gibi günümüzün de acı bir gerçeğidir. Günümüzde geri kalmış bazı toplumlarda hala bu ayrımcılık ciddi oranlarda görülmeye devam etmektedir. Cinsiyetler arası ayrımın geçmişi ve bugününe bakıldığında yaşanan ayrımcılığın geçmişte daha belirginken günümüzde biraz daha

azaldığı görülmektedir. Bahsi geçen cinsiyet eşitsizliği ülkemizde de geçmişte ataerkil yapının verdiği etkiyle daha baskınken, günümüzde modernleşen dünyaya ayak uydurmaya başlamayla birlikte daha aza inmiştir. Fakat ne yazık ki içerisinde bulunduğumuz 21. Yüzyılda bile tam bir cinsiyet eşitliğinden bahsetmek mümkün değildir.

2.4.2. Kadının Sosyal ve Ekonomik Hayattaki Yeri

Kadınların maruz kaldıkları ayrımcılıklar uygarlık tarihi kadar eski bir durumdur. Kadınlar dünyanın birçok yerinde yıllar boyunca sömürüye, şiddete, ötekileştirilmeye, taciz ve tecavüze maruz kalmışlardır. Kadınlar sürekli olarak yalnızca özel yaşama ait bir canlı olarak görülmüş kamusal ve sosyal alanda varlığı utanç olarak görülmüştür. Kadının rolü atnı zamanda evine, eşine ve çocuklarına hizmet etmek olarak görülmüştür. Kadınlar gerek sosyal haklarını gerekse ekonomik haklarını savunmaya başlamalarının, baş kaldırırlarının sonucunda yavaş yavaş sosyal ve ekonomik hayatta yer almaya başlamışlardır. Bu bağlamda 19. yüzyılda Batı'nın ekonomik ve politik koşulları, kadın mücadelesinin anlaşılabilmesi bakımından çok önemlidir. Bunun nedeni Sanayi Devriminin bütün toplumsal dengeyi derin bir biçimde etkilemiş olmasıdır (Karaslan, 2015: 1). Bu başlangıçtan sonra kadınlar ekonomik anlamda özgür olmaya başlamış ve toplumdaki statüleri değişime uğramıştır. Kadınların sosyal ve ekonomik yaşantısındaki bu değişimler kadını kendisine tanımlanan kimliklerden kurtarıp, insan sosyal bir varlıktır düşüncesinin merkezine taşımıştır. Kadınların iş hayatına atılmaya başlamalarının sonucunda ise kendilerine yüklenen toplumsal cinsiyet rollerinden dolayı yaşamak zorunda kaldıkları bir takım zorluklar ortaya çıkmıştır. Bu zorluklar:

- Cinsiyet temelli nedenler
- Sermaye
- Rol ayrımcılığı
- Geleneksel baskı ve inançlar
- Cinsel ve duygusal mobbing
- Cam tavan
- İletişim eksikliği
- Yasalar

- Eğitim
- Rol Çatışmaları
- Zaman
- Sosyal sorunlar
- Rol modeli eksikliği'dir (Köse, 2014:6).

Kadının evi dışında bir yerde ve ücret karşılığı çalışması gelenek göreneklerine bağlı ailelerde söz konusu bile olamazken, 1950'lerde başlayan ve gelişen endüstrileşmenin sonucu olan şehirleşmenin gerektirdiği yaşam biçimi yalnızca erkeğin para kazanması ile karşılanamayacak derecede yükselmeye başlamıştır (Tümen, 2009: 17). Bu durum Türkiye'de kadınların istihdamına etki etmiş, kadın çalışan sayısında artış gözlemlenmeye başlamıştır. Bugün ülkemizde günden güne sayısı artan kadın doktor, akademisyen, asker, polis, sporcu, avukat, mühendis vb. bulunduğu gibi, ekonomik yaşamın öznesi konumunda çok sayıda kadın girişimci bulunmaktadır ve bu durum kadınların sorumluluk aldığı, sosyal ve ekonomik yaşamda ön plana çıktıkları bir dönemin habercisidir (Köse, 2014: 27). Bu bağlamda, Türkiye'de kadın girişimciliği ve istihdama katkı sağlamak ve gelir seviyesinde artış sağlanması anlamında bir trend değil, bir mecburiyet durumundadır ve bugün kadın girişimciliğine destek sağlama ve teşvik etme amacıyla; Başbakanlık, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM), Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), Bankalar (Vakıfbank, Ziraat Bankası, Halk Bankası), Türkiye İş Kurumu (İŞKUR), KOSGEB İş Geliştirme Merkezleri, Sosyal Riski Azaltma Projesi (SRAP), Çok Amaçlı Toplum Merkezleri (ÇATOM), Girişimci Destekleme Merkezleri (GİDEM), Kadın Emekini Değerlendirme Vakfı (KEDV), Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER), Kadın Dayanışma Vakfı (KADAV), Kadın Merkezi (KA-MER), Türkiye Kalkınma Vakfı (TKV), Türk Grameen Mikrokredi Projesi, Türkiye İsrافی Önleme Vakfı (TİSVA) gibi oluşum ve projeler etkinlik gösterirken, Halkbankası "Kadın Girişimci Destek Paketi"ni harekete geçirmekte, TOBB Kadın Girişimciler Kurulunu kurmakta, KOSGEB, Tarım Bakanlığı, Çalışma Bakanlığı, İŞKUR, Halk Eğitim Merkezleri ve STK'LAR'da girişimcilik adına kadınlara destek sağlanmaya devam etmektedir (Soysal, 2010: 95-96). Türkiye'de kadınların istihdamını üç grupta analiz etmek mümkündür; birinci olarak, tarım sektöründe kazanç sağlamadan aile için çalışan ve kırsal alanda yaşamını sürdüren kadınlar; ikinci olarak, şehirlerde yoğun emek

harcanan işlerde düşük ücretle istihdam edilen eğitim seviyesi düşük, düşük gelir grubunda bulunan kadınlar; sonuncusu ise, eğitim seviyesi yüksek, mesleği olan, yüksek gelir sınıfındaki kadınlardır (İlkkaracan, 1998 'den aktaran Türker ve Ceylan, 2017: 11). Türkiye'nin 2010 yılı verileri incelendiğinde istihdama katılan kadınların yüzde kırk üçü (%42,8) tarım sektöründe, yüzde on beşi (%15) sanayi sektöründe, yüzde biri (%0,8) inşaat sektöründe ve yüzde kırk ikisi (%41,7) hizmetler sektöründe yer almaktadır (Türker ve Ceylan, 2016: 11). Bu bağlamda kadınlara istihdam sağlayan hizmet sektörleri içerisinde en belirgin olanının turizm sektörü olduğu görülmektedir. Bu bağlamda günden güne gelişim gösteren ve dünyada önemli sektörlerden biri olan turizm incelendiğinde kadın girişimciliği ve kadınların istihdamı konusunda da çeşitli sosyo-kültürel ve ekonomik fırsatları bünyesinde barındıran bir zemin niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır (Köse, 2014:6). Kuşkusuz kadınların, toplumsal cinsiyet rolleriyle bağdaştırılan özellikleri istihdam edilme olanaklarını da etkimektedir (Dökmen, 2004'den aktaran Tümen, 2009: 15). Turizm sektöründe gerçekleştirilen işlerin önemli bir kısmı ev işleri olarak adlandırılan işlerin (örneğin; yemek yapma, misafir ağırlama, yatak yapma, ev temizliği yapma vb.) bir uzantısı olarak kabul edilmektedir. Çünkü turizm sektöründe kadınlar, çoğunlukla konaklama işletmelerinde temizlik işleri, çamaşırcı, resepsiyonist; küçük veya aile işletmelerinde ise yöresel ve ev yapımı etkinlikler vb. gibi işlerde yoğunlaşmaktadır (Türker ve Ceylan, 2016: 11). Kadının toplumsal cinsiyet rollerindeki temel özellikler merhametli, duygusal, anaç, yönetilmeye meyilli olması; Erkeklerin ise tam aksi sayılabilecek boyutta, rekabetçi, hırslı, liderlik vasfı olan, otoriter, savaşçı olarak kurgulanmıştır. Kadınlara uygun düşünülen meslekler de bu anlayıştan etkilenmiştir. Fakat kadınların toplumsal cinsiyet rollerinde gözlemlenen değişim bu meslek anlayışındaki algıları değiştirmiş kadınlar ve erkekler birbirlerinin iş alanlarında çalışmaya başlamıştır. Örneğin günden güne kadın çalışan sayısında artış gözlemlenen turizm sektöründe bu durumun nedenleri arasında kadınların sosyal ve fiziki becerilerinin önemli bir etkisi vardır. Sheraton Hotels Satış Direktör Yardımcısı Aysun Bilgici bu özellikleri yaptığı araştırma sonucunda şu şekilde açıklamıştır:

- Kadınlar yabancı dilde daha başarılı bulunmuşlardır ve bu turizm sektörü için önemli bir avantaj sağlamaktadır.

- Resme bütün olarak bakarlarımış. Bu durum biz kadınların beşeri ilişkilerde başarılı olmamasına katkı sağlıyor.
- Suratlar ve insanlara ilgi gösterirlermiş bu durum turizm için önemli bir başarı demektir. Çünkü her yüzü her kişiyi akılda tutmamız gerekiyor.
- Kadınların beynin sol yarısı daha büyükümüş.
- İki kulakla birden dinleyebiliyorlar.
- Cebirsel işlemleri yaparken konuşarak yapabiliyorlar.
- Aynı anda birden fazla iş yapabiliyoruz. Bu doğru, örneğin hem çocuk hem de kariyer yapabiliyoruz.
- Kadınların göz teması fazlayımış. Evet sıklıkla göz kontağı kuruyoruz bu da turizm sektörü için önemli bir özelliktir.
- Dikkat süreleri uzunümüş.
- Acıya hızlı bir şekilde tepki veriyormuşuz (Bilgici, 2010: 7).

Aynı zamanda kadınların eğitim seviyelerinin yükselmesi ile birlikte turizm sektöründe de kayıt dışı çalışanların yanı sıra kayıtlı bir şekilde istihdam edilenlerin sayısında da artış olmuştur (Köse, 2014: 7). Kadınlar turizm sektöründe hak ettikleri konumlara gelmeye başlamışlardır. Bu durumu Utopia World Otel Yöneticilerinden Ayşegül Dursun şöyle açıklamaktadır: ‘‘Bir hayali gerçeğe dönüştürmenin cinsiyeti, saati, haftası olmaz. Bu nedenle de turizm sektöründe kadın veya erkek olmanın arasında bir fark yok. (Dursun, 2010: 7)’’

Kadınların ekonomik alanda yer bulamamalarının en önemli nedeni sosyolojiktir. Bunun nedeni kadınların her yerde birey olarak varlıklarını ortaya koyup, iş bulmak ve üretim sürecine katkı sağlamak istediği halde ataerkil toplumlarda ve dini baskılar sebebiyle varoluşunu ortaya koyamayan kişiler haline getirilmektedir (Köse, 2014: 8). Kadınların kazanç elde edememeleri onları erkeklere bağımlı hale getirmekte ve bu durum ataerkil toplumlarca meşru görülmekteydi. Bu bağlamda dünyada ve ölkemizde değişim göstermeye başlayan kadının ekonomik statüsü onların sosyal yaşamlarını da etkilemeye başlamıştır. Kadınlar artık iş yaşamında, politik yaşamda, karar alma mekanizmalarında önemli roller üstlenmeye başlamıştır. Ölkemizde ki ‘‘evinin kadını çocuklarının anası’’ söylemi yerini ‘‘evimiz ve çocuklarımız’’ söylemine bırakmıştır. Kadın artık ailedeki hizmet eden kişi rolünden çıkmış yükler kadın ve erkek tarafından eşit bir biçimde paylaşılmaya

başlanmıştır. Bunun nedeni eskiden erkek para kazanıp eve para getirir kadında yorgun olan erkeğe hizmet eder anlayışının bozulmasıdır. Artık kadınlarda çalışıp ev bütçesine eşit şekilde katkı sağlamakta ve eşit şekilde yorulmaktadırlar. Bu nedenle ev artık ortak bir yaşam alanı olarak görülmekte ve yükler eşit bir şekilde paylaşılmaktadır. Kadınların maddi kazançlarındaki artış sosyal yaşantılarını da etkilemiş, kadınlar çalışıp para kazanmaya başladıktan sonra daha fazla özgüven sahibi olmuşlardır. Erkeklerden bağımsız bir şekilde kendi ihtiyaçlarını karşılabilmek, özgür seyahat imkanına sahip olmak vb. duygular kadınlarda bu güven duygusunu oluşturmuştur.

2.4.4. Araştırma alanında Kadının Sosyal ve Ekonomik Hayattaki Yeri

Kırsal alanda yaşayan kadınlar ekonomik yaşantılarında zorluklar yaşamaktadırlar. Bu zorluklar;

1. Kadın girişimciliğine yeterince önem verilmemesi,
2. Girişimciliğin kentsel çağrışım algısı yaratması,
3. Kadının aktif girişimci olabileceğine inanılmaması,
4. Kalkınma modeli kavramı içerisine hapsedilmesi,
5. Önerilen etkinliklerin bölgeye uyumluluğunun test edilmemesi,
6. Etkinliklerin büyük değil mikro ve orta ölçekte yoğunlaşması ve verilen kredilerin bu tarz işletme şekillerine yönelik düzenlenmesi,
7. Kuruml prosedürlerinin kırsal bölge insanı için uzun ve karmaşık olması,
8. Kadınların konumuna yönelik yargılar,
9. Eğitim seviyesinden ötürü resmi kurumlarda iş bulmanın kırsal kesim insanlarınca zor olmasıdır (Kantar, 199'dan aktaran Köse, 2014: 77).

Fakat kadınların ekonomik yaşamda aktif rol alma durumlarının günden güne artış göstermesi, artık yalnızca şehir kadınlarının değil kırsal bölgedeki kadınlarında ekonomik ve sosyal hayattaki yerini değiştirmiştir. Günümüzde kırsal alandaki kadınların maruz kaldıkları bu zorluklar aşılarak önüne geçilmektedir.

Kırsalda ataerkil aile yapısının günümüzde hakim olduğu yerler olmasına karşın kadının ekonomik hayattaki söz hakkının artması, kadınlar çalışamaz bakış açısını yıkmaya devam etmektedir. Bu durumu Simon De Beauvoir'in "Kadın, toplumsal açıdan üretime daha çok katılıp ev işleriyle daha az uğraştığı zaman

özgürlüğüne kavuşacaktır” cümlesi oldukça net bir biçimde açıklamaktadır. Bu bağlamda, Türkiye'de "pansiyonculuk ve turizmi geliştirme projesi", "turizm hizmetleri ile kayıtlı istihdamı arttırmak" gibi projeler, Kuşadası Kibele Kadın Girişimcilik Okulu projesi gibi istihdam sağlayıcı projeler, Çankırı Karatekin Üniversitesi'nin "Agro Tourism Projesi", meslek edindirme kurslarında servis elemanı yetiştirilmesi, aşçılık, yöresel el sanatları, hasır, takı işlemeciliği, dokumacılık gibi eğitimler verilmesi ve MEB'e bağlı Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü'nün başlatmış olduğu TUREİS projesi kırsal bölgelerde kadınların turizm sektöründe etkinliğini arttırmak adına önemli çalışmalar olarak ön plana çıkmaktadır (Köse, 2014: 66). Eko turizm, kadın işgücünün en yoğun olduğu kırsal alanlarda faaliyet gösteren turizm çeşididir. Bu nedenle de kırsal turizmin iş gücünün ana merkezinde kadınlar bulunmaktadır (Köse, 2014: 76).

Araştırma alanı olan Batı Akdeniz bölgesinde kadınlar geçmişten günümüze kadar bir gücün sembolü olmuştur. Geçmişten günümüze kadar köy yaşamında bir taraftan toprakla, hayvancılıkla uğraşan bir taraftan da ev işlerini yapıp çocuk bakan kadınlardır. Geçmişte bütün bunları yaparken kadın bir güç olarak görülmemekte genel anlamda bir sömürü aracı olarak görülmekteydi. Günümüzde ise bu fikir bölgede yerini kadın gücüdür anlayışına bırakmıştır. Bölgenin tarım ve hayvancılıktan ziyade ekoturizme açılması ile beraber ise bölgede aile işletmeleri görülmeye başlanmış ve kadınlar bu işletmelerin öznesi durumunda yer almışlardır. Bu bağlamda bölgedeki kadınların gündelik işlerinin bir kısmını turistik bir faaliyet olarak pazarlamaları bölge açısından da rasyonel bir işleyiş olduğuna işaret etmektedir. Örneğin, reçel, tarhana, salça ve el işlerini kendi ailesinin ihtiyaçlarını gidermek amacıyla üreten bölge kadınları, bunun üretim sayısını ve ölçeğini arttırdığında bir bölgede ürünlerini ticari anlamda sunabilmektedir (Köse, 2014: 68).

Bu bölgede kadınların ekonomik kazanç elde etmeye başlamaları sosyal hayatlarının da değişmesine neden olmuştur. Kadınlar bu bölgede kendilerini daha özgür hissetmeye başlamışlardır. Bu nedenle yöredeki kadınlar ekonomik kazanç ile özgürlüğün doğru orantılı olduğu fikrini benimsemektedirler. Ekonomik kazançlarında ki artış bölge kadınlarına aynı zamanda özgüvende vermektedir.

2.4.4. Araştırma alanında Kadın İstihdamı

Kadınlar geçmişten günümüze kadar emekçi statülerini korumuşlardır. Tarlada, bağda, bahçede, temizlikte, çocuk bakımında hayatın her alanında var olmuşlardır. Verdikleri bu emeğin karşılığını ne geçmişte ne de günümüzde dünyanın hiçbir yerinde tam anlamıyla alamayan kadınlar, en azından günümüzde bunun farkına varmış durumdadırlar. Bir durumun farkına varmak o durumu çözenin yarısı demektir. Bu bağlamda çalışma alanı incelendiğinde kadınların ekoturizm'e konu olan hemen her alanda istihdam oldukları görülmektedir. Konaklama işletmelerinin mutfaklarında, kat hizmetlerinde, yöneticilik pozisyonlarında, restaurantların işletmeciliğinde, mutfağında, temizliğinde, hediyelik eşya satan yerlerde, kendi yaptığı yerel yiyecekleri satan yerlerde kadınlara rastlamak mümkündür. Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi'ne göre 2013'te tüm dünyada kadınların yüzde altmışı (% 60) turizm ve seyahat sektöründe çalışmaktadır (Türker ve Ceylan, 2017: 11). Bu bağlamda araştırma bölgesinin Türkiye Turizm Sektör Meclisi'nin 2015 İllere göre turizm tesislerinde çalışan işgücü miktarındaki cinsiyet dağılımı incelendiğinde. Antalya'da turizm sektöründe istihdam olan 136,000 kadın, 55,484 erkek, Muğla'da ise 52,677 kadın, 20,029 erkek çalışan bulunduğu ortaya çıkmıştır. Bu durum incelendiğinde bölgedeki turizm faaliyetlerinde kadınların doğrudan veya dolaylı olarak turizm sektöründe bulunma oranlarının erkeklerden daha fazla olduğu görülmektedir (Turizm Raporu, 2016: 69).

2.4.5. Araştırma alanındaki Ekoturizm Uygulamalarında Kadının Yeri

Araştırma alanına konu olan Batı Akdeniz bölgesinde kadınların erkeklerden daha çalışkan olduğu inancı yıllardır hüküm sürmektedir. Esnafı, köy kadınlarıyla vb. yerel halktan biriyle konuşulduğunda hemen herkesin bu konuda ortak görüşleri bulunmaktadır. Hatta kimi kesimlerce bölgede erkekler kahvehanede otururken kadınlar tarlada, otele, bağda bahçede sürekli çalışmaktadır görüşü hakimdir. Bölgenin ekoturizm destinasyonu olması nedeniyle ekoturizm uygulamalarının olduğu her alanda kadınları görmek mümkündür. Ekoturizme konu olan konaklama işletmelerinde işletme yöneticileri arasında kadınlar bulunmaktadır, yerel ürünleri kadınlar üretip satmaktadır vb. Bunun yansısı bölgede ekoturizm için verilen

mücadelede veya ekoturizme katkı sağlayacak olan önemli uygulamalarda da kadınlar ön plana çıkmaktadır. Örnek verilecek olunursa:

Kaptan June: Asıl ismi June Haimoff, Dalyanlıların seslendiği şekliyle ise "Kaptan June", 'un hayatını özetle, teknesiyle Ege sahillerini dolaşırken 1975' te ilk kez gelmiş olduğu İztuzu' nu çok beğenir ve 1986 yılında tamamen İztuzu Plajına yerleşme kararı alır. Bahsi geçen dönemde plajda elektriği, suyu olmayan Dalyan halkının yaz aylarında kullandıkları tamamıyla ahşap olan barakalar vardır. Kendine de böyle bir baraka yaptırır ve yaz aylarını İztuzunda geçirmeye başlar.

Bir akşam plaja yumurtlamaya gelen Caretta Caretta kaplumbağalarını görür ve o andan itibaren kendi hayatı, kaplumbağaların, Dalyan'ın geleceği tamamen farklılaşmaya başlar. Kaptan June'un başlatmış olduğu uluslararası kampanya sayesinde İztuzu plajına yapılması planlanmış olan dev otel projesi iptal edilir. Böylelikle nesli tükenmekte olan Caretta Carettalar kurtulmuş, İztuzu Plajı da günümüze olabildiğince korunmuş olarak ulaşılmış oldu (www.carettacarettahotel.com 20.03.2019).

Kate Clow: Likya Yolu, Türkiye'nin güneyinde, Fethiye'den Antalya'ya giden, 540 km'lik, yürümesi ortalama 29 gün süren işaretli bir yürüyüş rotasıdır. Genellikle Roma yolları, eski patikalar ve katır yollarından olmaktadır; çoğunlukla kayalık ve taşlıktır ve dağ bisikletine uygun değildir. Sahil ve dağlar arasında bulunan rotada sıklıkla dik yükseltiler bulunur. Rota, 1999 yılında İngiliz/Türk amatör tarihçi Kate Clow tarafından araştırılıp, tasarlanmış ve işaretlenmiştir. Türkiye'nin ilk uzun mesafeli yürüyüş rotasıdır ve Türkiye'nin bazı tarihi yollarını tanımlamak ve korumak için yapılmıştır (www.cultureroutesinturkey.com 25.04.2019).

Gadın Eli Kooperatifi: Ortaca'da kadınların sosyal ve ekonomik hayatlarında daha aktif rol almalarını sağlamak amacıyla kurulmuştur. Kooperatifte kadınların el emeği ürünleri satılmakta ve gelir elde etmelerini sağlamak amaçlanmaktadır.

2.4.6. Araştırma alanındaki Yerel Ürünlerde Kadının Yeri

Kadın üretkendir. Bu anlayış daha toplayıcılık zamanından günümüze kadar bu şekilde devam etmiştir. Gerek ataerkil düzenlerde gerekse demokrasiler de kadın öyle veya böyle bir şekilde bir şeyler üretmiştir. Kadınlar ekonomik bağımsızlıklarını

elde etmek ve sosyal hayatlarında iyileşmeler sağlamak adına onlara gelir getirmeyen ama kendilerinin en iyi yapabildikleri işlere yönetip para kazanmaya başlamışlardır. Bu işlere genellikle yerel ürünler adı verilmektedir. Araştırma alanı tarım bakımından zengin bir bölge olduğundan kadınlar yerel ürün üretmekte ve bunları ya yöresel yemeklerde kullanmakta ya da doğrudan satmaktadır.

3. ARAŞTIRMA ALANIDA YER ALAN TURİZM ÇEKİCİLİKLERİ

3.1. Doğal Çekicilikler

Dünyada görülen hızlı değişim ve gelişim peşinden farklı turist beklentilerini getirmiştir. İnsanlar farklı turizm alternatiflerine yönelmeye başlamıştır. Bu alternatiflerden bir tanesi de eko turizmdir. Hızlı betonlaşmadan rahatsız olmaya başlayan ve hızlı şehir yaşamından uzaklaşmak isteyen insanlar doğaya geri dönüş gerçekleştirmeye başlamıştır. Bunun yanı sıra günden güne daha fazla tahrip edilen doğal çevre insanlarda korku yaratmış ve doğaya olan saygı artmaya başlamıştır. İnsan doğayla doğa ise insanlar bir bütün halindedir. Bunun yeniden farkına varılmasıyla beraber turistler gerçekleştirecekleri tatilleri doğanın içerisinde, çevreye zarar vermeden gerçekleştirmek istemeye başlamışlardır. Doğaya hassasiyeti olan turizm çeşitlerinden bir tanesi de eko turizmdir. Eko turizm insan doğa uyumunu koruyan turizm alternatiflerindedir. Bu nedenle örneğin Dünya genelinde korunan alanların eko turizme olan katkısı azımsanmayacak kadar fazladır. Buna Belize'ye gelen turistlerin %12,8'inin parkları ve koruma alanlarını ziyaret etmesi, Avustralya'da yer alan ve Dünya Mirasları Listesinde bulunan Great Barrier Reef Marine Park'ı 1,6 milyon turist ziyaret etmesi örnek verilebilir (BAKA,2012). Türkiye Doğusundan Batısına kadar her bölgede her mevsim gerçekleştirilebilecek eko turizm faaliyet alanlarına sahip bir hazinedir. Akdeniz Bölgesi de turizm çekiciliğinde Türkiye'nin en önemli bölgelerinden bir tanesidir. Güneşli gün sayısının fazla olması, dört mevsim gerçekleştirilebilecek turizm alternatiflerinin bulunması bölgeyi turistik bir cazibe merkezi haline getirmektedir. Bölgenin Batısı da hemen her turizm çeşidinin gerçekleştirilebileceği zengin bir turizm potansiyeline sahiptir. Turistik çekicilikleri nedeniyle turist akınına uğrayan bu bölge uzun zaman deniz, kum, güneş turizmine hizmet etmiştir. Artan turistik bilinçle beraber bölge de

doğaya duyarlı turizm çeşitlerinde artış görülmeye başlamıştır. Bu bağlamda bölgenin batısının sunmakta olduğu doğal çekicilikler bölgede birçok alternatif turizm çeşidinin gelişmesine neden olmuştur. Bölgede Turistik çekim merkezleri oldukça fazladır. Bölgede ki doğal yaşamın devamı için gerekli yasal düzenlemeler yapılmış korunan ve sit alanları belirlenmiştir. Örneğin çalışma bölgesi sınırları içerisinde beş adet korunan alan bulunmaktadır. Bunlar; Babadağ, Saklıkent Milli Parkı, Uyluk Tepe, Bey Dağları ve Sarıkaya Milli Parkıdır. Buna ek olarak çalışma alanı içerisinde bulunan Köyceğiz-Dalyan Havzası, sahip olduğu doğal-kültürel zenginlikleri nedeniyle 1988 yılında Türkiye'nin ilk Özel Çevre Koruma Bölgesi (ÖÇKB) olarak ilan edilmiştir. Babadağ'ın eteklerinde bulunan Kelebekler Vadisi, içerisinde bulunan endemik türlerden dolayı dünya mirası olarak korunması önerilen 100 dağdan biri olarak 1995 yılında 1. derecede doğal Sit alanı olarak ilan edilmiş ve betonlaşmaya kapatılmıştır (Uslu ve Akay, 2013: 55). Batı Akdeniz de bulunan bu korunan alanlar eko turizm için önemli bir potansiyel oluşturmaktadır. Doğal güzellikler bakımından oldukça zengin flora ve faunaya sahip olan Batı Akdeniz Bölgesi turistler için zengin alternatifler sunmaktadır. Köyceğiz ve Dalyan sınırları yerel alan doğal güzellikler turistler için çekicilik oluşturmuştur (Şahin, 2009: 54). Fethiye yöresi, Saklıkent, Yakapark ve Kelebek Vadisi gibi ender doğa güzellikleriyle doğa turizmi için büyük bir potansiyele sahiptir (Güner, 2002: 1). Bölgede bulunan yaklaşık 500 km ile Türkiye'nin ilk uzun mesafeli yürüyüş rotası olan Likya Yolu boyunca birçok doğa sporu gerçekleştirilebilmektedir (Güven, 2016). Hisarönü-Faralya Etabı: yüzme, tekne turları, sportif olta balıkçılığı, fotoğrafçılık ve doğa yürüyüşü ve Faralya-Kabak Koyu Etabı: yamaç paraşütü ve diğer hava sporları, yüzme, fotoğrafçılık, dağ tırmanışı, doğa yürüyüşü, kelebek gözlemciliği, botanik turizmi olarak sıralanabilir (Ardahanoğlu vd., 2013). Olympos, Çıralı, Akyarlar, Geyikbayırı bölgelerinde başlangıçtan en üst seviyelere kadar değişik zorluk derecelerinde yüzlerce spor tırmanış rotası bulunmaktadır (Kaplan vd. 2012). Toplam 23 etaptan oluşan Likya yolu Ölüdeniz, Faralya, Kelebekler Vadisi ve Kabak Koyu gibi benzersiz doğal güzelliği barındıran alanlardan geçmektedir (Ardahanoğlu vd., 2013). Likya yolu, aynı zamanda kuşların göç ettikleri yerler içerisinde bulunmamasına rağmen; nemli, sulak, sazlık ve yeşil alanların fazlalığı nedeniyle bölgede kuş çeşitliliği artmış, bu da bölgedeki kuş gözlemciliğini

arttırmıştır (Baştemur, 2009). Bölgede kamp karavan turizmi de oldukça yaygındır. Kamp karavan turizminin yapıldığı koylar; Kıdırak kampı, Kelebekler Vadisi çadır kampları, Kabak Koyu, Faralya çadır kampları, Katrancı Koyu ve Günlüklü Koyu kamp alanlarıdır (Üzümcü ve Koç, 2017: 17). Bölge sınırları içerisinde yer alan Adrasan birçok alternatif turizm çeşitliliğine sahiptir. Bunlar; Balık Avı, Scuba Diving, Günlük Tekne Turları, Doğa Yürüyüşü, Kaya Tırmanışı, Yamaç Paraşütü, Doğa Fotoğraf Gezisi, Su Sporlarıdır (www.adrasanbalik.com 15.02.2019).

3.2. Kültürel Çekicilikler

Kültür meydana geldiği yere özgü olması ve başka bir yerde bulunamaması sebebiyle turizmde çekicilik oluşturur (Bandeoğlu, 2016: 156). Kültür, milletlerin kendilerine özgü, yaşam ve inanç şekillerini, gelenek ve göreneklerini, resim, yöresel oyunlar, yerel mimari gibi kültür öğelerine bakış açılarını, yani milletlerin şahsi kimliklerini yansıtır (Atak vd., 2017: 1397). Yöresel öğeler, dünden bugüne kadar varlığını devam ettirmiş ve bağlı bulunduğu toplum ile bütünleşmiştir (Kaymaz, 2017: 134). Turizm, birçok insana göre gezmek, eğlenmek ve dinlenmek olarak düşünülse de farklı kültürleri tanımak için turistik aktivitelere katılanların sayısı da az değildir (Şahin, 2009: 52). Dünya Turizm Örgütü'nün tanımına göre; kültür turizmi, turistlerin kültürel motivasyona bağlı olarak gerçekleştirdikleri seyahatler, kültür gezileri, festivaller ve diğer kültürel faaliyetlere katılımları, sit alanlarına ,anıtlara ziyaretleri,dini faaliyetleri kapsayan hareketlerdir (Pedersen'den aktaran Bandeoğlu, 2016: 157). Türkiye Doğusundan Batısına adeta bir açık hava müzesidir. Yüzyıllarca birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Kültürlerin beşiği olarak adlandırabilecek nadir ülkelerdendir. Batı Akdeniz bölgesi de kültürel zenginlikleri barındıran eşsiz kültürel değerlere sahiptir. Her yörenin kendine has kültürel zenginlikleri, örf, adetleri, mutfağı, tarihi, müzik, mimari yapısı, el sanatları, giyim tarzı vardır. Bölgeye gelen turist hem doğal hem de kültürel faaliyetleri bir arada yapabilme avantajına sahiptir. Araştırma alanı birçok kültürel zenginliğe sahiptir. Bunlardan bazıları; Antiphellos (Kaş), Dolichiste (Kekova Island), Limyra (Zenzerler, Turunçova), Myra - Noel Baba Kilisesi, Myra (Demre, Kale), Olympos (Çıralı, Yanartaş, (Deliktaş), Orthosia, Patara (Gelemiş, Ovagelemiş, Kelemiş), Phaselis (Tekirova), Telmessos, (Fethiye), Termessos, Theimussa (Kale İskelesi - Üçağız)'dır (Bandeoğlu, 2016). Köylerinde Anadolu kültürünün önemli

faaliyetlerinden biri olan imece usulü yardımlaşmanın hala devam ettiği, yerel halkın turistlere hoşgörülü davranılması bölge kültürünün özelliklerinden bir tanesidir. Festivaller düzenlendiği yörenin kültürel yapısını yansıtan kültürel mirasın önemli unsurlarındandır ve kültürel hayatın önemli bir parçası haline gelmiştir (Atak vd., 2017: 1396). Bölgede gerçekleştirilen bazı kültürel festivaller şunlardır;

Kumluca Deve Güreşi Festivali: Her yıl Ocak ayında Kumluca da gerçekleştirilen festival Türkiye'nin farklı yerlerinden en ünlü güreş develerini ağırlamaktadır vefestivalyörük kültürünün yaşatılması adına düzenlenmektedir (www.gezimanya.com 15.02.2019).

Finike OrangeFest: Bir proje olarak bölge tanıtımını amaçlayan festival'' Geçmişten günümüze üreten, üretmeyi seven Finikeliler olarak, bu festivalle ürettiklerimizi kutlamayı da ne kadar sevdiğimizi göstereceğiz'' sloganıyla gerçekleştirilmektedir (www.festivall.com.tr 15.02.2019).

Altın Nar Festivali: Bölgenin önemli yiyeceklerinden biri olan Nar'ın tanıtımını amaçlanmaktadır.

Köyceğiz Yağlı Güreş Festivali: Vali Esengül Civelek festivali'in amacını "*Milli değerlerimizin kültürümüzün yaşatılması korunması geliştirilmesi gelecek nesillere aktarılması için büyük önem taşıyan bu etkinlik aynı zamanda birliğimizi, beraberliğimizi kardeşliğimizi ve dostluğumuzu da pekiştirmek*" olarak tanımladı (hurriyet.com.tr).

Konar göçer topluluklar, kültür tarihinde önemli rol oynamaktadırlar. Araştırma sahası bir yöruk bölgesidir (Ekşi ve Akdağ, 2017: 40). Bu nedenle yöruklere ait önemli folklorik özellikler barındırmaktadırlar. Bu bağlamda araştırma sahasının batısında bulunan Fethiye yöresinin kültürel çekicilikleri aşağıda ki gibi tespit edilmiştir. Müzik konusunda yöreye has enstrümanlar bulunmaktadır. Bunlar;

Üç Telli: Yöreye özgü otantik bir saz türüdür. Seydikemer Yörük Türkmen Derneği Başkanı İsmail Uzunoğlu, üç telli bağlama ve curanın Türklerin ata çalgısı olduğunu, Geçmişte üç tellinin ardıç ağacından, telini ise sincap bağırsağından yaptıklarını söyleyemiştir. Yörüklere ait bu çalgıyı Uzunoğlu "*Bu müzik aletine üç telli bağlama, dört tellisine de cura adı verilir*" diyerek tanımlamıştır. Bu çalgıyı kullanan ortalama 20 kişi kaldığını ifade eden Uzunoğlu, bu çalgının da yok olmaya yüz tutan yöresel ürünler arasında olduğuna deyinmiştir (www.haberler.com 15.02.2019).

Sipsi: Halk algısı olan Sipsi, nefesli algılar arasında yer almaktadır ve kamyıtan yapılır ve Teke y6resine ait olan bu algı, Y6r6kler tarafından çok sevilir (www.ustamdan.com 20.03.2019).

Kabak Kemane: T6rk Halk M6ziği'ndeki telli, yaylı ve deri kapaklı sazların tek 6rneğidir (www.kabakemane.blogspot.com 20.03.2019).

Delbek: Delbek ve delbeği alan kadınların sayısı g6nden g6ne azalmakta ve Fethiyede ki d6Đ6nlerde bir zamanların vazgeçilmezi olarak g6r6len bu çalgı yok olmaya y6z tutmuştur (6r6k, 2018: 569). K6kleri şamanizm'e kadar dayanan delbek eskilerde b6y6 bozmak, nazar çıkarmak için kullanılmış olan dini bir araken yok olmaya y6z tutmaya başlamadan 6nce g6n6m6zde eğlencelerin ve d6Đ6nlerin bir parçası olmuştur (6r6k, 2018: 569).

Geleneksel bu çalgıların yanı sıra Fethiye y6resinde bulunan 6zellikle dağ k6ylerinde d6Đ6nlerde ve bayramlarda seyirlik oyunlar oynanmaktadır. Bu oyunlardan bazıları arap oyunu, tilki oyunu ve deve oyunudur. Bu seyirlik oyunlarda kadınların erkeklerin yanında oynaması ayıp g6r6ld6Đ6nden erkekler kadın kılığına girerek bu oyunları oynarlardı (Muğla'da Geçmişin İzleri, 2015).

Fethiye y6resinin giysi k6lt6r6ne bakıldığına ise; k6lt6rlerine hala çok d6řk6n olan dağ ve yayla k6ylerinde ve Fethiye merkezine uzak olan Seki ve civar k6ylerinde yaşlı kadınlar hala y6resel giysilerini giymekten vazgeçmemişlerdir fakat eski erkek giysilerine g6n6m6zde rastlanmamaktadır (Muğla'da Geçmişin İzleri, 2015).

Araştırma sahasının Doğusunda bulunan bazı ilçeler, 6zel evre Koruma B6lgesi (6KB) içinde bulunmaktadır. Bunlar: 6ağız, evreli, Kapaklı k6yleri başta olmak 6zere bu b6lgenin yakın çevresindeki Kaş ile merkezi, Bayındır, Boğazcık, Kasaba k6yleri ve G6mbe Yaylasını kapsamaktadır. Bunun nedeni, bu b6lgelerde geleneksel yaşam biçiminin hala devam ediyor olması ve alan içerisinde sahil ve yayla arası hareketten oluşan bir b6t6nl6k olmasıdır (wwf.org.tr 05.06.2018). K6lt6r6n6n koruma altına alınmış olduğu bu b6lgeleri gezip g6rmek oraların her birinde ki k6lt6r6 yerinde deneyimlemek 6nemli bir k6lt6rel çekicilik unsurudur.

3.3.Tarihi Çekicilikler

Tarihine bakıldığında birçok uygarlığa ev sahipliği yapmış olan Batı Akdeniz Bölgesi tarihi çekicilikler bakımından oldukça köklü bir geçmişe ve çeşitliliğe sahiptir. Bölge sınırları içerisinde yer alan Likya yolu Hititlerden günümüze ulaşan 17 Likya şehrini birbirine bağlayan önemli bir kültürel rotadır. Bu rotada çok sayıda antik şehir bulunmaktadır. Bunlar; Sidyma, Pınara, Letoon, Xanthos, Patara, Phellos, Antiphellos, Apollonia, Aperlai, Simena ve Kekova, Teimioussa, Sura, Andriake, Myra, Limra, Olimpos, Fasalis'tir (Clow, K'dan aktaran Baştemur, 2009: 387). Demre'de yer alan ismi Aziz Nicholas Kilisesi olan bir diğer adıyla Noel Baba Kilisesi olarak adlandırılan ibadethane Noel Baba yani Aziz Nicholas'ın ölümünden sonra yapılan süslemeleri ile dikkat çeken yapının inşası Bizans dönemine kadar uzanmaktadır (www.kulturportali.gov.tr 05.06.2019). Fethiye'de bulunantarihi kaya mezarları ve lahit mezarlar, Xanthos, Letoon, St.Nicolas Adası, Kayaköy, Tlos, Pınara, Cadianda ve Sidyma gibi tarihi yerler kültür turizmi açısından ciddi bir potansiyele sahiptir (Güner, 2002: 1). Ortacaya bağlı bulunan köylerden Yeşilyurt, Karadonlar ve Osmaniye köylerinde Kaunos ve Likya'lılardan kalma kaya mezarları, surlar ve tarihi kalıntılar mevcuttur ve ilçedeki Dereköy sınırları içerisindeki tarihi Medrese binasının kalıntıları; yıllar önce bu bölgenin eğitim ve öğretim merkezi oluşunun kanıtıdır (Ercan vd., 2017: 1420). Bölge sınırları içerisinde Olympos, Phasalis, Idyros antik kentleri yer almaktadır, Çamdağı tünelinin güney ağzında bulunan Beldibi Mağarasının 9 bin yıl önce kullanıldığı düşünülmektedir (Baştemur, 2009: 389).

3.4. Eğlenceye Yönelik Çekicilikler

Batı Akdeniz bölgesi ılıman iklimi nedeniyle dört mevsim gerçekleştirilebilecek alternatiflere sahiptir. Her mevsimde turistlerin yapabileceği etkinlikler mevcuttur. Bölgede gerçekleştirilen festivaller eğlenceye yönelik çekicilik oluşturmaktadır. Bölgede gerçekleştirilen eğlenceye dayalı festivallerinden bazıları aşağıdaki gibidir; Olimpos Gökyüzü ve Bilim Festivali, Salcanocycle Bisiklet Festivali, Tarım ve Seracılık Festivali, Adrasan Yoga Şenliği Festivali, Köyceğiz Kaunos Altın Aslan Türk Filmleri Festivali, Köyceğiz Güz Günleri Bisiklet Festivali, Köyceğiz Portakal Çiçeği Günleri Bisiklet Festivali, Açık hava Sinema Günleri,

Köyceğiz Motosiklet Festivali, Köyceğiz Yağlı Güreşleri, Dalyan Kefal Balığı Festivali, Caretta Caretta Kültür ve Turizm Festivali, Ortaca Tarım Çevre ve Turizm Festivali, Yeşil Üzümlü Kuzu Göbeği Mantar Festivali, Fethiye Kültür ve Sanat Günleri Festivali, Ölüdeniz Uluslararası Hava Oyunları Festivali, Uluslararası Göcek Regatta, Finike OrangeFest, Karagöl Yayla Şenlikleri, Batı Antalya Yörük Şöleni, Çıralı Denizkaplumbağası Festivali, Çıralı-Yanartaş Festivali, Adrasan Yoga Şenliği. Çıralı-Olimpos 'dan, Akdeniz koylarında gezinti yapılabilecek tekne turları düzenlenmektedir ve Sazak, Porto-Ceneviz, 3 adalar'da görülmesi gereken yerler arasındadır (www.gunespansiyon.com 05.06.2019). Bölgede ki birçok turistik merkezde yamaç paraşütü, jeep safari, yoga etkinlikleri gerçekleştirilmektedir. Ekoturizm faaliyetlerinin yoğun olarak gerçekleştirildiği yerlerde gece hayatı için fazla alternatif bulunmamaktadır. Bölgeye gelen turistlerin amacı dinlenmek ve doğa ile baş başa zaman geçirmek olduğundan gürültünün bu dinginliğe engel olmasına fırsat verilmemiştir. Bundan dolayı bölgede eğlenceye yönelik doğa ile iç içe etkinlikler gerçekleştirilmektedir. Turist sayısının artmaya başladığı ekoturizm'den yavaş yavaş uzaklaşmaya başlayan bazı yerlerde ise gece yaşantısı için alternatifler bulmak mümkündür.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

4.1. Ekoturizm ve Ekoturistler

Ekoturizm; 'doğayı ve kültürü anlayarak onları korumayı destekleyen, kitlelerce değil bireysel gerçekleştirilen yöre halkına sosyal ve ekonomik anlamda fayda sağlayan, el değmemiş doğal bölgelerde çevresel açıdan sorumluluk gerektiren seyahat ve ziyaret' olarak açıklanmaktadır (Akpınar ve Bulut, 2010: 1578). Şüphesiz bu yaklaşım gerçekleştirilen anket ve mülakat sonuçlarına da yansımaktadır. Dolayısıyla katılımcıların görüş ve önerilerini sağlıklı bir şekilde aktarabilmek için farklı temalar üzerinde izah edilmesi gerekli olmuştur. Bu bağlamda katılımcılara yöneltilen açık uçlu sorulara verilen olumlu, olumsuz, destekleyen veya tamamlayan her türlü yaklaşım kendi içinde alt başlıklara ayrılarak verilmiştir. Dolayısıyla okuyucu sujelere yöneltilen her bir soruya nasıl cevaplar verildiğini daha net bir şekilde görme şansına sahip olacaktır.

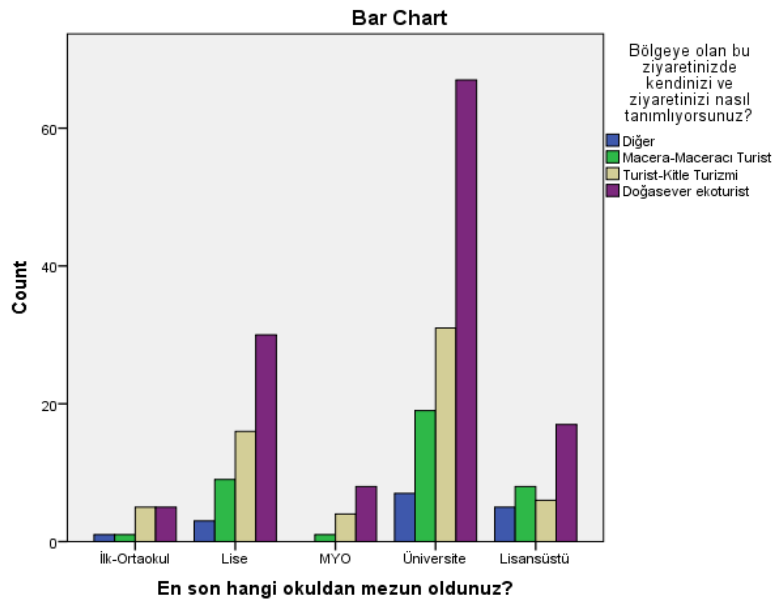
Batı Akdeniz Bölgesinde ekoturizm faaliyetine katılan turistlerin demografik özellikleri ve ekoturizm ile ilgili görüşlerine başvurulmuş ve aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir. Katılımcıların cinsiyet değişkenine göre bölgeye gelen turistlerin 130 (50,0)'u kadın, 122 (46,9) 'si erkektir. Katılımcıların 218 (84,5) 'i yerli, 40 (15,4)'ı yabancı uyrukludur. Katılımcılar yaş değişkenine göre 18-25 yaş 37 (14,2) kişi, 26-31 yaş 52 (20,0) kişi, 31-40 yaş 62 (23,8) kişi, 41-50 yaş 46 (17,7) kişi, 51-60 yaş 34 (13,1) kişi, 61 yaş ve üstü 24 (9,2) kişi olarak dağılım göstermektedir. Katılımcıların eğitim düzeyi değişkenine göre 13 (5,0)'ü İlk-ortaokul, 58 (22,3)'i lise, 13 (5,0)'ı MYO, 126 (48,5) 'sı Üniversite, 38 (14,6)'sı Lisansüstü olarak dağılım gösterdiği görülmektedir.

Tablolar	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	130	50,0
	Erkek	122	46,9
	Toplam	252	96,9
	Kayıp Veri		3,1
Uyruk	Yerli	218	84,5
	Yabancı	40	15,4
	Toplam	258	100,0
Yaş	18-25	37	14,2
	26-31	52	20,0
	31-40	62	23,8
	41-50	46	17,7
	51-60	34	13,1
	61 ve üstü	24	9,2
	Toplam	255	98,1
	Kayıp Veri		1,9
Eğitim Düzeyi	İlk-Ortaokul	13	5,0
	Lise	58	22,3
	MYO	13	5,0
	Üniversite	126	48,5
	Lisansüstü	38	14,6
	Toplam	248	95,4
	Kayıp Veri		4,6

Tablo 1 Demografik Özelliklerin Dağılımı

Demografik sonuçlara bakıldığında ekoturizm faaliyetlerine katılanlarda cinsiyet, yaş anlamında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Fakat eğitim durumları incelendiğinde ekoturizm faaliyetlerine katılan kişilerin eğitim durumlarının %85,4 'ünün lise, üniversite ve lisansüstü olduğu görülmektedir. Bu

bağlamda ekoturizm ve eğitim seviyesi arasında doğru orantı olduğunu söylemek mümkündür. Eğitim seviyesinin yüksek olması ekoturizmin bölgeye olan sosyo-kültürel ve çevresel etkilerini olumlu boyutta etkilemektedir. Bunun nedeni eğitim seviyesi yüksek olan insanlarla çevre bilinci olan insanlar arasında doğru bir ilişki bulunmasıdır. Bunun yanı sıra yerel halk tarafından görülen, tanınan eğitilmiş kişiler yerel halkında çocuklarını okula göndermelerinde bir teşvik unsuru oluşturmaktadır. Bu nedenle ekoturizmin eğitim seviyesi ile ilişkisinde olumlu etkilerinden bahsetmek mümkündür. Aşağıda yer alan tablodan da ekoturistlerin büyük oranının lise, üniversite ve lisansüstü mezunu olduğu çıkarımını yapmak mümkündür.

Şekil 1 Ekoturist ve Eğitim İlişkisi

Gerçekleştirilen karşılaştırmalar sonucunda ekoturistlerin eğitim seviyesinin yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmış ve ekoturistlerin büyük oranının eğitilmiş kişiler olduğu görülmüştür.

Tablolar	Gruplar	Frekans (n)	Yüzde (%)
Ekoturizm konusunda herhangi bir çalışmada, etkinlikte veya organizasyonda buldunuz mu?	Evet	46	17,7
	Kısmen	43	16,5
	Hayır	164	63,1
	Toplam	253	97,3
	Kayıp		2,7
	Veri		

Doğal ve ekolojik olaylara ilgi dereceniz nedir?	Hiç	3	1,2
	Çok Az	8	3,1
	Az	18	6,9
	Normal	103	39,6
	Yüksek	92	35,4
	Çok Yüksek	31	11,9
	Toplam Kayıp Veri	255	98,1
Ekoturizm faaliyetlerine katılmak için bölgeye tekrardan gelmeyi düşünür müsünüz?	Evet	168	64,6
	Kısmen	63	24,2
	Hayır	26	10,0
	Toplam	257	98,8
	Kayıp Veri		1,2
Bölgeye olan bu ziyaretinizde kendinizi ve ziyaretinizi nasıl tanımlıyorsunuz?	Ekoturist	132	50,8
	Maceracı	38	14,6
	Kitle	65	25,0
	Turisti	17	6,5
	Diğer	252	96,9
	Toplam Kayıp Veri		3,1

Tablo 2 Ekoturizm Konusunda Algı ve Görüşler

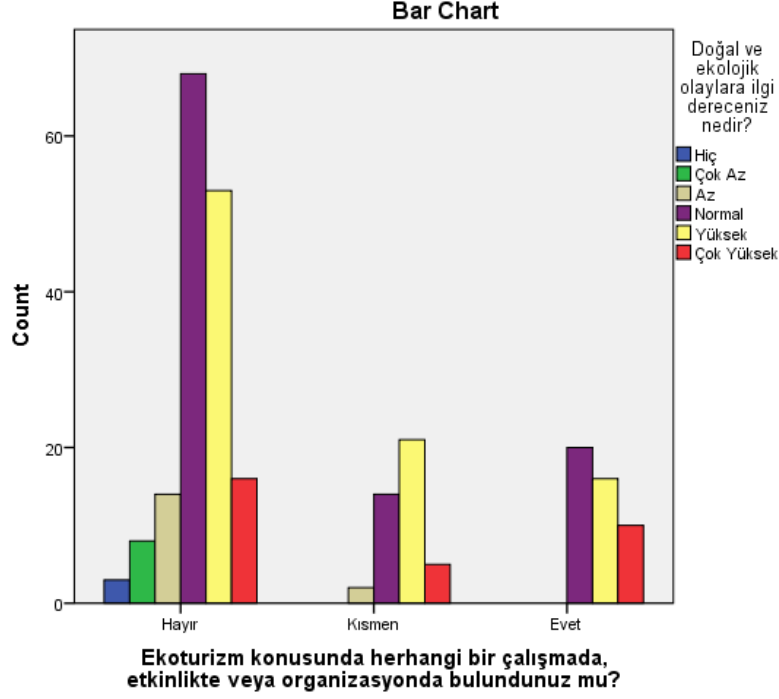
Ekoturizm konusunda herhangi bir çalışmada, etkinlikte veya organizasyonda bulundunuz mu? Neden? Sorusuna katılımcıların %63,1'i hayır cevabını vermiştir. Aynı soruda sorulan neden sorusunu evet diye yanıtlayan katılımcıların geneli aşağıdaki temalar doğrultusunda yanıtlar vermiştir:

Doğa Bilinci: İnsan da doğanın parçası bilinçli olmak zorunda, doğayı korumak için, Gelecek nesillere temiz bir dünya bırakmak.

Ekoturizm Bilinci: Ekoturizmin önemli olduğunu düşünüyorum.

Hayır ve kısmen cevaplarını veren %79,6'yı oluşturan katılımcılar ise genel olarak fırsat ve zamanın olmamasından kaynaklandığını dile getirmişlerdir. Doğal ve ekolojik olaylara ilgi dereceniz nedir? Sorusuna ise katılımcıların %47,3'ü yüksek ve çok yüksek cevabını vermişlerdir. Hiç, çok az ve az cevabını veren katılımcılar ise %11,2yi oluşturmuşlardır. Normal cevabı ise %39,6 oranında olmuştur. Bu iki soruya verilen ortalama cevaplar karşılaştırıldığında turistlerin gündelik yaşamlarında ekolojik olaylara yeterince zaman ayıramadıkları ama bunun bilincinde oldukları sonucu çıkmaktadır. Bu durumda gündelik hayatında ekolojiye hassasiyet gösteren fakat konu ile ilgili faaliyetlere fırsat bulamayan turistler fırsatını yakaladıkları ilk boş zamanlarında tatillerini çevreye hassasiyet gösterecek şekilde

planlamaktadırlar. Doğal ve ekolojik olaylara ilgi oranının yüksek çıkması, Ankara ve arkadaşlarının “ekoturist, tatilini gerçekleştireceği alanın ekolojik bilgisine sahip, gönüllü, çevre ve doğa hassasiyeti olan kişidir (Ankaya vd.,2018:69)” tanımını doğrulamaktadır.

Şekil 2 Doğal Olaylara İlgi Derecesi ve Ekoturizm Etkinliklerinde Bulunma Arasında ki İlişki

Ekoturizm faaliyetlerine katılmak için bölgeye tekrardan gelmeyi düşünür müsünüz? Neden? Sorusuna verilen evet cevabının %64,6’lık anlamlı bir fark oluşturması araştırma bölgesinin ekoturizm faaliyetleri gerçekleştirmek için ideal alanlardan olduğunu göstermektedir. Bu cevap aynı zamanda bölgenin henüz klasik turizmin esiri olmadığına da bir kanıtı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bölgeye gelen turistler deniz kıyısı olmasına rağmen yalnızca deniz, kum, güneş turizmi için değil aynı zamanda alternatif turizm faaliyetleri gerçekleştirmek için de bölgeye gelmektedirler. Bu soru kapsamında neden sorusuna verilen açık uçlu cevapların bazıları aşağıdaki temalara göredir:

Bölgenin Dokusu: Bu ülkenin değerlerini korumalıyız, Türkiye’nin doğası bozulmamış ender yerlerinden, doğa harikası, keşfedilecek çok şey var, yıllardır geliyorum yine gelirim dinginleştiriyor, dinlenmek için.

Çevre ve Doğa Bilinci: İnsanlar anlayışlı ve temiz, bu ülkenin değerlerini korumalıyız, sessiz sakin orman deniz iç içe, böyle yerleri desteklemek lazım, buranın yok olmaması ve kaynakların hunharca kullanımı engellemek, doğaya özlem.

Nicel verileri destekleyen bu nitel veriler de bölgenin ekoturizm potansiyelinin yüksekliğini turistlerin bakış açısından gözler önüne sermektedir. Verilen hemen hemen bütün cevaplar ekoturizm bölgenin ekolojik bir destinasyon olduğunu açıklamaktadır. Çalışmanın açık uçlu sorusu olan Ekoturizm için bu bölgeyi tercih etme nedeniniz nedir? sorusuna verilen yanıtlar ise birbirini desteklemektedir. Bu yanıtlar aşağıdaki temalara göre sıralanmıştır:

Bölgenin Dokusu: Bölgenin doğallığını hala koruyor olması, sessiz sakin bir bölge olması, Caretta Carettalar, henüz betonlaşmamış olması, yeni yerler görmek.

Bölgenin Tarihi ve Kültürü: Tarihi, zengin kültürü, Likya Yolunu yürümek.

Verilen bu cevaplar neticesinde bölgeye gelen insanların tekrar gelmek istemelerinde ki nedenler açıkça yer almaktadır. Bu nedenler incelendiğinde ekoturizm ile arasında ki doğru orantı yeniden ortaya çıkmaktadır. Zira ekoturizm de doğayı ve kültürü koruyan, alternatif turizm faaliyetleri sunan bir turizm çeşidi olarak karşımıza çıkmaktadır. Ankette sorulan diğer bir açık uçlu soru ise Bölgeye geliş amacınız nedir? Sorusudur. Soruya verilen yanıtlar aşağıdaki temalara göre sıralanmıştır:

Tatil ve Dinlenme: Tatil yapmak, kafa dinleme, tatil, tur, balayı, sevdiklerimle huzurlu ekonomik ve güzel zaman geçirmek, ucuz, tavsiye üzerine.

Bölgenin Doğası: Betonlaşmadan uzak, sessiz, sakin, huzurlu, hem deniz hem doğa, farklı olması, eko yaşamı incelemek, trekking, kaplumbağaları görmek.

Bölgenin Tarihi ve Kültürü: Tarihi, kültürü, alternatif yaşama ilgi duyan insanlarla karşılaşma şansı var.

Verilen bu yanıtlar ekoturizm ile ilgili sorulan nicel sorulara verilen yanıtları desteklemektedir. Bu da demektir ki turistler bölgeyi yalnızca klasik turizm faaliyetleri için değil aynı zamanda ekoturizm içinde tercih etmektedirler. Fakat verilen bazı yanıtlar bölgenin tehlike altında olmaya başladığının sinyallerini vermektedir. Örneğin turla geldim cevabı bölgeye turların düzenlendiğinin bir kanıtıdır. Kitlelerce gerçekleştirilen turizm faaliyetinin ise bir bölgeye zarar vermemesi neredeyse imkansızdır. Bu durum bölgede ekoturizmin teşvikinin

önemini de ortaya koymaktadır. Bölgeye olan bu ziyaretinizde kendinizi ve ziyaretinizi nasıl tanımlıyorsunuz? Neden? Sorusuna verilen cevapların %50,8' sinde turistlerin kendilerini ekoturist olarak tanımladıkları görülmektedir. Bunu %25 ile kitle turisti takip etmektedir. %14,6'lık bir kesimi oluşturan maceracı turistler ile ekoturistlerin oranı birleştirildiğinde anlamlı bir farklılık ortaya çıkmaktadır. Bölgeye gelen turistlerin yarısından fazlasını ekoturistler oluşturmaktadır. Bu soru kapsamında sorulan neden sorusuna verilen yanıtlar ise aşağıdaki temalara göre sıralanmıştır:

Doğa Hassasiyeti: Her gün çöp topluyorum, yeni yerler görmek güzel ama doğasının 20 yıl önceye göre bozulduğunu görmek üzücü, doğayı severim, betonlaşma ve kentleşmeden uzak mükemmel, doğayı koruyamayan toplumlar sadece körelirler, doğayı yeşili seviyorum insan doğanın bir parçası, doğa varsa insan vardır, doğanın bize çok ihtiyacı var, hepimizin çevreyi korumaya daha çok ihtiyacımız var, doğa içinde ve kitlelere yönelik bir yer değil yerel işletmeleri desteklediğini düşünüyorum, canlıları korumak, Hassasiyet ile doğayı gözlemliyorum eksik kısımları ve hataları bildiriyorum, doğayı kirletmemeye çalışıyorum, çocuk yetiştirmede doğanın katkısının pozitif sonuçlarını görüyorum.

Doğa İle Başbaşa Kalma Arzusu: Denizde açılmaya ve doğada dalmaya geldim, maceracılık yaşam tarzım, kamp yapıyoruz ve doğa adına her şey burada mevcut, doğayı bozmadan ağaç kesmeden tatil yapmak mümkün, gezmek amacıyla gelmedim tamamen doğa ve huzur için geldim, doğal yaşamı seviyorum, ne zaman nereye gitmek istersek oraya gidiyoruz, otostop çekiyoruz.

Bu nitel ve nicel cevaplardan yola çıkarak ekoturistlerin sürdürülebilirliğe, kültüre, doğaya, sessizliğe, çevreyi korumaya, özgürlüğe, hayvanlara saygıya, yerel halkın ekonomik kalkınmasını sağlamaya önem verdiklerinin çıkarımını yapmak mümkündür. Kitle turistlerinde yapılan seyahatlerde gelecek nesillere bir şey bırakmadan sürekli bir tüketim söz konusudur. Fakat gelecek nesillere doğayı ve kültürü olduğu gibi bırakmak ekoturistlerin önemli bir ayırt edici özelliğidir. Ekoturistleri özgür turistler olarak nitelemekte mümkün. Verilen cevaplarda ki otostop çekiyoruz, nereye ne zaman istersek gidiyoruz, maceracılık yaşam tarzım deyişleri ekoturistlerin aynı zamanda özgür olduklarının da bir göstergesidir. Bağlı yada bağımlı kalmamak ekoturistlerin önemli özelliklerindedir.

Ekoturizm kapsamında araştırma bölgesinde ki kadınlarla yapılan görüşmeler sonucunda aşağıdaki veriler elde edilmiştir.

Ekoturizm konusunda herhangi bir çalışmada, etkinlikte veya organizasyonda buldunuz mu?

Restoran ve Otel İşletmecisi: Yaptığımız iş bu zaten yerel restoran işletiyoruz. Aile restoranı işletiyoruz. Yerel restoran işletiyoruz. Pansiyon işletiyorum. Restoran işletmecisiyim. Otel işletmecisiyim otelimizde yoga turizmi yapıyoruz. Pansiyon ve yerel restoran işletmecisiyim. Pansiyon İşletmeciliği yapıyorum. Yerel restoran işletmecisiyim. Pansiyon ve yerel restoran işletmeciliği yapıyorum. Yerel restoran işletiyoruz. Pansiyon işletmecisiyim. Restoran işletmecisiyim. Kafe ve market işletmecisiyim. Otel işletmecisiyim. Ev pansiyonculuğu yapıyorum. Bungalov otel işletmecisiyim. Restoran işletmecisiyim. Pansiyon işletmecisiyim. Pansiyon işletmecisiyim. Pansiyon işletiyoruz. Apart işletmecisiyim. Pansiyon İşletmecisiyim. Yerel restoran işletmecisiyim. Yerel Restoran İşletmeciliği yapıyorum.

Yerel Ürün Satıcısı: Gözlemeciğim. Köyde organik ürün satıcısıyım. Gözlemeciğim. Dondurmacıyım.

Diğer: Yerel restoranda aşçıyım. El sanatları ile ilgileniyorum. Yerel işletmede aşçılık yapıyorum. Çini tasarımcısıyım. Yerel restoranda aşçıyım. Takı tasarımcısıyım. Takı tasarımcısıyım. Aşçıyım.

A: Ekoturizm konusunda herhangi bir çalışmada, etkinlikte veya organizasyonda buldunuz mu?

K-24: Yöresel yemekler yapıyorum. Ondan sonra yoga grupları, detoks gruplarımız oluyor onları ağırlıyoruz. Dışarıdan gelenler genelde yabancı oluyor ama biz Türk mutfağına daha çok ağırlık verdiğimiz için vegan mutfağımız oluyor, glütensiz yemekler yapıyoruz ve sağlıklı besleniyoruz. Genelde et yemek isteyenlere protein ağırlıklı yemekler yapıyoruz ama ama et yemeyenlere tutmaç çorbası yine geleneksel, nohut mercimek bu tarz şeylerden yemekler yapıyoruz.

A: Neden doğal dondurma yapmayı tercih ettiniz de yapayını getirmediğiniz?

K33-1: Hiç onu düşünmedik çünkü bu dondurmaları taze meyvelerden eşim 30-35 senedir yapıyor.

K33-2: Ben şöyle yardımcı olayım. Bu Kekova'nın meşhur keçi sütlü dondurmasıdır. Sadece Kekova'ya özgüdür bu.

K-22: Burası bizim evimiz zaten. Baktık köyümüzde turizm geliyor bizde, manzaramızda güzel faydalanalım dedik.

K-23: Bana imkanlar sunulduğunda bir şeyler yapıyorum zaten. Otelimde de kendim genelde hep ekoturizm üzerinde yaptığım, sunduğum şeylerle ondan sonra bahçemle herşeyimle çevreyi korumak taraftarım.

A: Peki neden ekoturizmi tercih ettiniz yani neden böyle bir otel tercih ettiniz?

K-23: 22 senelik bir işletmeyiz biz. Ekoturizmden kimsenin haberi bile yoktu o zamanlar. Sonradan çevrenin çok kötü kullanıldığını gördükçe burada bulunduğumuz sürece bu çevreyi de korumanın görevimiz olduğunu düşündüğümüz için yaptık ve buna daha çok önem vermeye başladık bu bilinç oluştuktan sonra yani buna daha çok önem vermeye başladık.

A: Zeynep teyze bize biraz buradan bahseder misiniz?

K-34: Buranın adı Kapaklı Köyü enişdibi mevki diye geçiyor. Pansiyonumuzun adı ise Asmaltı. Biz yaşam alanı diye başladık başta benim iki tane çocuğum var evlendirdim gelince rahat etsinler diye düşündüm, onlar evlendi gitti herkes tabii kendi hayatına başladı buraya da çok nadir geliyorlar. Burayadabazı arkadaşlar geldi burası çok güzel sen burayı turizme çevirsene falan dediler bizimde aklımıza yattı yukarıyı pansiyon olarak düşündük böylelikle başladık.

A: Kendi yaşadığınız yeri yabancı birilerine açmak sizi korkutmuyor mu?

K-34: Bilmem bayramda insanlar bizimle aynı odada bile yatmak istediler. İnanır mısınız o kadar doluydu ki şunlarda yerde de olsa yine yatarız dediler. Güvenlik içinde zaten bilgilerini gönderiyoruz jandarmaya.

A: Peki neden ekoturizmi tercih ettiniz neden böyle bir işletme yani?

K-18: Daha önceleri biz seracılık yapıyorduk, seradan fazla bir şey kazanamadık o yüzden evimizin önünden bu yol yeni geçtiği için bizde burayı bir değerlendirelim dedik. Ne yapabiliriz diye düşündük işte benim çocukluğumdan beri en iyi yaptığın şey ekmek yapmak, ekmek yaptığım içinde en güzel bunu yaparım diye düşündüm gözlemeye başladık. İyi kötü hadi olur mu olmaz mı tutar mı tutmaz mı derken burdan bir başladık ilk başladığımız yere bir hasır serdik ve bir saç kurup ocak yaptık. Böylece yavaş yavaş haftada bir kez derken işte ondan sonra yavaş yavaş burası böyle oldu küçük bir işletmemiz oldu yani.

Kadınların bölgede iş hayatına atılmaya başlamalarının genellikle ekoturizmin bölgede yaygınlaşmaya başlamasıyla eş zamanlı olduğu gözlemlenmiştir. Batı Akdeniz bölgesinde birçok bölgede ekoturizmin aktif bir şekilde yapıldığı kadınlarla yapılan bu görüşmeler sonucunda bir kere daha teyit edilmiştir.

Ekoturizmin bölgeye sağladığı yararlar nelerdir?

Ekonomik Etki: Gelirimize katkısı sağlıyor. Bizler eskiden seracılık, hayvancılık yapıyorduk ekoturizm herkese iş kapısı oldu. Birçok aileye iş olanağı sağlıyor. Bize ekonomik yönden katkısı var. Faralyada gelişim çoğaldı ve gelir arttı. Ölüdenizde kalkınmaya neden oldu. Üçağız bence tamamen ekoturizm üzerine kurgulanırsa ve köylü bunu algılayorsa bugünkü potansiyelin on katına ulaşır. Ekoturizm buradakilerin hasbel kader para kazanmak için yaptıkları bir şey. Kekovada ekoturizm aile bütçesine katkı sağladı. Sarsala da ekoturizm bütçemize katkı sağlıyor. Dalyanda herkes ekoturizmle geçiniyor. Köyümüz tanıtıldı veköyün fazla bir geliri yok hayvancılık ve arıcılıktan başka, bu sayede herkes para kazanıyor. Herkes bir otelde çalışıyor ve herkes işyeri açtı, herkesin bir işi var. Daha önce Olimposta tarım yapıyordu şimdi tarımdan kurtulup daha farklı bir yönde çalışmamızı sağladı. Adrasanda kazanç arttı. Adrasana Ekonomik açıdan çok fayda sağladı. Kekovaya daha güzel bir gelir sağladı.

Sosyal Etki: Onlar bize öğretiyor; biz onlara öğretiyoruz. Dalyanın gelişmesini sağlıyor. Dalyanda bir kere fikir alışverişi ile şehrin gelişmesini sağlıyor ve değişik insanların değişik düşünce tarzları öğrenmeye olanak sağlıyor. Farklılık yaratıyor. Üçağız'a tavsiye üzerine turist gelmesini sağlıyor. Adrasan'a daha çok turist gelmesini sağlıyor. İçmeler'e çok sayıda yabancı turist geliyor. Olimpos'a ekoturizm

geldiği zaman burası çok farklılaştı. Hem yeni insanlarla tanıştık hem de gelirimiz de artış oldu. Adrasan oldu olası bu anlamda ön plana çıkmış bir bölge. Kapaklı köyüne yabancılar çok gelmeye başladı ve herkes bu köyde neler olduğunu merak ediyor.

Çevresel Etki: Bölgenin doğasını koruyor, bozulmadan eski halini koruyor. Bence alışılmıştan çıkmış olmasını sağlıyor. Olimposda doğasının bozulmamasını sağlıyor. Dalyanda turist potansiyelimiz artıyor ve çevreyi koruyor.

A: Ekoturizmin bölgeye sağladığı yararlar nelerdir?

K-18: Ekoturizmden Adrasanda son zamanlarda çok insan ekmek yiyor. Bu sebzenin eskisi gibi para etmemesinden kaynaklandı. Asıl gelirimiz aslında sebze ve narenciyedi. Bunlar pek fazla para etmeyip turistlerde fazla gelmeye başlayınca insanlar ister istemez burada bu işe başladı ve genellikle ekoturizme daha çok yönelmeye başladılar.

K-40: Yani bence daha çok kalabalık getirdi. 20 yıl önce gelenlerden dinledim burası daha temizmiş. Buraya o yıllarda Amerika'dan, İngiltere'den, Almanya'dan turistler gelirmiş ve o zaman daha temizmiş. Gittikçeyapılaşmanın artması, dışarıdan gelen misafirlerin çevreyi temiz tutmamaları, denizin artan kirliliği daha da arttığı için burası 20 yıl önce daha güzelmiş.

K-40: Çıralı' da betonlaşma, trafik vs. çok yoğun olmadığı için Çıralı gittikçe daha da gelişmektedir.

K-30: Bu bir döngüdür. Turistler gelip otelde kalıyor, burası her şey dahil olmadığı için öğlen yemeğini restoranlarda yiyor, pansiyonlar apart tarzı olduğu için genellikle marketten alışveriş yapıyor.

K-35: Bayanlar için özellikle fayda sağlamaktadır. Böyle küçük, kendi evlerinin önünde işletme haricinde de gıdalar satıyorlar ve bu vesile ileufakta olsagelirelde edebilirler.

K-23: Öncelikle gelen turistler bilinçlendi artık ve müşteri potansiyelimiz artış gösterdi. Onlarda böyle yerleri tercih ediyorlar. Aynı zamanda çevreyi koruyoruz. Ama amacımız bir tek müşteri kazanmak değil. Ben kendim de doğa dostu olduğum için bunun taraftarıyım yani hiç müşteri gelmese bile bunu savunurum.

K-27: Adrasan ben oldum olası bu anlamda ön plana çıkmış bir bölge. Sessiz sakin olması hep tercih edilmiştir. Onun dışında Kumluca bölgesi zaten sera ve doğal ürünler bölgesi olduğu için yine tercih sebebi olmaktadır. Dolayısıyla tüm işletmeler de bundan faydalanıyor. Mesela bize gelen sebze meyve aslında İstanbul Ankara ve yurt dışından gitmeden veya gelmeden ilk elden ve en tazesi bize geliyor yüzden lezzet farkını bile hissediyor turistler.

K-32: Farklı insanlarla tanıştık burada. Ailemizi genişlettik, insanlarla akrabalarımızdan daha fazla samimi olduk. Bizim için iyi oldu, gelirimiz de arttı.

K-29: Ekoturizm geldiğinden beri Olimpos çok farklılaştı. Herkes portakal ağaçlarının arasında bungalow pansiyonlar yaptı, portakal, limon ve mandalina ağaçlarını kesmeden aralarında küçük küçük ağaç evler turizmden gelir elde etmeye başladılar ve doğaya katkı sağlandı.

K-26: Ekoturizm Üçağz halkının hasbel kader para kazanmak için yaptıkları bir şey. Yani eko turizmin neyi içerdiğinin ve neyi kazandıracığının çok farkında değiller. Fakat burası ekoturizm için tam bölgesi dediğimiz bir yer.

K-16: Çok fazla yarar sağladı. Nerden baksak 200 ailenin belki daha fazlasının küçük küçük mekânları veya işletmeleri var hepsi ailecek çalışabiliyorlar, çocuklar küçük yaşta en azından sektöre girip hem sosyal yaşamları geliştiriyor hem de farklı insanlarla tanışabiliyorlar.

Ekoturizm faaliyetlerine katılmak için bölgeye daha çok yerli turist mi yabancı turist mi gelmektedir?

Yerli Turist: Bu sene Olimposta yerli turist daha çoğunluktaydı. Dalyan'a Üç seneden beri daha çok yerli turist geliyor bence. Faralyaya önceki yıllarda dünyanın her yerinden entelektüel dediğimiz kesim geliyordu ama Türkiye'nin dış politikasının son dönemlerde problemliliğinden ötürü bu sene yüzde doksan yerli turiste hitap ettik. Üçağz'a şu anda yerli daha çok ama birkaç yıl öncesine göre yabancıda da artış var. Üçağz'a bir iki senedir yerli turist daha fazla, yabancı turist daha az geliyor. Olimposa yerli turist geliyor, bundan 15-20 yıl öncesinde Avrupalılar geliyordu ama şimdi bizim Türkler buraları tanıdığı için genellikle daha fazla burayı

sevmeye başladılar. Kekovada önceleri yabancı turist çoktu fakat 2 yıldır yerli turist daha çok. Sarsala da Türk turist daha fazla. Önceki yıllarda Adrasan'a yabancı turist gelirdi ama Türkiye'deki durumlardan dolayısı 2 yıldır yerli turist gelmeye başladı. Olimpos'da son 10 yıldır yerli turist ağırlıyoruz, fakat genelde öğrenciler son birkaç yıldır aileler bunun nedeninin ekonomi olduğunu düşünüyoruz. Kapaklı köyüne benim bildiğim kadarıyla yerli turist geliyor, şu Kale köyü var mesela oraya da yabancı turistler geliyor. Adrasan 'da genelde çok fazla yabancı turist yok, sadece bu yaz sonlarında Likya yürüyüşçüleri oluyor. Adrasan'a daha çok yerli turist geliyor, eskiden yabancı da ama gelirdi şimdi daha çok yerli geliyor.

Yabancı Turist: Yerlisi de yabancısı da geliyor ama önceden daha çok İngilizler falan gelirdi, şimdi ise Ruslar falan geliyor. Çıralıyı hem yerli hemde yabancı turist ziyaret etmektedir ancak en fazla yabancı turist gelmektedir. İçmelere daha çok yabancı turist geliyor, sadece resmi bayramlarda yerli turist çok geliyor. Ölüdenize yabancı turist geliyor. İçmeler'e yabancı turistler gelmektedir. Dalyana yerli turist daha çok geliyor yaz tatillerinden dolayı yerli daha çok geliyor yabancılarda ise buraya yerleşim çok. Faralyaya son 2-3 yıldır yerli turist daha çok geliyor. Adrasana yerli turist gelmektedir. Adrasana yerli turist daha çok geliyor. Adrasanı daha çok yerli turist ziyaret ediyor.

Hem Yerli Hem Yabancı Turist: Dalyana her ikiside geliyor. İlkbahar ve sonbahar da yabancı daha çok geliyor; yazın okullar kapandıktan sonra yerli turist geliyor. Adrasanda belli aralıklarla belli sezonlarda bu değişiyor, mesela bize Haziran'da İngilizlerimiz çok gelip kalıp giderler. Adrasana yerli yabancı karışık turist gelmektedir. Faralyaya bahar aylarında yabancı yaz aylarında yerli turist gelmektedir. Ölüdenize yabancı turist daha çok gelmektedir. Olimposa bahar aylarında yabancı, yaz aylarında yerli turist gelmektedir. Olimposda Haziran Temmuz, Ağustosta yerli turist daha fazla, ilkbahar ve sonbaharda yabancı turist daha fazla oluyor. Kekovaya karışık, hem yerli hem de yabancı turist gelmektedir. Çıralıya Haziran ortasına kadar daha çok yabancı ağırlıklı veya orta yaşlı Türkler geliyor, Haziran 15 Eylül 15 ağırlıklı olarak yerli ve çocuklu aileler geliyor.

A: Eko turizm faaliyetlerine katılmak için bölgeye daha çok yerli turist mi yabancı turist mi geliyor?

K-24: Bu sene yerli turist çok fazla gelmeye başladı çünkü herkes artık sağlıklı yaşam akımına katıldı. Ama genellikle yabancı turistlerimiz daha fazla oluyor.

K-23: Son birkaç yıldan beri Dalyanda müşteri potansiyeli çeşitlenmeye başladı. Yani daha önce bir beş yıl öncesine kadar müşterilerimizin yüzde doksanı yabancıken yani daha çok İngiliz adasından İskoç, İngilizgelirken; şimdi yerli halkta tanımaya başladı. Yani Türk halkı da tanımaya başladı. Onlardan da talep almaya başladık. İşte yorumlara bakıp gelenlerin sayısı arttı. Tanıtım artıkça, güzel yorumlar aldıkça da müşteri profilimiz yüzde ellilere döndü.

A: İlk önce yabancılar mı keşfetti burayı diyorsunuz?

K-23: Evet kesinlikle. Birde buraya gelen turistler hep daha önceleri de bu tür yerlere giden turistlerdir. Otuz yıl önce Marmaris'e gidiyorlarmış şimdi artık Marmaris'te aradıklarını bulamayınca bu tarafakaydılar. Eğer ki Dalyan da Marmaris gibi olursa biz zaten bir daha buraya da gelmeyiz diyorlar.

K-38: Yani Fethiyeye Türklerden gelen yok çünkü burada ki bütün restoranlar da dâhil olmak üzere, yapılan faaliyetlerin %80'ni hep İngilizlere özel yapılan şeyler. Bizim yerli halkımıza burada pek fazla değer verilmiyor.

Size turistlerin bölgeye geliş amacı nedir?

Doğal Güzellikler: Çıralıya doğası ve denizi için geliyorlar. Turistler Çıralıya kafa dinlemeye geliyorlar: müzik yok, disko yok, sakin ve doğası güzel. Dalyanın sakinliği, denizi, ucuzluğu için geliyorlar. Ölüdeniz'de 12 ay boyunca güneş var denize girilebiliyor ve ucuz. Üçağz tekne turizmi ile ünlü. Adrasana insanı ve denizi için geliyorlar. Ölüdenizi doğası ve paraşüt atlayışı için tercih ediyorlar. Olympos'a bağlılıktan, organik olmasından, denizden, portakal mandalina ağaçlarından, Ağaç evleri ve bahçeleri görmek için geliyorlar çünkü başka bir yerde böyle bir yer yok. Kekovada koylarda denize yüzmeyi, sakinliği, tekneyle yemekli turlara çıkmayı çok seviyorlar o yüzden tercih ediyorlar. Sarsalaya yürüyüş için geliyorlar. Olimposa bahar aylarında yürüyüş yaz aylarında yüzme için geliyorlar. Kapaklı köyü civarına yürüyüş için geliyorlar. Kekovada Tekne turu, yüzme ve pansiyonda kalmak için geliyorlar, aynı zamanda da dinlenme yeri olduğu için geliyorlar.

Tarihi Güzellikler: Faralyaya tarihi yapısı, Likya yolları, doğası ve henüz çok bakir olmasından dolayı geliyorlar. Faralyaya Frig yolunu yürümek için geliyorlar. Üçağzda bir kere geçmiş var, tarih var, bozulmamışlık var bu nedenle tercih ediliyor. Kekovaya tarihi eserleri ve Batık şehir içinde geliyolar.

Doğa ve Kültürü Deneyimleme Arzusu: Bence şehirden ve kalabalık yerden sıkıldıkları ve doğayla iç içe olduğu için Olympos'u seçiyorlar. İçmelerde turistler buranın doğasını, mekânların ve insanların samimiyetini bir de yöresel yemeklerimizi çok beğeniyorlar. Orta yaşlılar genellikle insanları tanımak istiyor ama gençler kum ve güneş için geliyorlar. Kalabalık olmayışı sessiz sakin oluşu her istediklerini burada rahatça yapabiliyor olmaları ve kendilerini özgürkendi evlerinde gibi hissetmeleri. İçmeler küçük, tatlı ve doğayla iç içe bir yer o yüzden burayı tercih ediyorlar. Adrasana gelen yabancı turistler genellikle Almanya İngiltere İsviçre Hollanda gibi ülkelerden geliyorlar tercih nedenleri sessizlik, sakinlik ve huzur istiyor olmaları, yerli turist için ise biraz değişik yani genel kitle turistleri ve çoğunlukla aile tatili tercih edenler, beş yıldızlı otel istemeyenler tercih ediyor. Olimpos henüz şehirleşmemiş olduğu için. Adranda sahilimiz mesela çok güzel, köyün insanları çok güzel sıcakkanlıdır iyi davranıyorlar turiste bu nedenle tekrar geliyorlar mesela yıllardır 20 senedir gelen müşterim var benim.

A: Sizce turistlerin bu bölgeye gelme amacı nedir?

K-24: Çünkü çok kendi ülkelerinde çok yoğun çalışıyorlar, bir de şehrin içi farklı oluyor, böyle ormanda dolaşmayı seviyorlar, yürüyüşler yapıyorlar. Uzun yürüyüşler, deniz tabii farklı oluyor, yemeklerde farklı oluyor bunun için tercih ediliyor.

K-34: Ablacım bizim insanımız çok misafirperverizdir. Bizim tatlı dilimize güler yüzümüze doğamıza geliyorlar herhalde.

K-23: Daha çok samimiyet ve temiz bir ortam, doğal bir ortam ve ikili samimiyet ilişkileri istiyor. Yani işletmecisi ile burayla ilgilenenlerle zaman geçirmek istiyor.

K-19: Bana göre büyük şehirlerden gelenler doğadan dolayı, büyükşehirden gelen öğrenciler de ekonomik olmasından dolayı tercih ediyor.

K-26: Bir kere geçmişi var, tarih var, bozulmamışlık var. Coğrafyası, topografyası farklı yani insanları hala geleneklerinigöreneklerini yaşatıyor olmaları. Mesela buranın yabancı müdavimleri vardır. Fransızlar, İtalyanlar her sene belli zamanlarda gelirler. Yani buraya yaşamak için geliyorlar.

Ekoturizm, bölgenize ne tür katkılarda bulunmuş ve yörenizde gelişmesinden ne gibi beklentiler içerisindeyiz?

Sosyal Beklentiler: Ekoturizm içmeler de farklı iş olanakları sağlıyor, el işi sanatlarında kadınların daha aktif olmasına yardımcı oluyor. Dalyanın gelişmesini sağladı. Ölüdeniz de ekoturizmden beklentimiz ise daha fazla el yapımı ürünlerin bulunduğu bu stantların artması. Üçağız daha beynelminel olabilir. Kekova denildimi Türkiye’de ve Dünya’da artık bilmeyen tanımayan yok mesela, herkes birbirine anlatmış, beklentimiz ise tekne artışına çözüm bulunması.

Ekonomik Beklentiler: Olimposta denizimiz temiz ama sahilimizde tuvalet yok. Faralya da çok ciddi bir yatak kapasitesi oluştu, burası Fethiye’deki bir çok yerden daha çok iş yapar oldu, buradaki bütün köylüler burdaki turistik tesislerde çalışıyorlar, kadınlar dahil olmak üzere ekoturizm en çok bu bölgedeki kadınlara istihdam sağlıyor. Adrasanda ekoturizm bütün gençlere bir iş kapısı oluyor, gençler burada bir iş alanı buldular kendilerine, bölgeden beklentimizde gece yaşantısı olmaya başlaması. Ekoturizm sayesinde belediye burada otopark yaptı, şemsiye şezlong kurdu onun için çok geliyor turistler. Faralyaya öyle çok bir katkısı yok, kazancımız balımız oluyor, onu satıyoruz. Ölüdenize güzel bir gelir getiriyor. Olimposta ekoturizm ile birlikte herkesin maddi ve manevi durumu düzeldi. Sarsalada ekonomik kazanç sağladı. Olimpoda eskiden daha çok emek daha fazla ve dağınık işgücü vardı, hayvancılık ve tarım da daha zordu şimdi hem kendimiz bu işi yapıyoruz hem de başka insanlara iş verme imkânımız oluyor ve en büyük beklentimiz doğanın korunması. Dalyan turizmle geçiniyor. Ekoturizm olimposta farklı bir alanda çalışma fırsatı yarattı, tarım ve hayvancılıktan kopup turizm alanına yönelişimizi sağladı, ATM konusunda eksiğimiz bunun iyileştirilmesini istiyoruz. Üçağızda ATM ve sağlık ocağı eksik bunların giderilmesini istiyoruz.

Çevresel Beklentiler: Çıralının doğasının bozulmasını, aynı devam etsini istiyoruz. Şuan çıralıda boş yer kalmadı daha fazla doluluk olmamasını istiyoruz. Ekoturizm burada konaklamayı geliştirmiştir ve beklentimiz bu bakırlığın bozulmamasıdır.

Üçağız'a tavsiye üzerine gelenler biraz daha fazlalaştı ve buranın bir kumsalının olmaması bir eksiklik. Ekoturizm içmeleri canlı tutuyor, beklentimiz ise artan otellerin azaltılması. Olimpos yolları düzenlenebilir, sahile çöp kutuları konabilir, yalnızca yağ değil başka şeylerde ayrıştırılabilir diye düşünüyorum. Adrasanda ekoturizmden beklentimiz madem sessiz ve sakin olarak bilinen bir bölge bence öyle kalmalı çünkü bozulmaya başlıyor. Adrasanda deniz kirliliği artmaya başladı önüne geçilsin istiyoruz. Adrasanın doğal kalmasını istiyorum. Çıralı aynı kalsın istiyoruz.

A: Ekoturizm bölgenize ne tür katkılar sağladı veya sizin yörenizde ekoturizmin gelişmesinde bir beklentiniz var mı?

K-30: Doğası bozulmasın, tamam doğası güzel ama her zaman düzgün bir yolu olsun istedik. Mesela geçen seneye kadar buranın bir yolu yoktu ve genelde her yer topraktı, yama yama asfaltlar vardı ama geçen sene yukardan aşağı asfalt döküldü ve bu çok iyi oldu.

K-24: Valla bir beklentimiz değil çok beklentilerimiz var. Mesela benim çok dikkat ettiğim şey, bizim halkımız böyle bir yere geliyor ama pek temiz tutmuyor. Biz yeri geliyor burada yaşadığımız için, yollarda toplanıyoruz; bayan, erkek muhtarımız çok ,güzel bir çevre temizliği yapıyoruz,her yeri temizliyoruz, istiyoruz ki gelen insanlar da bunları görsün böyle davransın çünkü böyle daha sağlıklı, daha güzel. Buraya dışarıdan gelen yabancı misafirler böyle şeylere çok dikkat ediyor.

K-9: Aslında çok bir şey değişmedi de reklam ve tanıtımçok olunca Adrasanda çevre kirliliği fazla olmaya başladı.

K-35: Tabiki var Adrasan doğallığını her zaman korusun istiyorum ben çok bozulsun istemiyorum. Diğer taraflarda yapılaşma çok örneğin Kemerde falan öyle ama Adrasan, Olympos, Çıralı doğallığını çok kaybetmiyor.

K-34: Kapaklıda henüz çok sağladı denilemezde sağlayacak, yani biz 4-5 kişi ufaktan burayı ekoturizme açtık. Köylüler hepimiz toplandık karar aldık maddi durumu henüz iyi olmayan kişiler var onlarda ilerde açmayı herhâlde düşünüyorlar.

K-34: Tabi olmaz mı? Bizim köyümüz küçük biraz gelişse mesela köyün içinde taş evler var restore edilse tabiki de güzel olur.

K-23: Burada yatak kapasitesinin artmasını istemiyoruz. Dalyan'da bu bilinçte olan insanlar var. Tabiki birçoğu ticari baktığı için belkide ister istemez öle oluyor ekonomik zorluklardan ötürü böyle düşünülüyor. Her metre karesine bir şey yapıp da daha fazla müşteri nerde yatırım diye bakılıyor. Bizim şu gördüğümüz bahçede yaklaşık 15 odalı bir otel kadar daha tesis yapa hakkımız var ama yapmıyoruz. Ekoturizmin katkısı ise yollarımız yapıldı, bariyerlerimiz yapıldı, bariyer falan yoktu.

K-23: Gelen zaten bu doğallık için geliyor. Artırırsam zaten gelmeyecek tercih sebebi doğal bir ortamda olmak. Gelenlerin isteği zaten böyle yeşilbir bahçede bulunmak, bahçemdeki meyve ağaçlarının meyvelerini toplamak bu isteği neden yok edeyim ki?

K-27: Madem sessiz ve sakin olarak bilinen bir bölge bence öyle kalmalı bozulmaya başlıyor. Ben çok eski yıllardır burada değilim ama burada çok uzun yıllar tatil yapmış biriyim. Benim gözlemediğim burada gürültünün başladığını ve genelde yerleşen kişilerin burayı kötü yönde bozdukları.

K-14: Oteller azaltılsa iyi olur, çok fazla betonlaşmasın doğa ile iç içe ve bu şekilde daha iyi. Aile işletmeleri daha samimi bulunduğu için daha güzel olur betonlaşmasına gerek yok diye düşünüyorum.

K-15: Yıllar önce burada bir bayanın dışarıya çıkıp da gezmesi ya da başka restoranda, barda oturması mümkün değildi. Bu algı 1985-1992 den sonra değişti. 1990 da turizm gelişmeye başlayana kadar şurada bir bayan bir şey giydiğinde yerel halka ters geliyor ve eleştiriyorlardı. Bir kadın yolda bir tanıdığını görüp selam verdiğinde eleştirilirdi ama ne oldu turizmle etkileşim oldu ve bakış açısı değişti. Bakıldı ki insanlar için normal olan bu algılar değişti. Şöyle bir durum da var burada yabancılarla konuştuğunuz zaman bir birey bir insan olduğunuzu anlıyorsunuz ama Türk insanlara konuştuğunuz zaman özellikle karşı cins bunu kesinlikle size hissettirmiyor her zamansize bir et olarak bakıyor, bir cinsiyet olarak ama yeni nesilde bu yok yeni nesil farklı gerçekten farklı ama eskiden durum böyleydi. Şimdi bakıyorlar işte kişiler farklı mesela turistler geliyorlar buraya 80 yaşına gelmişler ama hala el ele de tutuşuyorlar, plajlarına gidiyorlar insan gibi yaşıyorlar. Ondan sonra insanlarla konuşmaya başlıyorlar burada cinsiyet farkı yok yani kadında bir

erkeklerde bir anlatabiliyor muyum? Bu konuda büyük bir etkileşim olduğunu düşünüyorum.

Sizce bölge ekoturizm için yeterli alternatiflere sahip mi?

Yeterince Alternatif Var: Olimposta bazı müzelerimiz tarihi eserlerimiz biraz daha gelişkin olsa yeterli alternatifimiz var. Çıralı yeterince alternatifte sahip. Evet İçmelerde yeterince alternatif var: su sporları ,dağcılık daha doğrusu yürüyüş, rafting açısından çok iyi bir yer.Beklentiyi karşılıyor. Evet Dalyan yeterince alternatifte sahip. Adrasanda yeterince alternatifimiz var. Öldeniz yeterince alternatifte sahip. Adrasan yeterince alternatifte sahip. Ölüdeniz yeterince alternatifte sahip. Üçağz da bir kere deniz var, dağ var ne olursa olsun hala burada yetişen bazı bitkiler meyveler var, onlar yayla tarafında bozulmamış halde buraya geliyor, bir önceki köyde mesela seralar var seraların dışında ya da içinde hala da yöresel bir takım şeyler yetişiyor, yani çok komplike bir yer aslında. Evet İçmeler yeterince alternatifte sahip. Olimposda yeterince alternatif var. Olimpos da yeterince alternatif var. Adrasan bence yeterince sahip hatta çok sahip ama yeterince değerlendirilmiyor bence çok daha farklı şeyler de yapılabilir. Dalyan yeterince alternatifte sahip. Faralya yeterince alternatifte sahip. Adrasan bence yeterince alternatifte sahip. Adrasan kesinlikle yeterince alternatifte sahip. Üçağz bence dokunmadıktan sonra çok güzel. Faralya yeterince alternatifte sahip, çok fazla yani. Çıralıda evet yeterince alternatif var.

Yeterince Alternatif Yok: Olimposta ulaşım ve iletişim eksikliği var. Hayır bence Dalyan yeterince alternatifte sahip değil. Faralya henüz daha çok başında ve çok geliştirilmeli; Likya yolları düzenlenebilir, buranın tarihi dokusu biraz daha anlatılabilir. Üçağz kısıtlı yeterince alternatifte sahip değil, yalnızca tekne turuna çıkıp tarihi yerleri yürüyerek geziyorlar. Faralya da bence yeterince alternatif yok. Sarsala kamp için alternatiflere sahip yapılaşma henüz yok. Kapaklı yeterince alternatifte sahip değil ama civarında var. Olimposun imkanları kısıtlı.

A: Sizce bölge ekoturizm için yeterli alternatiflere sahip mi?

K-41-1: Çıralıda PTT yok, alt yapı sorunu var, su sorunu var ve buraya kapasitesinden fazla kişi geliyor.

K-39: Yeter, mesela gençler tür disko gibi şeyler tercih ederlerse Kaş'a gidiyorlar. Orta yaş grubu ve sakinliği sevenler ise burayı tercih ediyor o yönden burada konaklamayı seviyorlar, sakinliği seviyorlar. Daha canlı ortamı sevenler Kaş'a gidiyor mesela. Buranın akşam canlı bir ortamı yok.

Varsa ekolojik aktivite tavsiyeleriniz nelerdir ?

Doğaya Dayalı Aktiviteler: Olimposta deniz yolu çok taşlık düzeltilebilir ve kano turizmi yapılabilir. Çıralıda tekne turları yapılabilir. İçmeler de rafting yapılabilir. Çıralı da yoga turizmi geliştirilebilir. Dalyanda kışın kuş ve balık gözlemciliği ve eskiden olduğu gibi içki turizmi yapılabilir. Faralyada kayaking yapılabilir. Adrasan da yapılabilir diyebileceğim her şey yapılıyor. Ölüdenizde yelkencilik yapılabilir. Faralya da her şey yapılıyor. Üçağızda keçiboynuzu ve sandal ağacı var bunlarla ilgili aktiviteler yapılabilir, yöresel yemekler ön plana çıkarılabilir. İçmeler için sanırım yok hepsi yapılıyor. Dalyanda nehirde kano turizmi yapılabilir. Olimposda su sporları geliştirilebilir. Adrasanda genelde her şey yapılıyor.

Sosyal Aktiviteler: Dalyanda festivaller yapılabilir.

A: Varsa ekolojik aktivite tavsiyeleriniz nelerdir?

K-24: Faralya da yöresel yemekler tanıtılabilir. Çünkü genelde talep ediliyor. Örneğin yabancı müşteriler geldiği zaman direk yöresel yemekler ve doğa için geliyorlar.

K-10: Adrasanın bir kere kadınları çok marifetlidir, el emeği göz nuru işlerini çok iyi becerirler kadınlar için bir imkân sağlanabilir.

K-35: Mesela portakal toplama zamanında buraya turist çekilebilir. Ağaçlardan portakalları kendileri toplayabilirler.

K-34: Kapaklıda turizm için daha fazla ilerleyebiliriz. Biraz taş evler falan yapılabilir veya zirveden denizimizin kenarına bir teleferik yapılabilir çok hoş olur diye düşünüyorum.

K-27: Adrasanda kitesurf yapılabilir. Bölge olarak Türkiye'de bu faaliyetin yapılabileceği bölge çok az. Bu bölgelerde rüzgârlı dönemlerde çok güzel kitesurf yapılır. Adrasanın belli bir rüzgâr hızı var hiçbir zaman durmaz bu durum kullanılabilir. Doğal ürünler kullanan yerler geliştirilebilir çünkü bu da bozulmaya

başlıyor. Örneğin bir kahvaltı yapmaya gidildiğin de hazır tereyağı bal konulmasın çünkü Adrasan öyle bir yer değil. Yerel halkın yaptığı tereyağı ve bal alınıp kullanılsın, o satılsın. Müşteri ancak o zaman gerçek köy kahvaltısı tatmış olacak çünkü öyle 50 çeşit serpme kahvaltı olunca köy kahvaltısı olmuyor.

K-21: Aslında hepsi yapılıyor. Eskiden şarap oluyordu şaraptan vazgeçtiler, nar ekşisi yapıyorlarşuan. Şimdi şarap turizmi yapılmıyor, üzümler fazla olunca nar ekşisi olarak değerlendiriliyor.

K-15: Bence burada kış turizmi de olmalı. Zaten buranın en büyük sıkıntısı dört mevsim turizmin olmaması. Fethiye, Marmaris, Antalya, değişti burası gibi değil. Mesela burada 6 ay turizm yapılıyor ama bunun iki veya üç ay'ı ancak insanlar iş yapabiliyor bence o yayıldığı zaman insanlar strese girmez insanlar ve ne kazanacağını bilir.

Bölgedeki kadınlarla ekoturizm konusunda bir çalışmada bulunup bulunmadıkları konuşulduğunda yöredeki kadınların birçoğunun ekoturizmle doğrudan veya dolaylı olarak ilişkili olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Ekoturizm ile bölge kadınları arasında organik bir bağ olduğu aşikardır. Kitle turizminde kadınlar istihdam olsa bile bu bağ çalışan-yönetici ilişkisinden öteye pek fazla gidememektedir. Fakat ekoturizm ve kadın ilişkisine bakıldığında ekoturizm kadınlara doğrudan istihdam sağlarken aynı zamanda hem yönetici-turist hem de çalışan-yönetici arasındaki ilişkiyi kuvvetlendirmektedir. Bu durum kadınların sosyo ekonomik hayatında iyileşmeler sağlamakta ekoturizmin yerel halkın veya ötekileştirilmiş kişilerin normal hayata enterasyonuna katkı sağlama amacına tamamen hizmet etmektedir. Ekoturizmin bölgeye sağladığı yararları kadınların gözünden bakıldığında ise bölgenin gelişimine her anlamda katkı sağladığı sonucuna varılmıştır. Bölgede geliştirilen ekoturizm faaliyetleri yöre halkına ekonomik kazanç sağlamış ve tarım-hayvancılığa ek gelir sağlamıştır. Bölgedeki altyapı-üst yapı sorunlarının giderilmeye başlamasına katkı sağlamış ve bölgenin doğa ve sakinlik adı fikri altında tanınırlığı arttırmıştır. Bölgenin betonlaşmasının önüne geçmiş ve yöre halkına sosyo-kültürel anlamda gelişim imkanları yaratmıştır. Ekoturizm faaliyetlerine katılmak için bölgeye hem yerli hem de yabancı turistlerin geldiği gözlemlenmiştir. Bu durum ekoturizmin bölgede ki tanınırlığının hem ülke hem de

dünya çapında olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda bölgenin hem yerli turistlerin hem de yabancı turistlerin sakinlik, doğa ile başbaşalık gibi taleplerini yeterince karşıladığını da göstermektedir. Bölgeye gelen turistlerin büyük ölçüde tercih nedenlerinin sessizlik, sakinlik, doğa ile baş başa kalma, ekoturizm faaliyetlerine katılma ve yerel kültürü veyerel kültürün belli başlı öğelerini deneyimleme olduğu görülmüştür. Yöredeki kadınların ekoturizmden beklentileri ise genellikle şu şekildedir: bölgenin dokusu bozulmasın, kadınlara iş istihdamı daha fazla sağlansın, bölgedeki alternatifler yeterince kullanılsın, yöredeki bazı destinasyonların temel bazı ihtiyaçları karşılansın şeklindedir. Bölgede gerçekleştirilen ekoturizm faaliyetleri incelendiğinde ise birçoğunun yapıldığı ve bazılarının da yapılmaya müsait olduğu gözlemlenmiştir.

4.2. Yerel Ürünler ve Ekoturizm İlişkisi

Her toplum için doğal ve kültürel mirasları paha biçilemez değerde önem taşıyan varlıklardır ve bu varlıkların herhangi bir şekilde yok olmaları ev sahibi toplum için miras kaybı manası taşımaktadır (Ardahanlıoğlu ve Bulut, 2018: 316). Kültürel miras ve toplumsal kimlik oluşumunda halk kültürü öğelerinin önemli bir yeri vardır. Bu öğelerin sanat ve kültür faaliyetlerinde kullanılması, toplumsal kimlik belirleme konusunda önemli bir rol üstlenmektedir (Atak vd., 2018: 1397). Günümüzde doğallık turizm için tek başına yeterli sayılabilecek bir çekicilik unsuru olmuş, tatil anlayışı şekil değiştirmiştir. (Atabey vd., 2016: 274). Bu bağlamda turizmin özelinde yerel halka ve ülkeye katkısı; geçmişten gelen gelenek göreneklerin hatırlanmasını, yeniden gündeme alınmasını, sosyal değerlerin korunmasını sağlar (Haznedar, 2016: 3).

Yerel ürünler, bir medeniyetin geçmişten günümüze aktarılan mimari yapı, giysi, yöresel mutfak ve o yöreye ait el sanatlarıdır. Bir bölgeye özgü olan şeyler o bölge için çekicilik unsuru oluşturur. Bu nedenle yerel ürünler ekoturizm içinde önemli bir öğedir. Bir yörenin yerel unsurlarının korunması bölgenin kültürünün korunması demektir. Bu bağlamda yerel unsurların korunması ekoturizmin yerel kültürün korunması ilkesiyle doğru orantılıdır. Bu bağlamda Batı Akdeniz bölgesinde bulunan yerel ürünler ve ekoturizm ilişkisi turistlerin aktarımı ile nicel ve nitel sorular çerçevesinde sorgulanmış aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Tablolar	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Yerel ürünler ekoturizm için bir çekicilik oluşturuyor mu?	Hayır	26	10,0
	Kısmen	77	29,6
	Evet	149	57,3
	Toplam	252	96,9
	Kayıp Veri		3,1
Hatıra amaçlı yöreden yerel el sanatlarına uygun objeler satın alırım.	Hayır	62	23,8
	Kısmen	77	29,6
	Evet	117	45,0
	Toplam	256	98,5
	Kayıp Veri		1,5
Yeme-içme ihtiyaçlarınızı konaklama yeriniz dışında nerelerden karşılamaktasınız ?	Şehir ve kasabalardaki restoranlarda karşıladım.	140	53,8
Yeme-içme ihtiyaçlarınızı konaklama yeriniz dışında nerelerden karşılamaktasınız ?	Kır lokantalarında karşıladım.	67	25,8
Yeme-içme ihtiyaçlarınızı konaklama yeriniz dışında nerelerden karşılamaktasınız ?	Köylerde doğaya dayalı gastronomi mutfağı kullanarak karşıladım.	49	18,8
Yeme-içme ihtiyaçlarınızı konaklama yeriniz dışında nerelerden karşılamaktasınız ?	Kendi imkânlarımla karşıladım	55	21,2

Tablo 3 Yerel Ürünler ve Ekoturizm İlişkisi

Yerel ürünler ekoturizm için bir çekicilik oluşturuyor mu? Neden? sorusuna turistlerin %57,3'ü evet yanıtını vermiştir. Konu hakkında neden diye sorulan açık uçlu soruda evet cevabı verenlerin genel görüşleri aşağıdaki temalara göredir:

Doğal Çekicilik: Her şey doğal, organik olması kaliteyi artırır, sağlıklı, büyükşehirde olmayan doğal ve taze ürünleri bulabiliyoruz, artık doğala dönüş yapmamız kaçınılmaz, temel gereksinimini en iyi şekilde giderme isteği.

Yerel Çekicilik: Bölgenin hayat tarzı ve karakterini yansıtır, nadir bulunurlar, her bölgede yetişen ürün farklıdır, bilindik olmamaları, farklılık her zaman cezbedicidir, gittim yerlere özgü şeyleri denemeyi seviyorum, gittiğim yerde olan yiyecekler her insanın ilgisini çeker meşhur neyse yemeden dönülmez, bir yeri diğer turistik yerden ayıran en önemli özellik bu.

Diğer: Ekoturizm için gereklidir, daha fazla turist çekiyor, yörenin kalkınmasına yardımcı olmak.

Verilen nitel cevaplar da evet nicel cevaplarını desteklemiştir. Bu çerçeveden bakıldığında yerel ürün ve ekoturizm ilişkisinin önemi bir kere daha ortaya çıkmıştır. Yöreye özgü unsurların çekicilikleri, bölge halkına katkı sağlamaları, sağlıklı olmaları turistler için çekicilik oluşturmuştur. İnsanların artık doğaya dönme istekleri sadece dinlenme konusunda değil bir yaşam tarzı haline gelmiştir. Artık herkes yapaylıktan sıkılmış doğal olan herşeye özlem duymaktadır. Bu nedenle yerel ürünler bölge için önemlidir. Bu durum yörede satılan ve yöreye özgü olan eşyaların yerel ürün anlamında ekoturistler için çekicilik unsuru olduğunu göstermektedir. Fakat bu soru çerçevesinde hayır yanıtını veren bazı turistlerin nitel cevapları ilgi çekicidir. Yanıtlar aşağıdaki temalara göre şekillenmektedir:

Doğal Çekicilik: 20 yıl önce evet ama şu an yerelin lezzeti kayboluyor.

Yerel Çekicilik: Yerel ürüne rastlamadım, yöreye özgü ürünler her zaman çekicilik oluşturur fakat dalyanın tek olayı çin malı kaplumbağa magneti, her yerde bulunmuyor, her şey dahil bir otele geldiğimden yerel ürünle çok karşılaşmadım, burada hiç yerel ürün görmedim keşke olsaydı.

Diğer: Sadece öyle görünüyor.

Bu yanıtlar bölgede yöresel ürünlerin doğallığı veya erişilebilirliği konusunda tehlikenin başladığının göstergesi olabilir. Yerel el sanatlarının yerini yapay magnetlerin almaya başlaması, doğal ürünlerin yerini doğal adıyla satılan katkı maddeli ürünlerin alması, doğal olan ürüne erişimin zorlaşması ve yeterli tanıtımın yapılmaması bölge kültürü için tehlike arz eden bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Hayır ve kısmen yanıtlarının %39,6 olması bu konuda azımsanacak bir sonuç değildir ve dikkatle üzerinde durulması gerekmektedir.

Hatıra amaçlı yöreden yerel el sanatlarına uygun objeler satın alırım. Neden? sorusuna katılımcıların %45,0'ı evet, %29,6'ı kısmen, %23,8'i hayır yanıtını vermişlerdir. Evet yanıtı veren turistlerin konu ile ilgili görüşleri aşağıdaki temalara göre çeşitlenmektedir:

Hatıra Amaçlı: Burayı unutmamak için, hediye severim, hatıra, torunlarıma ulaşması için.

Yerel Ekonomiye Katkı: Yerel ekonomiye katkı olması amacıyla alırım.

Emeğe Saygı:

Diğer: Eski ürünlere ilgim var, emeğe saygı, kültürün bir parçası olduğu için, arkadaşlarıma götürüp çekiciliğini arttırırım.

Bu durumda yerel ürünlerin ekoturizm ilkeleriyle bağdaştığı sonucu ortaya çıkmaktadır. İnsanlar katkı, sürdürülebilirlik ve gelecek nesillere aktarımı dikkate alarak yerel ürünlere önem vermektedirler. Turistlerin %53,4 'ünün bu soruya hayır ve kısmen yanıtını verme sebepleri ise bir önceki gerekçelerle benzerlik göstermektedir. Soruya verilen hayır yanıtları şu şekilde sıralanabilir; ilgi çekici veya yerel ürün görmedim, çin malı, daha fazla seçenek gerekli, ürün kalitesine ve satıcısına göre değişir, gerçekten yöreye uygun bir el sanatı bulmak zor, bulamadık, bazı yerlerde magnetler aynı isimleri farklı oluyor, gerçek el sanatı ürünleri az, emek ücret dengesine bağlı, gereksiz ve pahalı. Her iki sorudan alınan bu sonuçlar bölgedeki yöresellik yok mu oluyor sorusunu akıllara getirmektedir. Bir yandan dastar, üç telli vb. yöreye özgü ürünlerin tanıtımı ve yok olmaması için çalışmalar yapılırken, bir yandan da yerel halk ve turistler arasında yöresellik ve yapaylık sorunsalı bulunmaktadır. Yeme-içme ihtiyaçlarınızı konaklama yeriniz dışında nerelerden karşılamaktasınız? Neden? Sorusunda ise katılımcılara birden fazla seçeneği işaretleme imkanı verilmiştir. Alınan cevaplar neticesinde turistlerin yarısının şehir ve kasabalardaki restoranlarda karşıladım cevabını verdikleri görülmüştür. Fakat soru da birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz seçeneğinden dolayı birden fazla şıkkı işaretleyenler de dikkate alındığında kır lokantalarında karşıladım, köylerde doğaya dayalı gastronomi mutfağı kullanarak karşıladım ve kendi imkânlarımla karşıladım seçenekleriyle cevap verenlerin sayısı şehir ve kasabalardaki restoranlarda karşıladım cevabı verenlerden daha yüksek çıkmıştır. Neden sorusuna verilen açık uçlu cevapların çoğunluğu dikkate alındığında verilen cevaplar aşağıdaki şekilde temalandırılmıştır.

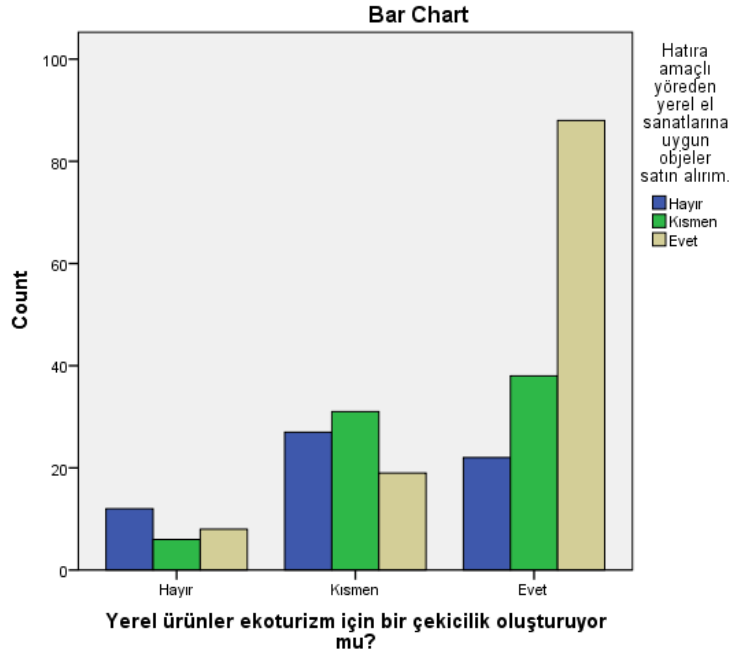
Yerel Çekicilik: Orijinal ve hesaplı, o bölgenin kültürünü ve mutfağını tanımak istiyorum, yöreye özgü özel yemekler yaptırmak, yöresel tatların orijinal olduğuna inanıyorum, farklı lezzetle ve keşfedilecek yeni tatlar, köylerde yerel lezzetleri tatmak.

Doğal Çekicilik: Doğal olan herşeyi seviyorum, köyler doğal oldukları için, köy sağlıklı ve farklı lezzet, büyük şehirde yaşadığımız için doğallığa hasretiz,

Diğer: Yöre halkının geçimine katkı sağlar bende yöresel tatlar denemiş olurum.

Bu bağlamda turistlerin yerel ve sağlıklı yiyeceklere önem verdikleri görülmektedir. Aynı zamanda yöresel yemeklere önem verenler ile kendi imkanları ile yeme içmesini karşılayanların sayısında ki çoğunluk ekoturistlerin yerelliğe ve doğaçlamaya verdiği önemin de bir göstergesidir.

Şekil 3 Yerel Ürünlerin Ekoturizm Çekiciliği ve Hatıra Amaçlı Satın Alınan Objeler Arasındaki İlişki

Hatıra amaçlı yöreden objeler satın alırım sorusu ile yerel ürün çekiciliği sorusu arasında yüksek oranda doğru bir ilişki olduğu görülmektedir. Bir bölgede hatıra amaçlı satılan ürünlerin ekoturizm için çekicilik oluşturduğu sonucu, ekoturizm faaliyetlerine katılan kişilerin yerel ürünlere ne kadar önem verdiklerinin göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ekoturizm kapsamında araştırma bölgesinde ki kadınlarla yerel ürünler konusunda yapılan görüşmeler sonucunda aşağıdaki veriler elde edilmiştir.

Size yerel ürünler ekoturizm için çekicilik oluşturuyor mu?

Görüşmelerin yapıldığı kadınların yaklaşık 30'u yerel ürünlerin ekoturizm de çekicilik oluşturduğu konusunda hem fikir olduğu görülmüştür. Verilen evet, tabi ki, kesinlikle ve oluşturur yanıtlarının dışında verilen diğer yanıtlar ise şu şekildedir; Oluşturur ama tanınırsa çünkü çoğu kimse buranın narını, üzümünü vs. bilmiyor. Yöresel ürünlerde dolayı buraya gelen henüz yok. Şu anda pek fazla değil. Doğal

oldukları için daha çok tercih ediliyor. Bence Ege Bölgesi'nde bunu daha iyi yapıyorlar Akdeniz Bölgesi'nde bu ne yazık ki zayıf kalmış.

A: Sizce yerel ürünler eko turizm için bir çekicilik oluşturuyor mu?

K-24: Tabii ki. Mesela dut pekmezi. Kendi üzümümüzden pekmez yapıyoruz. Ondan sonra hakiki susamdan, kendimiz değirmende çektiyoruz tahin yapıyoruz.

K-33-1: Aynen. Onun için turistlerin Fethiye'ye gidip de geri döndüklerini biliyorum

K-23: Evet bu kadar limon ağacı var. Mesela ülkesine valizinde yeri olmadığı halde üç tane sadece limon götürmek isteyen turistleri gördüm burada. Bir tane koparıp götürebilir miyim diyor.

K-27: Tanıtım önemli bence oluşturabilir bunu yapan birçok bölge var. Ege Bölgesi'nde daha iyi yapıyorlar bence Akdeniz Bölgesi ne yazık ki bu konuda zayıf kalmış. Akdeniz Bölgesi hep 5 yıldızlı otel mantığından gittiği için bu biraz daha yapıştırma olmaya başlıyor.

K-26: Olur, tabii çünkü Akdeniz havzasına aslında Dünyanın pek çok yerinden insanlar bunun için geliyorlar. Yani tat almak için de geliyorlar. Gastronomi bence çok önemli bir şey. Örneğin domates, biber her yerde yetişiyor ama burada yetişen bir domates toprağın verdiği etkiyle yöresel tat veriyor. Mesela ceviz, Amerikan cevizi en iyi burada Tefenni' de yetişmiş. Mesela bütün dünyada Chandler cevzinin en iyi, en lezzetlisi burada Tefenni' de yetişmektedir. Bu yörenin toprağı güzel olduğu için mutlaka lezzet ekstra bir çekicilik katabiliyor.

Yöreye özgü yemekler nelerdir?

Olimpos: Gözleme, defne yapraklı et, etli nohut, topak kızatma, tarhana, sebze, balık, patlıcanlı fesleğen.

Çıralı: Taze fasulye, türlü, deniz ürünleri ve pişi.

İçmeler: Deniz ürünleri, bazlama ve keşkek.

Dalyan: Yoğurtlama, mavi yengeç ve diğer balık ürünleri ve geven.

Faralya: Keşkek, etli nohut, tarhana, gözleme ve kıvam tatlısı.

Ölüzdeniz: Yeşillik yemekleri, keşkek, göbek mantarı.

Adrasan: Arabaşı, patlıcan yemeği, kabak, fasulye, etli nohut, köy tavuğu ve keşkek.

Üçağız: Göce, kara kekik çorbası ve keçiboynuzu, gözleme, deniz mahsülleri ve mezeler.

Kekova: Deniz mahsülleri ağırlıklı.

Sarsala: Yoğurtlama ve keşkek.

Kapaklı Köyü: Keşkek, ebegümece gibi yöresel yiyecek ve yemekler bulunmaktadır.

A: Yöreye özgü yemekler nelerdir?

K-23: Yoğurtlama var. Yoğurtlamanın hatta bir hikayesi bile var. Ben buraya ilk geldiğimde 20-22 yıl önce bizim bir arkadaşımız dedi ki: ” benim yoğurtlama yemeden karnım doymaz”. Neden dedim dedi ki: ”eskiden başka bir şey mi vardı, annelerimiz ot kazıyordu, ineğimiz vardı yoğurt yapıyordu”. Bende dedim kine var bu yoğurtlamanın içinde dedi ki: “o an yoğurdun içine konabilen ne varsa bizim için yoğurtlamadır”.

Yöresel yemeklerin menüdeki diğer yemeklere göre tercih edilme durumu nedir?

Yöresel Yemekler Tercih Edilmektedir: Olimposta genellikle çorbayı ve balığı çok soran insanlarımız oluyor. Çıralıda yöresel yemekler tercih edilmektedir. Bence İçmelerde diğer yemeklere göre yöresel yemekler daha fazla tercih ediliyor, çünkü gelen turist Türkiye’ ye geldiği için bizim yöresel yemeklerimizi tatmak istiyor. İçmelerde Merak ettikleri için yöresel yemekler daha fazla denenmek isteniyor. Dalyanda En çok balığı ve köy kahvaltısını tercih edilmektedir. Faralyada Türk mutfağı olarak tadılmak isteniyor. Adrasan da yerel yemek yemek istiyorlar. Üçağızda deniz mahsülleri daha fazla ilgi görmektedir. Yerel yemeği edilir, zaten bizde bunu yapıyoruz. Faralyada yöresel yemek deneyimlenmek isteniyor. Turist yöresel yemekleri daha fazla tatmak istiyor. Deniz mahsülleri tercih edilmektedir. Olimposta benim restoranımda ev yemekleri yeniliyor. Dalyanda Akdeniz mutfağı ve Deniz mahsulleri turistler için öncelik oluşturmaktadır. Kapaklıda yöresel yemekler yenmektedir. Olimposta yerel yemekle daha fazla denenmek isteniyor çünkü herkes

daha farklı tatlar arıyor. Kekovada ev yemeklerini tadılıyor. Ev yemekleri tabi ki daha çok tercih edilmektedir.

Yöresel Yemekler Tercih Edilmemektedir: Ölüdenizde turistler kendi bildiklerinden şaşmazlar. Adrasan da yapılmıyor ki tercih edilsin. Adrasanda bu yemek tarzını pek bilmeyenler genelde tatmak istemiyor.

A:Yöresel yemeklerin menüdeki diğer yemeklere göre tercih edilme durumu nedir ?

K-24: Hep bulabileceği yemek zaten sürekli oluyor. Çünkü zeytinyağlılar her gün günlük pişiyor burada. Her çeşit zeytinyağlı pişiyor. Dolmasından tut, deniz börülcesine, zeytin yağlı fasulyesine bütün aklınıza gelebilecek zeytinyağlı çeşitleri artı et yemekleri için ayrı gelen var. Şu an gündemde bir de mantımız var.

K-10: Tercih edilme durumu aslında hani bu yemek tarzını pek bilmeyenler genelde tercih etmiyor, ilk denemesi olanlar tercih etmiyor ama köyün kendi yerli halkı bir de damak tadı buraya uyanyakın çevreler genelde çok tercih ederler.

K-35: Ben işletmemde ev yemeği yapıyorum zaten aşçıyım kendim yapıyorum. Pazarlarken de ev yemeği kendinizi evinizde gibi hissedin diyerek davranın diyoruz.

K-27: Yapmıyorlar ki tercih edilsin. Ben yerli değilim ama yerli olsaydım Arabaşı çorbası koyardım burada çok az işletmede var. Kumluca'da bir de yol üstünde bir yer var o kadar.

K-39: Deniz balığı dedin mi deniz balığını tercih ediyolar. Kalamar, karides güvecimiz var meşhur mesela onu baya ilerlettik, güveçte yapıyoruz çokta soran oluyor, talep çok yani ve Karides güveçşuandabize özgü bir şey oldu.

K-37: Turistlerkendi bildiklerinden şaşmıyorlar. Koskoca Ölüdeniz de zaten iki nokta da zeytinyağlı yemek yapan yer var, diğerlerinin hepsi turist kitlelerine özgü yemek peşindeler pizza gibi.

Yöreye özgü el sanatları var mıdır?

Yöreye Özgü El Sanatları Vardır: İçmelerde el işi küçük takılar satılır. Dalyanda boncuk işi yapılıyor. Ölüdeniz de yöre geneline özgü kaya halısı ve üzümlü dastar dokuma var. Üçağızda yazmalardan elbise yapıyorlar, kolye, bileklik, küpe, eliş vs. çok fazla. Üçağızda keçi kılından kilim dokurlar. Kekova da yazmalar oyalar

yapıyorlar. Adrasanda tığ işi yapılmaktadır. Adrasanda hasır ve kaneviçe. Kekovada kadınlar boncuk işi yapıyorlar.

Yöreye Özgü El Sanatları Yoktur: Çıralıda herhangi bir el sanatı yok. Faralyada yapılmıyor. Faralya da yok. Ölüdenizin yok. Sarsalada yoktur. Kapaklı köyünde yok.

Yöreye Özgü El Sanatları Vardır Fakat Günümüzde Yapılmamaktadır: Çıralıda artık yapılmıyor. Adrasan da el sanatı hasır dokuma varmış eskiden şimdi yine var ama çok değil. Adrasanda hasır dokuma vardı şuan yapılmıyor. Olimposta dokuma yapılırdı artık yapılmıyor. Olimposta eskiden dantel yapılmış şimdi yok. Olimposta halı kilim dokunurdu artık yok. Dalyan da eskiden halı kilim dokuma yapılmış şimdilerde de köyceğiz tarafında biraz yapılmaktadır.

Diğer: Olimpos için fikrim yok.

A:Yöreye özgü el sanatları var mıdır?

K-29: Öyle bir şey kalmadı artık. Geçmişte el dokuma kilimler, yazgılar, dokuma bezler elle dokumalar yapılmış ama şimdi öyle bir şey yok yapılmıyor.

K-26: Üçağızdakiler yörük oldukları için keçi kılından kilim dokurlar.

Sizce işletmeniz yerel mimariye uygun mu?

Soru kapsamında verilen yanıtlar incelendiğinde kadınların yaklaşık 30'u evet uygun yanıtı vermiştir. Bunun dışında verilen yanıtların bazıları ise şu şekildedir: evet uygun gösteriş amaçlı değil ve doğal, uygun olmazsa zaten izin vermiyorlar, aslında tam olarak değil, çünkü buraya özgü olan işletme bence tamamen bungalow tarzı olmalı. Tamamiyle yerel mimariye ve ekolojik yapıya uygun. Aslında uygun değil yani şey olarak kullanılan malzeme olarak uygun değil mesela demir değil ahşap olsun isterdim. Hayır, değil. Dalyanda ki takı tezgahları bence uygun. Uygun çünkü bungalow.

A: Sizce işletmeniz yerel mimariye uygun mu?

K-23: Mesela bizim şu tavanımız Muğla tavanının birazcık basiti.

K-38: Hayır, değil. Yani yerel mimariye uygun olması için buranın mesela Muğla'ya has ev şekilleri vardır, onları tezgahlar için ahşap olarak sokağa uyarlayabilirlerdi.

K-21: Ekseriyetle ahşaptan yapıyorlar. Bizim burası yapılıncaya betondandı ama yeniden yapınca ahşaptan yaptık.

Çalışma kapsamında yerel ürünlerin ekoturizmde ki yeri ile ilgili sorular sorular incelendiğin de, yerel ürünlerin ekoturizm için çekicilik unsuru olduğu ortaya çıkmaktadır. Bölgede bulunan destinasyonların kendilerine has yerel ürünleri ve yemekleri olduğu sonucu ortaya çıkmış ve bazı destinasyonların benzer yeme-içme alışkanlıkları olduğunun farkına varılmıştır. Bölgede ağırlıklı olarak deniz mahsülleri ve yeşillik içeriğinden oluşan yemeklerin yöresel olduğu gözlemlenmiştir. Bunun yörenin coğrafi konumu ile doğrudan ilişkisi bulunmaktadır. Bölgede yöresel el sanatlarının eskiden daha yoğun olarak yapıldığı, günümüzde ise aktif şekilde çok az yerde yapıldığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Bölgeye giden yerli ve yabancı turistlerin yöresel yemek deneyimlemekte istekli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ekoturizmden uzaklaşmaya başlayan bazı destinasyonlarda turistlerin alışkanlıklarına göre yemeklere yer verilmeye başlandığı da çıkarılan sonuçlar arasında yer almaktadır. Sonuç olarak bölgede yerel ürünlerin ekoturizm de çekicilik oluşturduğu görülmektedir.

4.3. Kadının Ekoturizmde ki Yeri ve Etkinliği

Tarih boyunca hemen hemen bütün toplumlarda öteki olarak görülen ve erkeklerden farklı olan anatomileri sebebiyle kabul görmeyen kadın, ekolojik toplum felsefesinde özgün ve özel bir yere sahiptir (Yıldız, 2018: 22). Bu bağlamda günümüzde ekolojik turizm istihdamı içerisinde ki yerini alan kadın çalışanların sayısı genel istihdama uygun olarak, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında farklılık göstermektedir (Yanardağ ve Avcı, 2012: 45). Simone de Beauvoir İkinci Cins kitabında “Kadını götürüp mutfığa ya da süslenme odasına kapatıyor, sonra da ufkunun darlığına şaşırıyor; kanatlarını kesiyoruz, sonra, uçamıyor diye yakınıyoruz” cümlesi ile kadınların geçmişten günümüze kadar nasıl kalıplaştırıldığını oldukça net bir şekilde ifade etmiştir. Kadınlar sürekli özel alanın bir objesi olarak görülmüş sosyal ve ekonomik alanda varlığı kabul edilmemiştir. Vermiş oldukları büyük mücadeleler sonucu kadınlar ekonomik alanda yerini almış ve bu sayede sosyal alanda varlığını da kanıtlamıştır. Günümüzde Türkiye’de de kadınlar sosyal ve ekonomik alanda varlıklarını ispatlamışlardır. Bu durum kadınların seyahat etme alışkanlıklarına da yansımış ve kadınlar turizm alanında hem sektörün hem de akademinin önemli bir araştırma alanı haline gelmişlerdir. Bu

bağlamda çalışmada turistlerin kadınların çalışması fikrine nasıl baktıkları incelenmiş aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Tablolar	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Kadınların çalıştığı veya işlettiği konaklama ve yiyecek içecek işletmelerini tercih ederim.	Hayır	32	12,3
	Kısmen	78	30,0
	Evet	144	55,4
	Toplam	254	97,7
	Kayıp Veri		2,3
Yöreyle özgü hediyelik eşyaları kadınlardan satın almayı tercih ederim.	Hayır	55	21,2
	Kısmen	83	31,9
	Evet	116	44,6
	Toplam	254	97,7
	Kayıp Veri		2,3

Tablo 4 Ekoturizm ve Kadın İstihdamı

Araştırmanın sonucunda sorulan Kadınların çalıştığı veya işlettiği konaklama ve yiyecek içecek işletmelerini tercih ederim. Neden? sorusuna verilen yanıtların %55,4'ü evettir. Soru kapsamında sorulan açık uçlu neden sorusuna verilen yanıtların geneli ise şu şekilde temalandırılmıştır:

Temizlik ve Hijyen: Temizlik, daha özenli hizmet ve daha lezzetli yiyecek, daha güler yüzlü ve temizler, kadın doğası gereği temiz ve doğaldır kadın ekolojinin kendisidir.

Kadınların Sosyal ve Ekonomik Yaşamına Katkı: Kadınların ekonomisine katkı için, özgüvenlerini arttırmak için, kadınların çalışma hayatına yer alması sosyal hayatlarındaki kaliteyi artırır, kadın gücünün olmadığı bir yerde medeniyet olmaz, özgüveni yüksek kadınlar görmek huzur verici, kadın toplumun temel taşıdır onu hayata katmak gerek.

Diğer: Kadın çiçektir, pozitif ayrımcılık, bende kadını, yöreyi daha çok yansıttıkları için, kadınlar daha insancıl, kadının olduğu her yer güzelleşiyor, otantik, Türkiye de bunun önemli olduğunu düşünüyorum, feminizmi destekliyorum.

Verilen bu cevaplar kadınların işlettiği yiyecek- içecek işletmelerinin daha cazip olduğunu göstermiştir. Kadınlar yerel yiyecek içekte daha otantik görülmektedir. Bunun yanı sıra hijyen bakımından da kadınların daha temiz olduğu cevabı yaygın bir şekilde verilmiştir. Bunun nedeni de kadının evinde ki mutfakta da iş yapıyor olması imajıdır. Aynı zamanda kadınların toplumda ne kadar önemli bir

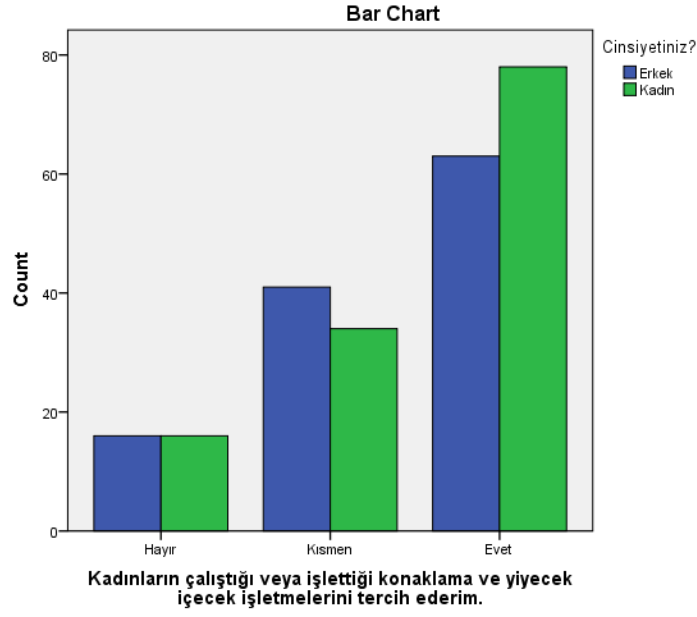
yere sahip olduğu, desteklenmesi gerektiği, kadın dayanışması gibi sonuçların çıktığı cevaplar ülkemizde kadınların toplumsal statüsü için yüz güldüren sonuçlardır. Yöreye özgü hediyelik eşyaları kadınlardan satın almayı tercih ederim. Neden sorusuna verilen yanıtlarda %44,6 oranında evet şeklindedir. Sorulan neden sorusuna karşılık ise verilen cevaplar bir önceki soru ile benzer şekildedir. Bu cevaplar aşağıdaki temalara ayrılmıştır:

Kadınların Sosyal ve Ekonomik Yaşamına Katkı: Kadınların çalışması teşvik edilmeli, para kazanmalarını istiyorum, kendisinin üreterek satma ihtimali, ekonomik özgürlüklerine destek olmak için, emeklerinin karşılık bulmasını istiyorum, hem cinsime ekonomik katkı sağlamak isterim, tek gelir kaynakları bu olduğundan, kadın kazansın ki güçlü bir toplum olalım, kadınların emek işçiliğine destek.

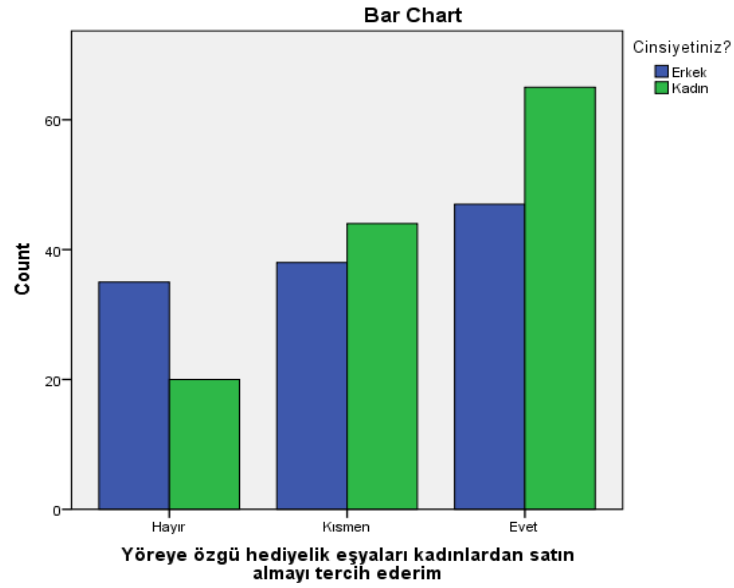
Diğer: Aile bütçesine katkı, daha samimi buluyorum, satıcı kadınsa %80 el emeğidir, kadın dayanışması, başarılılar, kadın egemen bir toplum benimsediğim için, pozitif ayrımcılık kadın çalışan artsın, el emeği, daha güler yüzlü ve nazikler, daha yöreye özgü çin değil yani, ataerkil toplumda yaşıyoruz bu önemli kadın dayanışması, kadınların işletmelerinde ayrımcılığa uğramaması için, çalışmalarını takdir ettiğimden.

Verilen bu yanıtlarda bir önceki yanıtı destekler niteliktedir. Kadınların yaptığı el emeği ürünler daha fazla talep görmekte, kadınların toplumdaki yerlerinin iyileşmesi için destek vb. sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Evet yanıtının yanısıra her iki soruya da verilen kısmen ve hayır cevaplarına verilen nitel cevaplar incelendiği zaman bu cevapların birçoğunun ayrımcılık yapılmasının istenmemesi üzerine olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum ülkede her türlü ayrımcılığa karşı artık daha bilinçli olduğunun da kısmi göstergesi olarak ortaya çıkmaktadır. Her iki soruda da hayır ve kısmen yanıtlarına verilen nitel bazı cevaplar şu şekildedir. Fark etmez, cinsiyet ayrımı yapmam ama desteğe ihtiyacı varsa evet, dikkat etmiyorum ama fark ederse desteklerim, cinsiyet ayrımı yapmam, böyle bir takıntım yok ancak desteklerim, pozitif ayrımcılıkta ayrımcılıktır tercihim yok.

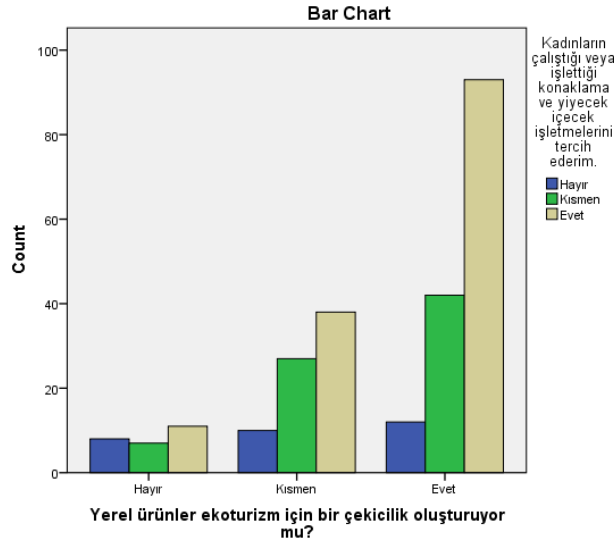
Şekil 4 Cinsiyet ve Kadınların İşlettiği Konaklama ve Yiyecek İçecek İşletmelerinin Tercih Arasındaki İlişki

Şekil 5 Cinsiyet ve Hediyelik Eşyaları Kadınlardan Satın Almanın Tercih Edilmesi Arasındaki İlişki

Kadınların çalıştığı veya işlettiği konaklama ve yiyecek içecek işletmelerini tercih ederim ve yöreye özgü hediyelik eşyaları kadınlardan satın almayı tercih ederim sorularına verilen evet yanıtına kadınların erkeklerden daha fazla yanıt verildiği görülmüştür. Bu durum kadın dayanışmasının örneği olarak karşımıza

çıkılmaktadır. Kadınların hemcinslerine karşı pozitif ayrımcılık yaptığı görülmektedir. Bu durum kadınların artık daha güçlü olduklarının da bir göstergesidir.

Şekil 6 Kadınların İşlettiği Konaklama ve Yiyecek İçecek İşletmelerinin Tercih ve Yerel Ürünlerin Çekiciliği Arasındaki İlişki

Yerel ürünlerin ekoturizm de çekicilik oluşturmasının önemli nedenlerinden biride yerel ürünlerin kadınlar tarafından yapılıyor veya pazarlanıyor olmasından kaynaklanmaktadır. Kadınların yerel ürünlerle ilgili imajı turistler tarafından erkeklere nazaran daha anlamlı görülmektedir. Gerek kadınların sosyal ve ekonomik statülerindeki gelişime katkı isteği gerekse kadınların erkeklere nazaran daha temiz, titiz ve cana yakın görülmesi bu durumun nedenleri arasında gösterilebilir. Bu bağlamda kadınların evde ki konumlandırılmasından gelen temiz, titiz algısı kadınların ekonomik hayatına olumlu katkı sağlamıştır.

Çalışma kapsamında yöredeki kadınlarla yapılan görüşmeler sonucunda ekoturizmin kadınların yaşantısına etkisi ile ilgili aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Bölgenin ekolojik olarak kalkınmasında kadınların rolü nedir?

Bölgenin ekolojik olarak kalkınmasında kadınların rolü vardır: Olimpos'ta genellikle her şeyi kadınlarımız ayakta tutuyor. Çıralıda her yerde kadınlar çalışıyor. İçmelerde kadınların rolü nerdeyse erkeklerden daha fazla, çiftçilik, hayvancılık, yemek, el işi ürünleri bunların hepsini kadınlar yapıyor erkekler maalesef genelde bu kadar aktif olamıyor. Olimposta işletmelerin yüzde doksanı erkeklerin olabilir ama çevirciler hep bayanlardır. Dalyanda kadınlar daha çok çalışıyor ve erkekler çalışmıyor. Faralya da artık kadın çalışanlar bilhassa turizm sektöründe çok fazla,

hem yönetici olarak hem de çalışan olarak fazlalar, erkeklere göre daha fazla katkı sağladıklarını düşünüyorum. Adrasan da her işte bence bir kadın olması lazım hem hijyen bakımından hem de iletişim bakımından, en azından bir mutfakta bir bayan olması lazım. Ölüdeniz de kadınların rolü aslında çok fazla çünkü birçok işte bulaşıkçılığınan aşçılığınan kadar hepsinde kadınlar var, zaten onlarsız da bir şey olmaz. Üçağız'da kadınlar erkekler kadar çalışır. Üçağız burası kadın çalışan bir toplum. İcmelerde kadınların rolü çok büyük çünkü yabancı turistler daha çok kadınların olduğu işletmelere gitmekten hoşnut. Olimposta kadınlar büyük oranda çalışıyorlar dediğim gibi hepsinin tezgâhı var örneğin eşleri kaptansa kadınlar teknede çekip çevirici. Sarsalada kadınlar daha çok çabalyor. Adrasanda kadınlar büyük rol üstleniyor ve bence bu konuda erkeklerden daha başarılılar, en azından istekliler. Olimposta rolleri çok fazla mutfak işlerini kadınlar yürütür. Burada bölgenin kalkınmasında kadının rolü bence çok fazla. Adrasan 'da kadınlar çalışırsa iş oluyor. Kadınlar daha çok çalışıyor. Faralyada en büyük rolü zaten kadınlar oynuyor. Olimposta çok büyük bir payı var yani erkeklerden daha çok. Adrasanda kadınlar daha fazla aktifler. Kadınlar ön planda. Üçağızda çok rol oynadığını biliyorum. Çıralı' da %80 kadınlar rol oynuyor.

Bölgenin ekolojik olarak kalkınmasında kadınların rolü yoktur: Ölüdenizde yardımları en fazla %20.

A: Bölgenin ekolojik olarak kalkınmasında kadınların rolü nedir kadınlar ne rol oynuyor?

K-30: Çıralı' da bence zaten %80 kadınlar rol oynuyor. Her işletmenin başında kesin bir kadın var. Bu sokakta her işletmeye sorun karşı komşunun mesela mutfağında eşi vardır, burada aynı şekilde ben eşimin yanındayım. Mesela arka tarafta çok büyük bir otel var otelin merkezi eşidir yani orada her şeyi hanımefendi yapıyordur.

K-24: Faralyada kadınlar erkeklerden daha fazla çalışıyorlar. Kadınlar daha farklı, azimliler. Mesela erkeğin yapamayacağı bir şeyi bile bir kadın yapabiliyor.

K-9: Bence kadınlar daha fazla aktifler kadının yeri farklı. Kadın olunca aile ile olduğu için daha çok tercih ediliyor.

K-35: Her yerde olduğu gibi Adrasan 'da da kadınlar çalışırsa iş oluyor kadınlar çalışmazsa zor. Teknecilik var mesela herkes eşiyile çalışıyor. Öyle olunca hem daha sıcak bir ortam oluyor hem de işi yapan, yemeği, temizliği yapan kadın oluyor.

K-34: Kapaklıda kadınların oynadığı çok aktif bir rol yok işte yavaş yavaş turizm'e atılacaklar şu anda da sera ile uğraşıyorlar.

K-26: Yani Üçağız özellikle Kale, Demre, Kaş kadın erkil bir toplum. Nihayetinde Fenike uygarlığı da kadın erkil bir toplummuş.

K-38: Yani aslında şöyle, baktığınız zaman burada çiftçiliğiden hayvancılığına kadar hep bayanlar çalışıyor. Burada kadınlar çalışıyorlar ama geri plandalar.

K-8: Yani burada kadınlar erkekler kadar çalışır. Her işte vardırırlar. Ne iş olursa olsun. şimdi tekneye gitseniz, teknede herkes eşiyile çalışır. Teknede kadınlar yemek yapar, yani erkekle neredeyse aynı, hatta neredeyse değil, aynı işleri yapıyorlar.

K-43: Kadınlar burada daha çok çalışıyorlar ve erkekler çalışmıyor. Ciddi söylüyorum burada erkekler çalışmıyor! Ben gördüm çünkü hep kadınlar çalışıyor her yerde kadınlar var. Zaten buraların kıyı şeylerini hep kadın, kızlarına verdikleri için turizmde hep kadınlar kalkınmış en çok da Muğla'nın kızları.

Sizece kadınlar ekoturizm faaliyetlerinin hangi alanında aktif rol almaktadır?

Olimpos: Aşçılık, bulaşıkçılık, oda temiziliği, mutfak.

Çıralı: Mutfak, temizlikte daha çok yer alıyorlar. Çıralıda kadınlar yapıyor her şeyi.

Dalyan: Otel, restoran, apart, oda temizliği ve çiftçilik ile ilgileniyorlar.

Faralya: Yerli ürün üretimi, oda temizliği, aşçılık, otellerde istihdam ve hayvancılık ile ilgileniyorlar.

Adrasan: Kadınlar her alanda kadınlar aktif. Adrasanda kadınların yapmadığı iş yok.

Ölüdeniz: Hizmet ve el işçiliği sektöründe çalışıyorlar.

Üçağız: Kadınlar her işi yapıyor.

İçmeler: Çiftçilik, tarım, aşçılık gibi birçok şeyde aktifler.

Kekova: Yöresel ürünlerin yapımı ve satışı konusunda aktifler.

Sarsala: Organik ürünlerin yapımı ve satışında kadınlar daha aktifler.

A: Sizce kadınlar ekoturizm faaliyetlerinin hangi alanında aktif rol almaktadır?

K33-1: Yani burayı yöneten bence kadın. Başka kimse değil. Erkekler yeri geldiğinde kaçabiliyor ama kadınlar kaçamıyor.

K-10: Adrasan'da kadın her yerde aslında bir mutfakta, bir evde, bahçede ,serada kadının eli her yerde yani.

K-23: Bu bölge kalkınıyorsa, bir aile kalkınıyorsa bayanların sayesinde. Kahveye uğrarsanız gençler hep oturuyor, kağıt oynuyorlar.

K-19: Yılda bir kez de olsa ilçemiz Kumluca da yörük göçlerimiz ve yörük festivallerimiz oluyor belediyemizde bunu destekliyor bunlarda ve narenciye de kadınlar başrolde.

K-29: Temizlik yapıyorlar. Mesela benim kız kardeşim mesela otobüs kaptanı. Bir tek bayan kaptan. Kışın başka iş yapıyor yazın otobüste kaptanlık.

K-16: Aslında kadınlar her alanda çalışabiliyorlar. Mesela ailecek tekne işletiyorlarsa adam sadece tekneyi kullanıyor, kadın teknedeki bütün müşterilerle ilgilenip, yemeği yapabiliyor ya da onun dışında otellerde falan bütün resepsiyonlarda kadınları görebilirsiniz erkekler daha azdır.

Yerel ürünlerin tanıtımında kadınlar aktif yer almakta mıdır?

Soru kapsamında kadınların yaklaşık 25'i evet kadınlar yerel ürünlerin tanıtımında aktif yer almaktadır fikrine sahiptirler. Verilen diğer yanıtların bazıları ise şu şekildedir: Kesinlikle bunların hepsinin üretiminde kadınlar da yer alıyor hatta erkeklerden daha fazla yer alıyorlar. Olimposta kadın girişimciler için bir pazar yapılsa çok güzel olur, o zaman kadınlar daha aktif olur. Pazarlara bakarsan Dalyan ve Ortaca pazarında kadınlar yerel ürünler satıyorlar. Henüz aktif değiller. Pazarlarda kadınlar daha fazla onlar daha güzel satıyorlar onlar yaptıkları için ve bu durum daha samimi bulunduğu için onlardan daha çok satın alınıyor. Kadınlar daha becerikli. Bence tek başlarına çok fazla bilmiyorlar, biraz daha bu konuda yol göstermek lazım.

Hayır. Evet aktifler kadınlar yapıyor ve yine kadınlar satıyor. Kendileri yaptıkları için tanıtımı da kadınlarda artık.

Turistlerin yöresel yemek deneyimlemek istemesinde kadınların rolü nedir?

Turistlerin yöresel yemek deneyimlemek istemesinde kadınların rolü vardır:

Yerel yiyeceklerde kadının rolü fazla. Kadınlar temizdir diye düşünüp geliyorlar. Kadınlar daha fazla güven, temizlik imajı veriyor ve çocukluktan gelme el ve mutfak alışkanlığından kaynaklı önemli rolü vardır. Rolü vardır, erkek aşçılarımızda var çok değerliler yanlış anlaşılmasınlar ama genelde kadınlar. Kadınların rolü vardır. Kadınların olması mutlaka daha fazla katkı sağlar. Kadın yapıyorsa cezbeder tabi ki, turistlerin düşüncesi kadın yaparsa bilerek ve temiz yapar. Çekicilik oluşturuyor. Kadın yaparsa yerler, nedeni de kadınların temiz olması. Yani ben burası için konuşabilirim burada pek fazla bayan olmadığı için, burada kadınlar daha çok restoranlarda ve otellerde kat görevlileri şeklinde çalışıyorlar. Kadınlara güven duydukları için genellikle kadınların yaptıkları yemekleri tercih ediyorlar. Aile ortamı imajı vermesi etkili. Örneğin ben pansiyonda duruyorum bu tercih sebebi olabiliyor sebebi ise aile ortamı etkisi yaratması. Daha temizler diye kadınları tercih edilir. Evet kadınlar daha çekici geliyor. Kadınların rolü yüksektir. Kadınlar temiz olduğu için tercih edilir. Kadın yemeği yapıyor turistler de tercih ediyor.

Turistlerin yöresel yemek deneyimlemek istemesinde kadınların rolü yoktur:

Genelde aşçıların hepsi erkek bayan aşçı hiç görmedim desem yeri.

A: Turistlerin yöresel yemek deneyimlemek istemesinde kadınların rolü nedir?

K-30: Mesela biz burada gözleme yapıyoruz ve yoğun sezonda daha ön plana çıkarıyoruz. Çünkü bu yemekler ve bu tarz burada ki müşterilere daha fazla hitap ediyor, gözlerini daha çok doyuruyor hoşlarına gidiyor. Özellikle yabancı müşteriler için böyle. Bir bayanın el açma gözleme yapması hoşlarına gidiyor.

K-24: Çok öğrenmek isteyen turist var. Mesela Faralyaya geliyorlar, bizim mutfağımız açık mutfak. Örneğin biz burada dolma sarıyoruz, içli köfte yapıyoruz hemen kadın geliyor büyük bir azimle, hiç bilmiyor ama gelip benimle oturuyor, dolma sarıyor ve öğrenmek istiyor.

K-33-1: Ben mesela Salı ve Cuma yüz elli kişi tekne ile götürüyorum. Herkes beğeniyor. Yani şu ana kadar bir şikayet gelmedi.

K33-2: Meselâ müşteri bana soruyor sen mi yaptın diye, evet ben yaptım diyorum ama inanmıyorlar çünkü eşimi görüyorlar.

K-35: Bilemiyorum belki kadın evde hep anne rolünde, onlara da bu algı böyle yerleşti diyedir. En azından ben öyle tercih ederim onları bilmiyorum nasıl tercih ederler.

K-34: Bayanların rolü tabi ki çoktur. Bayan daha verimli biz de öyle yani. Şehir yerinde bay da bayan da ortaktır belki ama köy olarak bizde ağırlıklı olarak bayanlara düştüğü için bayanlar aktiftir.

K-23: Örneğin mutfağında yemeklerimi hep ben kendim yapmıştım. İlk başlangıçta bundan 8-10 yıl öncesine kadar böyleydi. Biz eğerki bu müşteri potansiyelini ve bu bilinci kazandıysak hep mutfakta benim olmamdan ötürü. Ben mesela kendime mantı yaptım, misafirime sundum, yedi ve çok güzelmiş dedi. Bu bir Türk yemeği evet başka ülkelerinde var farklı şekillerde mantıları var ama bizim Türk mantısını onlar benim sayemde tanıdı. Kadının tabiki değişik yemekleri yapıpta onlara tattırdığı zaman rolü büyüktür. Mesela ben gelen turistlere reçel yapıyorum diyorum o reçellerin hepsinin tadına bakmak istiyorlar. Tabiki kadının rolü çok fazla. Tabi ki de kadınlar yapsa daha çok tercih edilir zaten geldiklerinde söylüyorlar kadın eli değdiği belli diye.

K-27: Evet turistlere çok çekici geliyor. Fakat bu durum sırf gözleme ile kalmamalı bence çünkü gözleme dışında başka bir şey yok. Sanki bu bölgede sadece gözleme yapılmış, daha fazlası yok yani gibi geliyor.

K-38: Ben Ölüdeniz için konuşabilirim burada pek fazla bayan olmadığı için olsada kadınlar restoran kısımlarında veya otellerde kat görevlileri şeklinde çalışıyorlar. Gerçi burada yöresel yemek diye bir yer açsanız da iş yapar mı onu da zannetmiyorum. Çünkü genelde baktığınız zaman restoranların %80'i İngilizlere hitap ediyor.

K-21: Turistler şöyle bir bakıyorlar, eski, köy, benim üstüm başımı da böyle yöresel görünce daha çok hoşlarına gidiyor. Bana köy yemeği var mı diye soruyorlar, var diyorum bende.

K-41: Kadın yaptı mı daha güzel daha temiz yapar düşüncesi var. Şimdi benim kocam yapıyor benim yaptığım yemeği ama o tutturamıyor ama ben yapıyorum müşteriler bile ayrı yaptığımız zaman “daha önce yedim daha iyiydi ama bu değişti” diyorlar.

Kadınlar ekoturizm faaliyetlerinden gelir elde etmede etkili midir?

Konu ile ilgili soruya yaklaşık 25 kadın evet kadınlar ekoturizm faaliyetlerinden gelir elde etmektedir diye yanıt vermişlerdir. Verilen diğer cevapların bazıları ise şu şekildedir: Azda olsa kazanıyoruz yani, tabi serada da olsa mesela organik ürünleri kadınlar yetiştiriyor, burada boş kadın yok diyebilirim, kazanç sağlamaya başladılar diye düşünüyorum, aile işletmeleri olduğu için ortak kazanç elde ediyorlar.

A: Kadınlar ekoturizm faaliyetlerinden gelir elde etmede etkili midir?

K-35: Tabii ki kazanıyorlar, onlara ek gelir oluyor evlerinde duran çalışmayan kadınlar bile dediğim gibi satış yapıyorlar.

İşletmenizi bir kadın olarak yönetmekte zorluk çekiyor musunuz? Çekiyorsanız bu zorluklar nelerdir?

Konu ile ilgili soruya yaklaşık 25 kadın işletmemi yönetmekte zorluk çekmiyorum yanıt vermişlerdir. Verilen diğer cevapların bazılarının temaları ise şu şekildedir:

Yorgunluk: Ayakta durmak bedenen çok yoruyor. Tabiki zorluğu var o da yorgunluk. Zorluğu yorgunluk olarak çekiyorum.

Diğer: Evet erkeklerin dünyasında kadın olarak yer almak zor tabi, bir kere 7-24 burada olmak zorundayız, teknik sorunlar, personel sorunları, müşteri, ulaşım bir kere burada çok zor ve hepsiyle ilgilenmek zorunda olduğumuz için zor tabi. Zorluğu oluyor nedeni ise müşteri memnun olamayabiliyor. Hayır, zorluk çekmiyoruz aksine erkekler olmazsa daha rahat ederiz diye düşünülüyor. Zorluğu sosyal yaşantımızı kısıtlıyor.

A: İşletmenizi bir kadın olarak yönetmekte zorluk çekiyor musunuz? Çekiyorsanız bu zorluklar nelerdir?

K-24: Hiç çekmiyorum. Yani sabah yedide mutfağımı giriyorum akşam saat ikide çıkıyorum mutfaktan. Seviyorum yemek yapmayı da seviyorum, çalışmayı da çok seviyorum.

K-33-1: Yok ben severek yapıyorum işimi.

A: Hiç zorluk çekmiyor musunuz?

K-33-1: Hayır, yoruluyor insan mutlaka da ama severek yaptığım bir iş yani. Yemek yapmaya bayılıyorum zaten.

K-19: En basitinden kadınsın sen bu işi yapamaz sorumluluk alamazsın söylemi.

K-8: Mesela ya zorluk dediğim şu hem kafeye bakıyorum hem kahvaltı çıkarıyorum mesela yeri geliyor hem pansiyonla ilgileniyorum, çocukla ilgileniyorum vs.

Bir kadın olarak yerel ürünlerin üretiminde erkeklerden daha başarılı olduğunuza inanıyor musunuz? İnanıyorsanız neden?

Konu ile ilgili soruya araştırmaya katılan kadınların hepsi yerel ürün üretiminde erkeklerden daha başarılı olduklarını ifade etmişlerdir. Verilen cevapların bazıları şu şekildedir: Evet bu konuda kadınlar daha başarılı. İnanıyorum çünkü biz daha dikkatliyiz, işimizi daha özenle yapıyoruz. Daha farklı bir şeyler üretebiliyoruz tek düze değiliz. Ben inanıyorum çünkü kadın her şeyin üstesinden gelir. Tabiki çünkü kadınlar erkeklerden daha zeki, hırslı ve objektif. Evet ama eşimin de hakkını yiyemem. Evet çünkü kadınlar daha düzenli, daha tertipli, daha işbilir yani o yüzden. İnanıyoruz tabi evet bizim yaptığımızı erkekler yapamaz. Çoğunlukla kadınlar başarılıdır. Evet çünkü kadınlar daha titiz ve illaki kadın eli daha farklı oluyor. İnanıyorum ben 7 yaşında başladım bu sebze işlerine, demek ki erkek yapmıyor kadınlar yapıyor.

A: Bir kadın olarak yerel ürünlerin üretiminde erkeklerden daha başarılı olduğunuza inanıyor musunuz?

K-24: İnanıyorum. Çünkü daha fazla verimli oluyorum, daha şey yaratıyorum. Mesela hiç yapmadığım bir şeyi bile yaptığım zaman çok memnun kalıp beğeniyorlar. Bu yüzden kendime daha çok güveniyorum ve eşimden daha çok çalıştığım da inanıyorum.

K-23: Valla işin gerçeğini söylemek gerekirse; bir erkeğin arkasında kadın desteği yoksa... Yani bu biraz belki bencillik olacak ama ben buna inanıyorum. Kadın desteği olması gerekiyor. Kadının da başarılı olması için arkasında erkeğinin desteği olması lazım.

K-23: Ben hiçbir zaman bir erkek çalıştırmadım mutfağında. Hep bayanlarla çalıştım.

A: Neden?

K-23: İşte daha başarılı ve daha titiz olduğumu düşündüğüm için. Ben otelde de hiçbir zaman ben bir erkek çalıştırmadım. Bahçe bakımı hariç. Hatta bizim bahçe bakımını bile çoğu zaman ben kendim yapıyorum. Eşim sadece yardımcı oluyor. Kadının daha dikkatli olduğunu düşünüyorum. Ben çocukluğumdan beri yapılan işe kim nasıl yapıyor diye hep bakmışımdır. Benim babaannem mesela gül budardı. Ben çocuktum beş yaşındaydım, altı yaşındaydım. Ben onun nasıl gül budadığını biliyorum. Kadının daha dikkatli olduğunu düşünüyorum. Yoksa erkekte başarısız değil.

K-26: Evet. Kadın mantalitesi daha farklı çalışıyor ve bence önümüzdeki zamanda kadınlar daha da ön plana çıkacak. Köylerde zaten bu böyle de, şehirlerde de öyle olacağını düşünüyorum. Kadınların her işte aktif olma nedenleri şundan kaynaklanıyor: evin damı akmış adamın umurunda olmamış, bir sorun çıkmış adamın umurunda olmamış ama kadın bir şekilde çözüm üretmek zorunda kalmış. Her konuda çözüm üreten hep kadın olmuş.

Kadınların ekonomik kazançlarındaki artışın sosyal yaşamlarını pozitif yönde etkilediğine inanıyor musunuz?

Konu ile ilgili soruya araştırmaya katılan kadınların hepsi ekonomik kazançlarındaki artışın sosyal hayatlarını pozitif yönde etkileyeceğini ifade etmişlerdir. Verilen cevapların bazıları şu temalardadır:

Kadınlara Güven Verir: Evet özgüvenleri geliyor. Hem özgüvenimiz geliyor hem de sosyal hayatımız daha iyi hale geliyor. Bence etkiler özgüven sağlar. Tabiki özgüvenleri artıyor ve kendine güveni olan insanda daima bir adım ileri gitmek için çaba sarfediyor. Kadınlar daha özgüvenle alışverişe gidiyorlar, paralarını harcıyorlar. Muhakkak etkiliyor çünkü her zaman ekonomik özgürlüğün olması her konuda daha fazla rahatlık getirir.

Kadına İhtiyaçlarını Karşılama İmkânı Verir: Evet kadınlar para kazanınca ev alır, çocuklarını okutur, tatile gider, alışverişini yapar. Tabii ki aktivitelere katılabiliyorlar, geziye gidebiliyorlar toplanıp bir yerlere gidebiliyorlar.

Diğer: Evet olumlu etkiliyor. O tamamen kadının elinde. Evet tabii ki bazı konularda pozitif etkiliyor. İnanıyorum bu köyde öyle yani pozitif katkı sağlıyor. Tabiki param olduğunda her şey çok güzel oluyor. Para olmadı mı bir şey yok.

A:Kadınların ekonomik kazançlarındaki artışın sosyal yaşamlarını pozitif yönde etkilediğine inanıyor musunuz?

K-24: Tabii ki insanın kendine öz güveni oluyor. Çünkü eline maaş geçiyor. Onları bir şekilde değerlendiriyor, ne bileyim ailesine çocuklarına bir yatırım yapıyor. Aslında bir erkeğe muhtaç olmadıklarını hissettirebiliyorlar. Ben kendim de bir şey yapabiliyorum diyorlar. O yüzden çok memnun kalıyorlar. Örneğin hiç çalışmayan bayanlar da var burada, bir iş hayatına giriyor, özgüveni o kadar yükseliyor ki.

K-25: Mesela bizim burada 10 yıl önce tatil nedir bilinmezdi çalış, evde dur, para kazan, sadece ihtiyacını al fakat şimdi öyle değil tatile de gidebiliyoruz artık.

K-35: Tabii ki etkiliyor. Örneğin ehliyet alıp arabasını alan bayanlar var veya şehre daha fazla çıkan var.

K-34: Tabii ki de etkiliyor sosyalleşiliyor. İnsanları görünce deneyim sahibi oluyorsun. Ben çok sıkıldım girişken biri değildim ama insanları tanıdıkça gördükçe zevk alıyorum tanışasım geliyor.

K-38: Yani daha bir özgüvenli oluyorsunuz. Bir yere gittiğiniz zaman bende çalışıyorum, ben de bu işin ortasındayım deyip de kendinizi her konuda ön plana atabiliyorsunuz.

K-21: Etkiliyor. Kadın kazanmayı daha çok seviyor, bana göre öyle. Çoğu kadında birçok şey değişiyor, ama bende değişmedi. Araba alıyorlar, gezmeyi daha çok seviyorlar, bende yok o işler.

K-43: Kendi işini yapıyorsun bu yüzden kendine özgüvenin geliyor. Kendi kazandığım parayı daha güzel harcıyorum. Yani her yerde söz sahibi oluyorsun.

Kendin kazanıp hiçbir şeye gözünü kırpmadan rahatça harcıyorsun. Bende kendi giderlerimi her yerde kendim yapıyorum.

Ekoturizmin kadınların istihdamına olumlu katkı sağladığına inanıyor musunuz?

Konu ile ilgili soruya araştırmaya katılan kadınların hemen hepsi ekoturizmin kadınların istihdamına katkı sağladığını ifade etmişlerdir. Verilen cevapların bazıları şu şekildedir: Tabii turizmin diğer dallarına göre kesinlikle eko turizm kadınlar için daha etkili. Çok fazla değil yani daha çok olabilir. Bence sağlamıyor. Evet daha çok üretmek istiyorlar. otomatikmen oluşuyor bu iş imkanı.

A: Peki eko turizm kadınların istihdamına olumlu katkı sağlıyor mu? Kadınların iş bulmasına?

K-24: Tabii. Burada özellikle çok rahatlıkla iş bulabiliyorlar. Burada genelde butik oteller olduğu için, çevrede özellikle Kabak olsun, burada aşağıda, yukarıda her yerde herkes çok rahatlıkla iş bulabiliyor.

K-33-1: Yani burada bütün kadınlar şu anda çalışıyor. Çalışmayan hiçbir kadın yok kesinlikle.

K-14: Daha çok kadın elemanlar aranıyor bunun nedeni yabancılara ciddi anlamda güven veriyor olmasıdır.

Kadınların ekoturizme katkıları hiç şüphesiz bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Ekoturizmin hemen her alanında kadınlar istihdam olmaktadır. Klasik turizme göre ekoturizmin kadınlar için iş olanağı daha fazladır. Araştırma alanında doğal ürünlerin varlığını koruduğu bir önceki bölümde tespit edilmişti. Bu yerel ürünlerin tanıtımında kadınların erkeklerden daha aktif rol aldıkları ortaya çıkmaktadır. Bu ürünlerin üretiminin her aşamasında bulunan kadınların bu ürünlerin pazarlanma aşamasında da bulunmaları çekicilik oluşturmaktadır. Turistlerin yöresel yemek deneyimlemek istemesinde kadınların rolünün erkeklerden fazla olduğu hem bölgede ki kadınlar tarafından hem de bölgedeki turistler tarafından onaylanmıştır. Kadınların temiz, titiz olmaları, el yatkınlıkları ve aile imajı yaratmaları çekicilik unsurları arasında sayılabilir. Tarım ve hayvancılıktan sonra kırsaldaki kadınlar için başlıca gelir kaynağı olmuştur. Yöredeki kadınlar için tarım ve hayvancılıktan sonra

ekoturizmde istihdam olmanın zorluk yaratmadığı görülmüştür. Zorluk çeken kadınların ise yalnızca yorgunluktan yakındıkları görülmüştür. Kadınlar ekoturizmden gelir elde etmeye başladıklarından beri sosyal yaşamlarında artış görülmeye başlamıştır. Ekonomik özgürlüklerini kazanan kadınların daha fazla özgüven sahibi oldukları ve sosyal yaşamlarında iyileşmeler olduğu görülmüştür.

4.4. Ekoturizme Konu Olan Konaklama Tesisleri ve Yeterlilik Düzeyleri

Ekoturizmin belirgin özelliklerinden bir tanesi de konaklama şeklidir. Ekoturistler genellikle betonlaşmamış, yerel mimariye veya doğaya uygun yerlerde konaklamayı tercih etmektedirler. Bu bağlamda araştırma bölgesinde ekoturizme konu olan konaklama tesisleri ile ilgili aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Tablolar	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde
Burayı ziyaretiniz boyunca nerede konakladınız?	Otel	56	21,5
	Pansiyon	78	30,0
	Çadır	42	16,2
	Köy Evi	6	2,3
	Butik Otel	29	11,2
	Diğer	38	14,6
	Toplam	249	95,8
	Kayıp Veri		4,2
Konaklama yeriniz ekoturizm için uygun mu?	Hayır	25	9,6
	Kısmen	83	31,9
	Evet	146	56,2
	Toplam	254	97,7
	Kayıp Veri		2,3
Bölgedeki konaklama tesislerinin doğal çevreyle uyumlu olduğunu düşünüyor musunuz?	Hayır	25	9,6
	Kısmen	100	38,5
	Evet	129	49,6
	Toplam	254	97,7
	Kayıp Veri		2,3
Bölgede kaç gün kaldınız/kalıyorsunuz?	1-2 Gün	55	21,2
	3-4 Gün	63	24,2
	5-6 Gün	43	16,5
	Bir hafta ve daha fazla	93	35,8
	Toplam	254	97,7
	Kayıp Veri		2,3
Sizce bölgede ekoturizm işletmeleri tarafından sunulan hizmetin kalitesi ne düzeydedir?	Çok kötü	2	0,8
	Kötü	12	4,6
	Orta	112	43,1
	İyi	106	40,8
	Çok iyi	16	6,2
	Toplam	248	95,4
Kayıp Veri		4,6	

Tablo 5 Ekoturizme Konu Olan Konaklama Tesisleri

Bölgede konaklayanların %30 'u pansiyonlarda konaklamışlardır. Bölgede yapılan gözlem sonucunda da pansiyon sayısının yüksek olduğu görülmüştür. Bunun yanısıra pansiyonculuk ekoturizm faaliyetlerinin konaklama şekillerindedir. Aynı zamanda yanıt verilen diğer konaklama biçimlerinin (köy evi, çadır, butik otel) oranı %29,7 dir. Bu konaklama şekilleri ekoturizme konu olan konaklama çeşitleridir. Bu bağlamda bölgenin konaklama anlamında ekoturizm için oldukça uygun olduğu söylenebilir. Konaklama şekilleri için turistlere sorulan açık uçlu neden sorusuna alınan bazı yanıtlar aşağıdaki temalar doğrultusundadır:

Doğası İçin: Her yıl aynı yeri tercih ediyorum doğa ve köye ait olduğumu hissediyorum. Sahibi çok iyi bir insan buranın ekolojik dengesini koruyan bir yer. Sakin doğal temiz ve kişiler daha birebir samimi. Doğal ortam. Kampçıyız. Kaldığım yer bölgenin doğal yapısına daha uygun, Bungalow, Sakinlik.

Ekonomik Olduğu İçin: Ucuz ve güzel, Çadır daha ekonomik ve daha özgür hareket alanı sağlıyor. Çadır en uygun tatil seçeneği.

Kültürü İçin: Yörenin kültürü için butik otel. Otantik. Köy evinde doğada yerel ve otantik yaşamı görmek için. Aile gibi. Daha samimi.

Diğer: Her sene aynı otele geliyoruz.

Konaklama yeriniz ekoturizm için uygun mu? Değilse neden? Sorusuna verilen yanıtların %56,2'si evet uygundur şeklindedir. Bu bağlamda verilen nitel cevaplar incelendiğinde aşağıdaki temalar doğrultusunda yanıtlar verildiği görülmüştür:

Doğa ile uyumlu yapılar: Doğayla iç içe. Dağlar yeşil alan deniz bir arada. Doğa ve çevre korunmuş. Plajda kaplumbağa yuvaları var. Doğal çevreye zarar verilmeden inşa edildiği için, ağaç evlerin doğaya uyumlu olduğunu düşünüyorum. Çevre tahribatı görece olarak az. Kaldığımız pansiyondaki odalar nar ve limon ağaçları arasında. Kaldığım yer sedir ağacından heryer bahçe, doğal materyaller ile inşa edilmiş. Doğaya uyumlu az katlı mimari var. Güneş enerjisi kullanımı.

Bölgenin birçok yerinin sit alanı olması nedeniyle çok katlı yapılaşmanın olmaması Ekolojik yapıya uygun konaklama şekli için önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmıştır. Aynı zamanda işletmelerin içerisinde bulunan yeşil alanların katledilmemesi de çekicilik oluşturmuştur. Ancak anket sorusu içerisinde sorulan

değilse neden sorusuna verilen yanıtların büyük bir kısmı çarpıcı bir biçimde bölgedeki tahribatı ve ekolojik yetersizlikleri açıklamaktadır. Bunlar şu şekildedir;

Çevre Koruma Bilincinin Olmaması: Kitle turistine yönelik. Çevre ve doğayı korumada bilinçsizler. Tamamen ticari. Kirlilik konusunda duyarlılık yok her şey ticari amaçlı. Temizlik çok yeterli değil. Çokta çevreye duyarlı değiller. Plastikler çok.

Kuralsız ve Doğa Karşıtı Yapılaşma: Çadır konaklaması sunmasına rağmen doğa ile çok iç içe değil. Kötü ve kuralsız yapılaşma. Ahşap malzeme az doğa tahribatı fazla.

Diğer: Yerel ürünler %100 e çıkarılmalı. Örgütsüz bilinçsiz insan yığını eğitim şart.

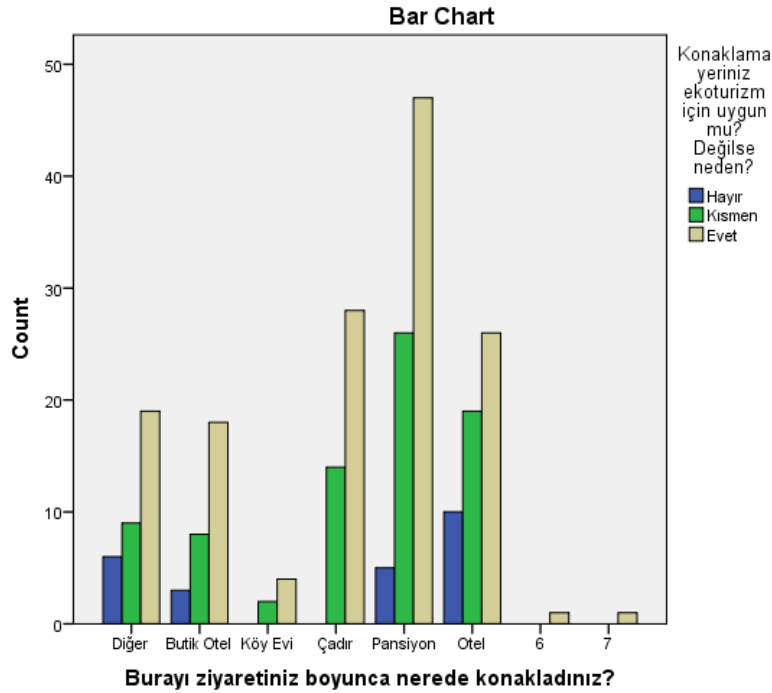
Bu durum ortaya çıkarmaktadır ki bölgedeki konaklama işletmeleri ekoturizme uygun olarak yapılsa da bazı konularda eksiklikler bulunmaktadır. Bu eksiklikler çevre konusunda yeterli eğitimin olmaması, doğanın ticari olarak kullanılmasının gözler önüne serilmesi, temizlik eksiklikleri ve turist sayısındaki kontrolsüz artıştır. Bölgedeki konaklama tesislerinin doğal çevreyle uyumlu olduğunu düşünüyor musunuz? sorusuna verilen cevapların %49,6'sı evet şeklindedir. Soru kapsamında sorulan neden açık uçlu sorusuna verilen cevaplar aşağıdaki temalara ayrılmıştır:

Evet Bölgedeki Tesisler Doğal Çevre ile Uyumludur: Özellikle kanal kenarındakiler kaplumbağalara ilgi çekiyor, Bungalow yapı tamamen uygun, doğa ile iç içe, yapılar genelde ahşap doğaya zarar verilmemiş, beton az ahşap bol, butik oteller doğaya daha uygun, doğal çevreye zarar verilmeden inşa edildiği için, doğal materyaller ile inşa edilmiş, doğaya uyumlu az katlı mimari var, genelde doğaya pek tepki veren yapı görmedim betondan çok yeşil ön planda, güneş panelleri var, yüksek bina değil.

Hayır Bölgedeki Tesisler Doğal Çevre ile Uyumlu değildir: Geri dönüşüm yok, Öyle bir bilinç henüz oluşturulamadı, Köyden köye değişiyor, betonlaşmanın önüne geçilmeli doğallık korunmalı, bazı işletmeler doğal çevrede bozucu değişiklikler yapıyorlar, güneş ve rüzgar enerjisini efektif şekilde kullanan yer sayısı tatmin edici değil, tesisler daha şehir içinde kalıyorlar doğa ile ilişkileri kopmuş, daha uyumlu hale kurallar konularak getirilebilir, taş beton olan hiçbir yer doğa ile uyumlu değil, çoğu ticari amaçlı, daha doğa sever olabilirdi, işletmeciler doğal çevreden çok parayı

düşündüğü için duyarlılık az doğal çevreye çok uygun değil, oldukça karışık ve düzensiz, turistlerin çevreye negatif etkisi var, yöresel özellikler taşıyor, çevreyi korumak için başka sistemlere ihtiyaçları var UK deki gibi, turizm artıyor ve çevreyi değiştiriyor.

Bu durumda bölgenin yapılaşma konusunda bir önceki soru gibi çok katlı yapılaşma olmaması ve çok fazla yeşilin tahrip edilmemesi yüksek oranda evet yanıtı verilmesine neden olmuştur. Fakat kısmen ve hayır yanıtlarının yüzdesine bakıldığında %48,1 ile neredeyse evet oranı ile başa baştır. Buda bölgedeki konaklama işletmelerinin kısmen ekolojiye uygun olsa da eksikleri olduğu sonucunu orta çıkarmaktadır. Soruda ki neden sorusuna verilen nitel cevaplarda bu durumu cevaplar niteliktedir. Bu durum bölgedeki konaklama işletmeleri için bazı yasal düzenlemelere, çevre konusunda eğitime, peyzaj planlamasına ihtiyaç olduğu sonucunda ortaya çıkarmaktadır.

Şekil 7 Konaklama yeri ve Konaklanan Yer Arasındaki İlişki

Bölgedeki konaklama çeşitlerinin ekoturizme uygunluğu karşılaştırıldığında en fazla hayır cevabını otellerde kalanların verdiği görülmüştür. Köy evinde kalanların hayır cevabını hiç vermediği gözlemlenmiş, çadırda ve pansiyonlarda kalanların ise yüksek oranda evet cevabı verdiği gözlemlenmiştir. Bu durum ortaya

çıkarmaktadır ki bölgedeki otel yapılaşması bölgenin doğal yapısını kaybetmesinde büyük etkenken, köy evi, çadır ve pansiyonlar doğal yapı ile uyum içerisinde konaklama imkanı sunmaktadır.

Bölgede kaç gün kaldınız/kalıyorsunuz? Neden? Sorusuna katılımcıların % 35,8'i bir hafta ve daha fazla yanıtını vermiştir. Bu yanıtı veren turistlerin kalma süreleri ile ilgili nedenleri aşağıdaki temalara göre sınıflandırılmıştır.

İzin Alma Durumu: İzin sürem boyunca.

Kafa Dinleme ve Doğa ile Başbaşa Kalma: Doğa, dinlenmek için uygun sessiz bir bölge, huzurlu bir ortam olduğu için, rahat ediyorum, doğası güzel, doğayı ve sakinliği seviyorum, bu bölgede tatil yapmayı seviyorum, denizini seviyorum, kafa boşaltmaya ancak yetiyor, bölgeye aşığım.

Diğer: Yaz tatili, yurtdışından geldiğimiz için kısa zamana değmez, 7-10 günlük yapılan tatiller amaca daha fazla hizmet ediyor, internetteki görseller cezpt etti tüm bölgeyi gezmek istiyoruz, memnun olduğumuz için, senelerdir her zaman geliyoruz.

Bu cevaplar bölgeye gelen turistlerin fırsatını bulduklarında bütün tatillerini sessiz ve sakin, doğa ile iç içe olması nedeniyle bu bölgede geçirmek istediklerini göstermektedir.

Sizce bölgede ekoturizm işletmeleri tarafından sunulan hizmetin kalitesi ne düzeydedir? Sorusuna turistlerin %47'si iyi ve çok iyi yanıtını vermişlerdir. Orta yanıtı % 43,1 ile iyi ve çok iyi yanıtını takip etmektedir. Bahsi geçen oranların birbirine yakın olmasının nedeni bölgedeki işletmelerin doğal ve kültürel yapısını koruması fakat bazı noktalarda bunu tam olarak gerçekleştirememesinden kaynaklanmaktadır. Bunun nedeni işletmecilerin ticari kaygıları, turistlerin doğal, kültürel ve organik ürün beklentileri, ekoturizm konusunda işletmelerin ne yapmaları gerektiği konusunda tam olarak bilgi sahibi olmamaları gösterilebilir. Bir konaklama işletmesinin yerel mimariye uygun olup çevre hassasiyeti olmaması o konaklama işletmesini ekoturizme uygun hale getirmez. Aynı şekilde bir yiyecek içecek işletmesinin yöresel yiyeceklere yer vermesi fakat yüksek oranda katkı maddesi kullanması o işletmeyi yerel ve ekoturizme uygun kılmaz. Bu nedenle kimi kesimlerce beklentiler karşılanmış olsa da, bahsi geçen eksikliklerden dolayı kimi kesimlerce tam anlamıyla yeterli bulunmamıştır. Bölgenin doğal ve yerel yapının

henüz tam olarak bozulmamış olması ise kötü ve çok kötü yanıtlarının minimize olmasına neden olmuştur.

Araştırma kapsamında bölgedeki kadınlarla yapılan görüşmeler neticesinde ekoturizm ve konaklama arasında ki ilişki ile ilgili aşağıdaki veriler elde edilmiştir.

Sizce insanlar neden daha konforlu imkanlar sunan yıldızlı işletmeler varken sizi tercih ediyor?

Daha Sakin: Beş yıldızlı işletme olduğu zaman biliyorsunuz ki yoğunluk daha fazla oluyor, daha kalabalık oluyor ama burası doğa ile iç içe olduğu için ister istemez bungalovlar daha rahat, sakinlik var aynı zamanda bir turist pansiyonun yukarısına çıktımı manzara ve denizin sakinliği de çok hoşlarına gidiyor. Beş yıldızlı otel tamam kulağa hoş geliyor olabilir ama insanlar ses gürültü ve taş binalardan artık sıkıldılar ve daha çok doğal ortam, bahçe yeşillik huzur sessizlik istiyorlar. Bence sessiz olması tercih nedeni. Doğallığı ve sakinliği nedeniyle tercih ediliyor.

Daha Doğal: O tarz otellerde işler saatlik ilerliyor burada daha özgürler. Buralar daha samimi, daha rahat olduğu için diyebilirim. Artık millet bıktı, mesela İstanbul'dan kaçan buraya geliyor herkesin doğaya ve sakin yaşama özlemi var. İnsanlar doğaya dönmek istiyorlar. Kendini evinde hissediyorsun, rahat iletişim kuruyorsun, bir yabancılık yok müşterilerimizle hep beraber iç içeyiz sanki eskiden tanıştırmışız gibi. Daha samimi daha doğal bir ortam. Turistler böyle yerlerde daha çok aile işletmelerini seviyorlar, o kalabalığı sevmiyorlar, bunuda şu şekilde açıklıyorlar: birçok kişi bir havuzda yüzüyor, bir sürü kişinin aldığı yerden yemek yiyoruz vb. Buraya gelenler ilgiden hoşlanıyorlar. İnsanlar buraları seviyorlar. Köy olduğu için, köyde ne bulabiliriz diye geliyorlar. Daha doğal, ötekileri daha sıradan. Oralar daha sıradan, hep aynı şeyler var orada ve kendinizi özel hissetmiyorsunuz. Sıcak ortam, aile ortamı aradıkları için genelde bizi tercih ediyorlar. Zaten buraya gelenlerin yaşadıkları yer beton ve lüks bunlardan kaçmak için böyle ahşap, doğal bahçe arasında kalmak istiyorlar beş yıldızlı otele giderse orası beton. Bir binanın içinde sadece yiyip içiyorsun, yiyip içmek sıkıyor insanı, burası doğal ortam deniz, temiz hava bu nedenle tercih ediliyor. Doğal ve natural olduğu için aynı zamanda orta sınıf ve öğrenciler içinde ekonomik olduğunu düşünmeleri nedeni ile gelmektedirler. Doğal kelimesi ile beraber doğala dönmeye çalışıyorlar, o yüzden de bungalov tercih ediyorlar. Doğa ve yeşillik için tercih ediliyor. Her şey dahil otelde

kıyasla burası daha özgür geliyor. Burası daha sıcak, daha aile akraba şeklinde oluyor. Doğal olduğundan dolayı tercih ediliyor.

Aile İçin Daha Uygun: Gelen turistlerin çocukları gidip bahçede rahatça oynayabiliyor, kedi köpekle oynuyor ama beş yıldızlı otellerde sadece taş duvarlar arasındalar.

Diğer: Bende tatilci olsam bende aynı yeri seçerdim. Otellerden hiçbir yere çıkamıyorlar, burada ise geziyorlar veya istedikleri saatte kahvaltılarını yapabiliyor, özgürce yemeği ne zaman istiyorsa o zaman yiyebiliyor, denize girebiliyor, yani bir yere yetişmek gibi bir acelesi yok. Buranın konsepti bu, burada beş yıldızlı otel bulmazsınız bu nedenle tercih ediliyor. Şimdi doğruyu söylemek gerekirse buraya gelenlerin %80'i yabancı oldukları için tercihlerini denize yakın olmasından yana kullanıyorlar ayrıca burada sürekli aktivitelere katıldıkları için ve beş yıldızlı otellerde her şey dâhil olduğu için bu kişilere hiçbir şekilde uymuyor. Ben varım, ben bireyim, ben önemliyim duygusunu o tarz işletmelerde hissetmiyorsunuz ve orada karınca gibisiniz herkes sıradan. Bu kitle ile alakalı bir şey. Yılın 365 günü şehirde ve monoton bir iş hayatı yaşayanların beş yıldızlı otellerde sürekli vakit geçirmek isteyeceklerini zannetmiyorum.

A: Sizce insanlar neden daha konforlu imkanlar sunan yıldızlı işletmeler varken sizi tercih ediyor?

K-40: İnsanlar artık toprak görmek istiyor, doğa görmek istiyor. Ağaç ve yeşil artık büyük şehirlerde yok o nedenle ekoturizmin olduğu bölgeler tercih ediliyor.

K-24: Örneğin Aktaş Plajı'nın orada lüks bir otel var ve oranın bütün müşterileri artık buraya geliyor. Çünkü bir garson başında durduğu zaman turist rahat yemek yiyemiyor, rahatsız oluyor. Fakat böyle bir ortamda sen onlara bir sunum yaptığın zaman, masalarına her şeyini eksiksiz koyduğun zaman kendilerini evlerinde gibi hissediyorlar. Beş yıldızlı otellerde öyle olmuyor her şeyin belirli bir saati var. Bizim burada öyle bir saatimiz yok. Diyelim ki bana gece saat onikide müşteri geldi, mantı istedi, kalkar hiç üşenmeden yaparım.

K-34: Bizim burada doğamız, denizimiz var. Millet şehirden, gürültüden, beton yığınlarının arasında yaşamaktan, kapalı yerlerde durmaktan bıkmış. Bu nedenle buraya zevkle geliyorlar.

K-23: Bizim buraya 17-18 yıldan beri gelen misafirimiz var. Biz hiçbir zaman büyük otellerde kapı numaramızla anılmak istemiyoruz derler. Biz buraya bu samimiyet için geliyoruz. Altı aylık sezonun bir ayını bizimle geçiren misafirlerimiz var. Haziranda geliyorlar ve Eylülde geliyorlar. Bunların sebebi ise böyle yakın samimi ortamı aramalarından kaynaklanıyor. Akşam üzeri peçetenin içine sarılan bir dilim kek bile onları çok mutlu ediyor. Tatil anlayışları çok farklı. Bu tip tatil anlayışı birçok insanda artık oluşmaya başladı. İşin aslı insanlar samimi bir ortama gelmek istiyor.

K-21: Köy olduğu için, köyde ne bulabiliriz diye geliyorlar. Köy ortamı, doğası, havası, buraya gelenler doğası, havası çok güzel diyorlar.

K-45: İnsanlar doğaya dönmek istiyorlar. Birde zaten bizde beş yıldızlı konforu veriyoruz tek farkı bunu doğal ortamda veriyor olmamız.

K-20: Ben şahsım adına beş yıldızlı otelleri açık cezaevine benzetiyorum. Beş yıldızlı otellerde bende çalıştım. Burada kendini evinde hissediyorsun, rahat iletişim kuruyorsun, bir yabancılık yok hep beraber iç içeyiz müşterilerimizle yani sanki eskiden tanıştırmışuz gibi.

İşletmenizde yerel ürünlere yer veriyor musunuz?

Yerel Ürünlere Yer Veriyoruz: Bizim gözlememiz, köftemiz el yapımı ve nar suyunu, portakal suyunu, milkshakeleri kendimiz yapıyoruz. Portakal reçelimi balımı kendim yapıyorum. Evet işletmemizde yerel yiyecek ve içeceklere yer veriyoruz. Nar, bal, zeytin, domates üretiyorum. Kendi reçelimi zeytinimi kendim yapıyorum. Tamamiyle yerel ürün kullanıyoruz. Doğal olarak zaten gözlememiz var, reçelimizi kendimiz yapıyoruz, yağı, zeytini kendimiz buralardan alıp, toplayıp yapıyoruz. Kekik, nane, tarhana, portakal, nar ve ada çaylarımız var. Köy yumurtası var, reçellerimi, peynirimi, zeytinimi, balımı kendim yaparım. Boynuz pekmezi satıyoruz. Ben her şey doğal bahçeye git al biberini, domatesini, patlıcanını her türlü şey var. Elimizden geldiğince yer veriyoruz. Genelde hep el yapımı ürünler sunuyorum. Mutfak ürünlerimizin hepsi doğal. İşletmemizde ki hemen her şey doğal. El işi ürünlere yer veriyorum. Bal satıyoruz. Pekmez, nar ekşisi kullanıyoruz, nar suyunu kendimiz yapıyoruz. Ben turunç reçeli bile yapıp satıyorum, dağdan topladığımız

zeytinleri bile satıyorum, salça, turşu yapıp satıyorum. Evet pekmez ve bal gibi. Mesela zeytinyağlı sabun, reçeller bunları kendimiz yapıp kendimiz sunuyoruz. Lokum tarzı şeyler yapıyoruz. Bamya, patlıcan, fasulye, nar ve nar suyumuz var.

Yerel Ürünlere Yer Vermiyoruz: Buranın yerel fazla birşeyi yok. Ben kendim vermiyorum ama verenler var.

Yerel Ürünlere Kısmen Yer Veriyoruz: Evet Türkiyeye has ürünleri yapıyorum. Türk modasına uygun tasarımlara yer veriyorum. Veriyoruz ama çok fazla değil.

A: İşletmenizde yerel ürünlere yer veriyor musunuz?

K-24: Buraya özgü nar ekşisi, üzüm pekmezimizi yapıyoruz, bu sene şarap yaptık bakalım tutturabilecek miyiz?

Değişen tusirt talep ve beklentileri beraberinde farklı turizm çeşitlerini de getirmiştir. İnsanların betonlaşmadan, şehirleşmeden, gürültüden uzaklaşma arzuları onları her şey dahil otellerden uzaklaştırıp, doğa ile baş başa tatil yapmaya istmiştir. Bölgede ki turist ve bölge kadınlarıyla yapılan görüşmeler göstermektedir ki Batı Akdeniz bölgesi turistlerin bu ihtiyacını yeterince karşılamaktadır. Günümüz küresel dünyasında yozlaşmaya başlayan yerel kültürlerle merak ve özlem günden güne artmaktadır. Bu nedenle yerel ürünler turistler için bir çekicilik unsuru olmaya başlamıştır. Araştırma bölgesinde ki destinasyonlarda yerel ürünlerin yoğun şekilde kullanıldığı ve bu özlemi gidermek için yeterince alternatif olduğu gözlemlenmiştir.

4.5. Ekoturizmde Kültürel Etkileşim

Günümüzde turizm alternatiflerinin artması ve bu turizm çeşitlerine talebin artması, doğayla baş başa yaşamak, farklı kültürleri tanımak ve farklı kültürü olan insanları tanıyıp bu insanlarla paylaşımda bulunma arzusu günden güne artış göstermektedir (Atak vd., 2017). Bu nedenle ekoturizm kültürel etkileşim için oldukça önemlidir. Bunun nedeni ekoturizmin kültürel yapının korunmasını desteklemesidir. Bu destek yerel halka hem maddi hem de manevi katkı sağlarken, turistlere de farklı kültürleri deneyimleme fırsatı vermektedir. Batı Akdeniz bölgesi ekoturizmin yoğun yaşandığı yerlerden biridir. Bu nedenle çalışma kapsamında sorulan nitel ve nicel sorularda bölgede ekoturizm ve kültürel etkileşim arasındaki ilişki incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Tablolar	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Yöre insanıyla iletişim kuruyor musunuz?	Hayır	27	10,4
	Kısmen	101	38,8
	Evet	128	49,2
	Toplam	256	98,5
	Kayıp Veri		1,5
Yerel kültürün öğelerini (müzik, dans, el sanatları, yemek vs.) hangi düzeyde deneyimlediniz?	Herzaman	15	5,8
	Sıklıkla	50	19,2
	Arasıra	88	33,8
	Nadiren	66	25,4
	Hiçbirzaman	28	10,8
	Toplam	247	95,0
	Kayıp Veri		5

Tablo 6 Ekoturizm ve Kültürel Etkileşim

Turizm, birçok kişi tarafından gezme, eğlence ve dinlenme olarak görülse de günümüzde farklı kültürleri tanımak amacıyla turizm faaliyetlere katılanların turistlerin sayısı da az değildir (Şahin, 2009: 73). Bu bağlamda yöre insanıyla iletişim kuruyor musunuz? Sorusuna katılımcıların %49,2'si evet yanıtını verirken %38,8'i kısmen yanıtı vermiştir. Hayır yanıtı verenlerin oranı %10,4'de kalmıştır. Soru kapsamında sorulan nasıl? Sorusuna verilen nitel yanıtlar aşağıdaki temalara göre sınıflandırılmıştır:

Yöre İnsanı ile İletişim Kurarım: Bu bölgeyi ancak böyle tanıyorum, farklı yaşamları tanımak istiyorum, onların tavsiyelerini merak ediyorum, yöre insanının her türlü sorununu öğrenmek tecrübe edinmemi sağlıyor, köylü milletin efendisidir, işletmeler yöre insanlarına ait, işletmeler genellikle yöre insanına ait burayı daha iyi tanımak için, yöre hakkında bilgi almak için, sohbet bilgi alışverişi, merak ve gezilecek yeme içme konusunda bilgi almak için, yöreyi yaşamı onların algısından bakarak anlamak lazım, Konuşmayı seviyorum, sıcak ve yardımseverler, yol sorma bir şeyler satın alma, yöre insanıyla kaynaşmak, elimde geldiğince çalışıyorum dürüst olur onlar çünkü, yöre hakkında daha doğru bilgi elde ediyorum, bizim insanımızın sohbeti öğreticidir, bölgenin kültürünü daha iyi anlamak için, yöre insanının sorunu memleketin sorunlarını dile getirir, yeni insanlarla tanışmayı severim, insan olduğumuz için, evlerde ki yaşantıyı merak ediyorum onlardan doğal ürünler alıyorum, kışın ne yaptıklarını merak ediyorum, selamlaşmak bile güzel, Türkçe konuşmaya çalışıyoruz, bunun çok önemli olduğunu düşünüyorum, gittiğim ülkelerde ki insanlarla konuşmayı severim.

Yöre İnsanı ile İletişim Kurmam: Verilen yanıtlar turistlerin yerel halkla etkileşimi önemsediklerinin bir göstergesidir. Yerel halkın yaşam biçimi, samimiyeti, doğallığı turistlerin ilgisini çekmektedir. Aynı zamanda farkı kültürlere sahip insanların birbirleriyle konuşup sohbet etmeleri kültürel zenginliğimize katkı sağlamaktadır. Gelişmiş ülkelerde birbirlerini hiç tanımayan insanlar birbirlerini gördüklerinde selamlaşıp hal hatır sorabilmektedir. Bu durum yadırganmamakta aksine toplum normal haline gelmektedir. Ülkemizde de bu durumun ortaya çıkmaya başlaması, yadırganmaması aynı zaman da gelişmişlik düzeyinde ki artışında bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

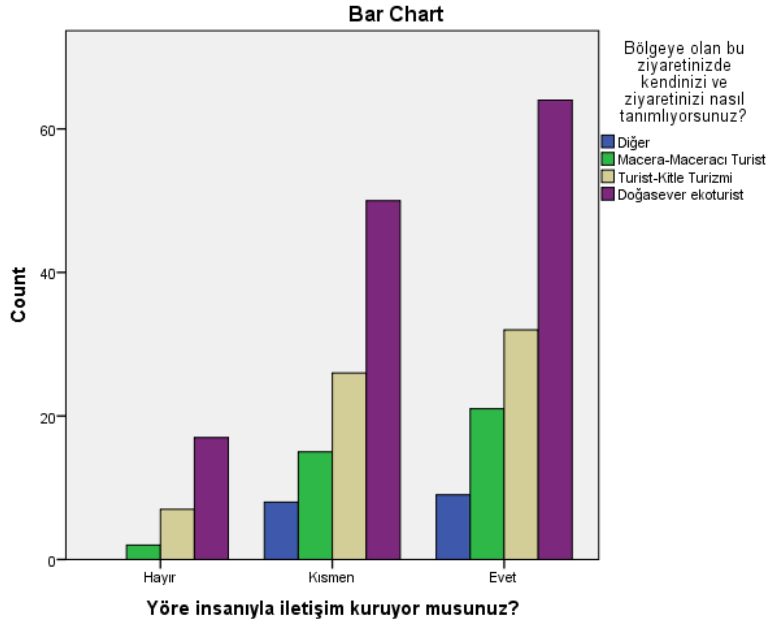
Yerel kültürün öğelerini (müzik, dans, el sanatları, yemek vs.) hangi düzeyde deneyimlediniz? Sorusuna verilen yanıtların %33,8'i arasıra, %25,4'ü nadiren, %19,2' si Sıklıkla, %10,8'i hiçbir zaman, %5,8'i her zaman olarak karşımıza çıkmaktadır. Soru kapsamında anlamlı farklılık olarak ara sıra yanıtı görülmektedir. Bunun nedeni soruya verilen nitel cevaplarla aşağıdaki gibi temalara ayrılmıştır:

Zaman Kısıtı: Kısa süreli konakladığımız için, geliş ve kalış süremiz kısıtlı, deneyimlemek için çok fazla vaktim olmadı,.

Bölgede Yerel Kültürün Öğelerinden Yalnızca Yemek Deneyimlemek: Yemek ve el sanatlarına kolay ulaşılabilir, yemek deneyimledim, arasıra çünkü yemek çok önemli, yemek konusunda oldukça iyi, yemek dışında diğerleri yok.

Diğer: Doğayı doya doya yaşamak için, kültür projesi çalışıyorum, turla katıldığım için sınırlı bir olanak söz konusu, ihtiyaç oldukça, yöresel farklılıkları gözlemlemek için, müzik için Adrasan'a gitmek zorunda kalıyoruz, bölgesel olarak değişiyor, bunun turistik bir araca dönüşmesi çokta hoşuma gitmiyor,

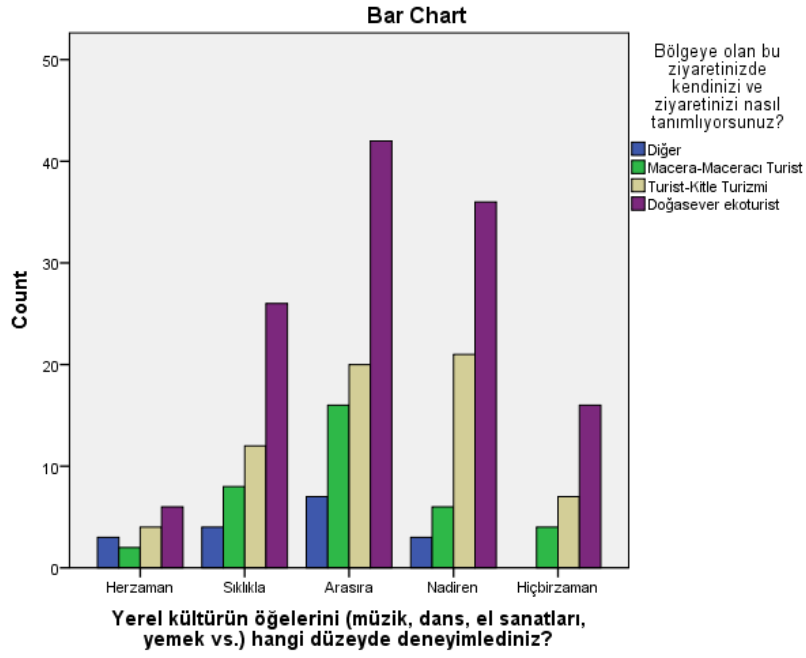
Bölgede yerel kültürün öğeleri olarak turistlerin daha çok yemek deneyimledikleri sonucu ortaya çıkmaktadır.

Şekil 8 Bölgedeki Turist Tipi ve Yöre Halkıyla Kurulan İletişim Arasındaki İlişki

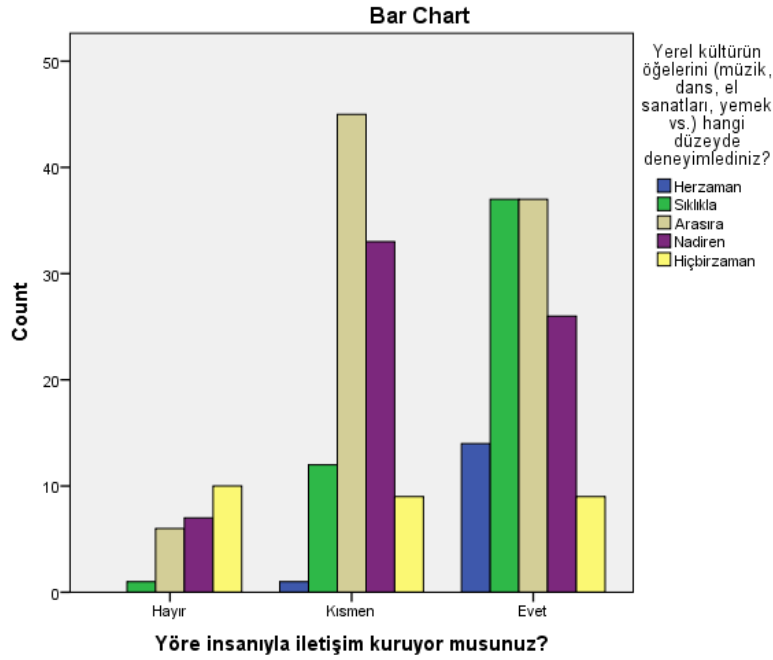
Yöre insanı ile iletişim kuruyor musunuz sorusu turist tipleri ile karşılaştırıldığında ekoturistlerin yöre halkıyla yüksek iletişim kurduğu görülmektedir. Bu durum klasik turizmin aksine ekoturizmin insanları kaynaştırdığının bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir otelde bütün ihtiyaçlarını orada karşılayan bir turist o yörenin kültürünü yeter kadar deneyimleyemez. Bir pansiyonda, köy evinde, butik otelde, çadırda vb. kalanlar ise gerek yerel halkın işletmeci olması nedeniyle, gerekse ihtiyaçlarını karşılamak için konaklama yerinden çıkmaları zorunluluğu sonucunda bir şekilde kültürel etkileşim gerçekleşmektedir.

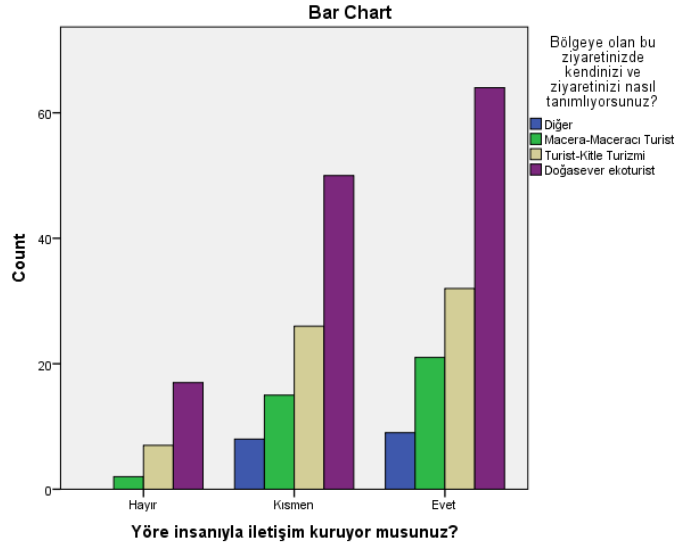
Şekil 9 Turist Tipi ve Yerel Kültürün Öğelerini Deneyimleme Düzeyi Arasındaki İlişki

Yapılan karşılaştırma sonucunda ekoturistlerin yerel kültürün öğelerini (müzik, dans, el sanatları, yemek vs.) daha fazla deneyimlediği gözlemlenmiştir. Batı Akdeniz Bölgesinde yerel kültürün öğelerinden en fazla yemek deneyimlenmesi sonucundan dolayı ekoturistlerin yeme içme alışkanlıklarında yerel yiyecek-içecekleri deneyimlemek olduğu söylenebilir. Bu durumda ekoturizm yalnızca doğanın korunmasına değil aynı zamanda yerel kültürün öğelerinin korunmasına da yardımcı olmaktadır sonucu ortaya çıkmaktadır. Yerel kültürün öğelerinin deneyimlenme oranlarında arasıra ve nadiren yanıtlarının yüksek oranda çıkması bölgeye giden ekoturistlerin yerel kültürün birden fazla öğesinden yararlanamadıkları sadece yemek deneyimleme fırsatı bulduklarını göstermektedir. Bu bağlamda yerel kültürün birden fazla öğesinin korunması için bölgedeki ekoturizmin yaygınlaştırılması elzemdir.

Şekil 10 Yerel Kültürün Öğelerini Deneyimleme Düzeyi ve Yöre İnsanı ile olan İletişim Arasındaki İlişki

Turizm faaliyetlerinin yalnızca dinlenme amaçlı olmaktan çıkıp, amaçlarından bir tanesinin de farklı kültürleri tanımaya başlaması düşünüldüğünde akla hemen gidilen yörenin o yöreye özgü öğelerini deneyimlemek gelmektedir. Bu bağlamda yöre insanıyla iletişim kurabilmenin yolu onlarla ortak paydalar yaratmaktan geçmektedir. Tatile gidilen destinasyonda yalnızca bir mekan içerisinde kalmak o bölgenin kültürünü deneyimlemek, yöre hakkında fikir sahibi olmak için yeterli bir kültürel faaliyet değildir. Dolayısıyla Batı Akdeniz Bölgesinde yöre insanıyla iletişim kurabilmenin önemli araçlarından biri de yerel kültürün öğeleri olmuştur. Yerel kültürün öğeleri bölgeye gelen turistlerin yerel halk ile bir şekilde iletişim kurmasına aracılık etmiştir. İşletilen konaklama, yiyecek içecek, eğlence tesislerinin yerel veya aile işletmeleri olması bu etkileşimin en önemli aracı olmuştur.

Şekil 11 Turist Tipi ve Yöre İnsanı İle Kurulan İletişim Arasındaki İlişki

Yukarıda yapılan karşılaştırma neticesinde ekoturistlerin yöre halkıyla daha fazla iletişim kurduğu görülmektedir. Ekoturizmin amaçlarından bir tanesinin de yerel kültürün öğelerini korumak olduğu göz önüne alındığında yerel halkla ekoturistlerin ilişkisinin bu bağlamda önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Yerel halk ve turistlerin etkileşim halinde olmaları, yerel halkın kültürlerini daha fazla koruma isteğine neden olmaktadır. Bunun nedeni bölgeye giden turistlerin çoğunluğunun ekoturist olması ve ekoturistlerin yerel kültürü tanımaya önem vermelerinden kaynaklanmaktadır.

Araştırma kapsamında bölgedeki kadınlarla yapılan görüşmeler neticesinde ekoturizm ve kültürel etkileşim arasında ki ilişki ile ilgili aşağıdaki veriler elde edilmiştir.

Köyünüze gelen turistlerin ücret karşılığında evinizde konaklamasını ister misiniz?

Araştırmaya katılan yaklaşık 10 kadının evimi turistlerle paylaşmak isterdim dediği görülmektedir. 12 kadının ise hayır evimde konaklamalarını istemem yanıtı vermişlerdir. Verilen yanıtların bazıları ise aşağıdaki şekilde sıralanmıştır:

Evet Köyüme Gelen Turistlerin Ücret Karşılığında Evimde Konaklamasını İsterim: Böyle bir imkan olsaydı isterdik. Tabi ki niye paylaşmayalım ki? Yasalar gereği uygun olursa isterim. Tabiki ağırlamak isterim ama ticari olarak düşünmem. Ağırlarım ama misafir ederim ticari olarak düşünmem. Tabiki ağırlarız ve bunun geliştirilmesi gerektiğini temenni ediyoruz. Ben misafir etmek isterdim. Öyle bir

imkanım olsa isterdim. Zaten ev pansiyonculuğu yapıyorum. Ben düşündüm düzene sokulursa olur.

Hayır Köyüme Gelen Turistlerin Ücret Karşılığında Evimde Konaklamasını istemem: Hayır istemem çünkü iç içe olmaz. Evimi vermem ama başka yer açabilirim. Rahatlık açısından ben hayır diyorum. Vallahi evimi vermiyorum ve vermek istemem çünkü kendim yaşadığım alanı vermek istemiyorum. Vermem çünkü yasal bir işlem değil ki. Eskiden yapıyorduk şimdi buralarda otel pansiyon çok.

A: Köyünüze gelen turistlerin ücret karşılığında evinizde konaklamasını ister misiniz?

K-30: Yani orası benim özelim, özelim kalsın isterim. Benim görüşüme göre iş yeri ve ev bir arada olmaz. Ama burada evinin bir kısmını kendi kullanıp bir kısmını kiraya veren var. Ben şahsen istemem ev ve iş yeri ayrı olması lazım.

K33-1: Hayır istemem. Çünkü eve vardığım zaman huzur bulduğum için evin içinde bir başkasının, yabancıların olmasını istemem.

K-10: Evin içinde ben yaşıyorsam açamam öyle bir şey mümkün değil ama kendim oturmuyorsam tabii ki de neden olmasın.

K-35: Bilmiyorum ev mahremiyeti açısından istemem ama orayı sadece büyük bir şekilde apart'a çevirirsen yapılabilir. Böyle yaşadığım yerde yapmak istemem.

K-28: Hayır. Çünkü insanın bir sınırı, bir koruma alanı, bir özgürlük alanı olması gerekli diye düşünüyorum. Ev insanın kalesi gibidir bence. Çok küçük metrekarede olsa o bence özel kalmalı.

Bölgenize gelen turistlerle yeteri kadar iletişim kurduğunuza inanıyor musunuz?

Soru kapsamında 23 kadının turistlerle yeteri kadar iletişim kurduğuna inandığı sonucu ortaya çıkmıştır. Verilen farklı yanıtların bazıları ise aşağıdaki gibidir:

Turistlerle Yeterince İletişim Kurduğumu Düşünüyorum: Benim mesela İngilizcem yok ama ben beden dilimle onlarla çok güzel iletişim kuruyorum. Tabiki butik tesis olmamızdan dolayı zaten biz burda bire bir iletişim kuruyoruz. Evet çok iyi iletişim kuruyorum onlarla. Fazlasıyla samimiyiz hatta birçoğuyla dostluğumuz

bile var. Tabiki öyle olduğuna inanıyorum çünkü geri dönüşlerde bunu öyle olduğunu düşünüyorum. Yabancı turistlerle dilden dolayı hani anlayamayabiliyoruz ama yerli turistlerle kesinlikle.

Turistlerle Yeterince İletişim Kurduğumu Düşünmüyorum: Mutfakta çalıştığım için yeterince kuramıyorum. Hayır dil problemi.

A: Bölgenize gelen turistlerle yeteri kadar iletişim kurduğunuza inanıyor musunuz?

K-16: İnanıyorum. Çünkü yaklaşık 10 yıldır bu sektördeyim çalışıyorum ve babamda bir 20-30 yıldır bu sektörde, 20-22 yıldır tanıdığı insanlar var. Benim 10 yıldır tanıdığım insanlar var, her sene bi kaç defa gelen insanlar var ve her sene bizi görmeden gitmeyen müşteriler var. Bunlara artık müşteri bile demiyoruz misafirlerimiz ya da arkadaşlarımız diyoruz.

Bölgenize gelen turistler yerel kültürün öğelerini (müzik, dans, el sanatları, yemek vs.) yeterli düzeyde deneyimlemekte midirler? Nedenini açıklar mısınız?

Evet Deneyimlemektedirler: Deneyimleyip memnun kalıyorlar ki bir daha gelmek istiyorlar. Türk geceleri, yöresel mutfak, zeybek ve oryantal türü şeyleri deneyimliyorlar. Evet deneyimliyorlar ve yöruk kültürünü merak ediyorlar. Tabi ki gelen yabancı misafirler bizim kültürümüz öğrenmek için geliyorlar. Deniyorlar hepsini yapıyorlar. Elimizden geldiğinde deneyimlemelerini sağlıyoruz. Yani buna dair uygulamaları var. Ölüdenizde deneyimliyorlar. Yabancılar genelde Üçağz hakkında bilgiyle geliyorlar zaten. İçmelerde Evet, özellikle yöremize uygun halay, zeybek vs. bu tür oyunlar. Kekovada bence deneyimliyorlar. Deneyimliyorlar ki tekrar geliyorlar. Adrasanda evet deneyimliyorlar ve aşırı beğeniyorlar. Kesinlikle deneyimliyorlar.

Hayır Deneyimleyememektedirler: Bence deneyimlemiyorlar beş seneden beri burdayım beş seneden beri dinlediğim müzik aynı yani, kendi müziğimizi ve bizim kültürümüzü yansıtacak pek fazla bir şey vermiyoruz. O aktiviteler Üçağzda yok. Adrasan da deneyimlemiyorlar. Hayır deneyimleyemiyorlar insanlar olimposa daha çok deniz amaçlı geliyorlar. Kapaklıda şu anda öyle bir deneyim yok. Olimposta deneyimlemiyorlar.

Yerel Kültürün Öğelerinden Yemeği Deneyimlemektedirler: Müzik ve dans da deneyimliyorlar ama en çok güler yüz ve yemek deneyimliyorlar. Adrasanda yemeği

deneyimlerler. Faralyada yemekleri deneyimliyorlar. Adrasana sadece gözleme ve mantıya yani yemeğe geliyorlar.

A: Bölgenize gelen turistler yerel kültürün öğelerini (müzik, dans, el sanatları, yemek vs.) yeterli düzeyde deneyimlemektedirler?

K-24: Evet biz burada, misafirlerimize haftada bir geleneksel Türk gecesi yapıyoruz. Ben mesela bali dans yapıyorum ve onlara öğretiyorum. Tasse mask yapıyorum yüz masajı. Örneğin bugün üç odamız var. Almanlarımız her sene gelen misafirlerimiz, sekiz, senedir dokuz senedir, her sene gelirler. Çocuklar küçüktü burada büyüdüler.

K33-1: Bence deneyimliyorlar. Buraya gelenler müzik istemezler zaten. Buraya sessiz sakinliği için geliyor zaten.

K-6: Dediğim gibi burada çok eksikimiz var. Mesela yöreye özgü bir el sanatları, müzik yok ama yemek, doğa, çevre bunları iletebiliyoruz onlara.

K-35: Adrasan da yemek deneyimliyorlardır. El sanatlarını da biraz dediğim gibi bu sene de ki satışlardan dolayı çok buraya özgü bir şey olmasa bile kadınlar bir şeyler yapıp sattı ama yok müzik falan bence çok yok.

K-38: Yani yemekleri tabi ki mutlaka deniyorlardır. Çünkü otellerde Türk yemekleri çıktığı için mutlaka deniyorlardır. Müziklerde şöyle Türk geceleri olduğu için işte oryantalle beraber oryantal danslar, Türk halk oyunları dansı ve kendim ayriyeten halk oyunları öğretmeni olduğum için daha çok o tür şeyleri deniyorlar evet, yani en azından kalkıp dans edebiliyorlar.

K-37: Bence Ölüdenizde hatta sırf burası da değil Hisarönü de aynı şekilde turizm bölgesinde turistlerin alışkın olduğu müzikler çalınıyor onlara beraber eşlik ediyorlar ve bu sürekli devam ediyor. Arada sırada çok az bizim müzikler cumhuriyet marşı olduğu zaman seviniyorum.

K-45: Biz elimizden geleni yapmaya çalışıyoruz. Mesela bugün ayrılan tamamiyle Lübnan grubumuz vardı. Bir hafta bizdelerdi ve düğünde yaptılar. İşte onlara Türk folklorunu örneklerini sergilettik. Ondan sonra Türk mutfağı verildi tamamen. Bizim Türk kültüründeki dansöz hikayemizi yaşamış oldular. Yani tanıtmaya çalışıyoruz.

Turisler ve yerel halk arasında ki kültürel etkileşim oranının anlaşılmaya çalışıldığı bu bölümde katılımcı olan kadınların turistlerin ücret karşılığında evlerinde kalınmasına az bir farkla karşı çıktıkları görülmektedir. Verdikleri yanıtlar incelendiğinde ise bunu tek sebebinin mahremiyet algısı olduğu ortaya çıkmaktadır. Öte yandan herhangi bir ücret almadan evinde misafir edebileceğini söyleyen kadınlarımızda misafirperverliğin hala yörede etkili olduğunu göstermektedir. Turistlerin evlerinde konaklamasını mahremiyetten dolayı istemeyen katılımcılarımız bölgeye gelen turistlerle büyük ölçüde iletişim kurduklarını belirtmişlerdir. Bu durum ortaya şunu çıkarmaktadır ki henüz bölge ev pansiyonculuğu fikrine alışkın değil fakat yerel halk turistlerle doğrudan iletişim ve etkileşim halinde. Bölgeye giden turistlerin yerel kültürün öğelerinden en fazla yerel yemekleri deneyimledikleri görülmektedir. Bazı destinasyonlarda yerel müzik ve dans deneyimlenirken, bazı destinasyonlarda müzik sessizliği bozduğu için aktif olarak görülmemektedir.

4.6. Ekoturizmde Sürdürülebilirlik

Sürdürülebilir turizm şekli, bir bölgedeki yerli halkın sosyal ve kültürel yapısını koruma altına alan, yerli halkın ekonomik kalkınmasına yardımcı olan ve turizm faaliyetlerinin doğaya olan olumsuz etkilerini minimize eden bir faaliyet olarak tanımlanmaktadır (Cinnioğlu, 2015: 17). Bu bağlamda bir bölgede turizm artışını istenirken bir taraftan turizm faaliyetlerinin sürdürülebilir olması için özenli bir çalışma gerekmekte, diğer taraftan ise turizmin olabilecek etkileri sonucunda çevrenin ne kadar etkileneceğine dair sorular ve sorunların açık bir şekilde dile getirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda sürdürülebilirlik ekoturizm için, ekoturizmde sürdürülebilirlik için çok önemli kavramlardır. Bir bölgede ekoturizm yapabilmek için sürdürülebilirlik şarttır. Aynı zamanda bir bölgenin yerel, kültürel, çevresel değerlerini korumak içinde ekoturizmde sürdürülebilirlik önem teşkil etmektedir. Çalışmada sürdürülebilirlik ile ilgili sorular nitel ve nicel cevaplar aşağıdaki gibidir.

Tablolar	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Sizce, yöredeki ekoturizm faaliyetleri kültürün ve vahşi yaşamın korunmasına katkıda bulunuyor mu?	Hayır	36	13,8
	Fikrim yok	110	42,3
	Evet	108	41,5
	Toplam	254	97,7
	Kayıp Veri		2,3
Yöredeki doğal mekânların ve kültürün korunmasında en fazla kime sorumluluk düşmektedir?	Hepsi	33	6,5
	Merkezi	22	13,8
	Hükümet	67	19,2
	Yerel	7	2,7
	İdareciler	50	25,8
	STK	36	8,5
	Ziyaretçiler	17	12,7
	Yerel halk	232	89,2
	Diğer		10,8
	Toplam		
Kayıp Veri			
Ekoturizm faaliyetlerinin yerel halkın yaşam alanlarına müdahale ettiğini düşünüyor musunuz?	Hayır	92	35,4
	Fikrim yok	100	38,5
	Evet	57	21,9
	Toplam	249	95,8
	Kayıp Veri		4,2
Ekoturizm yatırımlarının çoğaltılması sürdürülebilirlik için gereklidir.	Hayır	13	5,0
	Kısmen	62	23,8
	Evet	164	63,1
	Toplam	239	91,9
	Kayıp Veri		8,1

Tablo 7 Ekoturizm ve Sürdürülebilirlik

Sizce, yöredeki ekoturizm faaliyetleri kültürün ve vahşi yaşamın korunmasına katkıda bulunuyor mu? Nedenini açıklar mısınız? Sorusuna katılımcıların %41,5'i evet, %42,3'ü fikrim yok, %13,8'i hayır yanıtını vermiştir. Evet yanıtını veren katılımcılar ekoturizm doğayı ve vahşi yaşamı neden korur nitel sorusuna aşağıdaki yanıtları vermişlerdir:

Ekoturizm Doğayı ve Vahşi Yaşamı Korumaktadır: Müze gezileri doğa ve bitkilerin korunmasını sağlamaktadır, yörenin doğal özellikleri konusunda kültürel iletişim bilinçli korumacılığı beraberinde getirir, bölgeye uygun bir yapısı var, insanlar bilinçlenmeye başladı doğal yaşama dikkat ediliyor, buranın korunması çok sayıda insan ve turist barındırır, bütün gayretleriyle koruyorlar, caretta caretta korunaklarına saygı yüksek, en azından yerel halk doğa ve hayvanseverler katkıda bulunuyor, bilinçlenme sağlıyor, bilinçli insanlar örneğin temizlik şuuru, insanlar tabiat dokunmadan izleyerek ve gözlemleyerek hareket ediyor, üniversite öğrencilerinin katkısı çok, kaplumbağalar için çaba sarf ediliyor, doğal alanlar

korunarak uygulanıyor, gece 11 den sonra caretta caretta için sahil kapanıyor, doğal ortamda ve çevrede hayvanların rahatlıkla barınacağı yerler var, sit alanı olması nedeniyle yapılaşma yok, doğal dengeyi bozmuyor, vahşi yaşama çok katkı sağlamasa da kültüre etkisi büyük, yerel kültürü koruyor, algıladığım yöre insanı bu değerlerin farkında, doğaya giden rotalar iyi belirlenmiş, insanlar suyu ve sahili temizliyor, örneğin doğa ile barışık yapılar.

Ekoturizm Doğayı ve Vahşi Yaşamı Korumamaktadır: İki yıldır çok değişiklik oldu onun için yoktur diye düşünüyorum, İztuzu dışında korunduğunu düşünmüyorum, kültürün korunduğunu düşünmüyorum antik kent kötü durumda tesislerle ilgili değil ama bölge korunmamış, uzun yıllardır geliyoruz ekoturizm faaliyetlerine yönelik ilerleme göremedik, kar amaçlı olduğundan doğaya verilen zararı kompanse edemezler, hayır çünkü para, genellikle önemsenmiyor hayvanların doğal yaşamları yerine ticari faaliyet önemseniyor, teknelerin hepsi elektrikli olmalı nehirde yaşayan canlıları olumsuz etkiliyor, rant, ağaçlardan başka canlı göremedim, üniversite dışında yöre halkı katkıda bulunmuyor, hızlı ve plansız büyüyor, yasa temel çözüm, caretta caretta yaşam alanına zarar verilmiş, tamamen özelleştirilmiş doğadan çok insan odaklı, gürültü fazla.

Bu Konuda Bir Fikrim Yok: Kültürel zenginlikler toplumun ilerlemesi için önemli, bilmiyorum ama korunmasına katkı sağlamalı, bu bölgede çok fazla zaman geçirmedim.

Verilen evet yanıtlarına bakıldığında ekoturizmin bölge kültürünü ve vahşi yaşamı koruduğu sonucu görülmektedir. Fakat hayır yanıtları ve bölge incelendiğinde haklı serzenişler olduğu görülmektedir. Bu durum ekoturizmin bölgenin sürdürülebilirliğine katkı sağladığı fakat bölgede ekoturizmde sürdürülebilirliğin tehlike altına girdiği görülmektedir.

Yöredeki doğal mekânların ve kültürün korunmasında en fazla kime sorumluluk düşmektedir? Neden? Sorusuna katılımcılar tarafından %25,8 ziyaretçiler, %19,2 yerel idareciler, %13,8 merkezi hükümet, %12,7 Diğer, % 8,5 yerel halk, % 6,5 hepsi, % 2,7 STK yanıtı verilmiştir. Turizmin yapıcı olduğu kadar yıkıcı etkileri de vardır. Bu etkileri en aza indirmek amacıyla olan ekoturizm bile bir bölgede gereğinden fazla turist ve destinasyon yoğunluğuna neden olursa ekoturizmde zararlı etkilerinden bahsetmek mümkün olabilir. Bu nedenle bir

destinasyona olan ziyarette sorumluluk başta o yöreye dışardan gelenlere yani turistlere düşmektedir. Bu konuda araştırmaya katılan turistlerin görüşleri şu şekildedir:

Ziyaretçiler: En çok zarar veren ziyaretçiler, Uyarları dikkate alması gerekenler ziyaretçiler, Bölge nüfusunu en fazla ziyaretçiler kapsıyor, Ziyaretçiler bulduğu gibi bırakamaması gibi bir huyu var toplumun, ziyaretçiler bu turizmin temelini oluşturuyorlar, insanlar bilinçli olmalı, burayı en çok kullanan ziyaretçiler, Ziyaretçiler talep ederse yerel halk yerine getirir, değerini bilmeyen kimseler oldukları için, arzı talep belirler.

Diğer: Gürültü ve geri dönüşsüz mekanlar ile doğa kirleniyor,

Arzı talep belirler cümlesi turizm için önemli bir kavramdır. Yerel halk turizme açılan destinasyonlarını taleplere göre şekillendirir çünkü onlara kazanç sağlayan şey talep edileni karşılamaktır. Bu durum turizm faaliyetlerinin merkezinde insanların olmasından kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda bir yörede eğer ekoturizme talep var ise o yönde bir eğilim söz konusu olmalıdır. Bir destinasyonda ekoturizm yapılıyorsa ve gelen turistler sessizlik, sakinlik için orayı tercih ediyorsa orada gürültü etkisi olacak eğlence yerleri aramak ziyaretçilerin yanlış taleplerine örnek olabilir. Buna örnek olarak ölüdeniz verilebilir. Uzun yıllar ekoturizme konu olan bu bölgeye günümüzde gidildiğinde merkezinde çok fazla eğlence merkezi ve gürültü kirliliği bulmak mümkün. Bu durumun bu hale gelmesinde ki neden arz talep meseledir. Bu nedenle bir yerin doğal ve kültürel ortamının korunmasında orayı ziyaret edenlere büyük pay düşmektedir. Ekoturizme açık olan bir destinasyonda o yörenin dokusunu bozacak faaliyetler yürütülmesindeki temel neden kazanç elde etmektir. Kazanç elde edilen kitle turistler olduğu içinde yerel halk talep edileni karşılamak pahasına yerelliğinden, doğallığından ödün vermektedir. Ekolojik bir destinasyonda yöresel yemek satan işletmelerin içerisine fast-food karışması da talepten kaynaklanan yanlışlar arasındadır. Ekoturizmin bir bölgede sürdürülebilirliği isteniyorsa en başta ekoturizmi talep eden turistlerin talep ve beklentilerini o destinasyona göre şekillendirmeleri, o yörenin normallerine göre hareket etmeleri gerekmektedir.

Ekoturizm faaliyetlerinin yerel halkın yaşam alanlarına müdahale ettiğini düşünüyor musunuz? Neden? Sorusuna katılımcılar tarafından %38,5 fikrim yok,

%35,4 hayır, %21,9 evet yanıtı verilmiştir. Konu ile ilgili neden sorusuna verilen yanıtlar ise aşağıdaki gibidir.

Ekoturizm Yerel Halkın Yaşam Alanına Müdahale Eder: Pansiyon harici yerleşim yeri görmedim, kar amaçlı işletmeler git gide doğa ve tarım alanlarını yok etmekte, yerel halk olmaması gereken yerlere kadar yayılmış durumda, bence insanlar doğaya müdahale etmezse her şey daha güzel olur, Yerel halk eko alana müdahale etmiş, bilinçsizlik var, bölge işgal ediliyor, farkındalık yaratılmalı çünkü bizler dikkatsiz davranabiliyoruz, ticari getirisi dışında halkın yaşam alanını daraltıyor, yaşam alanlarına yakın işletmeler var, genel olarak burada yerel halk evlerinin bahçelerinde ekoturizm yapıyor, zaman zaman rahat odaklı girişimciler zarar veriyor, olumlu olumsuz her türlü etkisi vardır, çok fazla eğitime ihtiyaçları var, ekonomik kaygının en temel sorun olduğunu düşünüyorum, yerel halkın orijinal yaşamından farklı bir ortam sunuyor, yerel insanın doğa ve hayvanlarla olan yaşamını bozar.

Ekoturizm Yerel Halkın Yaşam Alanına Müdahale Etmez: Herkes bir şekilde içinde yer alıyor, yılda birkaç ay sürüyorve yerel halka ekonomik katkısı büyük, aksine ekoturizm halkın yaşam alanlarının kalıcılığını sağlar, halk bulunduğu yeri ekoturizm ile tanıtmaya şansı bulur, katkı sunuyor, saygı duyup koruyorlar, halk bundan yararlanıyor, ekoturizm hayata renk katar, yerel halk için ekonomik kaynak olduğunu düşünüyorum, burada yerel halka dair yerleşim yeri pek yok, yerel halk için maddi olanak sağlıyor, ekonomik olarak kalkınmalarını sağlar, olumlu yönde etkilediğini düşünüyorum, yerel halkın yeri var ve doğa çok büyük, yerel halkın çok büyük katkısı yok, halk bu durumdan memnun, burası sit alanı olduğu için yerel halk izinsiz bir girişimde bulunamıyor, ürettiklerini satıyorlar,.

Verilen yanıtlar incelendiğinde hayır yanıtını veren katılımcıların genel olarak ekoturizmin yerel halka olumlu ekonomik katkısını göz önünde bulundukları görülmüştür. Fakat evet yanıtı verenler bölgede gerçekleştirilen ekoturizmin halka olan olumsuz sosyo-kültürel ve çevresel etkileri üzerinde durmuşlardır. Ekoturizmin olumlu etkileri olduğu gibi olumsuz etkileri de söz konusudur. Bölgede ki turistlerin verdiği yanıtlar incelendiğinde ekoturizmin bölgeye ekonomik katkısı olduğunu fakat çevresel ve kültürel açıdan zarar vermeye başladığını göstermiştir.

Ekoturizm yatırımlarının çoğaltılması sürdürülebilirlik için gereklidir. Neden? Sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde katılımcıların %63,1'i evet, %23,8'i kısmen, %5,0'ı hayır yanıtı vermiştir. Konu ile ilgili sorulan neden sorusuna verilen yanıtlar ise aşağıdaki gibidir.

Ekoturizm Yatırımlarının Çoğaltılması Sürdürülebilirlik İçin Gereklidir:

Yatırım yapılmazsa yapılamaz ki, tüketerek yok etmemek için evet gereklidir, tahrip edilen ekolojik alanların yeniden oluşması mümkün olmaz ve yüzyıllar alır bu nedenle gereklidir, hem yerel halka hemde yerel işletmelere kazanç sağlar, turistleri cezbeder, doğanın korunması ile uzun süreli olması gerekir, ne kadar doğaya yakınlaşırsak o kadar iyi, çünkü yerel halk daha çok gelir elde edebilecek, doğal yapının korunmasına yardımcı olur, gelişen dünyada doğal yaşamın az olması, yüksek kar amacı güdülmesinin azaltılması ve doğanın korunmasına daha fazla önem verilmesinin sağlanması için gereklidir, nisbeten doğa ve çevre ile daha uyumlu olacaklarından, korunması için yaşanması lazım, gelecekte çocuklarımıza yaşanabilir bir dünya bırakmak için gereklidir, doğal hayat korunursa bölge bozulmamış yaşamına devam eder, aksini düşünemiyorum, doğaya saygı gereklidir, yerel halkın desteklenmesi gerekir, ekolojik yapının korunması konusunda insanların bilinçlenmesi gerek, ekonomi ve turizm maddi ve manevi bir kombinasyon içindedir, varlığının devamı için yatırım gerek, ekoturizm alanları her geçen gün azalıyor, yöre insanının yaşadığı coğrafyadan kopmamasını sağlar, koruma ve geliştirme için yatırım gerekli, yatırım yapılaşma olarak değil düzen temizlik ve iyi hizmet olmalı, sürdürülebilirlik kültür ve turizmin olmazsa olmazıdır, doğaya zarar vermeyen her şey sürdürülebilir, günümüzde her şey hızla tükeniyor ekoturizme geçmek zorundayız, doğayı korursak turizm devam eder iyi bir geçim kaynağı, doğa bilincinde gelişmesi için, nefes alabilmemiz ve deşarj olabilmemiz için, betonlaşma çoğalırca çevre bozulur, geri dönüşüm sürdürülebilirlik önemli, dikkat çekilmesi gerekir, doğayı korumazsak elimizde yüksek bina dışında bir şey kalmayacak, dünya doğal güzelliklere hasret betondan bıktı, doğayı kültürü ve tarihi korumak için gereklidir, sistemi daha iyi hale getirir, çevrenin korunmasına yardımcı olur, yerel bölgeyi korur.

Ekoturizm Yatırımlarının Çoğaltılması Sürdürülebilirlik İçin Gerekli Değildir:

Doğa ve kültür korunamaz, yatırımla gelen her şey ekoturizme zarar verir, daha fazla

tesis doğayı yok edecektir bu yüzden sınırlandırılmalı, sürdürülebilir turizm diye bir şey yoktur, denge varsa süreklilik sağlanır, bu tarz bir yatırımı gerçek bulmuyorum ticari olduğunu düşünüyorum, doğallık kaybolur, kapitalist bir dünyada yaşıyoruz.

Ekoturizm Yatırımlarının Çoğaltılması Sürdürülebilirlik İçin Kısmen Gereklidir: Fazla çoğaltılması doğal dengeyi bozabilir, faktöre göre değişir, ihtiyaç var, deniz temiz olduğu için insan çekiyor diğer tanıtımlar daha iyi yapılmalı, bölgede artış olabilir, emin değilim, nasıl çoğaldığına bağlı olarak değişir.

Bu soruya verilen katılımcı görüşleri ise bölgeye yapılacak ekolojik yatırımların bölge kültürünü ve çevreyi koruyacağı yönündedir. Ekoturizm yatırımları amaçları dahilinde gerçekleştirilse bölgenin klasik turizmin sömürgesi altında yok olmayacağı görüşü hakimdir. Hayır yanıtı veren katılımcılar ise ekoturizmin olumsuz ekonomik etkisine değinmişlerdir. Bu görüş daha çok yatırımla yani para destekli gelen her şeyle ekoturizmin yok olacağı görüşüne katılmaktadırlar. Dengeli yapılmayan yatırımların bölgeye zarar vereceği görüşü ise kısmen yanıtını veren katılımcıların üzerinde durdukları bir görüştür.

Araştırma kapsamında bölgedeki kadınlarla yapılan görüşmeler neticesinde ekoturizm ve sürdürülebilirlik arasında ki ilişki ile ilgili aşağıdaki veriler elde edilmiştir.

Yöredeki ekoturizm faaliyetleri kültürün ve vahşi yaşamın korunmasına katkıda bulunuyor mu?

Araştırma sorusu kapsamında yaklaşık 21 kadın ekoturizmin yöredeki kültürü ve vahşi yaşamı koruduğuna inanmaktadır. Verilen farklı yanıtların ise bazıları şu şekildedir.

Yöredeki ekoturizm faaliyetleri kültürün ve vahşi yaşamın korunmasına katkıda bulunuyor: Tabi ki koruyor, zaten bu yüzden ekoturizm olmalı. Bence fayda sağlıyor. Şu ana kadar bir zararını görmedim. Evet, doğası çok güzel hala bozulmamış. Korumaz mı? Herkesin hayvanı var, keçisi koyunu var.

Yöredeki ekoturizm faaliyetleri kültürün ve vahşi yaşamın korunmasına katkıda bulunmuyor: Hayır, biraz bozuyor. Bazen korumadığını düşünüyorum.

Yöredeki ekoturizm faaliyetleri kültürün ve vahşi yaşamın korunmasına kısmen katkıda bulunuyor: Bence hem bulunuyor hem de bulunmuyor. Yapısal olarak evet ama çevresel olarak hayır. Koruduğu da korumadığı da oluyor.

A:Yöredeki ekoturizm faaliyetleri kültürün ve vahşi yaşamın korunmasına katkıda bulunuyor mu?

K-30: Tabii ki koruyor. Mesela Carettaları korumak için gece burada deniz yasak, gece denize girilemez. Her yerde kafesler vardır. Sahilde yumurtaların zarar görmemesi için yumurtalarının konulduğu yerleri kafesle kapatırlar.

K-34: Tabii ki koruyor şu anda belki görüyor musunuz bilmiyorum da doğayı bozulmayan tek turizm çeşidi diyebilirim.

K-23: Bazen korumadığını düşünüyorum. Çünkü bazen bu insanlar hiç imarı olmayan ya da işte doğal yaşamı bozacak yerlerde tarlanın ortasına bir ev yapıyor ve orda ki bitkiyi kesiyor yerine palmye yada başka bişey ekliyor. Bu bitki oranın bitki örtüsüne uygun olmayabilir. Yani o tarla, tarla olarak kalsa belki daha güzel koruyacak. Ayrıca şimdi bu imar affi denen şey çıktı. Bütün dağlardaki yerlere herkes yeni birşeyler yapıyor. Hemen derme çatma bir yer yapıyor ve imar affından faydalanıyor. Örneğin geçen hafta nehir kenarından tekneyle geçerken gördük çelik bişeyler dikmişler. Orada bina varmış gibi gösterip ordaki yerini yasallaştırıyor. Bu yönden korunmadığını düşünüyorum.

K-19: Yapılaşmayı düşünürsek evet koruyor ama öbür türlü biraz çevresel düşünürsek örneğin araç trafiği. Özel günlerde buraya 5000-7000 araç girer çıkar. Bu nedenle hafif hafif bozulduğu zamanlar oluyor. Buna bir çözüm üretilemez gibi.

K-14: Evet, doğası çok güzel hala bozulmamış umarım bozulmaz da. Örneğin burada bazı mevsimlerde, mantar toplamaya çıkarlar, kekik toplamaya çıkarlar fakat bu Marmaris'te çok fazla yok.

K-42: Bizim insanımız o kadar zorba ki. Maalesef doğada bulunan canlıları katlediyorlar. Yani bir laf vardır ya doğanın en vahşi yarattıkları insanlar diye. Maalesef öyle. Fakat ben gelen yabancı misafirlerde, turistlerde asla bunu görmedim.

Yöredeki doğal mekânların ve kültürün korunmasında en fazla kime sorumluluk düşmektedir? Neden (Merkezi Hükümet, Yerel İdareciler, STK, Ziyaretçiler, Yerel Halk vb) ?

Yöredeki doğal mekânların ve kültürün korunmasında en fazla kime sorumluluk kime düşmektedir sorusuna araştırmaya katılan kadınların 12'si yerel halka, 5'i herkese, 9'u yerel idarecilere düşmektedir yanıtını vermişlerdir. Verilen farklı yanıtların bazıları şu şekildedir: %50 devlet %50 yerel halk. Hem yerel halk hemde yerel idareciler.

Ekoturizm faaliyetlerinin sizin yaşam alanlarınıza müdahale ettiğini düşünüyor musunuz?

Kadınların yaklaşık 20'si ekoturizmin yaşam alanlarına müdahale etmediği fikrindedirler. Verilen farklı yanıtların bazıları ise şu şekildedir:

Evet Ekoturizm Yaşam Alanımıza Müdahale Etmektedir: Evet müdahale ediyor. Evet zaman zaman müdahale ettiğini düşünüyoruz. Yani bence biraz kısıtlıyor, birazda gerekiyor.

Hayır Ekoturizm Yaşam Alanımıza Müdahale Etmemektedir: Hayır düşünmüyorum daha iyi olduk. Yok hayır kesinlikle, hatta yarar sağlıyor. Hayır tam tersi zenginlik katar. Ekoturizm daha fazla yapılsın. Yani burada daha önce bir şey olmadığı için böyle bir şey diyemiyorum ama herhalde daha da güzelleşti diyebilirim. Çok kısıtlamadı aslında yani kendi alanlarımız var. Bence kısıtlamadı zaten biz bu işi yapıyoruz ve istediğimiz için yapıyoruz kısıtladığını düşünmüyorum.

A: Ekoturizm faaliyetlerinin sizin yaşam alanlarınıza müdahale ettiğini düşünüyor musunuz?

K-25: Yok isteyen yine aynı sahiline gidiyor. Hatta köylülerin beraber denize girdiği yer vardır. Herkes oraya gider orada denize girer.

K-23: Vallaha daha fazla yapılsın. Zaten insanlara bir yaşam alanı veriliyor. Doğadaki bir yeride bozmaya gerek yok. Ekoturizm yapacam diye doğada ki doğal dengeyi de bozmaya gerek yok. Yaşam alanlarını etkilemiyor bence.

Yaşadığınız yer ve yakın çevresine hangi mevsimde yoğun olarak ziyaretçi ve turist gelmektedir?

Olimpos: Tatil zamanı olduğundan deniz için Haziran, Temmuz, ağustosta yerli turist geliyor; Mart, Nisan, Eylül, ekimde ise yabancı turist ağırlıklıdır ve yürüyüş, tırmanış amacıyla gelmektedirler.

Çıralı: Okullar tatil olduktan sonra Ağustos, Temmuz, Eylül yerli turist ondan sonra hep yabancı.

İçmeler: Mayıs ve Ekim aylarında yabancı turist veya 50 yaş üstü turist oluyor, yaz ayları boyunca da yabancı turist geliyor, bayramlarda da yine yerli turist sayısı artıyor ve su sporları, tekne turu ve akşam yemeği aktiviteleri yapıyorlar.

Adrasan: Bahar aylarında yabancı, yaz aylarında yerli turist gelmektedir. Adrasan da Temmuz ve Ağustos ayında tekne turu yapıyorlar; Eylül ve Ekim aylarında ise sadece kafalarını dinleyip, kitap okuyorlar; Mart Nisan da ise çok turist olmaz sadece yürüyüşçüler olur veya belki bir günlük uğrarlar.

Dalyan: Dalyana yaz aylarında çoğunlukla gençler geliyor, ilkbahar ve sonbaharda biraz daha 50 yaş üstü kesim geliyor.

Faralya: Sezona Nisan da başlıyoruz 1 Kasım'a kadar. Nisan, Mayıs, Eylül, Ekim, Kasım'da doğayla ilgilenen yani yürüyüş grupları, yogacılar; onun dışındaki dönemlerde ise daha çok deniz ve havuzdan faydalanmak için yazlık turizmciler geliyor.

Ölüdeniz: Sezon Nisan, Mayıs onbeş'te başlar Ocağa kadar devam eder.

Üçağz: Temmuz ve Ağustos'da daha fazla yerli turist gelir ve yüzmek için gelirler; Eylül, Ekim, Kasım da ise daha çok yabancılar gelirler, onlar hem denizin hem de karanın yürüyerek tadını çıkarırlar.

A: Örneğin Eylül veya Ekim'de gelen yabancı turistler ne yapıyor burada?

K-29: Bu mevsimde narlar, portakallar, mandalinalar oluyor hem onlardan hem de denizden yararlanıyorlar. Ayrıca hasat zamanlarına denk geldiğinden organiklikten yararlanıyorlar. Mesela bu aylarda zeytinlerde oluyor turistler onun için de geliyorlar.

Ekoturizmin bölge kültürünün ve vahşi yaşamının korunmasına katkı sağladığı çalışmadaki araştırmalar neticesinde ortaya çıkmıştır. Bölge halkının bakış açısına göre ekoturizm çevreyi ve kültürü bozmaz aksine korur. Bazı destinasyonlarda ki katılımcıların görüşlerine görede ekoturizm yapısal olarak katkı

sağlıyor fakat çevresel olarak zarar veriyor. Katılımcılara göre yöredeki doğal mekanların ve kültürün korunmasında en fazla sorumluluk yine yöre halkına düşmektedir. Yöre halkının ardından yerel idarecilere sorumluluk düştüğü konusunda hem fikirdirler. Bölgedeki kadınlar ekoturizmin orada yaşayan halkın yaşam alanına müdahale etmediği yönünde görüş bildirmektedirler. Bu konuda ekoturizmin yaşam alanlarını kısıtlamasından ziyade çeşitlendirip, zenginleştirdiği görüşündedirler. Araştırma alanına hangi aylarda hangi tip turistlerin geldiği incelendiğinde genellikle yaz aylarında okulların tatil olması ile birlikte yerli turistlerin bölgeye geldiği görülmektedir. Bahar aylarında ise yabancı ve doğa sever turistlerin geldiği görülmektedir. Yaz aylarında gelen turistler genellikle deniz,kum, güneş üçlüsü için gelirken, bahar aylarında gelen turistler daha çok kafa dinlemek, yürüyüş yapmak gibi ekoturistik faaliyetler gerçekleştirmektedirler.

4.7. Ekoturizmin Ekonomik Boyutu

Turizm dünya genelinde ülkeler için bacasız sanayi olarak adlandırılmaktadır. Gelir getirici etkisi yüksek olan turizm, potansiyeli yüksek yerler için adeta bir yer üstü madeni niteliğindedir. Ekoturizm doğayı ve sosyo-kültürel yapıyı korumak amaçlı olmasının yanı sıra küçük ölçekli bölgelere ekonomik kazanç sağlamayı hedefleyen bir turizm biçimidir. Tarım ve hayvancılıkla geçimini sağlayan bölgelerde ki halka ek gelir sağlayacak alternatifler oluşturmuştur. Ekoturizm Batı Akdeniz bölgesinde kıyı turizminden ziyade daha kırsal alanlarda ekonomik kazanç elde edilmesine katkı sağlamıştır. Bu bağlamda çalışmanın konu ile ilgili kısmında aşağıdaki bulgular elde edilmiştir.

Tablolar	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Ekoturizm yöre halkının hayat şartlarının iyileştirilmesine katkı sağlamaktadır.	Hayır	4	1,5
	Kısmen	53	20,4
	Evet	190	73,1
	Toplam	247	95,0
	Kayıp Veri		5

Tablo 8 Ekoturizm ve Ekonomi İlişkisi

Ekoturizm yöre halkının hayat şartlarının iyileştirilmesine katkı sağlamaktadır. Neden? Sorusuna katılımcıların %73,1'i evet, %20,4'ü kısmen, %1,5'i hayır yanıtını vermiştir. Neden sorusuna verilen yanıtlar ise şu şekildedir.

Ekoturizm yöre halkının hayat şartlarının iyileştirilmesine katkı sağlamaktadır: Daha doğal ve sağlıklı bir ortam sağlıyor, sürdürülebilirlik artıyor, turist çekiyor, belli bir kazanç elde ediyorlar, üretimi arttırır, yeteri kadar ticari zekası olan halk gelen turistlerden para kazanabilir, ekoturizm kalıcılığı ve yaratıcılığı beraberinde getirir, maddi yönden her türlü kazançları olur, şüphesiz ki doğal yaşam için buraya gelen turistler yerel halk için geçim kaynağıdır, maddi getirisi yüksek, ekonomik kazanç sağlar, doğallık sağlıktır, hem doğa korunur hemde ekonomik kazanç sağlar, doğayı kullanarak yüksek maliyetle her şeyi fırsata çevirip para kazandıkları için, ürettiklerini satabilme şansı doğuruyor, yöresel ürünlerine pazar sağlıyor, ziyaretlerin yoğunluğu mutlaka olumlu etki gösteriyordur taki birdaha gelmezler nede olsa deyip tabiri cayizise kazıklayana kadar örneğin Kuşadası, istihdam sosyal hayat, doğal ve ekolojik denge içinde ticaret sağlanıyor, onların daha çok doğal ürünler ve oluşumlar için çalışmalarını sağlar, yerel insanların geri dönüşünü sağlar, doğa şartlarına bağlı tarıma ek gelir sağlar.

Ekoturizm yöre halkının hayat şartlarının iyileştirilmesine katkı sağlamamaktadır: Bu göreceli bir yaklaşım ben aksini düşünüyorum kapitalizmin parçası haline getiriyor.

Ekoturizm yöre halkının hayat şartlarının iyileştirilmesine kısmen katkı sağlamaktadır: Uzun vadede iyileşme görülür fakat bu memlekette kimse uzun vadeli iş yapmaz, Maddi katkı manevi zafiyet sağlar, bazı şeyler arttırır bazı şeyler geleneklerin yok olmasına neden olur.

Verilen yanıtlar incelendiğinde turistlerin genel olarak ekoturizmin bölge halkına maddi ve manevi katkı sağlayacağını düşünmektedirler. Turistlerce de hem fikir olunan bir diğer nokta ekoturizmin yerel halkın geçim kaynağı olan tarım ve hayvancılığa ek kazanç sağlayıcı olmasıdır.

Araştırma kapsamında bölgedeki kadınlarla yapılan görüşmeler neticesinde ekoturizm ve ekonomik boyutu arasında ki ilişki ile ilgili aşağıdaki veriler elde edilmiştir.

Yöre halkının ekoturizm sayesinde, yeni iş olanakları ve ek gelir elde edeceklerine inanıyor musunuz ?

Araştırma kapsamında sorulan yöre halkının ekoturizm sayesinde, yeni iş olanakları ve ek gelir elde edeceklerine inanıyor musunuz sorusuna kadınların yaklaşık 27'si evet inaniyorum yanıtını vermiştir. Verilen farklı yanıtların bazıları ise şu şekildedir: Evet daha da artacağına inanıyorum. Bu köy zaten sadece ekoturizm ile ayakta. Maddi olarak daha çok güzel etkisi olur gibi geliyor.

A: Yöre halkının ekoturizm sayesinde, yeni iş olanakları ve ek gelir elde edeceklerine inanıyor musunuz ?

K-34: Gelir elde etmeseler de ufaktan bir şeylere başlayacaklar yani kazandıkları üç beş kuruşlada şuraya şunu yapayım diye bilecekler.

Ekoturizmin gelişmesi yörede ne gibi ekonomik etkilere yol açar?

Ekonomik Kazanç Artar: Ekonomik kazanç artar. Yaşam standartlarımız yükselir. İşsizliğin azalmasına neden olur. Kadın girişimlere ekonomik özgürlük sağlar. Gelir seviyeleri yükselir ve buda beraberinde eğitime katkı sağlar, dünya görüşleri artar, daha çok seyahat ederler bölge içinde bu farklı düşünce ve görüş olumlu olur. Herkes malına mal katar. Ailede herkes çalışma imkanı bulur. Daha çok para kazanırız. Ek kazanç sağlar. İş sahası fazlalaşır. İnsanların iş imkanı artıyor. Bir defa işsizliği azaltır ve burada turizm 12 aya yayılırsa bu da yanımızda çalışan bir personelimiz 12 ay çalıştırmamız demek olur. Yani gelir düzeyi yükselebilir ama bilgilenme bir de ya kadınlar bir şeyler yapabileceklerini düşünebilir daha da iyi olabilir, şu an biraz var ama daha da iyi olabilir. Daha fazla kazanç sağlar. Burası zaten daha öncesinde sadece tarımla uğraşan bir yerd o da sadece kışın olduğu için ekoturizm yaz içinde bir faaliyet, bir ek gelir oldu ve yerel halk için daha rahat geçim avantajı sağladı. Yerel halka ekonomik kazanç sağlar. Bir şeyler kazanınca, bir ekonomik özgürlüğün olunca bir şeyler yapabilme gücünde oluyor, apart yapabilirsin, küçük bir butik otel yapabilirsin veya çiftçilik de yapabilirsin.

Doğallık Korunmaya Devam Eder: Toprak daha iyi işlenir, insanlar daha mutlu olur. Turizm işletmeleri farklılaşacaklar ve taş evler yapılacak.

Diğer: Bence her şey iyiye gider. Büyüdükçe her yer gibi burası da kirlenmeye başlar. Olumlu etkilere yol açar. Bence bilinçli bir şekilde hem yerel halk hem de

yöneticiler karşılıklı bir şekilde geliştirirlerse gerçekten benim kendi görüşüm süper olur. Yerel halk için daha iyi olur.

A: Ekoturizmin gelişmesi yörede ne gibi ekonomik etkilere yol açar?

K-24: İşte burada yaptığımız ev ürünlerini, kendi yaptığımız ürünleri rahatça pazarlayabiliriz.

K-27: Bir kere herkes tarımı yok etmek için değil de arazilerini korumak için çaba sarf ediyor. Destek aldıklarında herkes daha çok yapmak isteyecektir, serasını satmak değil de serasına sahip çıkıp bir sera daha yapmayı tercih edeceklerdir.

K-29: Yani iş sahası fazlalaşır. Burada seracılık var; portakal, mandalina, limon, zeytincilik, hayvancılık her şey var köylerde. Herkes burada turizmle uğraşmıyorki hayvancılık yapıyorlar, seracılık yapıyorlar, narcılık yapıyorlar. Nar bahçesi, portakal bahçesi, mandalina, limon, zeytin bahçesi olan köylü var. Bunları da teşvik eder.

Ekoturizm yöre halkının ekonomik anlamda kalkınmasına yardımcı olmaktadır. Yöre halkı ekoturizm geliştikçe daha fazla iş imkanı elde edeceğini düşünmektedir. Aynı zamanda kalkınma sayesinde eğitim, sosyal yaşantı, kalkınma gibi şeylerinde gelişmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bölgede gelişen ekoturizm tarım ve hayvancılığa ek bir iş imkanı olmuştur. Bölge kadınlarının yaptıkları el işi veya organik ürünlerle kazanç sağlamalarına imkan vermiştir.

4.8. Ekoturizm ve Ulaşım

Ekoturizm doğal çevreyi etkileyen ve doğal çevreden etkilenen bir turizm şeklidir. Bu bağlamda bakıldığında ulaşımın ekoturizme olumlu etkileri olabileceği gibi olumsuz etkileri de olabilir. Araştırma sahası olan Batı Akdeniz Bölgesinde çeşitli ulaşım şekillerini bir arada görmek mümkündür. Bölgeye uzak yerlerden havayoluyla ulaşılabilen gibi karayoluyla da ulaşım mümkündür. Aynı zamanda yakın yerlerden deniz yolu kullanabilme alternatifine sahiptir. Araştırma kapsamında konu ile ilgili sorulan sorulardan elde edilen veriler şu şekildedir. Bölgeye ne şekilde geldiniz? Sorusuna katılımcıların %76,5'i bireysel olarak, %11,9 'u diğer, %7,7'si turla, %1,9'u iş gezisi yanıtını vermiştir. Bu durumda bölgeye gelen turistlerin büyük bir kısmının bireysel olarak seyahat ettiği görülmektedir.

Tablolar	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Bölgeye ne şekilde geldiniz?	Bireysel	199	76,5
	Olarak	20	7,7
	Tur	5	1,9
	İş gezisi	31	11,9
	Diğer	255	98,1
	Toplam		1,9
Buraya hangi ulaşım şekliyle geldiniz?	Havayolu	56	21,5
	Denizyolu	13	5,0
	Karayolu	180	69,2
	Diğer	5	1,9
	Toplam	254	97,7
	Kayıp Veri		2,3
Mevcut ulaşım uygulamaları bölgedeki ekoturizm faaliyetlerini nasıl etkiliyor?	Olumlu	101	38,8
	Fikrim yok	105	40,4
	Olumsuz	45	17,3
	Toplam	251	96,5
	Kayıp Veri		3,5

Tablo 9 Ekoturizm ve Ulaşım İlişkisi

Bölgeye tur ile gerçekleştirilen faaliyetlerin sayısındaki düşüklük dikkat çekici ve umut vadedicidir. Bölgenin henüz doğallığını kaybetmediğini ve kitle turizmine hizmet etmediğini göstermektedir.

Buraya hangi ulaşım şekliyle geldiniz? Sorusuna katılımcıların %69,2'si karayolu, %21,5'i havayolu, %5,0'i denizyolu, %1,9'u ise diğer yanıtı vermiştir. Bölgeye karayolu ile yakın illerden ulaşım sağlandığı sonucuna varılmıştır.

Mevcut ulaşım uygulamaları bölgedeki ekoturizm faaliyetlerini nasıl etkiliyor? Yanıtınızı açıklar mısınız? Sorusuna katılımcıların %40,4'ü fikrim yok, %38,8' i olumlu, %17,3'ü olumsuz yanıtı vermiştir. Yanıtınızı açıklar mısınız? Sorusuna ise katılımcıların vermiş oldukları açık uçlu cevaplar şu şekildedir.

Mevcut Ulaşım Uygulamaları Bölgedeki Ekoturizm Faaliyetlerini Olumlu

Etkiler: Tekneler ilgi çekiyor, ulaşım uygulamaları ve yollar daha iyi oldu mu güzel olur, belki adalarda olduğu gibi benzinli araçlar yasaklanmalı elektrikli araçlara yönlendirilmeli, ulaşım şekilleri yapıya uygun, kolay ulaşım, ulaşımın kolay olması sürekliliği sağlar, ulaşımın kolay olması bölgenin tanınması ve korunması için önemlidir, tek bir ulaşım yolu olması bölgenin korunması açısından önemli, buraya gerçekten gelmek isteyenler için ideal, yol güzel şehir minibüsleri mevcut, ulaşım imkanlarının fazla olması talebi artırıyor, bakımlı yollar ulaşımı kolaylaştırır,

bölgeye 20 yıl önce gelmişim bugün daha gelişmiş buldum, ulaşımın zor olması doğayı korur.

Mevcut Ulaşım Uygulamaları Bölgedeki Ekoturizm Faaliyetlerini Olumsuz

Etkiler: Teknelerdeki yakıtlar nehri kirletip doğal yaşama zarar veriyor, tekneler mazotla çalışıyor, yakıt ve atıklar nehre zarar veriyor, bölgeye karayolu haricinde çevre illerden ulaşımın bulunmaması büyük sorun, çevresel kirlilik yanında gürültü kirliliğine sebep oluyor, direk ulaşım olursa bu bölgenin de doğal güzelliği bozulabilir, yollar kötü, korunması gereken yerlere yol açarak buranın bozulmasına yol açtığı için, tekneler kirlilik yaratıyor, egsoz salınımı oldukça yüksek, teknelerin hayvanlara zarar vermesi.

Bu Konu ile İlgili Bir Fikrim Yok: Ulaşım daha basit olabilir, kendi aracım ile ulaşım dışında buraya ulaşım nasıl bilmiyorum.

Mevcut ulaşım uygulamaları her ne kadar bölgeye ulaşımı doğrudan kolaylaştırırsa da uzun vadede zarar vermektedir. Bu bağlamda olumsuz yanıtlarının bazıları incelendiğinde teknelerin canlılara zarar verdiği, yol yapılırken doğanın katledildiği, ulaşılabilirliğin artmasıyla bölgenin doğallığını kaybedebileceği görüşleri ulaşımın gelişmesinin bölgeyi olumsuz etkilediği görüşünü desteklemektedir.

Araştırma kapsamında bölgedeki kadınlarla yapılan görüşmeler sonucunda bölgedeki mevcut ulaşımın ekoturizm faaliyetlerine olan etkisi ile ilgili aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Mevcut ulaşım uygulamaları bölgedeki ekoturizm faaliyetlerini nasıl etkiliyor?

Olimpos: Ulaşım zor ve olumsuz etkiliyor. Olimposa ulaşım çok kolay ekoturizmi olumlu etkiliyor.

Çıralı: Ulaşım kolay. Ulaşım zor ve ekoturizmi olumsuz etkiliyor.

İçmeler: Ulaşım kolay fakat pahalı bu nedenle yerel halkı olumsuz etkiliyor, yabancı turistlerin para değeri nedeniyle böyle bir problemi yok. Burada ulaşım kolay bu da ekoturizmi olumlu etkiliyor.

Adrasan: Ulaşım yetersiz gelen otostopla geliyor. Buraya ulaşım zor ve bu olumsuz etkiliyor nedeni ise yazın ulaşımın olup kışın olmaması. Adrasana ulaşım arabayla kolay ve bu durum iyi bir şey burayı seven gelsin.

Ölüdeniz: Ulaşım kolay, dolmuş kullanıyorlar genelde.

Dalyan: Ulaşım kolay.

Faralya: Ulaşım ile ilgili sıkıntılar var. Buraya ulaşım kolay ve burada ki ekoturizmi olumlu etkiliyor.

Üçağız: Ulaşım çok büyük problem. Buraya kadar ulaşım kolay ama buradan sonrası zor.

Kekova: Yolları bozuk.

Kapaklı: Ulaşım zor ama olumsuz etkilemiyor.

A: Mevcut ulaşım uygulamaları bölgedeki ekoturizm faaliyetlerini nasıl etkiliyor?

K-24: Olumlu etkiliyor tabii ki. Önceden buranın yolu baya bir uçurumdu, yapılmamıştı bildiğiniz topraktı. Şimdi çok güzel oldu. Çoğu insan çıkarken korkuyor sonra geri dönüp tekrar geliyor.

K-35: Çok fazla yapılaşma büyük binaların olmaması açısından bence ulaşımın zor olması iyi oluyor. Çünkü fazla gelen olursa betonlaşma da artar. Fakat belli bir kesim bu ulaşım zorluğunu yaşayınca bence buranın kıymetini daha iyi bilirler. Zor bir yere gidince daha kıymetli oluyor.

K-26: Yol çok büyük bir problem ama bir taraftan da düşünüyorum çünkü insan tüketmeye meyilli bir canlı. Yani yollar çok iyi olursa, günü birlik turist sayısı artar. Örneğin 1-2 senedir ekoturizm çok fazla var. Geliyorlar sadece teknelere biniyorlar bunun ekoturizm olduğunu düşünmüyorum. Bir tek tekneyle denize giriyorlar. Coğrafyadan, insanlardan, yani buradaki insanların yaşayış biçimlerinden, geleneklerinden, evlerinden, sokak aralarından haberleri yok, o tür bir turizmin ne o turistlere ne de yerel halka bir katkısı var.

Turistler konaklamaları süresince en fazla hangi ulaşım tipini kullanmaktadır (Yaya, dolmuş, bisiklet, at vb) ?

Olimpos: ATV, araç kiralama, bisiklet ve yürüyüş,

Çıralıda: Bisiklet ve yaya,

İçmeler: Yürüyüş, bisiklet ve taksi,

Adrasan: En çok bisiklet, yaya ve bazende taksi,

Dalyan: Bisiklet, yürüyüş,

Faralya: Yürüyüş ve araç kiralama,

Ölüdeniz: Yaya,

Üçağız: Yaya,

Kekova: Yaya,

Kapaklı: Yaya ve bisiklet.

A: Turistler konaklamaları süresince en fazla hangi ulaşım tipini kullanmaktadır (Yaya, dolmuş, bisiklet, at vb)?

K-24: Mesela biz çok istedik eşek, at almayı ama cesaret edemedik. Genelde ATV var, motorlar var, onlarda pek sağlıklı olmuyor. Turistlerde çok kaza etkisi oluyor, yol çok tehlikeli çünkü. Manzaraya bakarak geçiyorlar, mesela geçen biri düştü öldü, hamile bir bayan.

Bölgedeki bazı destinasyonlara ulaşım kolayken bazılarında ulaşımın hala zor olduğu görülmektedir. Bu durum yerel halka göre ekoturizmi hem olumlu hemde olumsuz etkiliyor. Yolların iyi olması insanlar için kolay ulaşım sağlıyor, bu durum doğalluğu tüketimi arttırıyor. Ulaşımın zor olması ise herkesin destinasyona gitmeyi arzulamasının önüne geçiyor ve sadece bölgeye meraklı olanlar gidiyor. Bu durum turist artışının önüne geçerek bölgenin zarar görmesini engelliyor. Batı Akdeniz bölgesinde ki birçok destinasyonda insanların bisiklet kullanarak veya yaya gezdiği görülmektedir. Bu durum hem hava kirliliğinin hem gürültü kirliliğinin önüne geçmektedir. Bazı destinasyonlarda araç, atv, motor vb. kullanılsa da bölgede ki destinasyonların merkezlerinde genellikle motorlu araçların kullanılmadığı görülmektedir. Bu durum ekoturizmin çevre hassasiyeti amacına destek olmaktadır.

4.9. Ekoturizmde Mekansal bilgi

Bir mekaniçerisinde yaşayan insanların yaşam biçim ve faaliyetlerine imkan veren donatım elemanları (eşyalar) vardır (Altan, 2015: 78). Bu nedenle bir mekan yöreye göre farklı sosyal ve fiziksel özellikler taşıyabilir. Çalışmanın konu ile ilgili bölümün de Aşağıda sıralanan ve ekoturizm kapsamında çeşitli doğal turistik yerlerden hangilerini gezdiniz? Neden? ve Ekoturizm kapsamında çeşitli doğal

turizm etkinliklerinden hangilerini yaptınız? Açık uçlu soruları sorulmuştur katılımcılar tarafından verilen yanıtlar aşağıdaki gibidir.

Tablolar	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Aşağıda sıralanan ve ekoturizm kapsamında çeşitli doğal turistik yerlerden hangilerini gezdiniz?	Saklıkent	1	4
	Beydağları	48	18,5
	Toplam	49	18,8
Aşağıda sıralanan ve ekoturizm kapsamında çeşitli doğal turistik yerlerden hangilerini gezdiniz?	Saklıkent	99	38,1
Aşağıda sıralanan ve ekoturizm kapsamında çeşitli doğal turistik yerlerden hangilerini gezdiniz?	Sarıkaya	24	9,2
	Saklıkent	1	0,4
Aşağıda sıralanan ve ekoturizm kapsamında çeşitli doğal turistik yerlerden hangilerini gezdiniz?	Diğer	64	24,6

Tablo 10 Ekoturizm ve Mekan İlişkisi

Aşağıda sıralanan ve ekoturizm kapsamında çeşitli doğal turistik yerlerden hangilerini gezdiniz (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)? Sorusuna verilen yanıtlarda Saklıkent ve Beydağları %18,8, Saklıkent %38,1, Sarıkaya ve Saklıkent 9,6, ve diğer 24,6 yanıtları verilmiştir. Neden sorusuna ise katılımcılar şu cevapları vermiştir:

Doğal Güzellikler: Böyle bir doğa ve kültür zenginliği birçok ülkede görmedim.

Merak:

Hiçbiri: Hiçbirine gidemedik milli parkların neredeyse hiçbiri evcil hayvan almıyor, herhangi bir duyuru ile karşılaşmadım.

Diğer: Güzeller, tatil yaptığım bölgelerdeydi, yol üstü idi.

Verilen yanıtlar göz önüne alındığında bölgede bulunan milli parkların merak edildiği ülkede milli park gezileri bilincinin artmaya başladığı söylenebilir. Milli parklar ekoturizm için önemli yerlerdir. Milli parklara yapılan gezi sayılarının artması ekoturizmin bölgede amacına ulaştığının göstergeleri arasındadır. Aynı zamanda milli parklara evcil hayvanların alınmaması yanıtı da dikkat çekicidir. Ekoturizm doğa, çevre, doğal yaşam, kültür etrafında şekillenirken milli parklara evcil hayvan alınmaması ayrıca araştırılması gereken bir sorunsal olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ekoturizm kapsamında çeşitli doğal turizm etkinliklerinden hangilerini yaptınız? Açık uçlu sorusuna ise verilen yanıtlar şu şekildedir. İşim gereği tarihsel alanları ziyaret, kamping, trekking, moonwalking, tekne turu ve olimpos yürüyüşü, yüzme, hiking, trekking, kano, tekne turu, dalış, kanyon turu, safari, dağ yürüyüşü, fotoğrafçılık, yayla gezisi, Carettaların üremesi ve doğaya katılmalarına şahitlik, yamaç paraşütü, çevre ve tarihi alan gezintisi, Likya yolu yürüyüşü, çevre temizliği, kanal gezisi, kaplumbağa koruma etkinliği, kaplumbağa gözlemciliği, kaplumbağa hastanesi ziyareti. Bu etkinlikler incelendiğinde bölgede birçok ekoturizm faaliyetinin gerçekleştirildiği görülmektedir. Bölge bazı faaliyetlerle zaten tanınırken bazı ekoturizm faaliyetlerinin başlamışken geliştirilmeye ihtiyacı olduğu gözlemlenmektedir. Örneğin foto safari, moonwalking, yayla gezisi ve kanyon gezileri bölgede geliştirilmeye açık ekoturizm faaliyetlerindedir. Bölge ekoturizm faaliyetleri bakımından bu kadar alternatiflere sahipken bu fırsatlar değerlendirilmeli ve bahse konu olan yerler daha fazla koruma altına alınmalıdır.

Araştırma kapsamında bölgedeki kadınlarla yapılan görüşmeler sonucunda bölgedeki mekanların ekoturizm faaliyetlerine olan etkisi ile ilgili aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Sizece bölgenizin en fazla ilgi çeken şeyleri nelerdir (Doğal güzellikler, tarihi güzellikler, bölge kültürü vb.)?

Adrasan: Ceneviz, Adrasan, Korsan, Sulu Ada ve Porto Koyları, Olimpos antik kenti, Kızkalesi ve Musadağı,

Çıralı: En fazla Yanartaş,

Olimpos: Antik kent ve Likya yolu,

Dalyan ve Köyceğiz: İztuzu plajı, Kaunos Harabeleri, Kral Mezarlıkları ve Dalyan Kanalı,

Faralya ve Ölüdeniz: Kelebekler vadisi, Babadağ, Kumburnu ve Kaya Mezarları,

Kekova: Korsan barınağı, Tersane Koyu, Burç Koyu, Gökyaka Koy, Batık Şehir ve Kaleköy ziyaret edilmektedir.

A:Sizece bölgenizin en fazla ilgi çeken şeyleri nelerdir (Doğal güzellikler, tarihi güzellikler, bölge kültürü vb.)?

K24-2: Burası beş bin yıl önce Frig şehri imiş ve Frigyalılar yaşamış. Dünyanın en eski şehri buradadır, Patara. Yaşlı insanları oraya sürgün niyetine gönderirlermiş.

Orada çok büyük bir deprem olmuş ve şehrin bir kısmı sulara gömülmüş. Bu nedenle Patara'nın altında batık bir şehir var, o yüzden de sit alanı. Çok fazla kalıntı var ama gerçek Patara şehri batık şeklinde.

Bölgenizde doğası bozulmamış köyler ve meskenler var mıdır?

Adrasan ve civarında: Yazır, Belen, Hammallar, Karşıköy,

Çıralı: Ulupınar,

İçmeler: Bayır köyü.

Faralya ve Civarında: Alınca, Kirme,

Kumluca, Fethiye ve Ölüdeniz Civarında: Gey, Dodurga, Kasaba ve Yavu köyleri,

Dalyan, Köyceğiz ve Ortaca Civarında: Yenibey Mahallesi, Yeşilköy, Yangı köyü,

Demre ve Civarında: Hoyrankızıl ve Ovacık köyleri.

Ortaca: Okçular köyü yer almaktadır.

Bölgedeki turizm faaliyetleri sizce bölge dokusunu etkiliyor mu?

Bölgedeki araştırmaya katılan 11 kadın bölgedeki turizmin bölgenin dokusunu etkilemediği kanaatinde dirler. 13 kadın ise bölge dokusunun zedelendiğini ve bozulduğu fikrini taşımaktadırlar. Verilen farklı yanıtların bazıları ise şu şekildedir:

Bölgedeki turizm faaliyetleri sizce bölge dokusunu Olumlu Etkiliyor: Bütün alanı kapsamadığı sürece ben zarar verdiğini düşünmüyorum. Dışarıdan insanlar gelip, bozup binalar yapmadıktan sonra şu anda güzel gidiyor.

Bölgedeki turizm faaliyetleri sizce bölge dokusunu Olumsuz Etkiliyor: Tekne pislikleri olumsuz etkiliyor. Artmaya devam ederse bozar. Turistik faaliyetler artarsa bozar. Tabiki bozuyor yapı olarak bozulma var daha da devam edebilir. Etkiliyor, zarar veriyor. Çok fazla insanın gelmesi olumsuz etkiliyor. Tabiki, bütün insanlar ve bütün işletmeler aynı bilinçte olmadığı için kötü yönde etkiliyor. Evet temizlik anlamında zarar veriyor. İllaki bozuyordur. Bozulmalar var. Birazda olsa zarar veriyor. Yapılaşma gittikçe artıyor ve ağaçlar daha da azalıyor.

Diğer: Hem olumlu hem olumsuz etkileri vardır.

A: Bölgedeki turizm faaliyetleri sizce bölge dokusunu etkiliyor mu?

K-30: Zararı şu şekilde var. Çıralı' ya çok fazla talep olmaya başladı ama Çıralı bunu bence kaldıramıyor. İşletmeler, yollar, su, elektrik, mekanlar bunların hiçbiri kaldıramıyor. Sahili geniş sahilde sıkıntı yok insanlar rahatlıkla denizine girebiliyor

ama daha sonrasında o yoğunlukta örneğin restoran sayısı yetmiyor böyle bir sıkıntı var.

K-35: Temizlik açısından veriyor gelenler de çok temiz tutulmuyor.

K-24 ve Eşi: Bozukluk var. Zaten Ölüdeniz bozuldu. 2013'den beri burası da berbat durumda. Sonra mesela buranın en güzel yerlerinden biri olan Kıttrak'a beş yıldızlı otel yapıyorlar. Burda dört beş tane otel var. Maalesef rezil ettiler, çok şikayet ettik Ankara'ya kadar gittik. Normalde böyle birşey yapmak yasak. Bütün ağaçları kesti ışıklandırma yaptı. Kelebekler Vadisi ile Faralya'nın arasında çok büyük bir yer ağaçlandırcam dedi, yedi sene geçti, ağaçlandırma yok. Çıplak bir yer. İşte buranın köy halkı olarak buna karşıyız. Böyle güzelim bir ormanı yok edip ağaç kesiyorlar, ve taş evler, binalar yapıyorlar. Bu yüzden hepimiz sürekli imza topluyoruz. Doğayı katlediyorlar yani.

Araştırma çerçevesinde görüşme yapılan kadınlardan alınan bilgilere göre bölgede turistik çok fazla yer olduğu anlaşılmaktadır. Aynı zamanda ekoturizm yapan veya ekoturizminden çıkıp kitle turizmine dönen destinasyonlara yakın henüz bakırlığını koruyan köy ve meskenler olduğu görülmüştür. Bölgede ki turizmin bazı destinasyonlar için tehlikeli olmaya başladığı, bölge dokusuna zarar verdiği gözlemlenmiştir.

4.10. Ekoturizm ve Farkındalık

Bir bölgeye yapılan turistik gezilerde o yöre hakkında veya gerçekleştirilecek turistik faaliyet konusunda bilgi sahibi olmak bilinçli turizmin gereklerindedir. Ekoturizm bu bağlamda çevresel ve kültürel farkındalığın önemini vurgulayan turizm çeşididir. Dolayısıyla bölgeye gerçekleştirilen turizm faaliyetlerinin büyük çoğunluğunu ekoturistlerin gerçekleştirdiği göz önüne alındığında farkındalık ile ilgili sorular sorulara aşağıdaki yanıtlar verilmiştir.

Tablolar	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde
Bölgeye gerçekleştirilen ekoturizm faaliyetlerinde ki artış bölgenin doğasına ve kültürüne zarar verir mi?	Hayır	68	27,2
	Kısmen	128	51,2
	Evet	54	21,6
	Toplam	250	96,2
	Kayıp Veri		3,8
Ekolojik bir yere yaptığınız gezide çevreye karşı hassasiyet gösterir misiniz	Hayır	1	0,4
	Kısmen	24	9,2
	Evet	231	88,8
	Toplam	256	98,5
	Kayıp Veri		1,5

Tablo 11 Ekoturizm ve Farkındalık İlişkisi

Bölgeye gerçekleştirilen ekoturizm faaliyetlerinde ki artış bölgenin doğasına ve kültürüne zarar verir mi? Neden? sorusuna katılımcıların %51,2'si kısmen, %27,2'i hayır, %21,6'sı evet yanıtını vermiştir. Neden sorusuna yanıt veren katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

Bölgeye gerçekleştirilen ekoturizm faaliyetlerinde ki artış bölgenin doğasına ve kültürüne zarar verir: İnsanın olduğu her yer tahrip edilir, insanların gittiği her yer kontrolsüz yapılaşmaya gidiyor, insanlar denize bile bir sürü plastik atmışlar, insanların duyarsızlığından dolayı çevre kirliliği, naturel yaşamı bozar, denge önemli artış dengenin dışına çıkarsa mutlaka zarar verir son 20 yılda çıralı olduğu gibi, halk bilinçsiz saygısız çevreyi kirletiyorlar, insanlar diğer canlıların yaşam hakkına saygı duymuyorlar, rant, ne kadar çok insan o kadar çok zarar, planlı olmadığından, insan doğaya zarardır, insanların olduğu her yer doğaya zarar veriyor, doğal ortam için yarar sağlamaz zarar verir, eğer gerekli önlemler alınmazsa zarar verir.

Bölgeye gerçekleştirilen ekoturizm faaliyetlerinde ki artış bölgenin doğasına ve kültürüne zarar vermez: Bence doğaya katkı sağlar kültür insanın elinde olan bir şey, ekoturizm turizmin tüketmeye yönelik olmayan şeklidir, ekoturizmle ilgilenen kişiler doğaya zarar vermez, bilinçli ve denetimli ekoturizm doğanın ve bölge kültürünün koruyucusudur, tam tersine katkı sağlayacağını düşünüyorum, planlanarak önlem alınırsa vermez, geleceğimiz çevreyi koruyarak korunur, bilinçli yapılırsa zarar vermez, doğru bir düzenleme ve planlama ile zarar vereceğini sanmıyorum, aksine korur turizm sektörünü dahada ileri taşır, bilinçli yapılırsa zarar

vermez, dengeli olduğu sürece problem olmaz, amaç gerçekten bu ise zarar vermez, gelişmesini sağlar, bizzat korumaya yardımcıdır.

Bölgeye gerçekleştirilen ekoturizm faaliyetlerinde ki artış bölgenin doğasına ve kültürüne kısmen zarar verir: Korunmazsa bozulabilir, uyarıların artması şartıyla zarar vermez, rant ve para ön planda olursa zarar verebilir, ekolojik bilinç gelişmemiş, gezi faaliyetlerinin başında yapılacak bilgilendirmeler ve çevrede olması gereken uyarı levhaları artmalı, yöre halkı ve ziyaretçilerin itinası sağlanırsa zarar vereceğini sanmıyorum, yapı bozulursa imarlaşma çoğalırsa sıkıntı, devlet politikası haline gelip makro plan yapılmazsa zarar verebilir, açılan fazla tesisler doğallıktan uzaklaştırır, oteller açılırsa zarar verebilir, insanlar duyarsız olursa verir, çevreci yaklaşım koruyabilir.

Turistlerin fikirleri incelendiğinde ekoturizmi önemsedikleri fakat geçmişte yaşanan hüsranslardan dolayı kaygıları olduğu gözlemlenmektedir. Kısmen yanıtının yüksek çıkma nedeni de bundan kaynaklanmaktadır. Turistler ekoturizm girerse gelir elde etmek için rant'ın artacağını bununla beraber betonlaşma olacağını, turist sayısında ki artışla beraber doğada ve kültürde deformasyon olacağını haklı endişesini taşımaktadırlar. Ancak bilinçli ve planlı bir ekoturizm yapılmasının bu durumun önüne geçeceği görüşüne hayır ve kısmen görüşüne sahip katılımcılar inanmaktadırlar.

Ekolojik bir yere yaptığınız gezide çevreye karşı hassasiyet gösterir misiniz? Neden? sorusuna katılımcıların %88,8'i evet, %9,2'si kısmen ve %0,4'ü hayır yanıtını vermişlerdir. Katılımcının çevreye neden hassasiyet gösterdiklerine verdikleri yanıtlar şu şekildedir:

Doğa Geleceğimizdir: O bölgenin geleceği için, bu güzelliğin yüzyıllarca korunması için, gelecek nesiller için, benim gördüğüm güzellikleri çocuğum ve çocuğumun çocuğunun görmesini istiyorum, gelecekte gelinecek bir yer olması için korunması gerek.

Doğa Yaşam Alanımızdır: Biz doğaya nasıl davranırsak o da bize öyle davranır, doğanın daha çok korunmaya ihtiyacı var, korunması amaçlı, doğa tek sermaye, yaşam bizimdir çünkü, kendi doğasına saygılı biri olmak topluma faydalı olmaktır, doğa bizim yaşam yerimiz, özgür biri olmanın temel şartı doğayla yaşamasını bilmek ve saygılı olmaktır, doğal çevrenin bozulmaması ekolojik dengeye katkı sağlar bende

üzerime düşen görevi yaparım, biz sadece bir gezene sahibiz oksijene ihtiyacımız var, çevre denince bölge ayrımı yapmam, doğa nefestir, çevreye karşı hassasiyet göstermeyen biri ekolojik geziye de katılmaz.

Diğer: Bencil değilim ve dünya toprak deniz hava sadece insanlara ait değil, vatandaşlık ve insan olmanın gereği, doğayı seviyorum, her zaman her yer için hassasiyet gösteririm.

Bu yanıtlardan yola çıkarak bölgeye giden turistlerin farkındalığının yüksek olduğu söylenebilir. Gelecek nesillere doğayı ve kültürü miras bırakmanın, doğanın sürdürülebilirliğini arttırmanın, doğanın sadece insana ait olmadığını, insanın doğaya muhtaç olduğunun farkında oldukları açık ve net biri şekilde görünmektedir.

Araştırma kapsamında bölgedeki kadınlarla yapılan görüşmeler sonucunda bölgedeki farkındalık ve ekoturizm arasındaki ilişki ile ilgili aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Size yöre halkı ekoturizm kaynaklarının değerlerinin farkında mıdır ?

Araştırmaya katılan yaklaşık 20 kadın yöre halkının ekolojik farkındalığı olduğunu düşünmektedir, 10 kadın ise farkında olunmadığı kanaatindedirler. Verilen bazı farklı yanıtla ise şu şekildedir:

Yöre Halkı Ekoturizm Kaynaklarının Farkındadır: Farkındalar fakat aktif değiller. Yavaş yavaş fark ediyorlar.

Yöre Halkı Ekoturizm Kaynaklarının Farkında Değildir: Koruma bilinci yok. Bence değiller, turistler yerli halka göre daha duyarlı. Hiç sanmıyorum, köylü o anlamda çok bilinçsiz. Buranın halkı biraz farkında değil. Değer biçilmediği için değerini bilemiyorlar.

Yöre Halkı Ekoturizm Kaynaklarının Farkında Olabilir de olmayabilir de: Farkındalar ama bazen menfaatlerinden dolayı farkında olmak istemiyorlar. Farkında olan da var, olmayan da var.

Yöre halkının ekoturizme konu olan kaynakları (değerlerini) koruma bilinci var mıdır?

Araştırmaya katılan yaklaşık 14 kadın yöre halkının ekoturizme konu olan kaynakları koruma bilinci var, 4 kadın ise yok yanıtı vermiştir. Verilen yanıtların bazıları ise şu şekildedir:

Yöre halkının ekoturizme konu olan kaynakları koruma bilinci vardır: Kıymetini bilir, korur. Korumazlar mı çünkü turizm'den para kazanıyorlar.

Yöre halkının ekoturizme konu olan kaynakları koruma bilinci Yoktur: Hayır sanmıyorum sadece onlar şu anda sadece hadiseye maddi olarak diye düşünüyorum.

Yöre halkının ekoturizme konu olan kaynakları koruma bilinci Kısmen vardır: İşte bilgilendirmek açısından konuşmalar arada bir yapıyor ama çok iyi değil. Bu sene daha iyi.

A: Yöre halkının ekoturizme konu olan kaynakları (değerlerini) koruma bilinci var mıdır?

K-27: Bilinçliler. Yapılaşmayı istemiyorlar. Mesela beş yıldızlı otellerin gelmesini istemiyorlar.

K-41: İşte onu bilmiyorum. Mesela on odası var iki oda daha eklemeyi düşünüyor. Her şey ticarete döndü.

Bölgeye gerçekleştirilen ekoturizm faaliyetlerinde ki artış bölgenin doğasına ve kültürüne zarar verir mi?

Araştırmaya katılan yaklaşık 12 kadın ekoturizm faaliyetlerindeki artışın bölge dokusuna zarar vermeceğini, 14 kadın ise zarar vereceğini düşünmektedir. Verilen bazı farklı yanıtlar ise şu şekildedir:

Bölgeye gerçekleştirilen ekoturizm faaliyetlerinde ki artış bölgenin doğasına ve kültürüne zarar Vermez: Hayır vermez daha da iyi olur. Vereceğini zannetmiyorum, burada herkes bu konuda bilinçli. Bozmaz sanırım ama Kekovada yapılaşma olursa veya daha çok artarsa o zaman tehlikeli olmaya başlar. Vermeyeceğini düşünüyorum, bina yapma yasası var burada.

Bölgeye gerçekleştirilen ekoturizm faaliyetlerinde ki artış bölgenin doğasına ve kültürüne zarar verir: Kesinlikle zarar verir, İçmelerde ufak ufak betonlaşma başladı. Tabiki verir, buranın şuanda bir bakirliği var ve geçen seneye bu sene arasında bile çok fark var. Yani bunlar tedbirli ve düzenli yapılırsa izinlere bağlı yapılırsa zarar vereceğini düşünmüyorum ama kaçak yapılaşmaya göz yumulursa tabiki yok olur ve bütün doğayı katletmiş olur. Tabiki bir müddet sonra mutlaka vermeye başlayacaktır. Çıralı'nın altyapısı uygun değil ki nasıl olacak. Zarar veredebilir vermeyebilir. Kalabalıklaşırsa zarar verir.

A: Bölgeye gerçekleştirilen ekoturizm faaliyetlerinde ki artış bölgenin doğasına ve kültürüne zarar verir mi?

K-24: Verecek. Çünkü buraya gelen misafirim burda yemek yiyor ve şu tarafa bakmak istemiyor. Böyle güzel bir doğanın içinde bu betondan otelin ne işi var diyor.

K-35: Yani ufak ufak işletmeler olursa çok fazla zarar vereceğini sanmıyorum ama inanılmaz artarsa yani şu an imar barış'ı var şimdiki onun yüzünden artarsa bilemem.

K-34: Kapaklıda belki yapılaşma olursa, küçük bir şeylerle başlanırsa izin verilirse, belki olmayabilir. Eğer katlar, yatlar büyük şeylere kalkılırsa bozulur. Şu anda ona izin vermeyeceğiz.

K-19: Bana göre yozlaşmasına neden olur. Belirli bir limiti aşarsa çok aşırı ise mesela 10 tane işletme yerine burada 150 işletme olursa kapasite olarak kaldıramaz, profesyonelleşirse işin tadı kaçır. Her şeyin tadı kaçır.

Sizce bölgeye gelen turistlerin ekolojik farkındalığı var mıdır?

Araştırma kapsamında görüşme yapılan 12 kadın bölgeye gelen turistlerin ekolojik farkındalığı vardır yanıtı vermişlerdir. Verilen bazı farklı cevaplar ise şu şekildedir:

Bölgeye gelen turistlerin ekolojik farkındalığı vardır: Turistler yerel halktan daha duyarlılar. Bu bölgeye tamamiyle bilinçli bir kesim geliyor zaten. Bizden daha iyiler. Evet, çok fazla, onlar hatta bizden daha özenli. Çoğu duyarlı. Koruyorlar, koruyanlar var.

Bölgeye gelen turistlerin ekolojik farkındalığı yoktur: Aslında çok rahatlar.

Bölgeye gelen turistlerin ekolojik farkındalığı Kısmen Vardır: Çevreye karşı eh işte. Yabancı turist koruyor ama yerli turist elindeki çekirdeği atıyor sokağa, yabancı turist çöpünü çantasına, cebine koyuyor, elinde tutup çöp arıyor. Temmuz-Ağustos ayında gelenler hariç evet. Bu değişiyor aslında.

A: Sizce bölgeye gelen turistlerin ekolojik farkındalığı var mıdır?

K-35: Tabii ki var. Yöreye bizim Türk halkımız çöp atıyor, yabancı turistler topluyor.

K-35: Evet yabancıların içinde hiç görmedim onu yapanı ama Türklerin içinde atanı var ama buna kızanı da var. Fakat yabancılar bu konuda daha bir bilinçliler, temiz tutuyorlar çöplerini yanında taşıyorlar.

K-16: Sahillerde mesela her yerde, her yere çöp atabiliyorlar. Burada Akyaka diye çok güzel bi yer var, doğası harika ama gelen yerli turistlerden ötürü örneğin şu tarafta yabancı turist varsa burası tertemizdir ama yerli turistlerin günü birlik geldikleri yerler maalesef hep çöp ve bu çöpleri yabancılar topluyor.

Araştırma kapsamında bölgedeki kadınlarla yapılan görüşmeler neticesinde yöre halkının ekoturizm kaynaklarının değerinin farkında oldukları sonucu ortaya çıkmıştır. Yöre halkının ekolojik kaynakları koruma bilinci olduğu görüşü yaygın olarak görülmektedir. Fakat bazı katılımcılara göre yöre halkı ekolojik değerlerin kıymetini maddi kazanç sağladığı için bilirken, bazı katılımcılara göre zaten orası yaşam alanları olduğu için korumaktadırlar. Bölgede ki ekoturizmde görülen artışın bölgeye zarar vereceği görüşü baskın gelmektedir. Yöre kadınları artan turist sayısı veya artan destinasyon sayısının yörenin doğasına ve kültürüne zarar vereceğini düşünmektedirler.

4.11. Ekoturizm ve Eğitim

Eğitim hayatın her alanında önemli bir rol oynamaktadır. İnsan sürekli öğrenen ve öğrendiklerini aktaran bir varlıktır. Ekoturizmin temelinde de bir şekilde eğitim yer almaktadır. Herek yaşam boyu öğrenme şekliyle, gerekse eğitim öğretim yoluyla ekolojik bilinç insanlarda oluşmaktadır. Bu bağlamda katılımcılara eğitim ile ilgili sorulan sorulardan aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Tablolar	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde
Herhangi bir çevre eğitimi aldınız mı?	Hayır	126	48,5
	Kısmen	63	24,2
	Evet	67	25,8
	Toplam	256	98,5
	Kayıp Veri		1,5
Ekoturizm faaliyetleri ve eğitim düzeyi arasında bir bağlantı olduğuna inanıyor musunuz?	Hayır	21	8,1
	Kısmen	61	23,5
	Evet	170	65,4
	Toplam	252	96,9
	Kayıp Veri		3,1

Tablo 12 Ekoturizm ve Eğitim ilişkisi

Herhangi bir çevre eğitimi aldınız mı? Neden? sorusuna katılımcıların %48,5'i hayır, %25,8'i evet, 24,2'i kısmen yanıtını vermişlerdir. Katılımcıların neden sorusuna vermiş oldukları bazı nitel cevaplar şu şekildedir:

Evet: Çevreye duyarlı olmayı herkesin öğrenmesi gerekiyor, üniversitede, çevrenin her hangi bir şekilde tahribat geleceğimize birşeylerin eksilmesine neden olacaktır, izcilik faaliyeti, en büyük eğitimi Avrupa da yaşamdan aldım, eğitimde, Japonyada Greenpeace üyesiydim, eğitimci olarak aldım ayrıca çevre projesi için Avrupa'ya öğrenci götürdüm, Avusturya da bir kurs, askeri personelime eğitimlerimiz oluyordu, arta öğrenim müfredatı, aile ve okuldan aldığım eğitim, 150/14001 yönetim sistemi yöneticisiyim, şehir ve bölge planlama öğrencisi olduğum için, iş yerinden, doğa eğitimleri aldım, gençliğim doğada geçti, lisede ekoloji dersi almıştım, dalıcıyım ve suyun altında eğleniyorum, öğretmendim, çevre koruma ve kontrol eğitimi gereklidir.

Hayır: Vaktim yok, fırsat olmalı, bu şekilde bir eğitim olduğunu bilmiyordum, zaten çevre duyarlılığı için insan olmak yeterli, denk gelmedim, gerek yok.

Kısmen: Böyle bir eğitim okulda yoktu fakat internet çağında herkes herşeyin farkında, aileden eğitim aldık, çevre ile ilgili belgesel izlerim, çevreye duyarlı programlar izlerim.

Nitel olarak verilen yanıtların %48,5'i hayır olarak verilse de nitel yanıtlar incelendiğinde ekoturizme katılan turistler arasında bir şekilde çevre eğitimi almış olan kişilerin olduğu da görülmektedir. Aynı zamanda çevre ile ilgili birçok alanda farklı eğitimler veriliyor olduğu da görülmektedir. Örneğin eskiden eğitim müfredatında olmayan çevre konusu şimdi soruya yanıt veren eğitimciler tarafından dile getirilmektedir. Bu ekoturizmin geleceği için oldukça önemli bir gelişimdir.

Ekoturizm faaliyetleri ve eğitim düzeyi arasında bir bağlantı olduğuna inanıyor musunuz? Neden? Sorusuna katılımcıların %65,4'i evet, %23,5'i kısmen, %8,1'i hayır yanıtını vermişlerdir.

Evet: Cahil insan arsızdır, eğitim öncelikli, ekoturizmin eğitilmiş kişiler tarafından geliştirileceğini düşünüyorum, bilinçlendirme ve öğrenme önemli, eğitim seviyesi arttıkça kişiyi bilinci arttırır, Bilinçli yapılmaya her hareket dejenere olmaya mahkumdur, ekoturizm eğitilmiş kişiler tarafından daha iyi yapılır, duyarlı ve geleceğini düşünen insanlar eğitim almaya daha yatkın dolayısıyla duyarlı insanlar

doğaya daha duyarlı, entelektüel dünya arayışı, kendinin farkında olmak, çevrenin farkında olmaktır, eğitim düzeyi ile farkındalık arttığı için, eğer bir yer bozuluyorsa bu insanların eğitimsiz olması ile alakalı, bu eğitimde kastım sadece üniversite değil amaç çevre konusunda eğitim verilmeli insanlara, teori pratik optimal dengede olmazsa bir anlamı olmaz, Eğitim şart, Sadece ekoturizm için değil klişe ama her şey için eğitim şart, farkındalık eğitimle mümkün, bilinçli insanlar daha çok rabet gösteriyor, eğitilmiş insanların doğayı daha çok koruduğuna inanıyorum, eğitim düzeyi etkili olmakla birlikte asıl etkinin yetiştirilme tarzında olduğunu düşünüyorum keza ülkedeki eğitiminde somut hayata ilişkin olduğunu düşünmediğimden etkinin tam olarak bağlantılı olduğunu söyleyemem, eğitilmiş kişiler duyarlıdır, eğitim her yerde gerekli.

Kısmen: Önemli olan okul değil insanlık eğitimi, herşey vicdanla alakalı fakat eğitimde olursa harika olur, tam anlamıyla olmasa da eğitim düzeyi yüksek olan kişiler daha çok ilgileniyor, eğitim çoğu sorunu çözer hepsini çözmez, tamamen bağlantılı diyemem ama olumlu etkileyebilir, alınan eğitim doğrultusunda farkındalık yaratılabilir, İnsanların eğitimi ailede başlar ebeveynlere çok iş düşer, okul seviyesi değil ama düşünce düzeyi daha etkili, insan kendisini eğitir eğitim düzeyi olgunlaştırır, bu konuda çok güzel bir atasöz var eğitim cehaleti alır eşeklik baki kalır, her şey eğitim değil insan olmakta önemli.

Hayır: İnsanların bakış açısıyla ilgili eğitilmiş insanlar bile bazen?, yaşadığın yeri korumak okumakla değil insanlıkla ilgilidir, eğitilmiş birçok insanında çevreye zarar verdiğini gördük eğitimsiz birçok insanında çevreyi koruduğunu, doğa koruma insan olmakla ilgilidir.

Araştırma kapsamında bölgedeki kadınlarla yapılan görüşmeler sonucunda bölgedeki eğitim ve ekoturizm arasındaki ilişki ile ilgili aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Turizm eğitimi aldınız mı ?

Araştırma katılan 26 kadının herhangi bir turizm eğitimi almadığı sonucu ortaya çıkarken, 2 kadının aşçılık eğitimi, 1 kadının ise kat hizmetleri ve dil eğitimi aldığı gözlemlenmiştir..

A: Herhangi bir Turizm eğitimi aldınız mı?

K-33-1: Benim ehliyetim var sadece başka bir şeyim yok.

K-34: Bir ay köyde kat hizmetleri eğitimi aldım.

K-34: 15 gün yabancı dil dersi aldım.

Ekoturizm konusunda kendinizi geliştirdiğinizi düşünüyor musunuz ?

Araştırmaya katılan 18 kadının ekoturizm konusunda kendilerini geliştirdiklerini söyledikleri gözlemlenmiştir. Verilen yanıtların bazıları ise şu şekildedir:

Evet: Elimden geldiği kadar çevreye zarar vermemeye çalışıyorum. Çalışarak geliştirdim kendimi. Tabiki çevre bilinciyle herşeyiyle. Yani o doğaçlama olarak geliştirdim, hem çocukluğumdan beri bu bölgede doğup büyüdüm hemde kendimde toprakla uğraşmayı çok seviyorum. Yani evdeki yiyeceklerimden yaşam tarzıma kadar böyle yaşıyorum. Hassasiyetim Vardır. Evet daha dikkatliyim bu konularda.

Hayır: Çok fazla değil.

Kısmen: Yavaş yavaş daha 3 senedir bu işin içindeyim zaten ben tamamen natürelciyim. Yani daha da geliştirmeye çalışacağım.

Ekoturizm faaliyetleri ve eğitim düzeyi arasında bir bağlantı olduğuna inanıyor musunuz?

Araştırmaya katılan 7 kadın ekoturizm ve eğitim düzeyi arasında bir bağlantı olmadığına inanırken, 18 kadın eğitim düzeyi ve ekoturizm arasında bağlantı olduğuna inanmaktadır. Verilen farklı yanıtların bazıları ise şu şekildedir:

Evet: Eğitim düzeyi yüksek olmayanlar biraz daha rahat oldukları için ve düşünemedikleri için. Eğitim düzeyi yüksek olanlar, daha duyarlıdır. Evet bir de insanın içten gelen insanlığı olacak. Yani ben herşeyle eğitimin bir bağlantısı olduğunu düşünüyorum. %100 ilişkisi vardır %99,9 değil, %100 ilişkisi vardır. Bence her işi yapan insanların belli bir düzeyi olması gerekiyor.

Kısmen: Olabilir ama çok eğitim ile de alakası olmayabiliyor.

Hayır: Ekoturizm tamamen aile bilinci. Bence gönül işi. Ben doğayı seven insanın eğitim almadan da bu bilince erişeceğini düşünüyorum. O kalpten gelen bir şey.

A: Ekoturizm faaliyetleri ve eğitim düzeyi arasında bir bağlantı olduğuna inanıyor musunuz ?

K-35: Eğitim düzeyi yüksek olanlar olayın daha çok farkında ama bence bilmeyenler de yeter ki doğayı sevsinler sevdikten sonra onlar da gayet bilinçli oluyorlar.

K-27: Oabilir ama çok eğitim ile de alakası olmuyor. Mesela şurada bir Mehmet amcamız var eğitimi bilmiyor, ilkokul mezunu ama bence bu konularda herkesten daha bilgili ve daha duyarlı.

Araştırma kapsamında görüşme yapılan kadınların büyük çoğunluğunun ekoturizm konusunda herhangi bir eğitim almadığı gözlemlenmiştir. Turizm eğitim almamalarına rağmen kadınların ekoturizm konusunda kendilerini geliştirdikleri bölgede yapılan gözlemlerle ve görüşmeler neticesinde anlaşılmıştır. Araştırma bölgesinde ki kadınların büyük çoğunluğu ekoturizm faaliyetleri ve eğitim düzeyi arasında doğrudan bir ilişki olduğunu düşünmektedir.

Araştırmanın öznelereinden biri olan kadınlarla yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen demografik bilgiler ise şu şekilde tespit edilmiştir. Yaş aralıkları 23-60 aralığındadır. Ağırlıklı olarak 30 ve 40 yaş üstü kadınlar bölge ekoturizminde aktif yer almaktadırlar. Çalışmaya katılan 10 kadın ilkokul, 1'i ortaokul , 9'u lise, 2'si üniversite terk, 1'i yüksekokul, 4'ü üniversite mezunudur. Bölgede ekoturizm'den elde edilen kazancın otel veya pansiyon taşı işletmeler için minimum 50.000 maksimum 700.000 tl, el işi yapan kadınların ortalama gelirleri 1000-4000 tl , restoran tarzı işletmelerin ortalama geliri ise 30.000-40.000 tl arasında değişmektedir. Kadınların yaş aralıklarına ve kız çocuklarının okutulmadı dönemler karşılaştırıldığında, kadınların eğitim düzeyinin düşük olmasının nedeninin bu olduğu ortaya çıkmaktadır. Bölgedeki işletmelerin ekoturizmden elde ettikleri karın ise yüksek olduğu göze çarpmaktadır.

5.YÖNTEM

Öncelikle konu kapsamındaki bölgelerde ki mevcut ve alternatif olabilecek ekoturizm çeşitleri, ekoturizm uygulamaları ve kadının rolü hakkında bilimsel araştırmalar yapılmıştır. Araştırmanın evrenini Çıralı, Olimpos, Adrasan, Kapaklı, Faralya, Ölüdeniz, Üçağız, Kekova, Sarsala, İçmeler, Dalyandır. Örnekleme ise Batı Akdeniz Bölgesinde bulunan turistler ve bölgede çalışan kadın işletmecilerdir.

Çalışmada karma araştırma yöntemleri kullanılmış, hem nitel hem de nicel yöntemlere yer verilmiştir. Araştırmanın bir sonraki aşamasında yapılan literatür taraması sonucunda bölgede konu ile ilgili durum analizi için anket örneği hazırlanmış ön saha çalışması yapılmıştır. Ön saha çalışmasının ardından 260 kişiye

anket uygulanmıştır. Ankette hem nitel hem de nicel sorulara yer verilmiştir. Anketlere verilen nicel cevaplar SPSS yöntemiyle analiz edilmiş ve sonuçlarına değinilmiştir. Çalışmada Crostabbs tekniğiyle karşılaştırmalar yapılmıştır. Açık uçlu sorularda ise ortak görüşler derlenip değerlendirilmiştir.

Çalışmanın önemli odak noktasını kadınlar oluşturmaktadır. Bu nedenle kadın müteşebbislere önceden yapılandırılmış mülakat soruları hazırlanmış ve çalışma sahasında kadın işletmecilerle mülakat yapılmıştır. Bu görüşmeler kişilerin izni dahilinde ses kayıt cihazıyla kayıt altına alınmıştır. Kayıtlar deşifre edilerek incelenmiş sonuçlarına yer verilmiştir.

6.TARTIŞMA VE SONUÇ

Ekoturiz kitle turizmine alternatif olarak geliştirilmiş ve kısa zamanda milyonların kabulünü kazanmış bir turizm çeşididir. Sürdürülebilir bir dünya için önemli rol oynayan ekoturizmin hem doğal çevreye hemde yerel kültürlere olan katkıları azımsanmayacak kadar fazladır. Tez çalışmasında, ekoturizmin Batı Akdeniz Bölgesine olan katkıları incelenmiş yerel ürünler ve kadınlar ile olan ilişkisine yer verilmiştir.

Yapılan çalışma sonucunda demografik özellikler incelendiğinde, bölgede gerçekleştirilen ekoturizm faaliyetlerine eğitim düzeyi yüksek olan turistlerin katıldığı gözlemlenmiştir. Buradan yola çıkarak, çevreye ve kültüre duyarlı turizm şekillerini tercih eden turistlerin bilinçli bir şekilde bu faaliyetlere katıldıkları söylenebilir. Ekoturistlere göre, kendi rahat ve konforları doğal çevrenin ve kültürün yok olmasından daha önemli değilken, kitle turizmine katılan turistler için rahat ve konfor ön plana çıkmaktadır. Ulaşılan demografik verilere göre Batı Akdeniz bölgesinde turistik faaliyet gerçekleştiren kişilerin eğitim düzeyleri yüksektir çıkarımında yapılabilir. Bölgedeki kadınlarla yapılan görüşmelerden elde edilen sonuçlar incelendiğinde, ekoturistler ve eğitim durumları arasında bağlantı olduğunu düşündükleri ortaya çıkmaktadır. Demografik sorularla ilgili nitel, nicel veriler ve görüşme sorularının incelenmesi neticesinde eğitim düzeyi ve ekoturizm arasında doğru orantı olduğu ortaya çıkmaktadır. 18-60 yaş arasındaki turistlerin ekoturizm faaliyetlerine katıldıkları görülmektedir. Bu durum ekoturizmin bölgede yediden yetmişe doğaseverlerin geldiğini göstermektedir. Araştırma bölgesinde farklı yaşlara

hitap eden farklı ekoturizm çeşitlerinin bulunması, bölgeye gelen turistlerin yaş aralığını genişletmektedir. Yerel halktan kadınlarla yapılan görüşmeler neticesinde de, bölgeye gelen turistlerin yaş aralıklarının hemen hemen 18-60 yaş aralığında olduğu teyit edilmiştir. Bölge kadınlarına göre, bu destinasyonları tercih eden genç turistler ekonomik olmasından, orta yaş ve üstü turistler ise kafa dinlemek için uygun bir yer olmasından dolayı tercih etmektedirler.

Ekoturizm konusunda ki algı ve görüşler incelendiğinde bölgeye gelen turistlerin gündelik yaşantılarında ekolojik faaliyetlere katılmadıkları görülmektedir. Verilen yanıtlar neticesinde bu durumun nedeninin şehir yaşamındaki yoğunluk ve zaman kısıtından kaynaklandığı çıkarımı yapılmıştır. Buradan yola çıkarak şehir yaşantısında ekolojik faaliyetlere katılmayan turistlerin, boş zaman buldukları ilk fırsatta çevreye olan duyarlılıklarını tatil faaliyetlerinde gösterdikleri söylenebilir. Doğal olaylara ilgi dereceniz nedir ve ekoturizm konusunda herhangi bir faaliyette buldunuz mu sorularına verilen zıt yanıtlar durumun göstergesidir. Turistler günlük yaşamlarında ekolojik faaliyetlere katılmak için zaman bulamazken, doğal ve ekolojik olaylara ilgilerinin fazla olduğu gözlemlenmiştir. Bölgeye gelen turistlerin ekolojik olaylara ilgilerinin yüksek olması, bölgeyi gelecekte klasik turizminin esaretine bırakmamak için önem arz etmektedir. Bu durum bölgeye gelen turistlerin yalnızca klasik turizm faaliyeti olarak görülen deniz, kum, güneş faaliyetlerine yönelmediklerini, aynı zamanda farklı turistik faaliyetler de gerçekleştirdiklerini göstermektedir. Bölgede farklı faaliyetlerin gerçekleştiriliyor olması orada bulunan destinasyonların doğası ve kültürü için umut vaat edicidir. Buraya tekrar gelmeyi düşünür müsünüz sorusuna turistlerin çoğunluğu evet yanıtını vermişlerdir. Bölgede ekoturizm’de istihdam olan kadınlarla yapılan görüşmelerden de bölgeye olan talebin günden güne artış gösterdiği gözlemlenmiştir. Bölgenin sessizlik, doğa ve kültürel çekiciliklerden dolayı tercih ediliyor olmasından ötürü, bu durum bölgedeki bazı destinasyonlar için tehlikeli bir hal almaya başlamıştır. Bölgedeki bazı yerlerde bahse konu olan çekicilik unsurlarının zarar görmeye başladığıda görülmektedir. Bu destinasyonlardan bir tanesine Ölüdeniz örnek verilebilir. Ölüdenizde turist sayısında artış, betonlaşma, kültürel dokuda zedelenme ve gürültü kirliliğinin artış göstermeye başladığı hem turistler hem de yerel halk tarafından doğrulanmıştır. Destinasyonun ekolojik çekiciliğini kaybetmemesi için acil önlemler alınması gerekmektedir. Bir

diğer örnek olarak Adrasana verilebilir. Destinasyonda yöresel yeme-içme faaliyetlerinde farklılıklar gözlemlenmeye başlamıştır. Turistler yörede doğal yiyecek-içecek bulamadıklarını ifade ederken, yörede ki bazı işletmeciler de turistlere verilen yiyecek-içeceklerin yöreye ait olmaması ve doğal olmamasından yakınmaktadır. Yeni yeni ortaya çıkan bu durumun önüne geçilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde Adrasan ekoturizm ile ilgili çekiciliğini yitirmeye başlayacaktır. Faralya, Üçağız, Sarsala, Kapaklı ve Kekova'nın durumu incelendiğinde ise bu bölgelerin ekoturizm anlamında hala bakirliğini koruduğu ve ekoturizm çekiciliklerini barındırdığı görülmektedir. Çıralı ise hem turistler hem de yerel halka göre, hala doğallığını birçok anlamda koruyor olsada turistik kapasite aşımı yaşamaktadır. Çıralı'da sezonda turist sayısında artış gözlemlenmesinden ötürü altyapı ve üstyapı sorunları meydana gelmektedir. Bu durumun önüne geçilmesi için bölge için ivedilikle bir kapasite belirleme çalışması yapılmalıdır. Olimpos ekoturizm ve tarih turizminde belirli bir seviyeye ulaşmış ve bulunduğu durumu korumaya devam etmektedir. Olimposta ki ekoturizm çekicilikleri incelendiğinde tercih sebebinin genellikle doğa ile baş başa kalmak olduğu gözlemlenmiştir. Bölgeye daha çok genç turistlerin gittiği işletmeciler tarafından dile getirilmiştir. Bunun nedeni ise Olimpos'un ekonomik olmasına ve eğlence imkanlarının bulunmasına dayandırılmıştır. Olimpos'un doğal ve tarihi değerlerini koruduğu ve ekoturizme uygun olduğu görülmüştür. Fakat bölgedeki eğlence mekanlarının günden güne artış göstermesi, ekoturistlerin şehrin gürültüsünden kaçma veya kafa dinleme ihtiyaçlarına ters düşmektedir. Bu bağlamda bölgede konu ile ilgili çalışmalar yürütülmeli ve önlemler alınmalıdır. Sonuç olarak araştırma bölgesinde önemli ekoturizm potansiyeline sahip destinasyonlar bulunmaktadır. Bu destinasyonların ekoturizm bağlamında koruma altına alınıp gereken yaptırımların uygulanması gerekmektedir. Bölgeye çok eski zamanlardan bu yana ekoturizm faaliyetleri gerçekleştirmek için gelen turistlerin artık bazı yerlere gitmedikleri görülmüştür. Bunlara Kaş, Kemer örnek verilebilir. Bunun nedeni bu destinasyonların ekoturizme dayalı çekiciliklerini kaybetmiş olmasıdır. Diğer yerlerinde kitle turizmine doğru yönelmesinin önüne geçmek için gereken önlemlerin alınması gerekmektedir. Bölgede bulunan bazı köy ve meskenlerin ekoturizme açılmadığı ve bu turizm tipi için oldukça uygun olduğu gözlemlenmiştir. Bazın

köyler ve meskenler ise ekoturizm ile yeni tanışmaya başlamıştır. Örneğin Kapaklı köyünde ev pansiyonculuğu yeni başlamış ve yaygınlaşması beklenmektedir. Bu konu ile ilgili köy halkına teşvikler ve konu ile ilgili eğitimler verilmiştir. Bölgedeki potansiyeli yüksek diğer köy ve meskenlerinde ekoturizme açılması, çevreye duyarlı turizmin hakimiyetini arttıracaktır. Ekoturizmin canlı tutulması bölgedeki doğa ve kültürün yok olmasının önüne geçmek için bir araç olacaktır.

Destinasyonun yerelliğini koruyor olması bölge turizmi için önem arz etmektedir. Gelen turistlerin, bölgedeki yerel ürünlerin çekicilik unsuru oluşturup oluşturmadığı ile ilgili soruya vermiş oldukları yüksek oranda ki evet yanıtı bu durumu desteklemektedir. Buradan yola çıkarak bölgenin turistler için yöresel çekicilik unsurları taşıdığını söylemek mümkündür. Turistlerin buldukları destinasyonlardan hatıra amaçlı yerel objeler satın alması, bölge kültürüne verilen önemin bir başka göstergesidir. Bölgeden yerel ürünler satın alırım sorusuna hayır ve kısmen yanıt veren turistlerin toplam oranının evet diyenlerden daha yüksek olması ve verdikleri nitel yanıtların da incelenmesi neticesinde bölgedeki yerel ürünlerin tehlike altında olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Turistler, genel olarak bu ürünlerin artık yerelliğini korumadığı ve çoğunun Çin malı olduğu konusunda serzenişlerde bulunmuşlardır. Bölgedeki durum kontrol altına alınmazsa önümüzde ki birkaç sene içerisinde bölgenin kültürel çekiciliğini kaybetmeye başlayabileceği görülmektedir. Turistlerin yeme içme ihtiyaçlarını bölgede ki yerel mutfaklardan da restoranlardan da karşıladıklarını gözlemlemek mümkün. Fakat verilen nitel cevaplar incelendiğinde bölgeye gelen turistlerin yöredeki yerel yiyecek-içecekleri deneyimledikleri ve bunu yapmayı istedikleri görülmüştür. Farklı kültürlerin yeme-içme alışkanlıklarının ekoturistler için merak konusu olduğunu söylemek mümkündür. Bölgede kadınlara göre de yerel yemekler turistler için çekicilik oluşturmaktadır. Bir destinasyonun yerel çekicilik oluşturmamasından ötürü, turistlerin başka yerlere gidip geri döndükleri bile görülmektedir. Turist sayısında ki artışın günden güne artış göstermesiyle birlikte, destinasyonlarda ki yiyecek- içeceklerinde artık yöreselliğini ve doğallığını kaybetmeye başladığı görülmektedir. Ölüdenizde görüşülen kadınların ve bölgeye giden turistlerin görüşleri incelendiğinde, yeme-içme alışkanlıklarında yerel kültürün öğelerine yer vermedikleri sonucunun ortaya çıkması bu duruma örnek gösterilebilir. Ölüdeniz'de, yeme-içme alışkanlıklarının turist tercihlerine göre şekillendiği yaygın

görüşler arasındadır. Yöresel yemeklerin tercih edilmesi konusunda Faralya'nın daha iyi durumda olduğu görülmektedir. Genel olarak Batı Akdeniz bölgesi incelendiğinde, yerel yiyecek-içeceklerin çekicilik oluşturmaya devam ettiği görülmektedir. Yöreye özgü yemeklerin ise bölgenin coğrafi konumunun vermiş olduğu etki ile birlikte yeşillik ve deniz ürünleri ağırlıklı olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Aynı zamanda Ege ve Akdeniz mutfağının benzer özellikleri olduğu da çıkartılan sonuçlar arasındadır. Turistler ve yerel halktan alınan görüşler incelendiğinde, yöreye özgü el sanatlarının yok olmaya yüz tuttuğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Bölgede eskiden dokumacılığın yaygın olduğu görülmektedir. Dokumacılık, bazı destinasyonlarda varlığını az da olsa sürdürmeye devam etsede günümüzde yaygın bir biçimde yapılmamaktadır. Turistlerin ve yerel halkın hem fikir oldukları bir diğer görüş ise bölgede ki yerel objelerin yerini ithal ürünlere bırakmış olmasıdır. Bu durumun önüne geçmek için acil önlem alınması gerekmektedir. Aksi takdirde bölgede ki yerel el sanatları çekiciliğini kaybedecektir. Bölgedeki bazı destinasyonlarda çok sayıda yerel mimariye uygun yapının bulunduğu, bazılarında ise bozulmaların başladığı görülmüştür. Yakın dönemde gerçekleştirilen imar affını bölgedeki bazı insanların suistimal ettiği, doğayı katlederek bir takım çalışmalar yürüttükleri gözlemlenmiştir. Sıkı denetimlerle bu durumun önünde geçilmesi gerekmektedir.

Ekoturizmin ve yerel ürünlerin pazarlanmasında kadınların büyük bir rol oynadıklarını söylemek mümkündür. Yerel kültürün korunmasına önem veren ekoturizm ve kadınların toplum kültürleri içerisindeki yeri arasında bir bağlantı olduğu söylenebilir. Yerel objelerin yapımı, yöresel yiyecek içeceklerin hazırlanması ve pazarlanması, ekoturizme uygun konaklama işletmelerinin aile işletmeleri olması, bölgede ekoturizmi ve yerel ürünler için çekicilik oluşturmaktadır. Düünden bugüne kadın mücadelesi incelendiğinde, kadının mutfakta konumlandırılan yerinin iş hayatında çekicilik oluşturmaya başlaması umut verici bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadınların yapmış oldukları yiyecek ve içeceklerin turistlerce tercih edilme oranının yüksek olduğu hem yapılan anketle hem de bölgede ki kadınlarla yapılan görüşmelerle teyit edilmiştir. Kadınların daha temiz ve titiz olduğu veya kadınların işletmelerde aile imajı oluşturması çekicilik unsuru olarak görülmektedir. Bölgenin ekolojik olarak kalkınmasında kadınların rolünün en az erkekler kadar

olduğu, hatta bazı bölgelerde daha fazla olduğu gözlemlenmiştir. Ege ve Akdeniz bölgesinde eskilerden gelen bir rivayete göre deniz taraflarının verimsiz olduğu ve buraların kız çocuklarına verildiği söylenmektedir. Bu durum günümüzde bölgede turizminin gelişmeye başlamasıyla birlikte kadınların lehine dönmüş ve bölgede kadınlar aktif rol almaya başlamıştır. Bölgede ki bazı kadınların görüşlerine göre, yörede erkekler kahvehanede otururken kadınlar her alanda çalışmaktadırlar. Bu bağlamda kadınların ekoturizmde çalışmalarıda bir zorluk çekmedikleri ortaya çıkmaktadır. Bunun nedeni bölge kadınlarının geçmişten günümüze kadar, tarım ve hayvancılıktan gelme güçlerinden kaynaklanmaktadır. Ekoturizmin bölgede yaygınlaşmaya başlamasıyla beraber kadınlar ek gelir elde etmeye başlamış bu durum kadınların sosyo-ekonomik hayatlarında iyileşmelere neden olmuştur. Bölgeye gelen turistler ve bölgedeki kadınların görüşlerine göre; kadınların para kazanmaya başlamaları özgüvenlerinde artışa neden olmuş, tek başlarına bazı şeyleri yapabileceklerine olan inançlarını kuvvetlendirmiştir. Kadınların kendilerine olan güvenlerinin artması, yerel ürünlerin üretiminde erkeklerden daha başarılı olduklarını yüksek oranda kabul etmelerinden de anlaşılmaktadır. Kadınlarının yapmış olduğu yöresel öğeleri tercih eden ekoturistlerin olması, bölge kadınlarının kalkınmasına neden olmuştur. Bu durumdan ekoturistlerin satın alma faaliyetlerinde kadınları tercih etme nedenlerinin bir ayrımcılık olmadığı, aksine kadınların sosyo-ekonomik kazanımlarını desteklemek olduğu görülmektedir. Bu duruma Avukat Tuba Torun'un kadın hakları mücadelesi ile ilgili yapmış olduğu benzetme açıklık katacaktır. "Kadın hakları mücadelesi kadınları erkeklerden üstün tutan bir durum değildir. Durumu şöyle örneklemek gerekirse iki kova düşünelim bir kova ağzına kadar su dolu, bir kova ise yarıya kadar birine bir damla bile su eklersen taşacak bir durumda fakat diğerine su taşımak onu öteki kovayla eşit hale getirecektir. " Bu nedenle ekoturistlerin kadınların yapmış oldukları el sanatlarını veya yiyecek- içecekleri tercih etmeleri kadını ayrıştıran bir durum değil kovaya bir damla daha su taşımak için gösterilen bir çabadır. Bu bağlamda ekoturizmin, toplumda ötekileştirilmiş olay ve olguları onarma amacı da taşıdığını söylemek mümkündür. Bu nedenle kadınlar ve ekoturizm faaliyetleri arasında organik bir bağ bulunmaktadır.

Bölgede ki konaklama işletmelerinin genel olarak ekoturizme uygun oldukları sonucunu çıkarmak mümkündür. Fakat verilen yanıtlar incelendiğinde

konaklama işletmelerinde çevresel bilinç, ekoturizm ve sürdürülebilirlik konularında eğitimsel bir eksiklik olduğu gözlemlenmiştir. Bölgede genel olarak pansiyonculuğun yaygın olduğunu söylemek mümkündür. İnsanların artık betonlaşmadan ve gürültüden uzaklamak istemeleri, sessiz sakin bir yer arayışları onları her şey dahil otellerden uzaklaştırmış ve daha sıcak aile ortamlarının bulunduğu ekolojik konaklama türlerine itmiştir. Bölgeye gelen turistlerin ve bölgede ki yerel kadınların görüşü bu yöndedir. Bölgedeki işletmelerinin genelinin yerel ürünlere yer verdikleri ve bununda turistler için çekicilik oluşturduğunu söylemek mümkündür. Herşey dahil otellerin insanları artık sıkıdığı, daha doğa ile baş başa, yerel ve daha samimi ortamları tercih etmek istedikleri hem turistlerce hem de yerel kadınlar tarafından ifade edilmiştir. Bölgedeki bazı destinasyonların bozulmaya başladığı ve betonlaşmaya doğru gittiğini belirten yerel halk ve turistler bundan rahatsız olduklarını ve önüne geçilmesi gerektiğini belirtmektedirler.

Ekoturistlerin bölgede ki yerel halkla doğrudan ilişki kurduklarını söylemek mümkündür. Aynı zamanda bölge halkının başka kültürlerle etkileşime açık olduğu görülmektedir. Yerel halka sorulan turistlerin ücret karşılığında evinizde konaklamasını ister misiniz sorusuna büyük çoğunlukla hayır yanıtının verilmesine gerekçe olarak özel hayat ve mahremiyet gösterilmiştir. Bu durum bölgedeki insanların gelenek ve göreneklerini hala yaşattıklarının bir göstergesidir. Turistlerin evlerinde konaklamalarını istemeyen yerel halk, onlarla doğrudan iletişim halindedir. Bu durum turistler ve yerel halk arasında kültürel etkileşimin olduğunun bir kanıtı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bölgeye gelen turistlerin bazı bölgelerde yerel kültürün öğeleri deneyimledikleri görülse de sayıca fazla değildir. Bölgeye gelen turistlerin yerel kültürün öğelerinden, en fazla yöresel yemek yemeyi deneyimledikleri ortaya çıkmıştır.

Bölge halkına göre ekoturizm kültürün ve vahşi yaşamın korunmasına katkı sağlamaktadır. Fakat çalışmada bölgede ki ekoturizmin sürdürülebilirliği ile ilgili bazı endişeler gözlemlenmiştir. Buna bölgeye çok sayıda turist gelmesi ve bölgedeki işletmelerin sayısındaki artış örnek verilebilir. Bölgedeki bakir destinasyonlar koruma altına alınmazsa bölgenin yerel ve doğal dokusunun tehlike altına gireceği görülmektedir. Yerel halka göre bölgedeki doğal mekanların ve kültürün korunmasında en fazla sorumluluk yine halkın kendisine düşmektedir. Bölge halkın

kendi yaşam alanı olduğu için orayı koruyup kollama görevi yine onlara aittir görüşü yaygındır. Ekoturizmin bölgedeki insanların yaşam alanına müdahale etmediği, aksine insanların yaşam alanlarına saygılı bir turizm çeşidi olduğu düşünülmektedir. Turistlerin ekolojik faaliyetler gerçekleştirmek için genellikle bahar aylarını tercih ettikleri görülmektedir. Bu dönemi tercih etmeleri ekoturizmin, doğa ile baş başa kalma ve sessiz sakin ortam amacıyla da uyuşmaktadır.

Ekoturizmin yöre halkına yüksek miktarda ekonomik katkı sağladığı görülmektedir. Hem turistlerin hemde yerel halkın görüşlerinden, bölgede ekoturizmin gelişmesinden yerel halkın kazanç sağladığı ve sağlamaya devam edeceği anlaşılmaktadır. Ekoturizm bölge halkına tarım ve hayvancılık dışında yeni istihdam yaratmış, ek kazanç elde etmelerine neden olmuştur. Fakat bu durumun bazılarınca ranta çevrilmeye başlanması bölgenin ekolojik çekiciliğine zarar vermektedir. Yeme-içme yerlerinde doğal ürünlerin azaltılmaya başlanması, konaklama işletmelerinde ki kapasite artırma çalışmaları, yerel el sanatları yerine ithal ürünler tercih edilmesi bölge ekoturizmine zarar verecek unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bölgede ki bazı yerlerin ulaşım anlamında henüz çok gelişmemiş olması doğal ve kültürel yapının korunmasını sağlamıştır. Ulaşım kolay olmadığı için gelen turist sayısı fazlalaşmamış ve bölge tahribata uğramamıştır. Bölgedeki bazı destinasyonlar incelendiğinde yolların düzeltilmiş olması tahribata neden olmuştur. Bunun nedeni turist artışı gözlemlenmesidir. Yerel halkın konu ile ilgili görüşleri destinasyonlara göre değişmektedir. Ulaşımın kötü olduğu yerlerdeki iyileştirmeler turist artışı sağladığı için bazı kesimlerce faydalı görülürken, bazı kesimlerce ulaşımın iyileştirilmesinin ardından bölgede turist sayısının artacağı ve bununda doğal çevreye zarar vereceği görüşü savunulmaktadır.

Bölge ekoturizm anlamında çok çeşitliliğe sahiptir. Aynı zamanda birçok yerde yöreye uygun konaklama işletmeleri, yerel kültürün korunduğu bölgeler vb. bulmak mümkündür. Batı Akdeniz bölgesinde henüz doğası bozulmamış köy ve meskenler bulmak mümkünken, doğallığını yitirmeye başlayan destinasyonlarda görmek mümkündür. Bu bağlamda bölgedeki turizmin bölge dokusunu olumsuz etkilediği konusunda görüşler bulunmaktadır. Nedeni ise genel olarak turist sayısında

görülen artışa paralel olarak betonlaşmanın, gürültünün ve çevresel kirliliğin artmaya başlamasıdır.

Bölgeye gelen turistlerin gerçekleştirdikleri turizm faaliyetinin farkında olduklarını söylemek mümkündür. Bu durum ile ilgili yerel halkın çoğunluğunun dile getirdiği acı bir durum karşımıza çıkmaktadır. Halk, bölgeye gelen yabancı turistlerin yerel turistlere oranla bölgeyi daha fazla koruyup kolladıkları ve temiz tuttıkları konusunda ortak görüşler beyan etmişlerdir. Bölgeye gelen turistlerin genel olarak ekoturizme konu olan kaynaklar konusunda farkındalıklarının olduğu ve bu kaynakları koruma bilinçlerinin olduğu söylenebilir. Bölgede ki ekoturizm faaliyetlerinde ki artışın bölge doğasına ve kültürüne zarar vereceği konusunda hem turistler hemde bölgedeki halk hem fikirdir. Bu nedenle bölgedeki ekoturizmin bir dengede tutulması için çalışmalarda bulunmak gerekmektedir. Gerekli önlemlerin alınmamasının sonucu olarak, geçmişte konu ile ilgili olumsuz örnekler karşımıza çıkmaktadır. Ekoturizmle yola çıkan bazı destinasyonların zamanla yerini kitle turizmine bırakmaya başladıkları görülmüştür.

Bölgeye gelen turistlerin eğitim seviyelerinin yüksek olması ile bölgede gerçekleştirilen turizm çeşitleri arasında ilişki olduğunu söylemek mümkündür. Bilinçli ve eğitilmiş kişilerin ekoturizm faaliyetleri gerçekleştirdikleri görüşü hem turistler hem de yerel halk tarafından ifade edilmiştir. Bölgedeki kadınların birçoğunun eğitim seviyesinin düşük olması onları ekolojik farkındalıktan uzak tutmamış aksine eğitim seviyeleri düşük olsada ekolojik farkındalıkları oldukça yüksektir.

Sonuç olarak Batı Akdeniz Bölgesinin ekoturizm anlamında çok çeşitliliğe sahip olduğunu söylemek mümkündür. Aynı zamanda bölgenin hala yerel kültürünü koruyor olması bir çekicilik unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Konu ile ilgili bazı destinasyonların tehlike altında olması acilen üzerinde çalışılması gereken bir durumdur. Bölgedeki bazı destinasyonlara gelen turist sayısındaki artışında önüne geçilmesi alınması gereken önlemler arasındadır. Ayrıca bölgedeki yerel el sanatlarının korunması adına ithal ürünlerin kontrol altına alınması da gerekmektedir. Bölgedeki kadınların aktif olarak ekoturizmine katkı sağladıkları görülmektedir. Bu durumun arttırılarak devam etmesi için kadınlarla ilgili çalışmaların fazlaştırılması gerekmektedir.

Sahada gerçekleştirilen araştırmalar sonucunda, çalışma öncesinde belirlenen bütün hipotezler doğrulanmıştır. Batı Akdeniz bölgesi ekoturizmden kazanç elde etmektedir. Ekoturizme konu olan konaklama tesisleri sayıca yeterlidir, fazla laştırılması bölgeyi tehlike altına sokabilir. Bölgede ki yerel ürünler ekoturizm için çekicilik oluşturmaktadır. Yerel rnler arasında en önemli yeri doğal yiyecek-içecek ve doğal ürünler tutmaktadır. Bölgede ekoturizmin kalkınmasında kadınlar başroldedirler. Bölgede ulaşımın yaygınlaştığı bazı yerlerde turist sayısında artış gözlemlenmiş bu artışta bölgenin tahribatına yol açmıştır. Bölgenin ekoturizmden uzaklaşıp yerini kitle turizmine bırakması durumunda bölge hem kültürel hem de doğal olarak bir yıkım yaşayacaktır. Bölgeye çoğunlukla ne istediğinin farkında olan turist tipi gitmekte ve bu turistlerin eğitim düzeyleri genellikle yüksek olmaktadır. Bölgede ekoturizmin gelişmesi çevresel ve kültürel anlamda farkındalığın oluşmasına neden olmaktadır. Ekoturizmin bölgedeki gelişimi yerel halk ve turist arasında etkileşim sağlamakta bu durum yerel halkın düşünsel kalkınmasına katkı sağlamaktadır. Yerel halk işletmesine gelen turistlerle bağ kurmakta ve bu bağ uzun yıllar devam etmektedir. Sonuç olarak Batı Akdeniz bölgesinde yaygın olarak ekoturizm gerçekleştirildiği ve ekoturizm uygulamalarının olduğu gözlemlenmiştir. Ekoturizm ve yerel ürünler arasında doğa ve kültür ortak paydasından gelen bir bağ olduğu ortaya çıkmıştır. Ekoturizmin bölgede aktif bir şekilde uygulanmasında ve yerel ürünlerin çekicilik oluşturmasında kadınların önemli rolü olduğu ortaya çıkmıştır. Ekoturizm doğa ve kültürü korurken, yerel ürünler bir kültürü yaşatmakta ve kadınlarda bütün bunların yapılmasında kilit rol oynamaktadır.

7.KAYNAKÇA

- Akyol A., Uygun A.,A. (2017). ‘‘Sürdürülebilir Turizm Uygulamaları Kapsamında Ziyaretçi Tercihleri: Pastoral Vadi Ekolojik Yaşam Çiftliği örneği’’. *Türkiye Ormancılık Dergisi* 18(2), 133-134.
- Arpacı, Ö., Zengin, B., Batman, O., (2012). ‘‘Karamanın Mağara Turizmi Potansiyeli ve Turizm Açısından Kullanılabilirliği’’. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*. 14 (23), 62
- Asplet, M., Cooper M. (2000). ‘‘Cultural designs in New Zealand souvenir clothing: The question of authenticity’’. *Tourism Management*, (21), 307-312.
- Ankaya F.Ü., Yazıcı K., Balık G., Aslan B.G. (2018). ‘‘Dünyada ve Türkiye’de Ekoturizm, Sosyal-Kültürel ve Ekonomik Katkıları’’. *Ulusal Çevre Bilimleri Araştırma Dergisi*. 1 (2), 69-72.
- Alaeddinoglu F. (2017). *Türkiye Coğrafyası Araştırmaları* (218). Ankara: Pegem Akademi.
- Aleddinoğlu F., Avşin N., Yılmaz E. (2014). ‘‘Van Gölü Güneydoğusunun Jeomorfolojik Özellikleri ve Ekoturizm’’. *Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi*. Sf:246
- Akpınar E., Bulut Y. (2010). ‘‘Ülkemizde Alternatif Turizm Bir Dalı Olan Ekoturizm Çeşitlerinin Bölgelere Göre Dağılımı ve Uygulama Alanları’’. *III. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi*. (4), 1575-1594.
- Atak O., Tatar S., Tunaseli A. (2017). ‘‘Kültürel Miras Oluşumunda Festivallerin Yeri ve Önemi: Fethiye Müzik Köyü Üzerine Bir Değerlendirme’’. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 10 (52), 1397
- Atabey S., Gürdoğan A., Yokaş İ. (2016). ‘‘Organik Tarım Tabanlı Eko-Turizm Uygulamalarının Değerlendirilmesi: Çandır Köyü Örneği’’. *Social Sciences ISSN: 1308 7444 (NWSASOS)*. sf:274-276
- Ardahaloğlu B.,Z.,R. (2013). *Likya Yolu Güzergâhı Fethiye Etabının Rekreasyon Olanakları ve Ekoturizm Kapsamında Değerlendirilmesi*. 3rd International Geography Symposium – GEOMED. Sf:334-344.
- Açar A., Atalay M. (2014). ‘‘Kentli Bireylerin Kırsal Mekân Algısı ve Kırsal Mekân Tüketimi: Antalya-Çakırlar Örneği’’. *Mediterranean Journal of Humanities* (4), 1-19.

- Aydın Z.İ., Türker M.,F. (2010). ‘‘Artvin- Borçka Camili Biyosfer Rezerv Alanındaki Ekoturizm Potansiyelinin Orman Köylüleri zerindeki Sosyo-Ekonomik Etkilerinin İrdelenmesi’’. *Artvin oruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 11 (1), 43-51.
- Arslan F., ağlar İ.M., Grbıyık C. (2017). ‘‘Kültürel Miras Kapsamında Kaybolmaya Yüz Tutmuş Geleneksel Meslekler: Turgutlu rneği’’. *Studies Of The Ottoman Domain*. 7 (13), 211-247.
- Aslan Z., Güneren E. oban G. (2014). ‘‘Destinasyon Markalaşma Sürecinde Yöresel Mutfağın Rolü: Nevşehir rneği’’. *Journal Of Toursim And Gastronomy Studies* 2(4),3-13.
- Ata N. (2010). *Temel Haklardan Yararlanmada Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık Yasağı*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Konya.
- Atak O., Tatar S., Tunaseli A. (2017). ‘‘Kültürel Miras Oluşumunda Festivallerin Yeri ve nemi: Fethiye Müzik Köyü zerine Bir Değerlendirme’’. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 10 (52), 1396-1409.
- Altan İ. (2015). *Mimarlıkta Mekan Kavramı* (78). İstanbul: Ofis 2005 Yayınevi.
- Ardahanlıoğlu Z.R., Bulut Y. (2018). ‘‘Koruma-Kentleşme Döngüsünde Zamana Bir Yolculuk:Fethiye-Göcek zel evre Koruma Bölgesi rneği’’. *Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*. 8(4), 315-324.
- Batman P.Z., Demirel . (2015). ‘‘Altındere Vadisi Meryemana Deresi Güzergahında Doğa Temelli Turizm Etkinliği: Yamaç Paraşütü’’. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*. 5(11),13.
- Baştemur C. (2009) *Likya Yolu ve evresinin Bölgesel / Yerel Kalkınmada Yeri*. Türkiye Coğrafyası Araştıрма ve Uygulama Merkezi.sf:387-389
- Bandoğlu Z. (2016). ‘‘Türkiye’de Kültür Turizmi Potansiyeli zerine Bir Değerlendirme’’. *Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 5 (2),156-157.
- Bessiere, J. (1998). ‘‘Local Development and Heritage: Traditional Food and Cuisine as Tourist Attractions in Rural Areas’’. *Sociologia Ruralis*. 38 (1), 21-34.
- Başar F., Başar B., Boztoprak F.(2019). ‘‘Erzurum’un Yöresel rnlerinin Turistik Potansiyelinin Belirlenmesi’’. *Ekev Akademi Dergisi*. 23 (77), 147-159.

- Boyacıoğlu E.,Z. (2014). ‘‘Kırsal Turizmde Kadın Girişimciliği: Edirne ˆrneđi’’. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*. 4 (2), 82.
- Bilgici A. (2010). *Turizm Sektˆrˆnde Kadın*. 10.03.2010 tarihinde Dr. Gonca Gˆzel şahin, Ayřegˆl Dursun, Aysun Bilgici, Damla Kaya, Elif şahbaz tarafından gerçekleştirilen konferans metni.
- Cinnioğlu H.(2015). ‘‘Sˆrdˆrˆlebilir Ekonomik Kalkınma Kapsamında Ekoturizmin evre ˆzerindeki Etkilerinin Eleştirel Bir Bakış Açısıyla İncelenmesi’’. *Institute of Social Sciences*. (03), 3-17.
- Cengiz G., Akkuş . (2012). ‘‘Kırsal Turizm Kapsamında Yˆre Halkının Kalkındırılması: Erzurum ˆrneđi’’. *KMˆ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 14 (22), 61-74.
- Cˆmert M., ˆzata E. (2016). ‘‘Tˆketicilerin Yˆresel Restoranları Tercih Etme Nedenleri ve Karadeniz Mutfağı ˆrneđi’’. *Uluslar arası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 9 (42), 1963-1973.
- eken H., Uçar M., Dalgın T. (2012). ‘‘Kırsal Turizmin Grlişimi Konusunda Yerel Halkın Algıları: Fethiye Yˆresi ˆrneđi’’. *Turizm ve Araştırma Dergisi*. 1(1),1-31.
- ˆrˆk G. (2018). ‘‘şamanizmden Gelen Bir Gelenek: Delbek’’. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi* 6(64), 569-582.
- ˆrˆk G. (2017). Yeşil ˆzˆmlˆ Beldesinde Geleneksel Dastar Dokumacılığı. *Milli Folklor* 29 (115), 170-183.
- olak O. (2009). *şirince'nin Kırsal Turizm Potansiyelinin Swot Analizi ve şirince'de ki Konaklama İşletmelerinin İş gˆren Profili*.Yˆksek Lisans Tezi, Adnan Menderes ˆniversitesi Sosyal Bilimler Enstitˆsˆ, Adana.
- Davulcu M., Tokat M., Yˆrˆr S. (2015). ‘‘Antalya’da Yaşayan Geleneksek Meslek, Sanat ve Zanaatlar’’. *Antalya Valiliği İl Kˆltˆr ve Turizm Mˆdˆrlˆđˆ, Antalya*.
- Dursun A. (2010). *Turizm Sektˆrˆnde Kadın*. 10.03.2010 tarihinde Dr. Gonca Gˆzel şahin, Ayřegˆl Dursun, Aysun Bilgici, Damla Kaya, Elif şahbaz tarafından gerçekleştirilen konferans metni.
- Eskin B., Tuncer M., Demirçivi B., M. (2017). ‘‘Alternatif Turizm eşidi Olarak Ekolojik Turizm: Hasan Dağı ˆrneđi’’. *Aksaray ˆniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakˆltesi Dergisi*. 9 (3), 15-17.

- Ekşi M., Akdağ S. (2017). ‘‘Antalya Kumluca’nın Geleneksel Yaşam Terimleri ve Kültürel Peyzaj Açısından Değerlendirilmesi’’. *Avrasya Terim Dergisi*. 5(2), 40-51.
- Ercan F., Dalgın T., Atak O. (2017). ‘‘Muğla/Ortaca İlçesinin Kırsal Turizm Potansiyelini Değerlendirmeye Yönelik Bir SwotAnalizi’’. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 10(52), 1307-9581.
- Etikan S., Çukur T. (2011). ‘‘Kırsal Turizm Faaliyetlerinin Çomakdağ-Kızılağaç Köyü El Sanatları Üzerine Etkisi’’. *Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Hakemli Dergisi*. (8), 1.
- Eynalov H.&Mammadov R. (2013). *The development of ecotourism in the world: Azerbaijan case*. 8th. Silk Road International Conference: ‘‘Development of Tourism in Black and Caspian Seas Regions, Tbilisi-Batumi, Georgia..
- Garda B., Temizel M. (2016). ‘‘Sürdürülebilir Turizm Çeşitleri’’. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*. (12), 83-103.
- Güner İ. (2002). ‘‘Fethiyede Turizm’’. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. (8), 1-30.
- Göl,N. (2010). *Türkiye’de Kadın Hareketine KA-DER (Kadın Adayları Destekleme ve Eğitim Derneği) Bağlamında Bir Bakış*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Hatipoğlu, A. (2013). ‘‘Yöresel Yemeklerin, Kırsal Turizm İşletmeleri Menülerinde Kullanım Düzeyleri: Gelveri Örneği’’. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*. 3(1), 6-11.
- Haznedar H.,A. (2016). *Ekoturizm ve Eko girişimcilik Potansiyelinin Ortaya Konmasına Yönelik Bir Araştırma: Nazarköy Örneği*. İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- İsayeva S., Kasalak M.,A. (2016). ‘‘Sürdürülebilir Turizm Yönetimi Kapsamında Yer Alan Örnek Ekoturizm Uygulamaları’’. *Uluslararası Turizm ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*. (1), 183-200.
- Karasaran, Ü. (2015). *19. Yüzyılda Batı’da Kadın Hakları Hareketinin Tarihsel Gelişimi*. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Kocaeli.

- Kaymaz Ş. (2018). “Unutulmaya Yüz Tutmuş Yöresel Öğelerin Kültür Turizmi Kapsamında Değerlendirilmesi: Denizli İlinin Kültür Öğeleri Örneği”. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*. 2 (2), 134-149.
- Kapan K., Timor A., N. (2017). *Antalya’da Mağara Turizmi*. The First International Congress on Future of Tourism: İnovation, Entrepreneurship and Sustainability. Sf: 243
- Köse Z. (2014). *Turizmde Kadın İstihdamı ve Kadın Girişimciliği Beypazarı Örneği. Yüksek Lisans Tezi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Antropoloji Anabilim Dalı, Ankara.
- Newsome, D., MilewskiA., Phillips, N., Annear,R. (2002). “Effects of Horse Riding on National Parks and Other Natural Ecosystems in Australia: Implications for Management”. *Journal of Ecotourism*. 1 (1),52
- Orman ve Su İşleri Bakanlığı VI. Bölge Müdürlüğü (2012). *Antalya İli Doğa Turizmi Master Planı* (6). Burdur: Orman ve Su İşleri Bakanlığı.
- Orhan A. (2010). “Yerel Değerlerin Turizm Ürününe Dönüştürülmesinde “Coğrafi İşaretlerin” Kullanımı: İzmit Pişmaniyesi Örneği”. *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*. 21 (2), 244.
- Özkök, F.G. ve Çoban, Ö. (2009). *Ekoturizm mi ekoterörizm mi?* 10. Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı. Mersin: Detay Yayıncılık. 591–602.
- Pekçetinöz, B., (2006). *Denizsel Koruma Alanlarında Ekoturizmin Bir Segmenti Olarak Kuş Gözlemciliği Aktiviteleri ve İzmir Kuş Cennetinin Potansiyeli*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Deniz Bilimleri ve Teknolojisi Enstitüsü Kıyı Bölgesi Yönetimi Programı, İzmir.
- Polat, A., T., (2006). *Karapınar İlçesi Ve Yakın Çevresi Peyzaj Özellikleri Ekoturizm Kullanımları Yönünden Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarımsal Yapılar ve Sulama Anabilim Dalı, Konya.
- Somuncu M. (2004). “Dağcılık ve Dağ Turizmindeki ikilem: Ekonomik Yarar ve Ekolojik Bedel”. *Coğrafi Bilimler Dergisi*. 2 (1), 1-21
- Sungur Z. (2012). *Sürdürülebilir Ekoturizmin Toplumsal Etkileri: Türkiye’den Örnekler*. International Conference On Eurasian Economies. Sf:338

- Soysal A. (2013). "Kırsal Alanda Kadın Girişimciliği: Türkiye İçin Durum Değerlendirmesi". *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*. 8(1), 168-169
- Soysal, Abdullah (2010). "Türkiye'de Kadın Girişimciler: Engeller ve Fırsatlar Bağlamında Bir Değerlendirme". *Ankara Üniversitesi S.B.F Dergisi*. 65 (1), 95-96
- Şahin H.,İ. (2009). "Dalyan ve Köyceğiz Çevresinde Gelenek, Turizm ve Folklorizm". *Millî Folklor*. 21(82), 50-58
- Şen A., Aktaş N. (2017). "Tüketicilerin Seyahatleri Sırasında Besin Seçimleri, Yöresel Gastronomi Davranışları ve Destinasyon Seçiminde Gastronomi Unsurlarının Rolü: Konya-Karaman Örneği". *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*. 19 (32), 65
- Şen S.D. (2010). *Turizmin Çevresel Etkileri ve Bir Çözüm Olarak Ekoturizm*. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Şekercioğlu, Ç. (2005). "Kuş gözlem turizmi, kendi belgeselini yaşa". *Yeşil Atlas Dergisi*. (8),93.
- Tekelioğlu Y. (2010). *Yöresel Ürünler, Coğrafi İşaretler ve Türkiye Uygulamaları. Türkiye ve Diğer Akdeniz Ülkelerinde Coğrafi İşaretler, Sosyo-Ekonomik Hareketlilik ve Biyo-kültürel Öz varlık*. Uluslararası Seminer. Sf:118
- Türker, N., Ceylan S. (2016). **Safranbolu UNESCO Dünya Miras Alanında Kadın İşgücü İstihdamı ve Kadın Emeginin Kültür ve Turizminin Gelişmesine Etkisi**. Kültürel Miras ve Kadın Sempozyumu. Sf:11
- Tümen B., C. (2009). *Turizm Sektöründe Kadın İstihdamının Özellikleri ve Karşılaşılan Sorunlar*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Ana Bilim Dalı, Mersin.
- Uslu A., Akay B. (2013). "Hizmet Kalitesinin Ekoserv Yöntemi İle Ölçülmesi: Fethiye Kelebekler Vadisinde Bir Araştırma". *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*. 10 (1), 53-70.
- Üzümcü O.O., Koç B. (2017). "Ekolojik Turizm Kavramı: Fethiye Örneği". *Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi*. 10 (1), 14-19.
- Yanardağ M.Ö., Avcı M. (2012). "Turizm Sektöründe İstihdam Sorunları: Marmaris, Fethiye, Bodrum İlçeleri Üzerine Amprik Bir İnceleme". *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*. 3(2), 39-62.

Yıldız S.G.M. (2018). ‘‘Eko-Kent Planlama Modelinde Kadın Girişimciliğinin Rolü’’. *Social Sciences Research Journal*. 7(3), 2147-5237.

İnternet Kaynakçası

<http://www.ekoturizmdernegi.org/ekotur.asp> (8.5.2018)

<http://www.ecomusee.alsace.fr/> (11.05.2018)

<https://ecotourism.org/what-is-ecotourism/> (04.03.2018)

<https://thecityfixturkiye.com/eurovelo-turkiyeden-gecerse/> (04.05.2018)

<https://yer-su.com/kano-sporu-nedirnasil-yapilir/> Erişim Tarihi: (01.02.2018)

<https://www.melencirafting.com/rafting.html> Erişim Tarihi: (01.02.2018)

<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/kirklareli/turizmaktiviteleri/kamp-ve-karavan-turizmi159410> (15.05.2018)

<http://www.hotelrestaurantmagazine.com/turkiyede-dagcilik-turizmi/> (05.06.2018)

<http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR-9896/turkiyedeki-dag-tipleri.html> (16.04.2018)

<https://onedio.com/haber/-baska-bir-dunya-mumkun-dedirten-dunyanin-en-iyi-10-ekokoyu--544380> (12.12.2018)

<https://listelist.com/turkiye-ekolojik-yasam-ciftligi/> (09.08.2018)

<https://www.kdmp.gov.tr/kdmp-hakkinda/kure-daglari-milli-parki> (06.03.2018)

http://www.wwf.org.tr/ne_yapiyoruz/doga_koruma/doal_alanlar/ka_kekova/ (05.06.2018)

http://www.wwf.org.tr/ne_yapiyoruz/doga_koruma/doal_alanlar/akyatanyabanhayatgelistirmesahas/ (05.06.2018)

http://www.kaced.org/tr/calismalar.php?alt_kid=53&alt2_kid=187&sayfa=188 (10.12.2018)

<http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=87822> (10.12.2018)

<https://www.evrensel.net/haber/82253/antalya-kelebek-cenneti> (15.12.2018)

<http://www.fullantalya.com/antalya-icin-kelebek-etkisi/> (15.12.2018)

<https://www.dogadernegi.org/datca-ve-bozburun-yarimadalari/> (15.12.2018)

<https://www.dalamanweekend.com/kus-gozlemi-turlari/> (05.01.2019)

<https://www.haberekspres.com.tr/cevre/turistlerin-yeni-keyfi-kus-gozlemciligi-h16488.html> (05.01.2019)

<https://www.dragoman-turkey.com/tr/doga-etkinlikleri/likya-bahari-botanik-turu/>
(05.01.2019)

<https://www.ttryatirim.com/yatirim/turizm-cesitleri-ve-yatirim-alanlari/>
<https://www.pastoralvadi.com/> (05.01.2019)

<https://www.ekoharita.org/project/refikler-ciftligi/> (05.01.2019)

<http://ekolojist.net/turkiyede-bulunan-en-guzel-ekokoyler/> (05.01.2019)

<http://www.tlosmountainlodge.com/> (15.02.2019)

<http://www.muglakulturturizm.gov.tr/TR-158089/geleneksel-mugla-evleri-mimari-ozellikleri.html> (15.02.2019)

<https://www.muglaelsanatlari.com.tr/hakkimizda> (15.02.2019)

<https://www.haberler.com/beskaza-yaylasi-uc-telli-baglama-ve-cura-9925117-haberi/>
(15.02.2019)

<http://kabakemane.blogspot.com/p/blog-page.html> (20.03.2019)

<http://www.ustamdan.com/tr/yazihane/135/Y%C3%B6r%C3%BCklere-%C3%96zg%C3%BC-Bir-%C3%87alg%C4%B1-Sipsi> (20.03.2019)

<http://www.antalyakulturturizm.gov.tr/TR-67442/antalyada-geleneksel-el-sanatlari-ve-zanaatlar.html> (20.03.2019)

<http://www.antalyakulturturizm.gov.tr/TR-67887/el-sanatlari.html> (20.03.2019)

<http://www.wwf.org.tr/?6400> (20.03.2019)

<http://www.carettacarettahotel.com/kaptan-june-haKkinda.html> (20.03.2019)

<http://cultureroutesinturkey.com/tr/likya-yolu/> (25.04.2019)

<https://yemek.com/mugla-yemekleri/> (20.03.2019)

https://tr.search.yahoo.com/search?fr=mcafee_uninternational&type=E210TR91105G0&p=antalya+y%C3%B6resel+yemekleri (20.03.2019)

<https://www.adrasanbalik.com> (15.02.2019)

<https://gezimanya.com/turkiye/olimpostaki-festivaller> (15.02.2019)

<https://festivall.com.tr/finike-orange-fest> (15.02.2019)

<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/antalya/gezilecekyer/noel-baba-muzesi>
(05.06.2019)

http://www.gunespansiyon.com/cirali-gunes-pansiyon_aktiviteler.html (05.06.2019)

<http://www.cevreciyiz.com/makale-detay/1160/toplumsal-cinsiyet-nedir-nasil-ogrenilir> (05.06.2019)

Erdoğan N. (2014). Ekoturizm Turizm, Çevre ve Sürdürülebilirlik,
https://www.researchgate.net/publication/283498573_Ekoturizm_Turizm_Cevre_ve_Surdurulebilirlik_13-20 (20.03.2019)
www.baskent.edu.tr/~nerdogan/bildiriler/yagcierdogan.doc (20.03.2019)

ÇİZELGELER DİZİNİ

Tablo 1 Demografik Özelliklerin Dağılımı.....	64
Tablo 2 Ekoturizm Konusunda Algı ve Görüşler	66
Tablo 3 Yerel Ürünler ve Ekoturizm İlişkisi.....	85
Tablo 4 Ekoturizm ve Kadın İstihdamı	94
Tablo 5 Ekoturizme Konu Olan Konaklama Tesisleri.....	108
Tablo 6 Ekoturizm ve Kültürel Etkileşim	117
Tablo 7 Ekoturizm ve Sürdürülebilirlik	127
Tablo 8 Ekoturizm ve Ekonomi İlişkisi	136
Tablo 9 Ekoturizm ve Ulaşım İlişkisi	140
Tablo 10 Ekoturizm ve Mekan İlişkisi.....	144
Tablo 11 Ekoturizm ve Farkındalık İlişkisi	148
Tablo 12 Ekoturizm ve Eğitim ilişkisi	153

ŞEKİLLERİN DİZİNİ

Şekil 1 Ekoturist ve Eğitim İlişkisi	65
Şekil 2 Doğal Olaylara İlgi Derecesi ve Ekoturizm Etkinliklerinde Bulunma Arasındaki İlişki.....	67
Şekil 3 Yerel Ürünlerin Ekoturizm Çekiciliği ve Hatıra Amaçlı Satın Alınan Objeler Arasındaki İlişki	88
Şekil 4 Cinsiyet ve Kadınların İşlettiği Konaklama ve Yiyecek İçecek İşletmelerinin Tercihi Arasındaki İlişki	96
Şekil 5 Cinsiyet ve Hediyelik Eşyaları Kadınlardan Satın Almanın Tercih Edilmesi Arasındaki İlişki	96
Şekil 6 Kadınların İşlettiği Konaklama ve Yiyecek İçecek İşletmelerinin Tercihi ve Yerel Ürünlerin Çekiciliği Arasındaki İlişki.....	97
Şekil 7 Konaklama yeri ve Konaklanan Yer Arasındaki İlişki	111
Şekil 8 Bölgedeki Turist Tipi ve Yöre Halkıyla Kurulan İletişim Arasındaki İlişki	119
Şekil 9 Turist Tipi ve Yerel Kültürün Öğelerini Deneyimleme Düzeyi Arasındaki İlişki	120
Şekil 10 Yerel Kültürün Öğelerini Deneyimleme Düzeyi ve Yöre İnsanı ile olan İletişim Arasındaki İlişki.....	121
Şekil 11 Turist Tipi ve Yöre İnsanı İle Kurulan İletişim Arasındaki İlişki	122

EKLER

Anket Soruları

Bölüm 1:Ekoturizm

1. Ekoturizm konusunda herhangi bir çalışmada, etkinlikte veya organizasyonda buldunuz mu? Neden?

Evet Kısmen Hayır

Çünkü:.....

2. Doğal ve ekolojik olaylara ilgi dereceniz nedir?

Çok yüksek Yüksek Normal Az Çok az Hiç

3. Ekoturizm için bu bölgeyi tercih etme nedeniniz nedir ?

Çünkü:.....

4. Bölgeye geliş amacınız nedir?

Çünkü:.....

5. Ekoturizm faaliyetlerine katılmak için bölgeye tekrardan gelmeyi düşünür müsünüz? Neden?

Evet Kısmen Hayır

Çünkü:.....

6. Bölgeye olan bu ziyaretinizde kendinizi ve ziyaretinizi nasıl tanımlıyorsunuz? Neden?

Doğa sever-Ekoturist Turist-Kitle Turizmi Macera-Maceracı Turist Diğer:.....

Çünkü:.....

Bölüm2:Yerel Ürünler

7.Yerel ürünler ekoturizm için bir çekicilik oluşturuyor mu? Neden?

Evet Kısmen Hayır

Çünkü:.....

8.Hatıra amaçlı yöreden yerel el sanatlarına uygun objeler satın alırım. Neden?

Evet Kısmen Hayır

Çünkü:.....

9.Yeme-içme ihtiyaçlarınızı konaklama yeriniz dışında nerelerden karşılamaktasınız (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)? Neden?

Şehir ve kasabalardaki restoranlarda karşıladım. Kır

lokantalarında karşıladım.

Köylerde doğaya dayalı gastronomi mutfağı kullanarak karşıladım.

Kendi imkânlarımla karşıladım

Diğer:.....

Çünkü:.....

Bölüm3:Kadın İstihdamı

10. Kadınların çalıştığı veya işlettiği konaklama ve yiyecek içecek işletmelerini tercih ederim. Neden?

Evet Kısmen Hayır

Çünkü:.....

11.Yöreye özgü hediyeelik eşyaları kadınlardan satın almayı tercih ederim.
Neden?

Evet Kısmen Hayır

Çünkü:.....

Bölüm4:Konaklama

12.Burayı ziyaretiniz boyunca nerede konakladınız? Neden?

Otel Pansiyon Çadır Köy evi Butik otel
Diğer.....

Çünkü:.....

13. Konaklama yeriniz ekoturizm için uygun mu? Değilse neden?

Evet Kısmen Hayır

Çünkü:.....

14. Bölgedeki konaklama tesislerinin doğal çevreyle uyumlu olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?

Evet Kısmen Hayır

Çünkü:.....

15.Bölgede kaç gün kaldınız/kalyorsunuz? Neden?

1-2 gün 3-4 gün 5-6 gün 1 Hafta ve daha fazla

Çünkü:.....

16.Sizce bölgede ekoturizm işletmeleri tarafından sunulan hizmetin kalitesi ne düzeydedir?

Çok İyi İyi Orta Kötü Çok kötü

Bölüm5: Kültürel Etkileşim

17. Yöre insanıyla iletişim kuruyor musunuz?

Evet Kısmen Hayır

Çünkü:.....

18. Yerel kültürün öğelerini (müzik, dans, el sanatları, yemek vs.) hangi düzeyde deneyimlediniz? Nedenini açıkla mısınız?

Hiçbir zaman Nadiren Arasıra Sıklıkla Her zaman

Çünkü:.....

Bölüm 6: Sürdürülebilirlik

19. Sizce, yöredeki ekoturizm faaliyetleri *kültürün ve vahşi yaşamın* korunmasına katkıda bulunuyor mu? Nedenini açıkla mısınız?

Evet Fikrim yok Hayır

Çünkü:.....

20. Yöredeki doğal mekânların ve kültürün korunmasında en **fazla** kime sorumluluk düşmektedir? Neden?

Merkezi Hükümet Yerel İdareciler STK Ziyaretçiler
 Yerel Halk Diğer .....

Çünkü:.....

21. Ekoturizm faaliyetlerinin yerel halkın yaşam alanlarına müdahale ettiğini düşünüyor musunuz? Nedenini açıkla mısınız?

- Evet Fikrim yok Hayır

Çünkü:.....

22. Ekoturizm yatırımlarının çoğaltılması sürdürülebilirlik için gereklidir. Neden?

- Evet Kısmen Hayır

Çünkü:.....

Bölüm 7:Ekonomi

23. Ekoturizm yöre halkının hayat şartlarının iyileştirilmesine katkı sağlamaktadır. Neden?

- Evet Kısmen Hayır

Çünkü:.....

Bölüm 8:Ulaşım

24. Bölgeye ne şekilde geldiniz? Neden?

- Bireysel olarak Turla Okul gezisi İş gezisi Diğerleri

25. Buraya hangi ulaşım şekliyle geldiniz?

- Karayolu Denizyolu Havayolu

Diğer:.....

26. Mevcut ulaşım uygulamaları bölgedeki ekoturizm faaliyetlerini nasıl etkiliyor? Yanıtınızı açıkla mısınız?

- Olumlu (+) Fikrim yok Olumsuz (-)

Çünkü:.....

Bölüm 9:Mekan

27. Ekoturizm kapsamında çeşitli doğal turizm etkinliklerinden hangilerini yaptınız?

.....

28. Aşağıda sıralanan ve ekoturizm kapsamında çeşitli doğal turistik yerlerden hangilerini gezdiniz (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)?Neden?

- Bey dağları Saklıkent Milli parkı Sarıkaya Milli Parkı

Diğer:.....

Çünkü:.....

Bölüm 10:Farkındalık

29. Bölgeye gerçekleştirilen ekoturizm faaliyetlerinde ki artış bölgenin doğasına ve kültürüne zarar verir mi? Neden?

- Evet Kısmen Hayır

Çünkü:.....

30. Ekolojik bir yere yaptığınız gezide çevreye karşı hassasiyet gösterir misiniz? Neden

- Evet Kısmen Hayır

Çünkü:.....

Bölüm 11:Eğitim

31. Herhangi bir çevre eğitimi aldınız mı? Neden?

- Evet Kısmen Hayır

Çünkü:.....

32. Ekoturizm faaliyetleri ve eğitim düzeyi arasında bir bağlantı olduğuna inanıyor musunuz?Neden?

- Evet Kısmen Ha

Yaşınız?	En son hangi okuldan mezun oldunuz?	İkamet ettiğiniz merkez?	Cinsiyetiniz?	Mesleğiniz nedir?
☐ 18-25 yaş ☐ 41-50 yaş ☐ 26-31 yaş ☐ 51-60 yaş ☐ 31-40 yaş ☐ 61 ve üstü	☐ İlk/Ortaokul ☐ Üniversite ☐ Lise ☐ Lisansüstü ☐ Meslek Yüksekokulu	İl: ..... İlçe: ..... Bölge:..... Ülke(Yurtdışıysa):	☐ Erkek ☐ Kadın	

Görüşme Soruları

Bölüm 1: Ekoturizm

Sizce ekoturizm nedir? Kısaca bahseder misiniz?

Kaç yıldır ekoturizm ile ilgileniyorsunuz? Neden ekoturizmi tercih ettiniz? Bölgede ekoturizmi sürekli kılmak için neler yapılmalıdır? Ekoturizmin bölgeye sağladığı yararlar nelerdir? Bölgeye sağladığı zararlar nelerdir? Ekoturizm faaliyetlerine katılmak için bölgeye daha çok yerli turist mi yabancı turist mi gelmektedir? Sizce turistlerin bölgeye geliş amacı nedir? Bölgede ekoturizmin geliştirilmesi için hangi koşulların iyileştirilmesi gerekir? Ekoturizm konusunda herhangi bir çalışmada, etkinlikte veya organizasyonda bulunuyor musunuz? Sizce bölgeye en fazla hangi turist tipi gelmektedir? Örneğin ekoturist mi? Kitle turisti mi? Maceracı turist mi? Ekoturizm bölgenize, gelişmesi ve tanıtılmasıyla birlikte nasıl katkı sağlamıştır? Ekoturizmin yörenizde gelişmesinden ne gibi beklentiler içerisindeyiz? Yörenize turist veya ziyaretçi gelmesini nasıl karşılıyorsunuz?

Bölüm 2: Ekoturizm Uygulamaları

Sizce bölge ekoturizm için yeterli alternatiflere sahip mi? Varsa ekolojik aktivite tavsiyeleriniz nelerdir? Sizce turistlerin ekoturizm için bu bölgeyi seçme nedeni nedir? Bölgede ekoturizmde sürekli bir talep artışı var mıdır?

Bölgede hangi ekoturizm uygulamaları vardır? Kısaca bahseder misiniz?

Sizece bölgenin ekolojik çekicilikleri nelerdir? Ekolojik aktivite tavsiyeleriniz var mıdır? Varsa nelerdir? Bölgede ki mevcut ekoturizm uygulamalarını geliştirmek için neler yapılmalıdır? Yeni ekoturizm uygulamaları için tavsiyeleriniz var mıdır?

Bölüm 3: Yerel Ürünler

Bölgeye özel yerel ürünler nelerdir (yerel mimari, el sanatları, yerel ürünler)

Sizece ekoturizm yöre halkı ve turistin iç içe olduğu bir turizm çeşidi midir? Sizece yerel ürünler ekoturizm için çekicilik oluşturuyor mu?

Bölgeye özel yerel ürünler nelerdir (yerel mimari, el sanatları, yerel ürünler)

Yöreye özgü yemekler nelerdir? Yöreye özgü olma nedenleri nelerdir? Yöresel yemeklerin menüdeki diğer yemeklere göre tercih edilme durumu nedir (Aslan vd.)? İşletmeler (paydaşlar) açısından yöresel yemek sunumu ne ifade ediyor (Aslan vd.)? Yöresel yemeğin markalaşma için kullanılması durumunu bölge açısından nasıl değerlendiriyorsunuz (Aslan vd.) ? Yöreye özgü el sanatları var mıdır? Varsa hikayesinden bahseder misiniz? Sizece işletmeniz yerel mimariye uygun mu?

Bölüm 4: Kadın İstihdamı

Bölgenin ekolojik olarak kalkınmasında kadınların rolü nedir?

Sizece kadınlar ekoturizm faaliyetlerinin hangi alanında aktif rol almaktadır? Yerel konaklama işletmelerinde kadınlar hangi rolleri üstlenmektedir? El sanatlarında kadınlar aktif yer almakta mıdır? Turistlerin yöresel yemek deneyimlemek istemesinde bölgedeki kadınların rolü nedir? Yerel ürünlerin üretiminde kadınlar sizece yeterince aktif rol almakta mıdır?

Sizece kadınlar ekoturizm için önemli bir paydaş mıdır?

Kadınlar ekoturizm faaliyetlerinden gelir elde etmede etkili midir? Etkili ise nedeni nedir? Etkili değil ise etkin duruma gelmeleri için ne gibi faaliyetlerde yer almaları gerekmektedir? Konaklama işletmenizi bir kadın olarak yönetmekte zorluk çekiyor musunuz? Çekiyorsanız nelerdir? Sizece bir konaklama işletmesinin bir kadın tarafından işletilmesi onu çekici hale getiriyor mu? Getiriyorsa sizece neden? Bir kadın olarak el sanatları üretiminde erkeklerden daha başarılı olduğunuza inanıyor musunuz? İnanıyorsanız sizece neden? Sizece yöresel yemek denince akla ilk olarak kadın eli değmesinin lezzet katacağına inanılmasının nedeni nedir? Buna katılıyor musunuz? Bir kadın olarak yerel ürünlerin ekoturizm için bir çekicilik oluşturduğunu düşünüyor musunuz? Kadınların çevreyi koruma bilincinin fazla olduğuna inanıyor musunuz? Kadınların ekonomik kazançlarındaki artışın sosyal yaşamlarını pozitif yönde etkilediğine inanıyor musunuz? Ekoturizmin kadınların iş istihdamına olumlu katkı sağladığına inanıyor musunuz?

Bölüm 5: Konaklama

İşletmeniz ekoturizm konseptiyle mi çalışmaktadır? Sizce işletmeniz yerel kültüre uygun mu? Bölgenizdeki konaklama tesislerinin doğal çevreyle uyumlu olduğunu düşünüyor musunuz? İşletmenizi diğer konaklama işletmelerinden ayıran özellikler nelerdir? İşletmenizde yerel ürünlere yer veriyor musunuz? Bu yerel ürünler nelerdir? Yerel ürünlerin işletmeniz için çekicilik unsuru olduğuna inanıyor musunuz? Sizce insanlar neden daha konforlu imkanlar sunan yıldızlı işletmeler varken sizi tercih ediyor? Sizce yeterli derecede konaklama ve kamp alanı mevcut mu?

Bölüm 6: Kültürel Etkileşim

Köyünüze gelen turistlerin ücret karşılığında evinizde konaklamasını ister misiniz? Sizin evinizde konaklayan bir turistini yöre kültürünü daha iyi deneyimleyeceğine inanıyor musunuz? Bölgenize gelen turistlerle yeteri kadar iletişim kurduğunuza inanıyor musunuz? Yerel kültürünüzün bölgeyi ziyaret eden turistleri etkilediğini düşünüyor musunuz? Yörenin doğal güzelliklerinin turistleri etkilediğine inanıyormusunuz? Bölgenize gelen turistler yerel kültürün öğelerini (müzik, dans, el sanatları, yemek vs.) yeterli düzeyde deneyimlediktedirler? Nedenini açıklar mısınız? Ekoturizmi kültürünüzün bir parçası olarak görüyor musunuz? Neden?

Bölüm 7: Sürdürülebilirlik

Yöre halkının ekoturizme konu olan kaynakları (değerlerini) koruma bilinci var mıdır? Bölgede ki mevcut ekoturizm uygulamalarını geliştirmek için neler yapılmalıdır? Sizce yöredeki doğal çevrenin bozulmamış olması ekoturizm faaliyetlerini olumlu yönde etkilemekte midir? Katılıyorsanız bu durumu bir örnekle açıklar mısınız? Katılmıyorsanız neden? Sizce, yöredeki ekoturizm faaliyetlerini kültürün ve vahşi yaşamın korunmasına katkıda bulunuyor mu? Nedenini açıklar mısınız? Yöredeki doğal mekânların ve kültürün korunmasında en fazla kime sorumluluk düşmektedir? Neden (Merkezi Hükümet, Yerel İdareciler, STK, Ziyaretçiler, Yerel Halk vb)? Ekoturizm faaliyetlerinin sizin yaşam alanlarınıza müdahale ettiğini düşünüyor musunuz? Nedenini açıklar mısınız? Doğal kaynak değerlerini hala koruyan insan müdahalesinin çok az olduğu bölgenizin ekoturizm açısından kullanılmasını nasıl değerlendiriyorsunuz? Neden? Ekoturizm yatırımlarının çoğaltılması sürdürülebilirlik için gereklidir (Akyol vd.). Neden? Bölgedeki konaklama tesislerinin doğal çevreyle uyumlu olduğunu düşünüyor musunuz? Neden? Yaşadığınız yer ve yakın çevresine hangi mevsimde yoğun olarak ziyaretçi ve turist gelmektedir?

Bölüm 8: Ekonomik

Sizce yörede turizmden ekonomik olarak yararlanma ne düzeydedir ? Sizce ekoturizm yöre halkının kazancının artmasına neden olmakta mıdır ? Yörede yeterli imkanlar oluştuğunda, yöreye özgü kırsal turizm işletmesi açmak ister misiniz? Yöre halkının ekoturizm sayesinde, yeni iş olanakları ve ek gelir elde edeceklerine inanıyor musunuz ? Neden? Bölgeye Ekoturizm yatırımları yapılmakta mıdır? Ekoturizmin gelişmesi yörede ne gibi ekonomik etkilere yol açar? Bölgede ekoturizmin artmasıyla beraber gelirlerinizde artış oldu mu?

Bölüm 9: Ulaşım

Bölgeye gelen turistlerin en yaygın olarak kullandıkları ulaşım aracı hangidir? Sizce bölgeye ulaşımın kolay olması ekoturizme yönelik hareketliliğin artışına katkı sağlamak mıdır ? Neden? Mevcut ulaşım uygulamaları bölgedeki ekoturizm faaliyetlerini nasıl etkiliyor? Yanıtınızı açıkla mısınız? Turistler konaklamaları süresince en fazla hangi ulaşım tipini kullanmaktadır (Yaya, dolmuş, bisiklet, at vb)?

Bölüm 10: Mekan

Sizce bölgenizin en fazla ilgi çeken şeyleri nelerdir (Doğal güzellikler, tarihi güzellikler, bölge kültürü vb.)? Bölgeniz hangi doğal turizm etkinliklerini sunmaktadır? Bölgenizde doğası bozulmamış köyler ve meskenler var mıdır? Bölgedeki turizm faaliyetleri sizce bölge dokusunu etkiliyor mu? Bölgede ekoturizmin ön plana çıkmasında sizce yörenin sahip olduğu hangi değerler etkili olmuştur? Sizce bölgede gelişecek turizm çevreyle uyumludur? Bölgede ekoturizm faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi için ayrılan mekanlar var mı? Bu mekanların özellikleri nelerdir? Bu mekanlarda ihtiyaca göre düzenlemeler yapıyor musunuz?

Bölüm 11: Farkındalık

Sizce yöre halkı ekoturizm kaynaklarının değerlerinin farkında mıdır ? Yöre halkının ekoturizme konu olan kaynakları (değerlerini) koruma bilinci var mıdır ? Sizce bölgeye gerçekleştirilen ekoturizm faaliyetlerinde ki artış bölgenin doğasına ve kültürüne zarar verir mi? Neden? Sizce bölgeye gelen turistlerin ekolojik farkındalığı var mıdır?

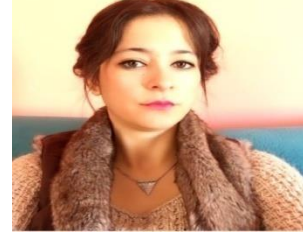
Bölüm 12: Eğitim

Turizm eğitimi aldınız mı ? Ekoturizmin ne anlama geldiğini biliyor musunuz? Ekoturizm eğitimi aldınız? Ekoturizm konusunda profesyonel birilerinden yardım alıyor musunuz? Ekoturizm uygulamalarına geçtikten sonra nasıl uygulanacağı konusunda yeni bilgiler edindiniz mi? Ekoturizm faaliyetleri ve eğitim düzeyi arasında bir bağlantı olduğuna inanıyor musunuz? Neden?

Demografik sorular

Cinsiyetiniz:..... Yaşınız:..... Eğitim düzeyiniz:..... Ekoturizmden elde ettiğiniz ortalama gelir:.....

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı Adı : Avşin AYHAN KAYA
Uyruğu : T.C.
Doğum Tarihi ve Yeri : 05/06/1991
Telefon : 05334621401
E-mail : avsinayhan@gmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Doktora		
Yüksek Lisans		
Lisans	Düzce Üniversitesi Turizm ve Otel İşletmeciliği Yüksekokulu	2016

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
14.06.2014/27.09.2014	Rescate Hotel/ Van	Pazarlama Staj
15.06.2015/15.09.2015	Buffalo Phil's/Amerika	Mutfak Personeli

Yabancı Dil

İngilizce B2

Yayınlar

-*International West Asia Congress of Tourism Research Congress*. Assistant

Undergraduate Student

-Alaeddinoğlu F. Ayhan A. (2018) "Konaklama İşletmelerinde Kadınlara Özel

Katlar". *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü* 8(2).

TEZ ORJİNALLİK RAPORU

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

LİSANSÜSTÜ TEZ ORJİNALLİK RAPORU

20/08/2019

Tez Başlığı / Konusu:

Batı Akdenizde Ekoturizm, Ekoturizm Uygulamaları ve Kadının Rolü

Yukarıda başlığı/konusu belirlenen tez çalışmamın Kapak sayfası, Giriş, Ana bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan toplam 177 sayfalık kısmına ilişkin, 19/08/2019 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından turnitin intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezin benzerlik oranı % 8 (sekiz) dir.

Uygulanan Filtreler Aşağıda Verilmiştir:

- Kabul ve onay sayfası hariç,
- Teşekkür hariç,
- İçindekiler hariç,
- Simge ve kısaltmalar hariç,
- Gereç ve yöntemler hariç,
- Kaynakça hariç,
- Alıntılar hariç,
- Tezden çıkan yayınlar hariç,
- 7 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 7 words)

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi İnceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içemediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

20/08/2019
Avşin AYHAN KAYA

Adı Soyadı : Avşin AYHAN KAYA

Öğrenci No : 169220008

Anabilim Dalı : Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı

Programı : Turizm İşletmeciliği

Statüsü : Y. Lisans X Doktora

DANIŞMAN
Prof. Dr. Faruk ALAEDDİNOĞLU

...../...../201....

Faruk Alaeddinoglu

ENSTİTÜ ONAYI
UYGUNDUR

Doç.Dr. Tahir ZORKUL
Sos.Bil. Enstitü Müdürü Yrd.